

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»

***НАУКОВІ
ДОСЯГНЕННЯ МОЛОДИХ
– ШЛЯХ ДО ПРОФЕСІЇ***

*Тези міжвузівської науково-практичної
конференції 6 грудня 2020 р.*

Миколаїв 2020

УДК 371: 387

ББК 72 + 74

Наукові досягнення молодих – шлях до професії: Тези міжвузівської науково-практичної конференції 6 грудня 2020 р. / За заг. ред. А.М. Старевої. Миколаїв: ММІРЛ ЗВО Університету «Україна», 2020. 268 с.

Друкується за рішенням Вченої ради Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (№ 3 від 16 грудня 2020 р.)

Випуск вміщує тези виступів з актуальних питань педагогіки та психології, інклюзивної освіти, тенденцій розвитку фізичної реабілітації та ерготерапії, економіки, підприємництва в умовах європейської інтеграції, інформаційних технологій та соціальних комунікацій, права та соціального забезпечення суспільства тощо.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

Розвідки, що публікуються в поданому збірнику, є тезами міжвузівської науково-практичної конференції і відображають наукові та практичні здобутки учасників.

Розвідки подані в авторському варіанті. За достовірність поданих у них даних відповідальність несуть автори.

**© Миколаївський
міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ
«Університет «Україна», 2020**

ЗМІСТ

Секція І

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЇ, ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Андрєєв В.М.	8
Зміст військової служби як виду професійної діяльності	
Базарова Є.А.	10
Роль розвивальних ігор у логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку	
Бучко Г.В.	13
Проблема формування здорового способу життя учнів у психолого-педагогічній літературі	
Герасімова І.В.	16
Психолого-педагогічна адаптація дітей до навчання в школі	
Гладун О.Ф.	20
Вплив логоритміки на психофізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку	
Гомонова К.О.	23
Мовленнєва діяльність учнів із порушенням розумового розвитку як наукова проблема	
Зайва З.Д.	25
Діалог як форма мовленнєвої діяльності	
Зайва З.Д.	29
Комунікативна спрямованість навчання у процесі рідної мови	
Захарова В.В.	33
Актуальність медичної реабілітації після перелому нижньої третини гомілки	
Збрецький О.М.	36
Від порушення постави до сколіозу: причини, проблеми, вирішення	
Канівіченко Т.О.	39
Основні етапи формування словника у дітей дошкільного віку в нормі	
Кашнікович А.Г.	41
Психологічні чинники Інтернет-залежності	
Коваленко В.В.	45
Особливості формування креативності старших дошкільників із особливостями психофізичного розвитку	
Кокоц Н.М.	48
Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку: проблема сучасної вікової психології	
Косінчук Т.В.	52
Інформаційно-комунікативні технології в корекційно-розвивальній роботі з дітьми дошкільного віку із затримкою психічного розвитку	

Косінчук Т.В.	56
Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі та їх вплив на психофізичний розвиток дітей дошкільного віку	
Олійник О.А.	60
Застосування методу кінезотейпування при міжхребцевій грижі шийного відділу хребта	
Осташ Ю.А.	64
Психологічні особливості впливу засобів масової інформації на розвиток уваги у дітей молодшого шкільного віку	
Ромець І.В.	67
Комунікативно-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку в науковій літературі	
Степанова А.Г.	69
Дослідження проблеми фізичної реабілітації при захворюваннях органів дихання у дітей	
Степанова А.Г.	72
Фізична реабілітація при захворюваннях органів дихання у дітей	
Хаяров Д.С.	76
Теоретичний аналіз проблеми професійного самоствердження особистості в психології	
Цой М.В.	79
Агресія підлітків: причини виникнення та можливості психокорекції	
Чигринський В.Г.	82
Основні аспекти медичної реабілітації при переломах нижніх кінцівок	
Чорна О.В.	86
Інклюзивне освітнє середовище: аналіз ключових дефініцій у науковій літературі	
Шеберла Н.А.	89
Професійна адаптація як психолого-педагогічна проблема	
Шиян С.В.	92
Аналіз розвитку креативності учнів початкових класів у науковій літературі	
Штока В.К.	95
Вплив комп'ютерних технологій на всебічний розвиток дітей-логопатів молодшого шкільного віку	
Шуклін О.В.	99
Проблема психічного дизонтогенезу при розладах аутистичного спектру	

Секція II
ЕКОНОМІКА, УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Белозеров М.О.	103
Структурно-функціональні характеристики проведення комерційної діяльності підприємств торгівлі	
Білоусова А.В.	107
Особливості аудиту поточних зобов'язань підприємства та шляхи його вдосконалення	
Богданов М.О.	110
Інноваційні стратегії підприємств малого бізнесу	
Бондаренко Д.О.	113
Загрози фінансово-економічній безпеці комерційних банків України та заходи їх запобігання	
Вдовиченко Є.В.	117
Особливості управління інвестиційною діяльністю комерційних банків	
Верба І.О.	119
Стратегічне управління на підприємствах малого бізнесу	
Гудков С.Р.	122
Сучасні тенденції та проблеми управління персоналом	
Демус С.В.	125
Механізм реалізації стратегії збутової діяльності підприємства	
Добровольський В.Р.	128
Розвиток корпоративного управління в Україні	
Домбровська Д.Д.	132
Чинники конкурентоспроможності підприємства	
Дунія Я.Н.	137
Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства	
Жук О.М.	140
Проблеми обліку операційних витрат для формування фінансових результатів	
Зубков Р.С.	144
Збутова політика послуг у фінансових установах	
Зубков Р.С.	147
Оцінка інноваційно-інвестиційного розвитку регіону	
Іванова О.А., Зубков Р.С.	150
Вдосконалення організаційної структури підприємства	
Ігнат'єва І.Б., Зубков Р.С.	153
Структурні елементи маркетингової стратегії сучасного підприємства	
Ігнат'єва І.Б., Зубков Р.С.	156
Управління діяльністю підприємства в сучасних умовах	
Кашнікович А.Г.	159

Теоретичні аспекти управління трудовими конфліктами на підприємстві Ковальов О.М.	163
Підходи до побудови системи управління якістю банківських послуг Корень С.І.	167
Причини виникнення дебіторної заборгованості підприємства та система факторів впливу на її динаміку і якість Кулакевич В.О.	171
Оцінка соціально-економічних передумов забезпечення ефективності менеджменту персоналу Лисиганич В.М.	175
Актуальні питання методики та організації аудиту звітності малих підприємств Несірова Н.А.	179
Стратегія забезпечення фінансової гнучкості прийняття рішень в інвестиційні діяльності комерційного банку Орманжи А.А.	183
Стратегічне планування сталого розвитку промислового регіону Праслова О.М.	185
Шляхи удосконалення аудиту кредиторської заборгованості Сімахін О.С., Зубков Р.С.	191
Глобалізаційні процеси маркетингового середовища підприємства Холодецька А.К., Зубков Р.С.	194
Характеристика та аналіз маркетингового середовища підприємства Черкашин В.О.	198
Маркетингове планування сталого розвитку промислового регіону Ясинецька Л.Л.	201
Підходи до методології інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовою діяльністю підприємства	

Секція III.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ

Айвазові Г.В.	205
Вплив засобів масової інформації на розвиток особистості дитини Боднар А.І.	208
Аналіз існуючих методів створення WEB-сайтів Булла Н.О.	211
Логічні петлі комутації у мережах ETHERNET. Протокол STP Зербул М.М.	215
Порівняльний аналіз існуючих систем моніторингу локальних мереж Зінченко О.С.	219
Ігровий формат у матеріалах інтернет-журналістики Калугер В.С.	223
Вплив соціальних мереж на випуски телевізійних новин	

Малахов В.О.	226
Еталонна модель OSI	
Мануленко Є.О.	230
Теорія розпізнавання об'єкту	
Панков А.О.	233
Порівняльний аналіз відмінності WEB- додатку від WEB-сайту	
Пурха В.В.	236
Проект комп'ютерної мережі Миколаївського технікуму залізничного транспорту	
Чорненький М.В.	239
Мережева архітектура на основі віртуалізації мережевих функцій	

Секція IV.

ПРАВО ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУСПІЛЬСТВА

Буженко Т.В.	242
Система міжнародного цивільного процесу: проблематика визначення	
Воробйов В.В.	245
Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні	
Глуценко І.С.	249
Суперечності в правах людини, що пов'язані з мас-медіа	
Горохов Є.М.	252
Юридичні аспекти щодо захисту дітей від насилля	
Іспір В.О.	257
Адміністративна діяльність державної судової адміністрації	
Іспір В.О.	260
Предмет міжнародного цивільного процесу	
Ляшук М.О.	264
Принципи правового регулювання експертної діяльності	

Секція І.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЇ, ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

В.М.Андрєв,

здобувач вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.пед.наук, доц. Старєва А.М.

ЗМІСТ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЯК ВИДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Автор тез зробив спробу вивести основні теоретичні положення, що формують зміст сучасної військової служби у Збройних Силах України як виду професійної діяльності.

Ключові слова: військова служба, мілітаризована служба, Збройні Сили України.

Важливий внесок у дослідження питань проходження військової служби, з'ясування її суті та особливостей відбору зробили такі вчені: В. Александров, О. Бандурка, П. Богуцький, В. Осьодло С. Дячук, П. Жигалкін, Ю. Калагін, Р. Калюжний, Л. Карпенко, І. Корж, М. Кравчук, В. Пашинський та ін. Військова служба через своє специфічне призначення, принципи функціонування, характер вимог до кандидатів для вступу на військову службу, правове регулювання військово-службових відносин, встановлені для військовослужбовців повноваження та обов'язки, відповідальність, визначення обмежень і заборон має певні професійні відмінності. Специфічність військової діяльності полягає, насамперед, у можливості застосовувати примус, не тільки за допомогою статутних відносин, але й, зокрема за допомоги спеціальних засобів (зброї, техніки тощо), а також у тому режимі життя військовослужбовців, функціонування військових формувань, які як застосовуються для захисту територіальної цілісності держави.

До особливостей мілітаризованої служби слід віднести: 1) виконання державою особливих охоронних завдань; 2) реальне застосування примусу; 3) озброєні групи людей; 4) спеціальні вимоги до віку, стану здоров'я, фізичної

підготовки, моральних якостей людей; 5) найбільш авторитарний різновид відносин влади і підпорядкування, сувора ієрархія начальницького і підлеглого особового складу, обов'язковість наказів вищих для нижчих, що забезпечується чітко визначеною системою посад і військових звань, введення форменого одягу і зовнішніх відзнак, функціонуванням спеціальних статутів про службу, зокрема статутів і положень про дисципліну; 6) низка визначених особливими умовами проходження служби спеціальних пілг, відповідальність в особливому порядку, зокрема адміністративна та матеріальна [1].

Водночас серед усіх професій і занять, військова служба – це безпосереднє служіння державі, захист її на професійній основі, а тому є почесним обов'язком кожного громадянина. Військова служба має бути професійною, якщо на неї покладається таке важливе завдання, як захист держави. Виконання завдань і функцій військовослужбовцями має високий рівень відповідальності, пов'язаний із забезпеченням захисту та охорони держави та суспільства. Наразі триває розбудова військової організації держави, відбуваються зміни у сутнісному наповненні військової служби, тому частково можна відносити до військовослужбовців осіб, що проходять службу у внутрішніх військах МВС України [2]. Отже, військова служба за суттю становить особливий вид державної служби – мілітаризовану, основне призначення якої полягає в забезпеченні оборони України, захисті її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

Література

1. Корж І.Ф. Військова служба в Україні: правове регулювання: монографія / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Служба безпеки України. Київ, 2006. 208 с.
2. Сайнецький О.П. Суть і особливості військової служби. *Публічне право*. 2013. № 3 (11). С. 210-216.

Є.А. Базарова

здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Миколаївського міжрегіонального інституту

розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – канд.пед.наук Шевченко О.А.

РОЛЬ РОЗВИВАЛЬНИХ ІГОР У ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ

З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розкрито роль та особливості використання розвивальних ігор в логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Ключові слова: дошкільний навчальний заклад, логопедична робота, розвивальні ігри, мовленнєві порушення, діти старшого дошкільного віку.

Формування мовленнєвої полікомпетентності у дошкільному віці є однією з найважливіших складових розвитку цілісної гармонійної особистості, оскільки дитина оволодіває словом, перш за все, з метою адекватного використання мовлення у конкретних ситуаціях, застосування мовних і позамовних засобів виразності для висловлювання власних думок, бажань і прохань, ефективного спілкування з оточуючим світом [4, с. 4]. Так, в процесі різнопланового спілкування в ігровій діяльності дитина пізнає природний, предметний і соціальний світ в його цілісності та різноманітності; формує і розкриває свій власний внутрішній світ, свій образ «Я», засвоює і створює культурні цінності, виступає при цьому активним суб'єктом взаємодії. Базовий компонент дошкільної освіти визначає кінцевою метою мовленнєвого розвитку випускника дошкільного навчального закладу сформованість у нього комунікативної компетентності [1].

Гра є відкритим, образним, творчим засобом всебічного розвитку дитини [3, с. 14]. Відтак мовлення дітей старшого дошкільного віку розвивається в контексті гри, оскільки саме вона є провідною діяльністю дошкільників [2, с. 7].

Проблема використання розвивальних ігор в логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку не є новою. У науково-методичній літературі з логопедії відмічається специфіка ігрової діяльності дітей із різноманітними порушеннями мовлення, розробляються науково-методичні аспекти

застосування гри як найважливішого корекційного засобу (Г. Косова, Р. Лазарева, С. Миронова, В. Селіверстов, Л. Усачова, Т. Філічева та ін.).

Ефективним засобом формування особистості дошкільника, його провідною діяльністю є гра, яка потребує створення певних умов для своєї реалізації (П. Блонський, Л. Виготський, Д. Ельконін, Г. Кравцов, О. Леонт'єв та ін.). У логопедичних групах спеціальних дошкільних навчальних закладів компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення існує своя специфіка організації та проведення ігрової діяльності, пов'язана з психофізичними та мовленнєвими особливостями дітей [4, с. 14].

Розглядаючи питання про роль розвивальних ігор у логопедичній роботі, професор М.Хватцев підкреслює, що вони сприяють: співдружності педагога з дошкільником, активізації інтересу дитини до мовлення, бажанню оволодіти дошкільником тими чи іншими вміннями та навичками, реформуванню старих та появи нових мовленнєвих навичок, застосуванню набутих навичок у повсякденному житті [6, с. 140.].

У дітей спеціального ДНЗ компенсуючого типу в залежності від логопедичного висновку ігрова діяльність має свої особливості: 1) у дошкільників із ЗНМ: а) невміння гратися; б) наявність неадекватних дій із предметами; в) примітивні та одноманітні дії з предметами; г) невміння використовувати предмети-замінники і діяти з уявними предметами; 2) у дошкільників із ФФНМ і заїканням: а) нестійкий інтерес до іграшки, не пов'язаний із можливостями гратися з нею; б) відсутність сюжету; в) поодинокі сюжетні дії.

За таких обставин формування ігрової діяльності має здійснюватися поетапно як у видах ігор (від предметних до рольових), так і у ігрових діях – від формування орієнтовної основи дій через ланцюжок ігрових маніпуляцій до дій за певними правилами. На індивідуальних іграх-заняттях поряд із педагогом, який обіграє знайому чи улюблену іграшку, викликає позитивно-забарвлене ставлення до неї, дитина виконує дії спочатку за наслідуванням, потім із мовленнєвим супроводом, а згодом у сюжетно-відображувальній грі з

обов'язковим залученням мовлення. Від дій поряд (дитина – педагог) дитина поступово переходить до сумісних ігрових дій у складі мікрогрупи (дитина – ровесники). Так поступово у дошкільника логопедичної групи зароджується як самостійна, так і колективна ігрова діяльність у вигляді різних видів ігор [5, с. 48].

Розглянемо спеціальні розвивальні ігри з правилами, основною метою яких є розвиток у дошкільників навичок мовленнєвої діяльності. Такі ігри можуть бути одно варіативними (О. Максаков, В. Селіверстов, Г. Тумакова, Г. Швайко та ін.) та багатоваріативними (І. Кривда, Ю. Рібцун, О. Ткач). Цінність останніх для логопедичної роботи полягає в одночасному комплексному вирішенні кількох корекційно-розвивальних завдань. Своєрідністю ігор такого типу є наявність конкретних меж, які створені чітко встановленими правилами. Сучасна дослідниця Ю.Рібцун відмічає, що завданнями ігор з правилами у логопедичній групі є:

1. У фонетико-фонематичній ланці мовлення: а) спрямування уваги на звукоскладову будову слова; б) автоматизація правильної звуковимови; в) диференціація голосних і приголосних звуків за акустико-артикуляційними ознаками (твердість – м'якість, дзвінкість – глухість, місце, спосіб творення); г) закріплення навичок елементарного звукового та складового аналізу [5, с. 53].

2. У лексико-граматичній ланці мовлення: а) збагачення словникового запасу дітей шляхом вживання контекстуально зумовлених лексичних узагальнень на матеріалі різних частин мови (іменників, прикметників, дієслів, прислівників); б) розширення розуміння та вживання антонімічних, синонімічних, багатозначних значень слів на позначення різних частин мови (дієслів, прикметників, іменників, числівників); в) уточнення вміння вживати різні граматичні категорії (роду, числа, відмінка).

3. У зв'язному мовленні: а) побудова речень різної синтаксичної будови (простих, складносурядних і складнопідрядних); б) складання описових зв'язних розповідей за однією та серією сюжетних картинок; в) складання

розповідей за ігровою ситуацією, з опорою на запропоновані слова, з власного досвіду; г) переказ запропонованого знайомого чи незнайомого тексту з опорою на наочність [5, с. 53].

Отже, гра є провідною діяльністю дитини-дошкільника, в процесі якої відбуваються значні позитивні зміни у психічній і соціальній сфері та здійснюється підготовка до переходу на новий, вищий щабель її всебічного, в тому числі й мовленнєвого, розвитку.

Література

1. Богуш А.М., Луцан Н. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. Київ, 2008. 266 с.
2. Краснощекова Н.В. Сюжетно-рольові ігри для дітей дошкільного віку. Ростов н/д.: Феникс, 2006. 251 с.
3. Менджерицкая Д.В. Воспитателю о детской игре: пособие для воспитателей детского сада / под. ред. Т.А. Марковой. М.: Просвещение, 1982. 128 с.
4. Рібцун Ю.В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: навч.-метод. посіб. Київ, 2014. 238 с.
5. Рібцун Ю.В. Організація та проведення у логопедичній групі ігор з правилами. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., 7–8 лютого 2012 р., м. Суми. Суми: Вид-во СудПУ імені А. С. Макаренка, 2012. С. 47–53.
6. Хватцев М.Е. Логопедия: учебн. пособие. М., 1959. С. 140.

Г.В. Бучко,

здобувач вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.пед.наук, доцент Старєва А.М.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

УЧНІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Автор сформулював проблему формування здорового способу життя учнів у психолого-педагогічній літературі.

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, фізичне виховання.

Здоров'я – це не відсутність хвороби, а фізична, соціальна, психологічна гармонія людини, доброзичливе, спокійне відношення з людьми, з природою, з самим собою. За енциклопедичним визначенням здоров'я – це природний стан організму, що характеризується його рівноваженістю із навколишнім

середовищем та відсутністю будь-яких хворобливих змін.

В школах освітній процес спрямований на всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей тощо. Тому проблема формування здорового способу життя підрастаючого покоління – не виключення.

Формування здорового способу життя через освіту, створення здоров'язберігаючого освітнього середовища – один із пріоритетних напрямів державної політики у галузі освіти. У цьому контексті завданням сучасної школи є: використання здоров'язберігаючих технологій навчання; дотримання режиму рухової активності, поєднання рухового і статичного навантаження; організація збалансованого харчування; заміна авторитарного стилю спілкування на стиль співробітництва, створення емоційної сприятливої атмосфери навчання; формування в учнів та їхніх батьків усвідомлення цінності здоров'я, культивування здоров'я тощо.

Одним із компонентів здорового способу життя та правильного його формування є фізичне виховання. Фізична культура – це не лише спорт, перемоги та змагання, але й спосіб підтримання духовного життя людини, її прагнення до досконалості та здоров'я.

Для успішного та вдалого формування здорового способу школярів у навчальних закладах необхідно вирішити наступні завдання:

1. Об'єднати увесь педагогічний колектив для розв'язання завдань щодо формування освіти про здоровий спосіб життя в школярів.
2. Довести всі елементи навчально-виховного процесу у відповідність із станом здоров'я і психофізіологічними можливостями учнів і педагогів.
3. Здійснювати оздоровче супроводження освітнього процесу, передбачати такі напрямки роботи як: оздоровче обґрунтування та експертиза навчально-виховної роботи, діагностика й корекція здоров'я учнів, профілактичні заходи, допомога в розвитку дітей.

Отже, здоровий спосіб життя – це комплекс оздоровчих заходів, що забезпечують гармонійний розвиток, зміцнення здоров'я, підвищують

продуктивність навчання. Нагальною проблемою є абсолютна безграмотність учнів, щодо здорового способу життя та його цінності, тому необхідно забезпечити систему закладів, де підлітки мали б нагоду одержати кваліфіковані консультації з питань збереження здоров'я та його цінності і де б робота проводилась в трьох напрямках: робота з батьками; робота з вчителями; робота з учнями.

Сьогодні набуває актуальності і практичної значущості проблема розробки педагогічних технологій, які б не тільки зберігали, а й покращували здоров'я дітей. Причина погіршення здоров'я школярів полягає не стільки в несприятливих умовах життя, скільки в недостатній увазі до створення відповідних умов педагогічного процесу, застосування здоров'язберігаючих і здоров'яформуючих навчальних технологій.

Однією з наскрізних стратегій розвитку сучасної школи є збереження здоров'я й забезпечення безпеки особистості через освіту. Найефективнішим засобом збереження й удосконалення здоров'я виступає здоровий спосіб життя (ЗСЖ) – певний образ життєдіяльності людини, який ґрунтується на культурних нормах, цінностях, формах і способах діяльності, що зміцнює здоров'я, сприяє гармонійному фізичному, духовному, соціальному розвитку людини (В.Кремень) [1].

Особливо актуальною є проблема формування ЗСЖ учнів старшого шкільного віку. Адже серед старшокласників найбільше поширені паління, уживання алкоголю, наркотиків, токсичних речовин. Через перевантаженість навчанням більшість учнів старших класів страждає від недостатньої рухової активності, відсутності навичок організації й проведення здорового дозвілля, раціонального харчування.

Одним із напрямів розв'язання проблеми формування ЗСЖ школярів є вдумливе осмислення, об'єктивна оцінка теоретичних і практичних надбань вітчизняної педагогічної думки минулих років. Разом із тим на сьогодні відсутнє цілісне історико-педагогічне дослідження, у якому були б схарактеризовані теорія та практика формування ЗСЖ старшокласників у

вітчизняній педагогіці.

Такий стан наукового знання зумовлює необхідність розв'язання *суперечностей*, що мають місце в теорії та практиці педагогіки, а саме: між потенційними можливостями цивілізованого світу й незадовільним рівнем їх використання для збереження здоров'я сучасних школярів; між вимогами до особистості випускника школи та змістовим наповненням шкільної освіти, що має забезпечувати формування ЗСЖ учня; між накопиченим історико-педагогічним досвідом ефективного формування ЗСЖ школярів і відсутністю науково-методичного забезпечення його впровадження в діяльність сучасної школи.

Література

1. Губерський Л.В., Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: історія, суспільство, освіта: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Київ. ун-т, 2011. 575 с.

І.В. Герасімова

здобувач вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – канд.пед.наук, доцент Олексюк О.Є.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Анотація. Стаття розкриває суть та зміст психологічної готовності 6-річних дітей до шкільного навчання. Про фізичні та пізнавальні можливості, відносно вищу чутливість до навчання 6-річних дітей.

Ключові слова: Психологічна готовність, соціально-психологічна, компоненти психологічної готовності, мотиваційний, інтелектуальний, особистісний, емоційний, вольовий, узагальнення переживань.

Вступ до школи є якісно новим етапом у житті дитини, оскільки змінюється її ставлення до дорослих, однолітків, до себе і своєї діяльності. Зі школою пов'язаний перехід до нового способу життя, нове становище в суспільстві, нові умови діяльності і спілкування. Дозвілля змінюється обов'язковими справами, які вимагають відповідальності – дитина повинна ходити до школи, виконувати вимоги програми, робити на уроці те, чого

вимагає вчитель, дотримуватися шкільного режиму, шкільних правил поведінки, добре засвоювати навчальний матеріал. У стосунках з іншими дітьми на передній план виходить навчання, засноване на спільній відповідальності, залишаючи позаду ігрову діяльність. Успіхи у навчанні стають головним критерієм взаємного оцінювання однолітків, визначають їхнє становище у класі. Зі вступом до школи змінюється і ставлення дорослих до дитини, яка порівняно з дошкільником має більше самостійності.

Актуальність вищезазначеної теми визначається тим, що початок систематичного навчання в школі є стресовою ситуацією в житті дитини, оскільки пов'язана з необхідністю адаптуватися дитині до нових мікросоціальних умов.

Психологічна готовність включає здатність дитини до прийняття нової «соціальної позиції» – положення школяра, здатність управляти своєю поведінкою, своєю розумовою діяльністю, певний світогляд готовність до оволодіння, провідною в молодшому шкільному віці діяльністю – учбовою.

Психологічна готовність до навчання – це складне утворення, до структури якого входить особистісна, інтелектуальна і соціально-психологічна готовність.

Можна виділити такі компоненти психологічної готовності: мотиваційний, інтелектуальний, особистісний, емоційний, вольовий, узагальнення переживань.

Мотиваційний компонент відображає бажання чи небажання дитини навчатися. Він дуже важливий, бо від нього залежить входження дитини в нову для неї діяльність, яка відрізняється від ігрової своєю обов'язковістю, розумовим напруженням, необхідністю подолання труднощів.

Інтелектуальний компонент готовності дитини до школи включає обізнаність, яка характеризується обсягом знань про навколишній світ: живу й неживу природу, деякі соціальні явища. З метою діагностики інтелектуальної готовності до школи пропоную такі методики: «Малюнок людини» Керна-Йірасика та «Три дамки» О. Кравцової. Встановлюючи інтелектуальну

готовність дитини до навчання психолог визначає розвиток вербального та невербального інтелекту дитини та загального рівня її розумової активності.

Особистісний компонент готовності складається з цілого ряду показників: дитина повинна чітко усвідомлювати свою внутрішню позицію, умінням спілкуватися з учителем, учнями. Для діагностики особистісної готовності до школи пропоную такі методики: «Сходинки» Дембо-Рубінштейн, «Хто більше» О. Кравцової.

Емоційний компонент готовності дитини до навчання проявляється в тому, що вона іде до школи з задоволенням, радістю, довірою. Ці переживання роблять її відкритою для контактів з учителем, новими товаришами, підтримує впевненість у собі, прагнення знайти своє місце серед однолітків. Емоційно-вольова та особистісна (мотиваційна) готовність визначається за методиками «Графічний диктант», «Хатка».

Вольовий компонент готовності виявляється в умінні керувати своєю поведінкою, у певному рівні розвитку довільності пізнавальних процесів. Навчання в школі вимагає довільного сприйняття, тобто вміння не тільки слухати, але й чути вчителя, товаришів, довільного запам'ятовування й відтворення, вміння довільно виконувати дії, робити не тільки те, що цікаво, а й те, що потрібно, доводити почату справу до кінця.

Узагальнення переживань проявляється в утраті безпосередньої поведінки, в узагальненому сприйнятті діяльності, у довільності поведінки, здатності підкоряти свою поведінку певним правилам і вимогам, виступає суттєвим компонентом психологічної готовності до шкільного навчання. Для діагностики цього компонента використовую методики: «Будиночок» І. Дубровіна, «Так і ні не говори» О. Кравцова.

Крім психологічного обстеження, доцільно фіксувати свої спостереження за поведінкою дитини:

1. Уміння уважно слухати і точно виконувати найпростіші вказівки дорослого, самостійно діяти за завданням дорослого, правильно відтворювати на аркуші паперу напрямки лінії.

2. Уміння орієнтуватися на систему умов задачі, переборюючи відволікаючий вплив побічних чинників.

3. Здатність до саморегуляції навчальної діяльності. Усвідомлення мети, уміння планувати дії з досягнення цілей, здатність орієнтуватися і відтворювати зразок, контролювати результати. Уміння діяти за правилом.

4. Уміння орієнтуватися у своїй роботі на зразок, точно копіювати його особливості розвитку довільної уваги дитини.

Потрібно перевірити рівень тривожності:

1. Схильність дитини до неврозу за тестом-опитувальником «Оцінювання рівня тривожності й схильності дитини до неврозу».

2. Оцінювання рівня тривожності за тестом «Тривожність».

Важливе значення має емоційна стійкість дитини під час навчання в школі:

1. Емоційно-позитивне ставлення до навчання у школі. Спостереження за поведінковими реакціями дитини.

2. Наявність або відсутність імпульсивних реакцій. Щоб дитина успішно вчилася, вона насамперед, повинна прагнути до нового шкільного життя.

Психологічне обстеження дитини, що вступає до школи, дає змогу націлити вчителя на слабкі та сильні сторони учня; допомогти батькам у вирішенні виховних задач, з якими вони стикаються з перших днів навчання у школі; визначити сформованість суттєвих для шкільного навчання особливостей психіки дитини; розкрити індивідуальну своєрідність психічного розвитку дитини та її потенційні можливості; намітити, якщо це потрібно, напрями психологічної корекції особистості дитини. Тому, при аналізі психологічної готовності дитини до школи висхідною одиницею має виступати специфіка дошкільного дитинства, взята в загальному контексті онтогенезу особистості

Література

1. Барташнікова І.А., Барташніков О.О. Як визначити рівень розумового розвитку дитини? Діагностика готовності дітей до навчання в школі. Тернопіль: "Богдан", 1998.
2. Білан О.І., Партико Т.Б., Хома О.Є. Методичні рекомендації для діагностики

шкільної зрілості дітей 6-7 років. *Українській освітній журнал. Конспект.* Серія психологічна. 1994. № 1. С. 39-105.

3. Головань Н.О. Вікові особливості дітей шестирічного віку та їх діагностика. Навчання і виховання шестирічних першокласників / Упоряд. К.С. Прищепа. Київ: Рад. шк., 1990. С. 47-60.

4. Риженко Г.М. Визначення готовності шестирічних дітей до навчання і піклування про їхнє здоров'я. *Навчання і виховання шестирічних першокласників* / Упоряд. К.С. Прищепа. Київ: Рад. шк., 1990. С. 10-15.

О.Ф. Гладун

здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Миколаївського міжрегіонального інституту

розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – канд.пед.наук Шевченко О.А.

ВПЛИВ ЛОГОРИТМІКИ НА ПСИХОФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розкрито особливості, умови та зміст впливу логопедичної роботи реалізації впливу логопедичної ритміки на психофізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: *логопедична ритміка, психофізичний розвиток, логопедична робота, дошкільний навчальний заклад, діти старшого дошкільного віку.*

В останні роки спостерігається тенденція зростання числа дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Згідно з Національною доктриною розвитку освіти у XXI столітті, вдосконалення системи освіти у відповідності із принципами гуманізації й індивідуалізації передбачає врахування особистих і психофізичних особливостей дітей й створення таких умов освіти, що сприяли б своєчасному повноцінному всебічному розвитку особистості дитини та її успішному навчанню. Сьогодні для надання допомоги дітям із вадами мовлення використовують різноманітні методи та прийоми, зокрема вправи логопедичної ритміки [3, с. 6].

Для реалізації лікувальних завдань логопедична ритміка вперше була запропонована В.О. Гіляровським 1932 року та отримала високу оцінку спеціалістів. Результативний вплив лікувальної ритміки на моторику дозволив використовувати її в корекційно-логопедичній роботі. Під час корекційної

роботи з людьми із порушеннями мовленнєвого розвитку лікувальна ритміка набула специфічні риси. Основними принципами, покладеними в основу нової системи, стали такі: тісний зв'язок рухів, музики та обов'язкове включення в них мовленнєвого матеріалу. Н.О. Власова, В.О. Грінер, Ю.О. Флоренська підкреслили необхідність приділяти особливу увагу слову, використовувати його в різних формах: текстах пісень, драматизаціях, інсценізаціях, звуконаслідуваннях та т.п. При цьому науковці підкреслювали, що ритм довільних рухів у поєднанні зі словом сприяє нормалізації мовлення. Так з'явився новий напрям корекційної роботи – логопедична ритміка [1, с. 76].

Уявлення про логоритмічне виховання дітей з проблемами психофізичного розвитку ґрунтується на дослідженнях таких вітчизняних та зарубіжних учених як: Н.Г. Александрової, Н.О. Власової, Г.А. Волкової, В.О. Грінер, Е. Жак-Далькроза, В.О. Кондратенко, З.П. Ленів, Т.С. Овчіннікової, Є.В. Оганесян, К. Орфа, Є.Ф. Рау, А. Розенталь, М.А. Румер, Ю.О. Флоренської, М.К. Шеремет та ін. Науковцями були сформульовані основні принципи здійснення корекційного логоритмічного впливу: урівноваження діяльності нервової системи, точність дозування подразників (темпу, ритму, динаміки музики та слова; узгодженню індивідуального та колективного ритму вихованців; розвитку здібності до зосередження; урахуванню вікових особливостей для здійснення підбору матеріалу).

З часом В.О. Грінер, пізніше Г.А. Волкова робили спроби поширити галузь використання логоритмічних реабілітаційних методик. Так, Г.А. Волкова розробила методику логоритмічної роботи під час корекції порушень моторного розвитку в дітей дошкільного віку з різними формами мовленнєвих порушень (дизартрією, моторною алалією, ринолалією, дислалією). З часом, послідовники музично-ритмічного виховання Н.Г. Александрова, Н.А. Баженов, Н.О. Власова, Г.А. Волкова, В.О. Грінер, Н.П. Збруєва, Є.В. Конорова, А.Я. Мухіна, М.О. Румер, Г.Р. Шашкіна розробили комплекс музично-ритмічних засобів впливу на дитину. В основі цієї системи були покладені дослідження фізіологічних механізмів впливу музики на організм

людини В.М. Бехтерева, С.С. Корсакова, І.М. Сеченова, І.Р. Тарханова.

Із плином часу логопедичну ритміку дедалі активніше використовували в різноманітних реабілітаційних методиках як один із самостійних засобів коригувального впливу [3, с. 7].

У зв'язку з тим, що в основу методики логоритмічного виховання покладений синтез руху, музики та слова в системі логоритмічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з порушеннями психофізичного розвитку можна виділити два напрями: вплив на немовленнєві та мовленнєві процеси.

Метою симбіозу слова, музики та руху в логоритміці заради подолання порушень психофізичного розвитку дошкільників є вплив на немовленнєві та мовленнєві процеси, а саме: поєднання у свідомості дитини мовлення з рухом і музичним ритмом, розвиток основних видів рухів та музично-ритмічного чуття дитини.

Досягнення цієї мети можливе, якщо успішно працювати над складовими кожної з них. Так, зв'язок мовлення з рухом і музичним ритмом передбачає: розвиток дихання, голосу, артикуляції; координацію рухів зі словом; виразність рухів і мовлення; координацію співу з ходьбою; розвиток уяви та творчих здібностей. Розвиток основних видів рухів сприяє формуванню правильної постави, опануванню різних видів ходьби, формуванню та розвитку уміння орієнтуватися у просторі, правильно перешиковуватися, формуванню навичок виразного руху, а також розвитку дрібної моторики руки дитини. Розвиток музично-ритмічного чуття включає: активізацію уваги, формування вміння визначати музичний ритм та вміння зображати характер ритму в рухах та мовленні [3, с. 8].

Як відомо, основною формою організації процесу корекції є логоритмічні заняття, що будуються з урахуванням загальнодидактичних та спеціальних принципів [4, с. 88]. Мета, завдання та зміст логоритмічних занять визначаються за такими показниками: характер і структура психофізичного порушення; збережені компенсаторні можливості дитини; програмні вимоги дошкільного закладу [2, с. 32].

Отже, становлення і розвиток логоритміки відбувався поетапно, починаючи із розуміння педагогами значення руху як активної діяльності у розвитку людини, усвідомлення здоров'я формуючого потенціалу музично-ритмічного виховання до реалізації корекційного і терапевтичного потенціалу логоритміки у процесі подолання різноманітних порушень психофізичного розвитку. На даний момент логопедична ритміка визначається як складова ланка лікувальної ритміки, форма своєрідної активної терапії та засіб з реалізації реабілітаційних заходів у осіб із психофізичними порушеннями.

Література

1. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика: учеб. для студ. высш. учеб. заведений. М.: Гуманит. изд. центр «ВЛАДОС», 2002. 272 с.
2. Гринер В.А. Логопедическая ритмика для дошкольников: пособие для работников логопедических учреждений. 2-е изд. М.: Учпедгиз, 1958. 139 с.
3. Чеснокова Л.В., Золотарьова О.І. Заняття з логоритміки для дітей із вадами мовлення. Харків: Вид. група «Основа», 2017. 160 с.
4. Шеремет М.К., Манько М. Науково-теоретичні засади проблеми діагностики і корекції мовленнєвого розвитку в дітей раннього віку. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія*. Зб. наукових праць. Київ, 2007. № 8. С.88.

К.О. Гомонова,

здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – канд.пед.наук, доцент Старєва А.М.

МОВЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Стаття присвячена визначенню ключових теоретичних питань наукової проблеми мовленнєвої діяльності учнів із порушенням розумового розвитку.

Ключові слова: мовлення, мовленнєва діяльність, порушення інтелектуального розвитку.

Мовленнєва діяльність була та є предметом аналізу різних дисциплін: психології, педагогіки, філології, логопедії, нейролінгвістики, психолінгвістики, мовознавства. Досі залишаються відкритими питання щодо розуміння науковців стосовно певних і важливих проблем, пов'язаних із вивченням мовленнєвих явищ та особливостей мовленнєвої діяльності учнів із

порушенням розумового розвитку.

Комплексний підхід до проблеми мовленнєвих процесів на сучасному рівні враховує складність зв'язків між двома словесними структурами: взаємообумовленістю та діалектичною поєднаністю мови й мовлення, з одного боку, та їх різними змістовими характеристиками та внутрішньою організацією, - з іншого. Тому гострою залишається проблема відмінності мовної та мовленнєвої систем унаслідок виникнення мозкових уражень, які призводять до певних ускладнень в оволодінні мовленнєвою діяльністю [1].

Сучасні дослідження (Н. Бастун, Т. Власова, Т. Ілляшенко, В. Ковальов, К. Лебединська, М. Певзнер, Т. Сак, О. Слепович, В. Тарасун та ін.) вказують на такі особливості психічного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку, як труднощі в оволодінні елементарною грамотою; формуванні елементарних розумових операцій, читання, письма, лічби; легкі порушення мнемічної, інтелектуальної та мовленнєвої діяльності; емоційно-вольової регуляції поведінки; самоконтролю; зниження працездатності, пам'яті, уваги, мислення, мовних функцій.

Затримка психічного розвитку – складне поліморфне порушення, при якому страждають різні компоненти психічної та фізичної діяльності. Дітям цієї категорії властиві певні розлади здатності до абстрактного та наочно-образного мислення, недостатня сенсомоторна координація, загальна моторна повільність, неорганізованість, імпульсивність, недостатня цілеспрямованість, слабка мовна регуляція, спонтанна активність в усіх видах діяльності [2].

Розумово-побутове мовлення учнів із затримкою психічного розвитку становить здебільшого ситуативний характер. Важким для розуміння стає монологічне мовлення таких дітей. У них лише починається перехід до контекстного мовлення. Молодші школярі цієї категорії перебувають на значно нижчій сходинці формування монологічного мовлення, ніж діти, які розвиваються нормально. Це пов'язано, насамперед, з несформованістю формуючої функції мовлення, незрілістю операцій програмування та граматичного структурування, недорозвитком пізнавальної сфери (І. Марченко,

Л. Савчук, О. Слепович, С. Шевченко та ін.).

Одним із суперечливих питань у спеціальній педагогіці залишається формування зв'язного мовлення в дітей з затримкою психічного розвитку, що, у свою чергу, залежить від ступеня розвитку їх мовленнєвої діяльності: наочно-образного мислення, вміння встановлювати суттєві ситуаційні зв'язки між предметами та правильно висловлюватися. Процес інтенсивного формування наочно-образного мислення відбувається на етапі початкової школи. Тому методичні засади навчання молодших школярів із порушенням розумового розвитку орієнтовані на практичну діяльність з опорою на використання різних дидактичних засобів.

Література

1. Синьов В.М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії. Київ: «МП Леся», 2010. 779 с.
2. Синьов В.М. Розумова відсталість як педагогічна проблема: навчальний посібник. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. 118 с.

З.Д. Зайва,

здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

ДІАЛОГ ЯК ФОРМА МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

До складних форм мовленнєвого висловлювання, що являють собою спеціальний клас мовленнєвих ситуацій передусім належить діалогічне мовлення, тобто бесіда, в якій беруть участь два суб'єкти [4, с.314]. Діалог є первинною природною формою мовного спілкування, має свою психологічну структуру: мотив, мету, засіб (мова) і кінцевий результат – очікувану реакцію співрозмовника.

Мотив має важливе значення для створення діалогу, бажання висловити ту чи іншу думку, що реалізується по – різному від ситуації мовлення. Вступаючи в діалог, співрозмовники мають знати, яка мета їхнього спілкування, що вони хочуть з'ясувати в ході розмови. У побудові діалогу

значну роль відіграє ініціативна репліка. Вона є мовленнєвим стимулом і носієм теми. Тому навчальний процес необхідно будувати так, щоб у школярів виникла потреба щось повідомити, з'ясувати певні питання, висловити ставлення до проблеми, що розглядається.

Психологічною особливістю діалогічного мовлення є його ситуативність, оскільки часто його зміст можна зрозуміти лише з урахуванням тієї ситуації, у якій воно відбувається [5]. Ситуації, які під час навчання спонукають до мовлення, називають комунікативними. Моделювання таких ситуацій сприяє удосконаленню діалогічного мовлення учнів.

Характерною особливістю такого типу мовленнєвої комунікації є те, що в цих випадках процес мовленнєвої комунікації розподілений між двома особами [4]. Запитання ставить одна людина, відповідь дає інша. В даному випадку мотивом висловлювання є бажання відповідати на запитання співрозмовника, і людина не потребує власного спеціального мотиву, який би стимулював її до активного висловлювання. Отже, і тут для виникнення висловлювання не потрібний самостійний мотив; висловлювання є не стільки активним, скільки реактивним, відповідним процесом.

Важливою умовою досягнення мети діалогу є досконале володіння його учасниками мовою як засобом спілкування [1, с. 68]. Діалог вимагає чіткого формування запитань, точних і лаконічних відповідей, ввічливого звернення до співрозмовника, толерантного і коректного висловлювання зауважень, заперечень, порад тощо. Той, хто висловлює думку, має вільно володіти матеріалом, який повинен бути систематизованим, структурованим, відібраним. Зміст має відповідати авторському задуму, відтворювати, виражати авторський погляд, логічно розташований відповідно до продуманого плану [3, с. 33].

У психології відомі різні форми діалогічного мовлення. Найпростішою є та, за якою відповідь цілком повторює запитання чи відтворює лише його частину, в цих випадках для виникнення висловлювання не потрібно жодної спеціальної творчої діяльності. Однак існує й складніша форма діалогічного мовлення, коли відповідь не відтворює частину запитання і суб'єкт має

сформулювати щось зовсім інше. Ця форма діалогічного мовлення психологічно є більш складною і забезпечується складнішими психологічними процесами. Суб'єкт повинен зрозуміти запитання (яке створює у нього основний мотив висловлювання), а потім з усіх альтернатив, які в нього виникають, вибрати одну й сформулювати активне висловлювання, яке б не повторювало питання. Кожне окреме висловлювання залежить від реплік співрозмовника, від ситуації. Діалогічне мовлення не потребує розгорнутих висловлювань, оскільки може доповнюватися мімікою, жестами, інтонаціями. Типовим варіантом діалогу є бесіда.

Діалог – складна форма соціальної взаємодії. Участь у діалозі потребує складних умінь: власно мовленнєві уміння (вступати у спілкування, підтримувати і завершувати спілкування; говорити виразно і в нормальному темпі, користуватися інтонацією діалогу); уміння мовленнєвого етикету (звернення, знайомство, привітання, запрошення, прохання, згода і відмова, вибачення тощо); уміння спілкуватися у парі, в групі з 3-5 осіб, у колективі; уміння спілкуватися для планування сумісних дій, досягнення результатів та їх обговорення; невербальні уміння – доречне використання міміки та жестів.

У загальній педагогіці питанням розвитку діалогічного мовлення приділяють увагу такі дослідники, як Є. Фльорина, Є. Короткова, Н. Крилова, М. Зеленко, О. Ушакова, А. Арушанова. Основними методами роботи з розвитку діалогічного мовлення вони виділяють розмови педагога з учнями, розмови у повсякденному житті та проведення бесід. У процесі побудови діалогу важливого значення набуває мовленнєва активність співрозмовників: уміння розпочати діалог, тобто поставити запитання, швидко зорієнтуватися в ситуації, знайти правильну, влучну, а якщо потрібно-дотепну відповідь. Необхідно заохочувати імпульсивні дитячі висловлювання, в якій би формі вони не з'явилися: чи це слово, чи словосполучення.

Основною метою роботи з формування і розвитку початкових форм діалогічного мовлення є формування умінь, необхідних для спілкування. Це

здійснюється шляхом поступового переходу від ситуативної до контекстної форми мовлення, тобто розвиток спілкування відбувається у відповідності із загально-психологічними закономірностями розвитку мовлення дітей у нормі.

Розвиток діалогічного мовлення пов'язаний із накопиченням словникового запасу, а також із засвоєнням правил його використання. Ці правила засвоюються учнями, як і мовлення в цілому, практичним шляхом поступово: спочатку через сприйняття мовлення дорослого, потім у відображеному мовленні і, нарешті, використовують їх у самостійному мовленні. До цих правил належать різні зміни слів у залежності від поєднання їх з іншими словами в тому чи тому висловлюванні, уточнюються лексичні і граматичні значення слів.

Навчання діалогічного мовлення в школі здійснюється поетапно, від відтворення зразка до самостійної побудови діалогу за описаною чи створеною мовленнєвою ситуацією. Під час діалогу, пише І.Маркова, відбувається найбільш повний розвиток самостійного мовлення [5]. Учні шукають відповіді на поставлені питання, вирішують пізнавальні завдання. Однією з необхідних умов, що забезпечують розвиток самостійного мовлення школярів, є збереження природного характеру діалогічного мовлення. Враховуючи, що для діалогу характерна згорнутість відповідей на питання, необхідно заохочувати і короткі відповіді дітей. З метою формування вербально – комунікативних умінь на початкових етапах навчання діалогічного мовлення дітей із порушенням мовленнєвого розвитку застосовують такий прийом, як моделювання різноманітних ситуацій ігрового сюжетно-рольового спрямування [6].

Для кращого оволодіння учнями самостійним мовленням передбачені специфічні форми словникової роботи, роботи над фразою. Специфіка роботи над фразою полягає у поступовому формуванні логічності і точності побудови відповіді, дотримання правильного порядку слів у реченні, варіативність його побудови [2, с. 84]. Великого значення у формуванні розмовного мовлення надається вправам у підборі слів у відповідь на одне питання. Варіативність відповідей забезпечує самостійність дитячих висловлювань, привчає до

гнучкості використання слів.

Отже, головним завданням спеціального навчання діалогічного мовлення є оволодіння учнями навичками мовленнєвого спілкування. Це передбачає розвиток розуміння мовлення оточення, накопичення мовних засобів, засвоєння різних форм спілкування.

Література:

1. Гойхман О.Я., Надеина Т.М. Речевая коммуникация: учебник. Москва: ИНФРА–М, 2003.
2. Капитановская О.А., Плохотнюк М.Г. Развитие диалогической речи у детей с речевыми нарушениями: пособие для логопедов. Санкт-Петербург: КАРО, 2005.
3. Коваль Г.Д., Деркач Н.І., Наумчук М.М. Методика викладання української мови. Тернопіль: Астон, 2008.
4. Лурия А.Р. Язык и языкознание. Москва: Изд-во Моек, ун-та, 1979.
5. Маркова А.К. Психология усвоения языка как средства общения. Москва: Педагогика, 1974.
6. Марченко І.С. Формування початкових форм діалогу у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. *Збірник наукових праць Кам'яна-Подільського ДУ. Серія Соціально-педагогічна*. 2006. Вип. 6. С. 176–178.

З.Д. Зайва,

здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ РІДНОЇ МОВИ

Роль української мови в нашому суспільстві значно зросла, мовна і мовленнєва компетенції ґрунтуються на усвідомленні основної функції української мови – комунікативної, яка забезпечує мовленнєву діяльність її носіїв і впливає на їхній духовний розвиток. Комунікація, або спілкування, людей відбувається в процесі мовленнєвої діяльності і забезпечує формування комунікативної компетенції [5].

Комунікативна компетенція [2] – комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування,

ініціативність спілкування. Формування комунікативної компетенції вимагає комунікативного підходу до навчання мови. Проблема комунікативного аспекту в навчанні рідної мови не нова. Вона тісно пов'язана з практичною спрямованістю, на яку орієнтують концепції мовної освіти [1, с. 16-21].

Відомо, що мова – це система засобів людського спілкування, а мовлення – функціонування цієї системи, використання її в процесі спілкування (Г. Коваль, Н. Деркач, Н. Наумчук). Організація мовленнєвої практики, таким чином, може виходити не з мовної системи, а з діяльності спілкування. Цю думку підтверджують міркування вчених про те, що сама мова є процесом мовної діяльності (О. Потебня), а мовлення стосується всієї мовної діяльності членів суспільства (О. Мельничук).

Реалізація мови здійснюється у процесі мовлення, або мовленнєвої діяльності [5, с.8-10]. Мовленнєва діяльність, як і будь – яка інша, потребує, на думку психологів (М. Жинків, О. Леонт'єв, А. Маркова, І. Синиця), відповідних умов, у яких би вона нормально відбувалася, з цього приводу Олексій Леонт'єв зазначає, що для того, щоб повноцінно спілкуватися, людина повинна навчатися швидко і правильно орієнтуватися в умовах спілкування; вміти правильно спланувати своє мовлення; відшукувати відповідні засоби для передачі задуманого змісту; вміти забезпечити зворотній зв'язок. Якщо будь-яку з ланок акту спілкування буде порушено, то мовцю не вдасться домогтися очікуваних результатів спілкування – воно виявиться неефективним. [7,с. 33].

Комунікативно – діяльнісний підхід до навчання мови [5] передбачає урахування: 1) потреби в спілкуванні; 2) мотивів акту спілкування; 3) обставин, за яких здійснюється комунікація. Спілкуватися діти вчаться в процесі розв'язання комунікативних завдань, спрямованих на формування умінь визначати потреби спілкування, виступати в ролі мовця і співрозмовника, слухати, читати та сприймати почуте й прочитане, будувати висловлювання відповідно до потреб спілкування. Комунікативні завдання спрямовані на оволодіння всіма формами і видами спілкування рідною чи іншою мовою [4, с. 14].

Застосовуючи знання мови, школярі розвивають навички вживання мови для мислення і спілкування. Цей процес тісно пов'язаний із засвоєнням норм літературної мови і формуванням мовленнєвих умінь і навичок [4, с. 13].

Розвиток мовлення в дітей зумовлений навчанням. Проте це аж ніяк не означає, що оволодіння мовленням, своєю рідною мовою є загалом результатом спеціальної навчальної діяльності, метою якої було б для дитини вивчення мовлення. Оволодіння рідною мовою, справжнім живим мовленням здійснюється у процесі життєво мотивованої діяльності спілкування. Тільки таким чином досягається справжнє розуміння мовлення як мовлення. Дитина нормально оволодіває мовленням – навчається говорити, користуючись мовленням у процесі спілкування, а не вивчаючи його в процесі учіння [7, с. 460-466].

Мовлення людини є одним із важливих показників її інтелекту, мислення, культури (Г. Коваль, Н. Деркач, М. Наумчук). Людина все життя удосконалює своє мовлення. В ранньому віці у дитини виникає потреба у спілкуванні, яку вона задовольняє шляхом використання найпростіших елементів мовлення. Потреба висловлювати свої думки з часом розширюється, стає різноплановою, оскільки збагачується словник, засвоюється фразеологія, дитина оволодіває закономірностями словотворення, словозміни, словосполученнями. Ці засоби мови вона використовує для спілкування з іншими людьми в процесі ігрової, навчальної, трудової та розумової діяльності.

Мовленнєва діяльність ґрунтується на психічній діяльності людини і залежить від її інтелектуального та емоційного розвитку. Мовленнєва діяльність залежить і від мовних знань. Опанування мовленнєвої діяльності здійснюється в процесі навчання мови на комунікативній (мовленнєвій) основі, що включає слухання, говоріння, читання і письмо. Наслідком мовленнєвої діяльності є текст (висловлювання). Як уважають С. Єрмоленко і Л. Мацько, мовленнєва діяльність має бути покладена в основу вивчення мови [3, с. 28].

Проблема комунікативного підходу до навчання мови хоч і давня, але актуальна [5]. Сутність комунікативного спрямування навчання виявляється у

формуванні в школярів умінь розв'язувати комунікативні завдання з метою оволодіння високим рівнем спілкування українською мовою. Виходячи з основної мети навчання мови, головна увага має бути приділена всебічному мовленнєвому розвитку учнів. Цьому й підпорядковується розв'язання комунікативних завдань, тобто скорегованій взаємодії учителя й учнів.

Для учителя важливо усвідомлення, що успішне розв'язання комунікативних завдань залежить від розуміння учнями спілкування як засобу вираження основної функції мови.

Спираючись на знання мови, школярі розвивають навички вживання мови для мислення і спілкування. Цей процес тісно пов'язаний із засвоєнням норм літературної мови [4, с. 20].

Мовлення дитини є відображенням розвитку форм спілкування [6]. Актуальність своєчасного мовленнєвого розвитку визначається завданнями із створення оптимальних умов для якнайповнішого розкриття потенційних можливостей кожної дитини.

Становлення у людини усіх психічних функцій, психічних процесів, особистості в цілому неможливе без міжособистісного контакту. При цьому мовленнєвий розвиток та його удосконалення необхідно розглядати як відображення зростання навичок комунікативно – мовленнєвої взаємодії.

Мовленнєве спілкування обумовлене екстралінгвістичними факторами (ситуативна конкретність, національно – культурні та етичні традиції) і системою організації простору комунікації [2, с.77].

Спілкування, пише Т. Піроженко, є тією вирішальною умовою, яка визначає факт появи активного мовлення, строки його виникнення, темп розвитку і удосконалення у наступні періоди дитинства [6, с.57-58]. Здібність до спілкування розуміється як комплексна здатність користування засобами взаємодії, які забезпечують успішність цілей комунікації. Комунікативно – мовленнєві здібності можна характеризувати як індивідуальні і психофізіологічні особливості, які забезпечують швидке і якісне засвоєння умінь та навичок застосування засобів спілкування в конкретній ситуації

взаємодії з довкіллям.

Література:

1. Біляев О., Скуратівський Л., Симоненкова Л., Шелехова Г. Концепція навчання державної мови в школах України. *Дивослово*. 1996. №1. С.16–22.
2. Богуш А. М. Діяльність, активність, мовлення. Дошкільна лінгводидактика: навч. посіб. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 720с.
3. Єрмоленко С., Мацько Л. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови. *Дивослово*. 1994. №7. С. 28–30.
4. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / Колектив авторів за редакцією М.І. Пентиліук: М.І. Пентиліук, С.О. Караман, О.В. Караман, О.М. Горошкіна, З.П. Бакум, М.М. Барахтян, І.В. Гайдаєнко, А.Г. Галетова, Т.В. Коршун, А.Б. Нікітіна, Т.Г. Окуневич, О.М. Решетилова. Київ: Ленвіт, 2004. 400с.
5. Пентиліук М. Наукові засади комунікативної спрямованості у навчанні рідної мови. *Укр. мова і літер. у школі*. 1999. №3. С. 8–10.
6. Піроженко Т.О. Мовлення дитини як відображення розвитку форм спілкування. Дошкільна лінгводидактика: навч. посіб. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.
7. Програма середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. Київ: Початкова школа, 2006. 432с.
8. Рубинштейн С.Л. Основи общей психологии: В 2 т. Москва: Педагогика, 1989.

В.В. Захарова,

здобувач вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – канд. мед. наук,
д-р іст. наук, доцент В.С. Єрмілов

АКТУАЛЬНІСТЬ МЕДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

ПІСЛЯ ПЕРЕЛОМУ НИЖНЬОЇ ТРЕТИНИ ГОМІЛКИ

Сучасний світ характеризується надзвичайним розвитком техніки, виробничих і побутових технологій, транспортними пригодами, що супроводжується частим травматизмом, зокрема нижніх кінцівок. Типовим є перелом нижньої третини гомілки, що частіше лікується оперативним методом. Реабілітація таких хворих потребує комплексного підходу зі застосуванням як типових, так і новітніх методів фізіотерапії.

Ключові слова: травматизм, перелом нижньої третини гомілки, оперативне лікування, медична реабілітація, фізіотерапія.

У зв'язку з все більшим розвитком техніки в усіх сферах життя, незважаючи на посилення заходів безпеки на виробництві, при користуванні

транспортними засобами, побутовими приладами кількість постраждалих з травмами опорно-рухового апарату невпинно продовжує зростати. З усіх травм опорно-рухового апарату більше половини припадає саме на нижні кінцівки. За даними сучасної статистики на переломи стегнової кістки припадає до 11,3%, гомілку до 28,1% усіх травм кінцівки. Саме ці травми є однією з основних серед причин тривалої тимчасової непрацездатності та первинної інвалідності у хворих після травм опорно-рухового апарату. Типове місце переломів гомілки – це перелом у її нижній третині.

При лікуванні складних переломів нижньої третини гомілки кількість незадовільних результатів та частота незрощень кістки, контрактур суглобів сягає 14,6% [1]. Перелом нижньої третини гомілки є травмою, що надовго позбавляє людину звичної рухової активності, може супроводжуватися супутніми захворюваннями, зменшенням м'язової сили кінцівки, тугорухливістю в гомілковостопному і колінному суглобах. У сучасній науковій літературі з цієї тематики більшість авторів віддають перевагу саме оперативному лікуванню переломів нижньої третини гомілки над консервативним лікуванням, оскільки завдяки цьому методу лікування можна уникнути ряду прикрих ускладнень та пришвидшити процес фізичного відновлення хворого [2].

Відомо, що тривалість лікування хворих після оперативного лікування перелому нижньої третини гомілки сягає від 3 до 6 місяців. Такий період лікування обумовлює необхідність кваліфікованої медичної реабілітації. У реабілітаційних центрах медичних закладів і санаторно-курортних закладах для відновлення хворих після переломів використовують весь арсенал фізіотерапії, але обов'язковим і типовим є застосування лікувальної фізкультури, лікувального масажу, кінезіотерапії. Аналіз стану реабілітації таких хворих показує, що при вирішенні реабілітаційних завдань часто, на жаль, відсутній мультидисциплінарний командний підхід для повноцінного відновлення

пацієнта та застосовуються не всі сучасні засоби фізичної реабілітації.

Найбільш ефективним, на нашу думку, є комплекс, який складається, крім традиційних методів і засобів фізичного відновлення (лікувальної фізкультури, лікувального масажу, кінезіотерапії, апаратної фізіотерапії), також із сучасних нових методів фізіотерапії: холодотерапії, лімфодренажного масажу, кінезіотейпування, а також застосування новітніх технічних засобів, наприклад СРМ-тренажеру для пасивної розробки гомілковостопного суглоба. Це дозволяє доповнити загальноприйнятту методику реабілітаційних занять на ранньому післяопераційному періоді ще й заняттями на реабілітаційному тренажері. Бажані такі методи кінезіотейпування: лістинг-аплікація на ранньому післяопераційному періоді та механічна аплікація на пізньому післяопераційному та відновлювальному періодах. Рекомендується також розглянути включення у реабілітаційну програму, при можливості, комплекс вправ у басейні з предметами, вправи з обтяженнями по 0,5-1 кг, вправи з дозованим супротивом спеціаліста з фізичної терапії, гумою або балансуючою платформою для покращення координації рухів [3].

Отже, стає очевидним, що розробка комплексних програм фізичної реабілітації для хворих після оперативного лікування перелому нижньої третини гомілки є актуальною проблемою сучасної травматологічної науки та практичної медичної реабілітації.

Усе вищевикладене визначає актуальність розробки нової комплексної програми фізичної реабілітації для хворих після оперативного лікування перелому нижньої третини гомілки, яка буде сприяти швидкому відновленню біомеханічних показників гомілковостопного та колінного суглобів, сили м'язів нижньої кінцівки, стереотипу ходьби та психоемоційному стану хворих.

Література

1. Железний О.Д. Фізична реабілітація хворих з наслідками діафізарних переломів кісток гомілок у відновному періоді: автореферат дис... канд. наук з фізичного виховання та спорту. 24.00.03 – фізична реабілітація. Львів, 2011.

2. Переломи кісток нижньої кінцівки:клініка, діагностика, лікування, реабілітація: навчальний посібник / В.Д. Шищук, А.М. Терехов, Б.І. Щербак, Л.В. Томин, А.В. Шищук, В.М. Заліщук. Суми: ТОВ ВПП «Фабрика друку», 2015. 152 с.; Калашников А.В., Вдовіченко К.В., Чалійдюк Т.П. Ефективність лікування хворих із діафізарними переломами кісток нижніх кінцівок за допомогою сучасних технологій остеосинтезу. *Український морфологічний альманах*. 2010, Т. 8, № 1. С. 39–42.

3. Физические методы в лечении и медицинской реабилитации больных и инвалидов / И.З. Самосюк, Н.В. Чухраев, Н.В. Зубкова, Н.И. Самосюк, Г.Е. Шимков. Київ: Здоров'я, 2004. 624 с.

О.М. Збрецький,

здобувач вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ЗВО Університету «України»
Науковий керівник – старший викладач Н.І. Поседай

ВІД ПОРУШЕННЯ ПОСТАВИ ДО СКОЛІОЗУ:

ПРИЧИНИ, ПРОБЛЕМИ, ВИРІШЕННЯ

Розглянуто прояв порушень постави (аж до сколіозу) у дітей шкільного віку. Виокремлено фізичні та медичні проблеми цього стану. Вказано на медико-реабілітаційні шляхи боротьби з цими проблемами.

Ключові слова: порушення постави, сколіоз, діти шкільного віку, фізичні вправи, масаж, медична реабілітація.

Створення загальноосвітніх шкіл нового типу веде, на жаль, до перевантажень дитячого організму через збільшення тривалості занять і обсягу навчального матеріалу. У сучасній українській школі сумарний обсяг знань, який отримують учні набагато перевершує їх можливості засвоєння, що веде до погіршення стану здоров'я дітей. Зокрема, це є причиною змін у хребті, що веде до виникнення відхилень від нормальної постави. Уже через рік після початку навчання у школі кількість дітей з поганою поставою значно збільшується. Згідно із науковими статистичними даними поширеність порушень постави різних видів аж до сколіозу серед школярів складає 40-50%. Проблеми порушень постави дітей шкільного віку та їх корекції висвітлені в працях вітчизняних і зарубіжних авторів. Проте ці питання залишаються актуальними і в наш час, особливо привертаючи увагу фахівців у галузях фізичної культури та медичної реабілітації [1].

Дефектна постава створює умови для прояву захворювань хребта та інших органів опорно-рухового апарату, що приводять до розладів діяльності внутрішніх органів. У дітей з порушеннями постави понижена життєва ємкість легень, зменшена екскурсія грудної клітки та діафрагми, що несприятливо відбивається на діяльності серцево-судинної та дихальної систем. Зниження ресорної функції хребта у дітей зі сколіозом спричиняє постійні мікротравми головного мозку під час ходьби, бігу та інших рухів, що негативно позначається на вищій нервовій діяльності, супроводжується швидким настанням втоми, а нерідко і тривалими головними болями [2].

У системі фізичного коригування порушень постави у школярів застосовується переважно один засіб – фізичні вправи. Разом з тим можна вважати, що масаж може ефективно доповнити дію фізичних вправ, оскільки він є активним способом оздоровлення організму людини. Позитивний вплив масажу позначається на лімфатичній системі та системі кровообігу, нервово-м'язовому і кістково-суглобовому апараті. У зв'язку з цим є доцільним розглядати масаж як процедуру, що створює оптимальні умови корекції постави школярів у комплексі з фізичними вправами. Вказане поєднання в клінічних умовах виявилось дуже ефективним і перенесення такого досвіду на практику роботи у лікувальній фізичній культурі як складовій медичної реабілітації з учнями загальноосвітніх шкіл є вельми перспективним [1,3].

При повному застосуванні лікувально-реабілітаційних заходів школярі з порушеннями постави мають можливість усунення їх як в умовах медичного закладу, так і спеціальних шкіл-інтернатів, що особливо важливо з огляду на глибоку кризу системи охорони здоров'я. Ефективність цих заходів встановлена і при сколіозі. Використання масажу в середній загальноосвітній школі, зокрема в школі-інтернаті, дозволить охопити більшу кількість учнів з початковими стадіями відхилення від нормальної постави, оскільки до лікувальних установ звертаються діти вже зі значно вираженими порушеннями постави, як наприклад сколіозі, коригувати які надзвичайно тяжко [3].

У результаті проведеного дослідження нами встановлено, що школярі з порушеною поставою мали середній та низький рівень фізичного розвитку. Проте, діти з високим ростом і дефіцитом маси тіла мали порушення постави частіше в порівнянні з однолітками з нормальним фізичним розвитком. Учні з порушеною поставою мали рівень розвитку швидкості рухів і пересування, витривалості, динамічної сили і гнучкості нижче за середні величини у відповідних віково-статевих групах. Особливо це виражено у дітей з проявами, навіть незначними, сколіозу. Отже, встановлена проблема потребує вирішення.

Ефективність методики корекції порушень постави на основі комплексу фізичних вправ і масажу підтверджується результатами проведеного нами експерименту. Встановлено виражене зменшення величин фізіологічних вигинів хребта в експериментальній групі при шийному і поперековому лордозах і навіть при початкових стадіях сколіозу. Відповідні показники у дітей в контрольній групі, що займалися тільки фізичними вправами і не проходили курси масажу були на 10-15 % нижчими. Також виявлено, що застосування фізичних вправ у поєднанні з масажем надало позитивну дію більшою мірою на дихальну систему, а також на силові показники учнів, ніж виконання тільки фізичних вправ без масажу.

Як висновок, можемо констатувати, що це дає нам підстави рекомендувати розроблений нами комплекс з обов'язковим включенням різних методик масажу до спеціальних фізичних вправ при фізичній та медичній реабілітації порушень постави у школярів у спеціалізованих (санаторних) школах-інтернатах та при створенні належних умов навіть у загальноосвітніх школах.

Література

1. Коцур Н.І, Товкун Л.П. Порушення постави в учнів середнього шкільного віку та її корекція засобами фізичної реабілітації. *Молодий вчений*. 2019. № 4.1, квітень. С. 47–52.
2. Ставицька О.М. Засоби фізичної реабілітації при сколіозі у дітей. *Реабілітаційні та фізкультурно-рекреаційні аспекти розвитку людини*. 2017. № 1. С. 73-78.
3. Пешкова О.В. Комплексна фізична реабілітація при сколіотичній поставі. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2009. № 2. С. 84-88.

Т.О. Канівченко

здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.пед.наук О.А. Шевченко

ОСНОВНІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СЛОВНИКА У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В НОРМІ

Автор аналізує особливості формування словника у дошкільнят на різних етапах онтогенезу дитини в нормі. Розкриває ключові чинники, які визначають та характеризують цей процес.

Ключові слова: мовлення, дошкільний вік, формування словника, онтогенез.

Повноцінне оволодіння мовленням є передумовою всебічного розвитку особистості дитини. Мовленнєва функція відіграє важливу роль у психічному розвитку дитини. Повноцінне мовленнєве спілкування є необхідною умовою здійснення нормальних соціальних контактів, що розширює уявлення дитини про навколишнє життя. Питанню розвитку лексики дитини присвячена велика кількість досліджень, у яких даний процес висвітлюється в різних аспектах (М.М. Кольцова, Є.М. Винарська, Н.І. Жинкін, Д.Б. Ельконін та ін.).

Освоєння навколишнього світу дитиною відбувається у процесі немовленнєвої і мовленнєвої діяльності при взаємодії з реальними об'єктами і явищами. Важливим чинником у цьому процесі є також спілкування з дорослими [2, с. 52]. За допомогою мовлення дитина позначає лише те, що доступне її розумінню. Саме з огляду на це в її словнику рано з'являються слова конкретного значення і тільки пізніше – узагальнюючого характеру [3, с. 26].

Розглянемо особливості розвитку словника у дітей дошкільного віку в нормі в онтогенезі. *На першому році життя* спілкування дорослих з дитиною, як правило, носить односторонній та емоційний характер. З часом відбувається прилучення дитини до знакової системи через найпростіші форми, з використанням зрозумілих слів, пов'язаних з конкретною ситуацією. Наприкінці першого і на початку другого року життя все більшої сили набуває словесний подразник. Однак, у цей період вона слова не розмежовує один від

одного, а реагує на весь комплекс слів з усією предметною ситуацією [4, с. 71].

Спочатку реакція на словесний подразник проявляється у вигляді орієнтовного рефлексу. Надалі розвивається копіювання, повторення нового слова. У мовленні дитини з'являються перші нерозчленовані (лепетні) слова, що являють собою фрагмент почутого дитиною слова. Цей етап розвитку дитячого мовлення більшість дослідників називають стадією «слово-речення».

У віці від 1,5 до 2-х років у дитини відбувається розчленовування комплексів на частини, які вступають між собою в різні комбінації. У дитини починає швидко зростати запас слів, який до кінця другого року життя складає близько 300 слів різних частин мови. Розвиток слова у дитини відбувається як у напрямку предметної співвіднесеності, так і в напрямку розвитку значення. У цьому віці дитина також переходить від пасивного набуття слів від оточуючих її людей до активного розширення свого словника в період використання активних питань.

Незважаючи на те, що до 3,5 - 4 років предметна приналежність слова у дитини набуває досить стійкого характеру, процес формування предметної приналежності слова на цьому не закінчується. У процесі формування лексики відбувається й уточнення значення слова. Спочатку воно полісемантичне, розпливчате. Л.С. Виготський підкреслював, що в процесі розвитку дитини слово змінює свою смислову структуру, збагачується системою зв'язків і стає узагальненням вищого типу. При цьому значення слова розвивається в двох аспектах: змістовому і системному [2, с. 63].

Збагачення життєвого досвіду дитини, ускладнення її діяльності і розвиток спілкування з оточуючими людьми призводять до поступового кількісного зростання словника. У літературі відзначаються великі розбіжності щодо обсягу словника і його зростання. Так, за даними Є.А. Аркіна, зростання словника характеризується наступними кількісними особливостями: 1 рік – 9 слів, 1 рік 6 міс. – 39 слів, 2 роки – 300 слів, 3 роки 6 міс. – 1100 слів, 4 роки – 1926 слів [1, с. 43]. Деякі інші дані наводить О. Штерн: до 1,5 року у дитини нараховується близько 100 слів, до 2 років – від 200 до 400 слів, до 3 років –

1000 – 1100 слів, до 4 років 1600 слів, до 5 років – 2200 слів [5, с. 52].

Підтримуємо думку дослідників, які вважають, що таку відмінність у кількісних показниках можна пояснити соціальним середовищем, у якому виховується дитина. Саме воно визначально впливає на вікові норми словникового запасу дітей одного і того ж віку, що значно коливаються залежно від соціально-культурного рівня сім'ї, адже словник засвоюється дитиною в процесі спілкування [5, с. 67].

Таким чином, у процесі мовленнєвого розвитку дитина знайомиться з мовою як системою. Але вона не здатна засвоїти одразу всі закономірності мовлення, всю складну мовну систему. У зв'язку з цим на кожному з етапів розвитку мовлення дитини є системою, що відрізняється від мовленнєвої системи дорослих, з певними правилами комбінування мовних одиниць. З розвитком мовлення дитини мовленнєва система розширюється, ускладнюється на основі засвоєння все більшої кількості правил, закономірностей мови, що повною мірою стосується і формування лексичної і словотвірної систем.

Література

1. Аркин Е.А. Дошкольный возраст. Москва, 2008. 335 с.
2. Выготский Л.С. Развитие устной речи. *Детская речь*. Москва, 2006. Ч. 1. С. 51-78.
3. Лалаева Р.И., Серебрякова Н.В. Формирование лексики и грамматического строя у дошкольников с ЗНМ. Санкт-Петербург, 2006. 218 с.
4. Піроженко Т. Мовлення дитини: Психологія мовленнєвих досягнень дитини. Київ: Главник, 2005. 112 с.
5. Тищенко В.В., Ріцбун Ю.В. Як навчити дитину правильно розмовляти: від народження до 5 років: поради батькам. Київ, 2006. 128 с.

А. Г. Кашнікович,
здобувач вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – доктор філософії
в галузі психології В.М. Мазур

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ

Проаналізовано підходи до феномена Інтернет-залежності. Виявлені найбільш значущі чинники, що впливають на формування Інтернет-залежності

Ключові слова: *Інтернет-залежність, патологічне використання комп'ютера,*

віртуальне середовище.

Найважливішою соціально-інформаційною комунікацією цивілізації сьогодення є глобальна мережа Інтернет. У зв'язку з тим, що людська цивілізація вступила в еру інформації, спостерігаються суттєві зміни в оточуючому нас середовищі, технологіях і споживанні матеріальних та духовних благ. Комп'ютерні та телекомунікаційні технології проникають в освіту, науку, економіку, політику, культуру тощо. Інтернет відображає функціонування різних галузей суспільства та забезпечує інформаційний сервіс спілкування, дозвілля та інших видів професійної діяльності особистості. Мережа Internet необхідна всім - незалежно від професії, соціального статусу, вікових та гендерних відмінностей. Інтернет як засіб розвитку особистості істотно сприяє її самореалізації і розширює соціальні можливості. Користувачі мережі не тільки споживають інформацію, але й постійно наповнюють її різними інформаційними ресурсами.

Збільшення доступу до Інтернету підвищує ймовірність його неконтрольованого використання та розвитку uzалежнення від віртуальної активності – Інтернет-залежності. А необхідність розробки заходів для превенції та корекції цієї адикції зумовлюють потребу у виявленні та аналізі психологічних чинників Інтернет-залежності.

В літературі використовуються терміни «залежність від Інтернету», або «Інтернет-адикція» (Internet Addiction Disorder, або IAD, Internet Behavior Dependency), а також «надлишкове/патологічне застосування Інтернету» (Internet Overuse, Pathological Internet Use, Internet Abus). Сам термін «Інтернет-залежність» запропонував А. Голдберг [5] у 1995 р. для опису патологічного потягу до використання Інтернету (PCU – pathological computer use).

Дослідження проблеми психології залежності від Інтернету як поведінкової аддикції широко висвітлено здебільшого у зарубіжній літературі у працях таких науковців як М. Шоттон, Д. Грінфілд, Дж. Грохот, К. Янг та ін. У вітчизняній психологічній науці, нажаль, ще недостатньо вивчено та висвітлено цю тему. Серед вітчизняних науковців, що присвятили свої

дослідження проблемі Інтернет-залежності, можна назвати А.Є. Войскунського, Л.В. Кулікова, Н.В. Чудову, А.Г. Асмолова, Н.А. Цветкову, А.В. Цветкова тощо.

Більшість дослідників визнає, що розвиток залежності буває не тільки від речовин, що вводяться в організм, але й від вироблених суб'єктом емоційно забарвлених дій. Існують паралелі між закономірностями виникнення Інтернет-залежності і закономірностями формування залежностей курців, наркоманів, алкоголіків та патологічних гравців.

У сучасній науці здійснюються спроби виявити найбільш значущі чинники, що впливають на формування Інтернет-залежності. Так, Т. Вакуліч виділила декілька груп факторів Інтернет-адикції. Це:

— психологічні чинники (безмежна можливість створювати нові образи власного «Я» та вербалізації уявлень і фантазій, порушення психофізіологічного стану);

— соціально-психологічні (потужне розширення меж спілкування особистості; легкість знаходження однодумців і емоційно близьких людей, задоволення потреби в належності до соціальної групи та визнанні; можливість відійти від реальності);

— соціальні (існування сучасної людини в інформаційно насиченому середовищі: агресивність подання інформації у ЗМІ, поява нових засобів впливу на свідомість, ослаблення найважливіших соціокультурних інститутів, відсутність реально діючих соціальних програм психогігієни та психопрофілактики) [1, с. 13].

Х. Турецька поділяє детермінанти Інтернет-залежності на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх причин вона відносить характеристики соціальної ситуації: зростання відчуженості, дистанційованості між людьми, зростання кількості розлучень, часті зміни місця проживання. У результаті цього людина часто не відчуває необхідного прийняття та підтримки, прагне компенсувати цю потребу через участь у віртуальних спільнотах – форумах, чатах тощо.

До внутрішніх психологічних характеристик особистості, що спричиняють

або ж пов'язані з Інтернет-залежністю можна віднести депресію, труднощі міжособистісного спілкування Інтернет-залежних, невпевненість у собі та несміливість у соціальних контактах [2, с. 13].

М. Реуцький вважає, що виникненню Інтернет-залежності сприяють такі фактори, як потреба в стимуляції, подіях, впізнаванні, досягненнях і визнанні, структуруванні часу [3].

На думку Л. Шпанер, за проявами залежності від Інтернету нерідко ховаються інші адикції (патологічні залежності) або психічні відхилення. Якби не було на світі ні Інтернету, ні комп'ютерів – ці люди з тією ж маніакальною завзятістю дивились би телевізор, слухали радіо, читали газети, обмінювалися поштовими марками або збирали модель залізниці. Депресивні хворі, які більше від інших відчувають страх відчуження, використовують Інтернет, щоб перебороти труднощі міжособистісної взаємодії в реальному житті. Схильність людини до повного «відключення», до втрати соціальної адаптації – це симптом щиросердечного страждання, джерело якого варто шукати в психіці хворого, а не в Інтернеті чи філателії [4].

Отже, у розвитку Інтернет-залежності винна не Всесвітня мережа, а особистісні характеристики людей, які прагнуть з різних причин втекти від реальності. Просто для цього Інтернет достатньо зручний і до того ж легкодоступний. Тобто Всесвітня мережа – це такий же засіб втечі, як, наприклад, алкоголь, причому менш небезпечний для здоров'я людини і суспільства [4].

З усього цього випливає, що нова, інформаційна епоха та суперечливі процеси трансформації нашого суспільства вимагають нових підходів до забезпечення безпеки життєдіяльності людини. Необхідна розробка нових методів психологічної допомоги, спрямованих на подолання тотальної психологічної та культової залежності, системи профілактичних заходів щодо попередження формування залежної поведінки серед дорослого населення.

Література

1. Вакуліч Т.М. Психологічні чинники запобігання Інтернет-залежності підлітків: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Київ, 2006. 21 с.

2. Реуцкий М.В. Социальные сети: парадокс зависимости и квазиобщения. URL: <http://psyfactor.org/lib/web-4.htm>
3. Турецька Х.І. Особистісна ідентичність схильних до інтернет-залежності осіб: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук. Київ, 2011. 32 с.
4. Шпанер Л. Деякі аспекти формування Інтернет-залежності. URL: <http://www.lnu.edu.ua/mediaeco/zurnal/N3/aspekty-spaner.htm>
5. Goldberg I. Internet Addictive Disorder. Cited 2010, 8 Dec. URL: <http://www.psycom.net/iadcriteria.html>

В.В. Коваленко,

здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Миколаївський міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – канд.пед.наук Шевченко О.А.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто особливості та умови побудови корекційно-педагогічного процесу формування креативності дітей старшого дошкільного віку із особливостями психофізичного розвитку.

Ключові слова: дошкільний навчальний заклад, корекційна робота, креативність, особливості психофізичного розвитку, старший дошкільний вік.

Розвиток сучасної цивілізації ґрунтується на розвитку інтелектуального та творчого потенціалу кожної людини, формування основ і становлення яких відбувається в дошкільному дитинстві. «Творчість» та «соціалізація» виступають тут як взаємопов'язані поняття, оскільки у дитини немає іншого шляху особистісного становлення, окрім творчого, пов'язаного з розвитком уяви (Л. Виготський, В. Давидов, Д. Менджерицька, Д. Ельконін та ін.) Особливої уваги потребують діти з особливостями психофізичного розвитку, коли інтелектуальний та творчий потенціал дитини може залишитися непоміченим на тлі психічної або фізичної недуги.

Підвищена увага до індивідуальних особливостей, можливостей кожної дитини обумовлена тенденціями сучасної дошкільної освіти, Законом України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту», а також

концепцією «Нова українська школа», які акцентують увагу на тому, що відродження суспільства України, його прогресивний розвиток значною мірою залежить від творчості та ініціативи кожного українця. У зв'язку з цим формування у дитини старшого дошкільного віку креативності відповідно до її вікових можливостей, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку, є важливим завданням для закладів освіти різного типу і форми власності.

Психолого-педагогічні дослідження вчених (О. Бодалєв, П. Гальперін, Л. Занков, Н. Лейтес, А. Маркова та інші) свідчать, що креативність людини найбільш інтенсивно формується у старшому дошкільному віці, оскільки саме цей вік є сензитивним періодом для формування креативності та реалізації можливостей особистості проявити себе в різноманітних видах діяльності.

Творча активність з'являється у дітей як наслідок впливу креативогенних (сприятливих) факторів, які супроводжують її діяльність ще змалку. Щодо мислення як творчості, то воно виникає, коли людина потрапляє у проблемноконфліктну ситуацію. Я. Пономарьов зазначає, що експериментальне моделювання таких ситуацій є одним зі способів творчого мислення людини. Процес творчого мислення здійснюється за умов його самоорганізації, джерелом якої є пізнавальна активність особистості як цілісного «Я», що саморозвивається [2, с. 26]. «Я» спонукається до саморозвитку під час розв'язання творчих завдань на основі подолання особистісних конфліктів, які виникають у зв'язку із неможливістю безпосереднього їх вирішення і потребують активної особистісної самоперебудови. Відбувається певне переосмислення як спосіб активного втілення «Я» у проблемно-конфліктній ситуації. Це визначає самозміну й саморозвиток суб'єкта, що трактує переосмислення як рефлексію [2, с. 29]. Розглядаючи саморозвиток дитячого мислення, М. Подд'яков зауважує, що в основі такого саморуху лежить внутрішнє протиріччя, яке полягає в тому, що кожен наступний етап мислення дитини, з одного боку, щось пояснює, а з іншого, дозволяє виявити маловідомі сторони об'єкта, що пізнається, сформулювати з цього приводу нові запитання [1, с. 22].

Я. Пономарьов констатує, що на розвиток креативності особистості спрямовано один із напрямів розвитку педагогічної науки – креативна педагогіка як система діяльності, що проектується в певних дидактичних засобах, методиках і технологіях. Яков Олександрович зауважує, що креативна педагогіка спрямовується на формування в особистості стійких компонентів креативного (творчого, нестандартного) стилю мислення і поведінки [3, с. 53]. Психологи стверджують, що креативні здібності можна розвинути у будь-якої людини, незалежно від рівня її інтелектуального розвитку, тим більше, що креативність як спосіб нестандартного мислення, сприйняття і поведінки властивий кожній дитині. Тому важливо надати можливість цій якості розвинутися, а не увігнати її у межі стандартного мислення і стереотипної поведінки. В. Кудрявцев, М. Веракса підкреслюють необхідність у розвитку креативності дитини орієнтуватися на властивості особистості, спиратися на природні здібності конкретної дитини, розвивати цілісну сукупність особистісних якостей через креативне середовище. Насичене різноманітними матеріалами для творчості, збагачене можливостями для творчого самовираження і комунікації таке середовище здатне, за умови правильної організації, розбудити, активізувати внутрішні сили і можливості, розкрити приховані здібності, спираючись на сильні сторони особистості.

Е. Торренс виділяє такі параметри прояву креативності в мисленнєвій діяльності, як: швидкість знаходження адекватного розв'язання проблеми або творчого завдання, оригінальність, несхожість власного способу творчої дії, що пропонує особистість, на інші способи та гнучкість мислення, що виявляється в готовності до багатоваріантного вирішення проблеми [4, с. 6].

До педагогічних умов формування креативності дитини старшого дошкільного віку науковці відносять: активний інтерес до вирішення творчих завдань; ціннісне ставлення до процесу творчості та творчого характеру діяльності в ДНЗ та сім'ї; проблематизованість освітнього простору ДНЗ, що спонукає дітей до творчого вирішення проблемних ситуацій на заняттях й у повсякденні; ручна вправність, обізнаність, наявність особистого досвіду, які

надають дитині можливість творчого самовираження та творчої активності.

Корекційно-педагогічний процес формування креативності може бути реалізовано в таких видах діяльності як: ігрова, комунікативна, предметно-перетворювальна (трудова), навчальна та самостійна художня діяльність. Тематика, зміст та форма проведення занять повинні відповідати актуальному рівню розвитку дітей із психофізичними порушеннями – доступні завдання та проблемні ситуації для активізації творчої активності дитини.

Реалізація педагогічними працівниками закладів дошкільної освіти завдань розвитку креативної особистості, виявлення ними особистої творчості й педагогічної майстерності сприятимуть комплексному вирішенню проблеми формування креативності дитини старшого дошкільного віку із порушеннями психофізичного розвитку.

Література

1. Поддяков Н.Н., Поддяков А.Н. Проблемы обучения и развития творчества дошкольников. Новгород, 1999. 39 с.
2. Пономарев Я.А. Психология творчества / под ред. Я.А. Пономарева. М.: Педагогика, 1990. 224 с.
3. Пономарев Я.А. Психология творчества и педагогика. Москва: Педагогика, 1976. 280 с.
4. Туник Е.Е. Диагностика креативности. Тест Е. Торренса. Адаптированный вариант. СПб.: Речь, 2006. 176 с.

Н.М. Кокоц,

здобувач вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

В статті розглядається питання розвитку мовлення дошкільників, як проблеми сучасної вікової психології. Розкривається значення дошкільного віку, щодо розвитку комунікативних здібностей особистості. Акцентується увага на ролі дорослого, як головної, провідної, у розкритті мовленнєвої особистості в процесі включення в повноцінну мовленнєву діяльність.

Ключові слова: мовлення, діти дошкільного віку, фонематичний розвиток, онтогенез, депривація, родинне спілкування

Дошкільний вік є початковим етапом формування особистості та характеризується розвитком потреби дитини в спілкуванні. Мовлення дітей цього вікового періоду досягає високого рівня розвитку: діти можуть уже правильно вимовляти всі звуки рідної мови, завершується процес фонематичного сприймання, провідним типом спілкування виступає спілкування з однолітками, діти оволодівають навичками зв'язного мовлення, розвиток усвідомлення звукової сторони рідної мови є центральним новоутворенням психічного розвитку дитини дошкільного віку.

Посідаючи важливе місце у життєдіяльності дитини, мовлення виступає інструментом спілкування, пізнання, регуляції її поведінки, засобом розвитку й виховання.

Мовлення має дві взаємопов'язані функції: засіб спілкування (комунікативна функція) і засіб позначення (знакова функція). Якби слово не мало функції позначення, воно не могло би бути зрозумілим іншим людям, так мовлення втратило би свою комунікативну функцію, перестало би бути мовленням.

Розвиток мовлення і спілкування взаємопов'язані: прагнучи задовольнити потребу у спілкуванні, дитина звертається до мовлення як до основного способу його здійснення. Цей двобічний зв'язок – основа паралельного розвитку в дітей мовлення і комунікативної діяльності [6].

Здатність до мовлення та до спілкування формується в дитини, яка розвивається нормально, у процесі мовленнєвого досвіду, під впливом мовлення дорослих і залежить від достатньої мовленнєвої практики, нормального мовленнєвого оточення і від виховання та навчання. Мовлення не є вродженою здібністю, а розвивається в процесі онтогенезу паралельно з фізичним і розумовим розвитком дитини і служить показником його загального розвитку. Засвоєння дитиною рідної мови проходить у строгій закономірності і характеризується рисами, загальними для усіх дітей. Л.С. Виготський стверджував, що «дитина сприймає навколишній світ не тільки через зір та слух, але і через своє особисте мовлення, так як веде внутрішній монолог та зовнішній діалог». Як зазначав О.О. Леонтьєв, механізм мовленнєвої здатності

формується на основі вроджених психофізіологічних особливостей людини та під впливом мовленнєвого спілкування. Лінгвістична здатність (здібність) – це сукупність мовленнєвих навичок та умінь, що сформувалися на основі повноцінних передумов їх розвитку. У психолого-педагогічній літературі багатьма авторами (Піроженко Т. О. 2010., Самохвалова А. Г. 2011.) підкреслюється думка про те, що порушення чи несформованість навичок спілкування чи його дефіцит та депривація особливо небезпечні в дитинстві, тому що «тягнуть» за собою відставання в мовленнєвому розвитку.

Мовленнєва особистість розвивається ефективно лише тоді, якщо вона включена в повноцінну мовленнєву діяльність, в якій роль дорослого є головною, провідною. Завдання дорослого – усіляко сприяти мовленнєвому розвитку дитини, активізувати та стимулювати його, обираючи для цього доступні та найбільш ефективні шляхи. Бо саме формування активного мовлення дитини починається з мовленнєвого наслідування і є ефективним лише за умов емоційного підйому.

Особливе значення в період раннього дитинства для розвитку дитини мають його взаємовідносини з мамою, як з самою близькою і важливою людиною в його житті. Мати, яка виховує дитину, має мати достатню зрілість і позитивне відношення до себе і оточуючих. Особливості мовлення матері, тобто те, як вона будує своє спілкування з дитиною, - все це не може не сказатися на мовному та особистісному розвитку дитини. Для успішного розвитку мовлення велике значення має повсякденне мовленнєве вправління дітей під час гри, праці, різних режимних побутових процесів, прогулянок. Боротьба за правильну вимову – це одна з важливих форм роботи над загальною культурою мови дітей дошкільного та шкільного віку. Особливо важливою є робота над розвитком усної мови в дошкільний період. Без повноцінного оволодіння мовою, дитина в майбутньому в школі не зможе набути міцних і глибоких знань з основ науки. Тому слід усувати все, що може заважати в будь-якій мірі вільному спілкуванню дитини з колективом. Психофізіологічними дослідженнями доведено, що саме дошкільний вік є

найсприятливішим для оволодіння рідною мовою. До 5-ти років дитина засвоює звукову систему рідної мови й усвідомлює звуковий склад слова (Д. Єльконін), до 4,5 року засвоює відмінкові закінчення та основні граматичні форми (О. Гвоздєв), а з 5-ти років оволодіває монологічним мовленням (С. Рубінштейн). Якщо ж дитина з якихось причин буде ізольована від повноцінного мовленнєвого спілкування в дошкільні роки, це негативно позначиться на її подальшому мовленнєвому і розумовому розвитку.

Різноманітні відхилення мовного розвитку негативно позначаються на сприйманні мови, висловлюванні власних думок, оволодінні знаннями та формуванні особистості дитини, тому дуже важливо в дошкільні роки виправити недоліки звуковимови. Домогтися того, щоб дитина вільно володіла усіма звуками рідної мови. Тільки при цих умовах дитиною буде засвоєна програма дитячого садка.

Порушення мовлення певною мірою негативно впливає на весь психічний розвиток дитини, позначається на її діяльності, поведінці. Обмеженість мовленнєвого спілкування може впливати на формування особистості дитини, спричинити психічні нащарування, специфічні особливості емоційно-вольової сфери, сприяти розвитку негативних якостей характеру (сором'язливість, невпевненість, замкнутість, негативізм, почуття неповноцінності). Все це негативно впливає на опанування грамоти, успішність загалом.

Література

1. Богуш А.М. Мовленнєвий портрет п'ятирічної дитини. *Дошкільне виховання*. 2013. № 7. С. 6-10.
2. Богуш А.М., Гавриш Н. Оптимізація мовленнєвої роботи з дітьми в розвивальному середовищі дошкільного навчального закладу. *Дошкільне виховання*. 2012. № 10. С. 5-9.
3. Карасьова К.В. Ігровий простір дитини Київ: Шкільний світ, 2011. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
4. Піроженко Т.О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 152 с.
5. Развитие речи детей в процессе их адаптации к ДОУ / Ю.В. Микляева, В.Н. Сидоренко. М.: Айрис пресс, 2005. 80 с.

Т.В. Косінчук,
здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО «Університет «Україна»

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПСИХОФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В умовах глобалізації, стрімкого розвитку інформаційного суспільства як пріоритетного напрямку державної політики розвинених країн світу, входження України у європейський соціокультурний простір відбувається модернізація освіти в країні, основним інструментом якої виступає інформатизація. Не оминув цей процес і систему дошкільної освіти, уже зроблено впевнені кроки. Так курс на інформатизацію докільця задекларовано в ряді державних документів.

У стандарті дошкільної освіти окреслено зміст інформаційної компетенції дошкільника; у рекомендованих Міністерством освіти і науки програмах («Дитина в дошкільні роки», «Дитина», « Я у світі») розкрито зміст розвитку окремих аспектів інформаційної культури дитини, передбачено можливість використання сучасних інформаційних технологій в роботі з дітьми дошкільного віку [12, с. 297].

Проблема використання програмних засобів навчання в закладах дошкільної та початкової освіти розглядається у двох напрямках.

Перший напрямок стосується питань впровадження в дидактику дошкільної та початкової освіти інформаційних технологій і педагогічних методів їх застосування (Є. Зваригіна, О. Кореганова, В. Моторін, С. Новоселова), розробки структури занять, рекомендацій щодо санітарно – гігієнічних та ергономічних вимог (В. Бондаренко, С. Іванової, О. Татаренко та інші), проблем безпеки з організації комп'ютерно-ігрового комплексу в дошкільних дитячих закладах (Ю. Горвіц, С. Новоселова, Л. Чайнова).

Другий напрямок досліджень висвітлює всебічний розвиток дітей у

комп'ютерно-ігровому середовищі та психолого-педагогічні засади його використання. Дослідники стверджують, що застосування інформаційних технологій у навчально-виховному процесі сприяє оволодінню вміння розв'язувати завдання конструктивної діяльності та допомагає формуванню просторових уявлень, забезпечує можливості для розвитку наочно-образного мислення, мовлення, комунікативних навичок, цілеспрямованості та соціалізації, збагачує інтелектуальний, естетичний, моральний та фізичний розвиток дитини, стимулює творчу активність дітей.

Сучасні дослідження свідчать про можливості оволодіння комп'ютером дітьми у віці 3-6 років. Як відомо, цей період співпадає з моментом інтенсивного розвитку мовлення дитини. На цьому етапі комп'ютер виступає особливим інтелектуальним засобом для вирішення задач різноманітних видів діяльності.

С. Новосьолова показала, що «введення комп'ютера в систему дидактичних засобів дошкільного навчального закладу може стати потужним фактором збагачення інтелектуальної основи розумового, естетичного, соціального та фізичного розвитку дитини». Необхідно створювати комп'ютерні програми, а краще комп'ютерно-ігрові комплекси, в яких поєднується ігри і заняття на комп'ютерах.

І. Аржанікова вважає, що завдання педагога – сформувати у дітей стійку потребу у використанні засобів інформаційної обчислювальної техніки, тобто виробити звичку звертатися до комп'ютера при вирішенні завдань з будь-якої предметної області.

Дослідження багатьох педагогів та психологів свідчать, що одним з найцікавіших видів людської діяльності, провідною діяльністю дошкільника та основним способом засвоєння ним суспільного досвіду є гра [14, с. 448]. У грі Формуються всі сторони особистості дитини, відбуваються зміни у її психіці. Саме в ігровій діяльності реалізується одна з найважливіших ліній розумового розвитку дитини – дошкільника, що полягає в послідовному переході від елементарних форм до більш складних. Саме тому, найбільш широко, на сьогоднішній день, використовуються комп'ютерні ігри. Популярність даного

ігрового засобу обумовлюється такими перевагами, як: приваблива для дитини форма, інтеграція аудіо- та відеозаписів, заохочення правильних відповідей героями казок і мультфільмів [16, с. 56].

Найбільш цікавою видається класифікація комп'ютерних ігор запропонована Р. Радєєвою і Є. Смірноюю, що ґрунтується на загальноприйнятому розподілі ігор за змістом і діями гравця. Автори пропонують розподіл комп'ютерних ігор на: *головоломки і традиційні ігри, перенесені на комп'ютер* (статичні – традиційні, адаптовані для комп'ютера, динамічні ігри і головоломки спрямовані на розвиток логічного мислення); *аркади або платформери* (основна задача керування діями центрального героя гри); *стратегії* (характеризуються чітким положенням гравця над ігровою реальністю – це, як правило, моделювання процесів управління, командування); *симулятори* (основна відмінність від стратегії в тому, що гравець знаходиться всередині ігрової ситуації); *ігри – оповідання* (ігри з безперервним динамічним сюжетом – інтерактивне кіно або мультфільм, де дія, що розгортається на екрані вимагає безпосереднього втручання гравця, дії якого передаються центральному герою). Є Гуляєва, Ю.Соловйова доповнили цю кваліфікацію *розвиваючими* (формують довільне запам'ятовування, увагу і зорово-моторну координацію, розвивають вищі психічні функції – сприйняття, пам'ять, мислення і мовлення) *та навчальними іграми* (становлять зміст освітніх галузей у наочній формі, завдяки чому дитина набагато успішніше опановує навчальний матеріал).

Отже, комп'ютерні ігри можуть багато чому навчити дошкільника, наприклад, логічно мислити, контролювати і планувати хід подій, оцінювати результати. Комп'ютер допомагає виховувати такі якості, як зібраність, зосередженість, самостійність, посидючість, співпереживання. Основна освітня мета введення комп'ютера в світ дитини – це формування мотиваційної, інтелектуальної та операційної готовності дитини до використання комп'ютерних засобів у своїй діяльності.

Дослідником О. Сорокою було виділено критерії та показники, якими повинні відповідати навчальні ігри для дітей. В першу чергу це наявність і якість

таких дидактично значущих компонентів гри, як дидактична задача, змістовний компонент, ігрові правила, ігрова дія, ігровий матеріал.

Граючи в комп'ютерні ігри, дитина вчиться планувати, вибудовувати логіку елемента конкретних подій, уявлень, у неї розвивається здатність прогнозування результату дій. Вона починає думати перш, ніж робити.

Комп'ютерні математичні ігри, допомагаючи закріпити, уточнити конкретний математичний зміст, сприяють вдосконаленню наочно-дійового мислення.

У результаті аналізу літературних джерел, ми дійшли висновку, що «комп'ютерні технології навчання – це процес підготовки і передачі інформації дитині, засобом здійснення якого є комп'ютер».

Однак, на шляху інформатизації першої сходинки освіти В Україні спостерігається ряд проблем, зокрема: повільні кроки організації комп'ютерно-ігрових комплексів в дошкільних закладах; недостатній рівень інформаційної компетентності як складової професійної компетентності фахівців у галузі дошкільної освіти; низька якість комп'ютерних с для дітей дошкільного віку; відсутність усталеної, виваженої, науково обґрунтованої технології застосування сучасних інформаційних технологій в освіті дітей дошкільного віку.

Література:

1. Бондаровская В.М. Вопросы эргономики в процессе взаимодействия ребенка с компьютером. *Проблемы компьютеризации дошкольного воспитания*: материалы научно-технического семинара. Серия: Экономика и системы управления. Выпуск 2 (229). Москва: ЦНИИ «Электроника», 1989. С.31–33.
2. Варченко В.И. Дидактические условия использования компьютерных технологий в начальной школе. Калининград, 1998. 162 с.
3. Воспитание детей в игре / под ред. Д.В. Менджерицкой. Москва: Просвещение, 1979. 175 с.
4. Зварыгина Е.В. Педагогические подходы к компьютерным играм для дошкольников. *Информатика и образование*. 1990. № 6. С. 94–104.
5. Кореганова О.І. Комп'ютер у дошкільному закладі. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2000. №3. С.40.
6. Коробейников Н.А. Воспитательные возможности компьютерных игр. *Детский сад и семья*. 2002. №5.
7. Мельник Н., Куценко К., Петлицька Д. Теоретичні підходи до формування комп'ютерної грамотності дітей дошкільного віку. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. № 47. С. 93–100.

8. Моторин В. Воспитательные возможности компьютерных игр. *Дошкольное воспитание*. 2000. №11. С. 53–55.
9. Новоселова С. Л. В чем проблема информатизации дошкольного образования? *Детский сад от А до Я*. 2003. №1. С. 6–13.
10. Новоселова С.Л., Петку Г.П. Компьютерный мир дошкольника. Москва: Новая школа, 1997. 128с.
11. Новоселова С. Л. Проблема информатизации дошкольного образования. *Информатика и образование*. 1990. №2. С.93–96.
12. Пасічник А. Проблеми інформатизації дошкільної освіти. *Нові інформаційні технології в освіті для всіх: моделі та інфраструктури*: матеріали сьомої міжнародної конференції. Київ, 2012. С. 297–301.
13. Польша Н. Комп'ютер: санітарні вимоги. *Дошкільне виховання*. 1999. №5. С. 8.
14. Паніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академвидав, 2004. 456 с.
15. Чайнова Л.Д., Горвиц Ю.М. Компьютеры для детей: психологический проблемы безопасности и комфорта. *Психологический журнал*. 1994. №4. С. 63–65.
16. Шкнай Л.В. Проблема использования компьютерных игр для детей дошкольного возраста. *Образование и наука в Белорусии: актуальные проблемы и перспективы развития в XXI веке*; сборник научных статей. Минск: БГПУ, 2014.

Т.В. Косінчук,
здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО «Університет «Україна»

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОРЕКЦІЙНОЇ- РОЗВИВАЛЬНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Комп'ютерні технології належать до числа ефективних засобів навчання, все частіше застосовуються у корекційно-відновленій роботі з дітьми, що мають вади мови та затримку психічних процесів. Кожне нове завдання розвивального навчання трансформується в проблему пошуку нових методів, які б дозволяли досягти максимально можливих успіхів у розвитку дитини з особливими пізнавальними потребами. Практика засвідчує, що комп'ютерні засоби представляють для педагогів спеціалістів не частину змісту колекційного навчання, а додатковий набір можливостей корекції відхилень у розвитку дитини.

Комп'ютер будучи самим потужним інструментом для обробки інформації, може служити і потужним засобом навчання і грати роль незмінного помічника у вихованні та загальному психічному розвитку дітей дошкільного розвитку з вадами мови та з затримкою психічного розвитку. Психологи визначають чим раніше дитина познайомиться з комп'ютерними іграми тим потужний вплив буде здійснено на її інтелектуальний розвиток.

У сучасному світі комп'ютер є своєрідним « інтелектуальним знаряддям», що дає людині змогу вийти на новий інформаційний рівень. Розвиток інформаційної цивілізації впливає на всі сторони суспільного життя, а освіта людини є продуктом і рушієм його розвитку. Для сучасної системи освіти притаманна технологізація педагогічного.

Процесу. Розвивається новий вид навчання – інноваційний, в якому нові інформаційні технології з використанням комп'ютера є певним пріоритетом.

У медичному листі Міністерства освіти і науки України «Організація та зміст навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах» №1/9-306 від 06.06.2005 р. зазначено, що один із сучасних засобів інтелектуального розвитку дітей в дошкільному закладі є комп'ютер.

Комп'ютеризація дошкільної освіти, тенденція до впровадження комп'ютерів в розвивальний процес у ДНЗ привертають увагу вчених і педагогів – практиків. Зокрема дослідження вченими особливостей розвитку дітей із затримкою психічних процесів показали, що впровадження комп'ютерів, в корекційної-відновлювальну роботу з дітьми дошкільного віку, в якості ще одного принципово нового знаряддя дитячої діяльності в системі дидактичних засобів, сприяє успішному вирішенню завдань розвитку особистості.

Якість корекційної-розвивальної роботи з дітьми із ЗПР, дітьми – логопатами залежать від ретельної підготовки педагогів до занять, добору спеціально – розвиваючих методів роботи. Як правило плануючи заняття за лексичними темами, у педагогів виникають труднощі у доборі до певної лексичної теми потрібні дидактичні ігри, вправи, художнього слова чи

наочності, які б містили лексичні одиниці для пояснення нового матеріалу, для його закріплення, повторення. Тому важливим є систематизація та використання комп'ютерних ігор для дітей за відповідними лексичними темами.

Важливо зазначити, що перш ніж грати в комп'ютерні ігри, незважаючи з якою метою вони використовуються – навчальною чи розважальною – необхідно щоб їм передували ігри зі звичайними іграшками і предметами – заміниками, дидактичними іграми. Отож, іграм на комп'ютері з будь – яким змістом передує діяльність дітей з опорою на реальний предмет чи реальні дії.

Комп'ютери оточують маленьких дітей з народження. Потужний потік нової інформації впливає на виховання дошкільника і його сприйняття навколишнього світу. Для дитини, що має вади у розвитку психічних процесів комп'ютер має велику розвивальну цінність: якщо у дитини є стійка база практичного, реального, отриманого через різні органи чуттів досвіду, дитину можна поступово переводити до дій без опори на конкретний предмет (звук, запах) до дій із символом, знаком, який його заміняє, тобто до ігор комп'ютерних. Тому під час освітнього процесу простежується тісний взаємозв'язок традиційних ігор (дидактичних, розвиваючих та інші) і комп'ютерних.

Комп'ютерні ігри педагогам слід пропагувати дітям під час індивідуальної колекційної роботи та на під групових заняттях. Це дозволяє у цікавій формі отримати знання, вирішити поставлені педагогам завдання. За допомогою комп'ютерних ігор діти виконують дослідницьку роботу, не замислюючись над ними, у них формуються уміння:

- отримати інформацію;
- правильно аналізувати та інтерпретувати;
- формулювати висновки, припущення;
- досліджувати;
- коригувати свої подальші дії.

Крім звичних корекційних занять з використанням ІКТ, необхідно

проводити заняття по ознайомленню дітей, що мають затримку психічного розвитку з основами комп'ютерної грамотності, які діляться на пізнавальні, творчі, діагностичні.

Розглянемо їх детальніше. Пізнавальні заняття спрямовані на розвиток у дитини інтелектуальних здібностей, пізнавального інтересу, на формування знань, умінь і навичок дитини самостійної роботи за комп'ютером – користування мишкою, клавіатурою. Мета творчих знань – здійснювати художньо-естетичний, пізнавальний, мовленнєвий розвиток, корекцію психічних процесів; кольоророзрізнення, кольоросприймання, уяви.

Діагностичні заняття можуть бути підсумковими до певної вивченої лексичної теми, чи проводитись під час психолого-педагогічного обстеження розвитку. Мета діагностичних занять з'ясувати наявність у дітей знань, уявлень, умінь, навичок, перевірити розвивальний ефект виховання і навчання і на цій підставі окреслити напрями, зміст і методи подальшої роботи.

Отже комп'ютер стає розвивальним та збагачувальним сучасним засобом організованої та самостійної діяльності дитини, а використання ІКТ в дошкільному віці для дітей з ЗПР можливе і необхідне, воно сприяє підвищенню інтересу дітей до навчання, його ефективності, розвиває дитину всебічно. Введення його у систему дидактичних засобів можна вважати істотним чинником збагачення інтелектуального, естетичного, морального і фізичного розвитку дитини, розвитку творчих здібностей, формування особистості.

Література:

1. Методичний лист МОНУ від 06.06.2005р. №1/9- 306 «Організація та зміст навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах».
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» затверджено Міністерством освіти і науки України (від 25.04.2008 р. лист 1/11- 1522).
3. Програма «Подготовка к школе детей с задержкой психического развития» / под ред. Р.Д. Тригер, С.Г. Шевченко МПТР РФ 2002.
4. Програма воститиния и обучения детей с общин недоразвитиєм речи / под. ред. Т.Б.Филичева, Г.В. Чиркина. Москва, 1991. 44 с.
5. Белікова Н. Комп'ютерно-ігровий комплекс. *Палітра педагога*. 2001. № 4. С. 14–17.
6. Вархотова С.К., Дятко Н.В. Экспресс – диагностика готовности детей к обучению в школе: монография. Москва, 2006. 56 с.
7. Венгер Л.А. Диагностика умственного развития дошкольников / под ред.

Л.А. Венгера, В.В. Холмовской. Москва, 1978.

8. Волосовец С.Н. Организация педагогического процесса в дошкольном образовательном учреждении. Москва: Владос, 2004.

9. Гайван Т.Я., Макарова С.М. Логопедична робота з дітьми. Київ: ТОВ Вид-во «Ранок», 2008.

10. Горвиц Ю.М. Зачем нужны компьютеры в дошкольных учреждениях? *Информатика и образование*. 1994. №3. С. 63–73.

11. Дошкольник и комп'ютер / под ред. Л.А. Леоновой. Москва, 2044.

12. Запорожець О.В. Про розвиток міркування у дитини молодшого віку. Харків, 1998.

О.А. Олійник,
здобувач вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія,
ерготерапія» Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – д-р іст. наук, канд. мед. наук В.С. Єрмілов

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ КІНЕЗІОТЕЙПУВАННЯ ПРИ МІЖХРЕБЦЕВІЙ ГРИЖІ ШИЙНОГО ВІДДІЛУ ХРЕБТА

Найбільше розповсюдженим діагнозом серед хвороб опорно-рухового апарату є міжхребцеві грижі. Грижі шийного відділу хребта найпоширеніші, через те, що цей відділ хребта є більш рухомим. Метод кінезіотейпування дозволяє досягти швидкого терапевтичного ефекту, не обмеживши мобільність.

Ключові слова: кінезіотейпування, міжхребцева грижа, шийний відділ хребта, медична реабілітація.

Міжхребцева грижа шийного відділу є вищим ступенем дегенеративного процесу в сегментах хребта на рівні шиї. Патологічний процес характеризується зміщенням пульпозного ядра диска з наступним його виходом за межі типового місця розташування. Хворого з цим діагнозом турбують явні неврологічні та церебральні ускладнення рефлекторного типу. Якщо раніше шийний остеохондроз і грижа диска шийного відділу діагностували переважно у літніх осіб, то зараз патологія молодшає. Тепер найбільше часто хворобу діагностують у осіб у віці від 25 до 60 років. Негативно на стан хребта впливає спосіб життя, шкідлива робота і низька рухова активність хворого.

Якщо грижа шийного відділу хребта запущена, то це призводить до госпіталізації або хірургічного втручання. Без належної терапії хворий ризикує

стати інвалідом, тому при виникненні найменших підозр хвороби, потрібно невідкладно звертатися до фахівця. Приблизно 40 % таких пацієнтів відчують хронічні болі, що провокує тривале перебування в стресовому стані та нервово перенапруження.

Суть хвороби полягає в тому, що людина знаходиться довгий час в статичному положенні, яке викликає перевантаження опорно-рухового апарату, включаючи суглоби, сухожилля і м'язи. Виконання одноманітних і монотонних дій також тягне до появи хвороб хребта, включаючи остеохондроз, грижу або спондилоартроз.

Лікування грижі шийного відділу хребта направлене на зменшення больового синдрому в гострий період. Для цього застосовуються симптоматичні та короткочасні методи лікування за допомогою медикаментозного втручання при пошкодженні шийного міжхребцевого диска. У реабілітаційний період використовується широкий арсенал немедикаментозного лікування.

Методи фізичного відновлення застосовуються після перенесеного гострого стану хвороби. У фізичні методи відновлення входять мануальна терапія, виконання комплексу лікувальної фізкультури та інші методи фізіотерапії.

За допомогою мануальної терапії проводиться фізичний вплив руками фахівця, що дозволяє розслабити затиснуті м'язи та привести в тонус атрофовані. Періодичне проведення сеансів мануальної терапії дозволяє прибрати біль в області шийного відділу, викликану дегенеративним ушкодженням. На тлі мануального лікування корисно проводити масажі, які покращують циркуляцію крові у м'язах і прискорюють обмінні процеси тіла.

У відновний період деяким пацієнтам призначають носіння коміра Шанца. Це пристосування дає ефект хворим із ослабленими м'язами саме в шийному відділі. Подібні пристосування допомагають правильно розподілити навантаження в ураженій області без втрати функціональності м'язів. Комір знімає навантаження з шийного відділу, прибираючи болі і запаморочення.

Підходить для використання в післяопераційний період, після травми спинномозкового каналу шийного відділу. Більш сучасною альтернативою коміра Шанца є аплікації кінезіотейпами. На сьогоднішній день кінезіотейпування стрімкими темпами набирає широку популярність і знаходить застосування в різних сферах медицини, спорті та повсякденному житті. Лікарі часто рекомендують використовувати кінезіологічні тейпи для терапії великої кількості захворювань і травм опорно-рухового апарату. Ця методика достатньо ефективна при лікуванні хребцевих гриж, вона успішно поєднується з іншими видами терапії та в найкоротші терміни здатна дати видимий позитивний результат. Відбувається це за рахунок накладення на шкіру спеціальних еластичних стрічок, які забезпечують якісну підтримку і коригування зв'язок, сухожиллів, суглобів, м'язів. Оздоровчий процес значно прискорюється і проходить природно за рахунок акумуляції внутрішніх ресурсів людського організму.

Кінезіотейпування при грижі хребта забезпечує наступні результати [2, с. 35-37] – воно:

- знижує або прибирає біль, піднімаючи шкіру над гризовим утворення;
- прискорює відновлення організму за рахунок підвищення тонуусу м'язів і поліпшення кровообігу;
- нормалізує самопочуття пацієнта і покращує його рухливість;
- знижує нагнітання і перетискання кровоносних судин, а також знімає набряк завдяки прискоренню відтоку лімфатичної рідини;
- позитивно впливає на поставу під час роботи в сидячому положенні або ходьби;
- зменшує ризик пошкодження хребта через фізичні навантаження;
- захищає проблемну ділянку хребта від зовнішнього впливу, обмежуючи його рухливість.

Накладання пластирів на хребетний відділ шиї займає 5-15 хвилин. Правильно виконана аплікація гарантує стабільність і зняття навантаження з області грижі, якісно знімає напругу м'язів і усуває хворобливість. Тейп

накладається на 3-5 днів, при цьому курс лікування може тривати від 3-х до 8-ти тижнів, усе залежить від ступеня серйозності захворювання [3, с. 248].

При наявності певних знань процедура накладення тейпа виконується легко і швидко, за рахунок своєї високої еластичності він абсолютно не викликає дискомфорту при носінні. Спеціальна тканина, з якої виконаний пластир, гіпоалергенна, екологічно безпечна, не боїться водних процедур і дозволяє шкірі вільно дихати. Тейпи зовсім не обмежують рухову активність і надають лікувальну дію цілодобово, чим би ви не займалися під час носіння стрічки.

Застосування даного методу терапії в комплексному лікуванні грижі хребта дозволяє домогтися стійких позитивних результатів. Після накладення тейпа стимулюється лімфо і кровообіг, ефективно знижується больовий синдром, поліпшується м'язовий тонус, забезпечується надійна фіксація пошкодженого хребця і зменшується навантаження на уражену область. Тейпування допомагає знизити напругу в області прояви грижі та сприяє швидшому одужанню. Накладення еластичною стрічки зменшує вплив негативних факторів на перебіг хвороби, тому при відсутності серйозних протипоказань ефект від застосування даної унікальної методики при міжхребцевих грижах очевидний.

Отже, основний ефект при застосуванні кінезіотейпування – це створення сприятливих умов для саногенетичних процесів в тканинах, що важливо при медичній реабілітації хворих із міжхребцевою грижею шийного відділу хребта.

Література

1. Бабелюк Д.В., Полігас Ю.М. Кінезіотейпування як один з методів у лікуванні синдрому поперекового болю. *Pain Medicine Journal*. Том 3, №1, 2018. С. 56–66.
2. Назарко Ю. Кинезиотейпирование. Твое руководство. Київ.: Альфа-реклама, 2018. 100 с.
3. Стецяк П.М., Копчинська Ю.В., Глиняна О.О. Кінезіотейпування у фізичній терапії хворих з між хребцевими грижами поперекового відділу хребта. *Young Scientist*. № 8 (60), August, 2018. С. 247–249.

Ю.А. Осташ,
спеціальність 053 «Психологія»
Миколаївського міжрегіонального
інституту розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.пед.наук, доцент А.М. Старєва

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА РОЗВИТОК УЯВИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Висвітлюється роль засобів масової інформації в розвитку уяви дітей молодшого шкільного віку; аналізуються фактори негативного впливу інформаційного потоку ЗМІ на дитячу особистість. Підсумовуються напрацювання науковців, які займалися дослідженням психологічного стану на даному віковому етапі.

Ключові слова: *уява, вплив, засоби масової інформації, діти молодшого шкільного віку, психологічний стан.*

Молодший шкільний вік має досить багатий вплив на розвиток уяви, яка наповнюється з побаченого і почутого. А виховання гармонійної особистості вимагає належного розвитку дитячої уяви, оскільки саме її успішне функціонування і лежить в основі формування психологічного стану. Саме у дітей молодшого шкільного віку розвиток уяви спрямований на створення нових, цілком оригінальних образів. І це, насамперед, покладає на батьків, педагогів, психологів досить велику відповідальність за ефективне використання різних засобів впливу. Наразі ряд атрибутів сучасності, в тому числі і засоби масової інформації, до яких ставляться доволі толерантно, блокують формування психічного процесу дитини.

Головною тенденцією у розвитку уяви дітей молодшого шкільного віку є, на думку О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської, З.В. Огороднійчук, «перехід від переважно репродуктивних її форм до творчої переробки уявлень, від простого їх комбінування до логічно обґрунтованої побудови нових образів» [1, с. 134]. Вчені запевняють, що саме в цей період діти починають вимогливо ставитися до витворів своєї уяви, в порівнянні із дошкільним віком, де уявні процеси стають повнішими, більше деталізуються. З віком збільшується і швидкість продукування образів уяви, також зростає їхня багатокomпонентність [1, с. 135].

Інший вчений – В.В. Чумак, теж притримується подібної думки, вважаючи, що початком якісно нового етапу розвитку уяви називає час вступу до школи [3, с. 23]. Тоді значно розширюються знання, що формують уявний образ, систематичне оволодіння різними вміннями й навичками більш конкретизує образи, зумовлює їхню продуктивність [3, с. 23]. Крім того унікальність цього часового відрізка полягає ще і у тому, що одночасно колоритно та повноцінно можуть поєднуватись гра, навчання, праця. Згідно М.О. Зябліцевої, через уяву відбувається певна компенсація недостатніх поки що реальних можливостей дітей молодшого шкільного віку долати життєві труднощі, конфлікти та проблеми [2, с. 98].

Отож, вчені одностайно підкреслюють важливість психологічного стану дитини, що має вплив як на загальний розвиток молодшого школяра, так і на формування уяви в цілому. Однак останній процес не функціонує ізольовано. І для його ефективності треба володіти окремим арсеналом знань, умінь, навичок, аби витвори фантазії піддавались матеріалізації. Значний вплив на розвиток дитячої уяви наразі мають доступні засоби масової інформації.

Відомо, що одним із головних завдань початкової школи є навчити дитину вчитись. І обов'язковими компонентами такого уміння є планування й самоконтроль, саме це й потребує активізації уяви. Тобто під час планування школяр повинен досить чітко бачити етапи своєї діяльності, бути готовим до непередбачуваних ситуацій й альтернативних дій. В той же час доступність засобів масової інформації значно знижує мотивацію докладання власних зусиль для розв'язання певної проблемної ситуації. Тож регрес планування й самоконтролю автоматично призводить до деградації дитячої уяви.

Крім того, дана проблема стосується не лише виховання дітей молодшого шкільного віку, але й їх інтелектуального розвитку, адже ЗМІ, й це доказано вченими, впливають на становлення всіх сфер особистості. Помітним є те, що на сьогодні діти, і в тому числі й дорослі, стають залежними від ЗМІ, що негативно відображається на психологічному стані особистості. Діти стають надмірно стурбованими, мають нервові збудження, проявляють агресивність до

однolitків та дорослих, адже часто ЗМІ пропагують таку поведінку.

Водночас велика кількість інформації, яка подається в ЗМІ на юного непідготовленого споживача, впливає не тільки на його фізичне, але й на психічне, духовне здоров'я. ЗМІ розмиває уяву дитини про реальний світ, забирає час для читання книг й ігор, що формують фантазію, соціалізацію, розвиток мислення, аргументацію, спілкування, заміщає другі продуктивні види діяльності. І чим більше дитина молодшого шкільного віку витрачає часу на ЗМІ, тим вузьчий обсяг уваги, менша її стійкість, менш розвинені мовленнєві навички, більша пасивність.

І наслідком отриманої інформації в ЗМІ є зміни у сприйнятті дитиною життя. Так, плани, мрії дітей молодшого шкільного віку в модернізованому суспільстві формуються орієнтуючись не лише на норми, цінності, характерні для їхнього безпосереднього оточення, але і на ті зразки, що приваблюють і притягують до себе, залишаючись недосяжними. Саме це і виступає переломним моментом в психологічному стані дитини, коли батьки не в змозі забезпечити дитину тим, що рекламується в ЗМІ. Тому така інтенсивна інформатизація суспільства через ЗМІ кардинально перебудовує простір дитинства, впливає на психологію взаємодії особистості з оточуючим світом.

Отже, на сьогодні ЗМІ виступають для дітей молодшого шкільного віку як чинник моделювання і формування системи поглядів на весь світ, а тому доцільним є проведення спеціальних занять чи певних видів діяльності, які би навчали дітей більш адекватно сприймати та аналізувати отриману інформацію. Саме це буде сприяти формуванню уяви і власних поглядів у дітей.

Література

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 2-ге вид. Київ: Каравела, 2009. 400 с.
2. Зяблицева М.А. Развитие памяти и воображения у детей. Игры и упражнения. Ростов на Дону: Феникс, 2005. 189 с.
3. Чумак В.В. Вікова психологія: навч. посіб. Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2015 192 с.

І.В. Ромець,
здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.пед.наук, доцент Старева А.М.

КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕНЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Автор зупиняється на ключових теоретичних питаннях комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку, акцентуючи увагу на основних дефініціях.

Ключові слова: мовлення, комунікативно-мовленнєва діяльність, діти дошкільного віку.

Одне із провідних місць у формуванні готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі посідає їх комунікативно-мовленнєвий розвиток, зокрема мовленнєва компетенція (чисте і правильне мовлення, багатий словник, уміння вільно спілкуватись з однолітками і дорослими, із знайомими і незнайомими співрозмовниками; виявляти ініціативу у відповідних комунікативних ситуаціях; доречно використовувати етичні норми спілкування). Водночас спостереження за мовленнєвим розвитком старших дошкільників напередодні вступу до школи засвідчує відхилення у значної кількості від вікових нормативних показників за всіма мовними розділами.

Закон «Про освіту» [2], Концепція Нової Української Школи окреслює основні завдання щодо формування сучасної особистості, яка вільно володіє державною мовою, здатна спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами. Отже, комунікативно-мовленнєва діяльність виступає важливим напрямком та ресурсом розвитку дитини.

Поняття “комунікативно-мовленнєва діяльність” увійшло в науковий обіг у 70-ті роки минулого століття і певний час ототожнювалося з “мовленням” як глобальним об’єктом психології (О. Леонт’єв, І. Рум’янцева); розглядалося як окремий випадок діяльності спілкування (Г. Балл, Ф. Бацевич, О. Бондаренко, О. Корніяка, О. Леонт’єв, В. Семіченко, І. Синиця, Л. Орбан-Лембрик, Н. Чепелєва та ін.); пов’язувалося з такими дефініціями, як “суб’єкт”

(К. Абульханова-Славська, О. Брушлинський та ін.), “особистість” (І. Бех, Л. Божович, Г.Костюк, Т. Кочеткова, О. Леонтєв, Б. Ломов, С. Максименко, О. Саннікова, В. Рибалка), “нарратив” (С. Гуцул, О. Зарецька, О. Шиловська, Н. Чепелева та ін.), “висловлювання” (М. Вашуленко, М. Кочерган, О. Лурія та ін.) і “мовна свідомість” (Є. Тарасов, Н. Уфїмцева та ін.).

Останнім часом з’являються дослідження, в яких більш чітко виділяються окремі, власне мовленнєво-діяльнісні, характеристики дитячого мовлення (А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Красильнікова) [1].

Повноцінне оволодіння мовою є необхідною умовою вирішення завдань розумового, духовно-морального виховання, засвоєння культури свого народу, національних та загальнолюдських цінностей (В. Бондар, В. Синьов, Є. Соботович, В. Тарасун, М. Шеремет та ін.). Відхилення від норми, відмінності в слововживанні, вимові або написанні, порушення граматичної будови мови ускладнюють спілкування між людьми, відвертають увагу слухачів або читачів від змісту висловленого і зосереджують її на помилках.

Актуальним в науці є виокремлення теоретико-методологічних засад методики розвитку мовлення, її основних принципів та складових, що є важливою умовою вироблення загальноспрямованого системно-комплексного педагогічного впливу.

Загальновідомо, що мова та мовлення є результатом людської діяльності, саме у мові відображено умови, зміст та результат діяльності, що, власне й визначає найважливіший принцип методики, а саме – оволодіння основними мовленнєвими формами. Саме завдяки діяльності відбувається розвиток мовлення та навичок спілкування, рушійною силою яких є потреба у спілкуванні.

Важливою методологічною засадою є визнання мови найважливішим засобом людського спілкування та соціальної взаємодії. Саме завдячуючи мові уможлиблюється справжнє людське спілкування та розвиток особистості. Завдяки спілкуванню дитина має змогу не просто сприймати мовленнєві моделі дорослого, а активно засвоювати мову як частину загальнолюдського досвіду.

Ще одна методологічна сторона мови пов'язана з мисленням. Мова, як засіб мислення та пізнання, уможливорює планування інтелектуальної діяльності завдяки тому, що є засобом вираження думки. Мовлення в означеному контексті постає засобом формулювання думки завдяки мові. Саме виявлення та усвідомлення сутності взаємозв'язку мови і мислення уможливорює визначення більш цілеспрямованих та точних прийомів їх розвитку.

Важливою складовою у процесі розвитку мовлення є його змістовність, яка неможлива без оволодіння мовою та пізнання навколишнього світу. Мова, як засіб логічного пізнання, тісно пов'язана з розвитком розумових здібностей особистості та ґрунтується на мисленні.

Зважаючи на вказане, методика подальшого дослідження з комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення засобами інклюзивно-ресурсних центрів має ґрунтуватися на формуванні мовленнєвих узагальнень, елементарного усвідомлення явищ мови та мовлення, що уможливорює підвищення їх рівня розвитку мовленнєвого та розумового розвитку.

Література:

1. Абрамович С.Д., Чікарьова М.Ю. Мовленнєва комунікація: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 472 с.
2. Закон України «Про освіту» ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 23.10.2020)

А.Г. Степанова,
здобувач вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія,
ерготерапія» Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО «Університет «Україна»

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ОРГАНІВ ДИХАННЯ У ДІТЕЙ

Актуальність теми дослідження являється взаємовідносинами суспільства і довкілля в конкретних соціально – економічних умовах. Впливаючи на якість життя людини, стан довкілля визначає передусім рівень екологічного ризику,

тобто ймовірність несприятливих для життєдіяльності суспільства й населення наслідків антропогенних і техногенних змін природи.

Найбільш сприйнятливою до впливі екогенних факторів є дитяча популяція внаслідок таких анатомо-фізіологічних особливостей [1]:

- підвищений у 2-3 рази повітрообмін та водообмін у дітей порівняно з дорослими;

- невисокий зріст дітей, що обумовлює більш інтенсивний контакт з ґрунтовими забрудненнями, хатнім та вуличним пилом;

- висока фізична активність та значна інтенсивність обмінних реакцій організму;

- дозрівання імунної та ендокринної систем, які в першу чергу контролюють відповідь організму на вплив факторів навколишнього середовища;

- відсутність у дітей необхідного життєвого досвіду з дотримання правил санітарії й гігієни;

- складність проведення стандартних (як правило, інвазивних) медичних досліджень для оцінки стану здоров'я.

Вивчаючи сукупність факторів, що формують та впродовж усього життя впливають на стан здоров'я людини, експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я встановили, що ця якісна характеристика безпосередньо залежить від стану довкілля (на 18-20 %), а також від тісно пов'язаних із цим фактором способу життя (на 50-52%) і спадковості (на 20-22%). За даними обласного управління охорони здоров'я, у структурі хвороб дитячого населення протягом останніх 5 років перше місце посідають ЗОД. Їх поширеність з серед дітей 7-14 років зростає на 3,5%, а 15-17 років – на 33,0%.

Однією з причин зростання частоти ЗОД вважають велике антигенне навантаження на організм внаслідок поєданого впливу природних й антропогенних факторів, зокрема техногенних забруднювачів [1]. В Україні від промислових підприємств в атмосферу щорічно потрапляє 11 млн. тонн викидів, що становлять 20-25% сумарного впливу за всіма країнами СНД (за

умови, що наша країна займає лише 3% його території), серед них 76 забруднюючих речовин, 11 канцерогенів, з яких 55% є мутагенами (6). На одного мешканця України припадає щорічно 300 кг шкідливих техногенних речовин (5).

Лупініс О.В., Фролов О.К. за допомогою цитогенетичного методу оцінювання безпосередньо в організмі імунітету – активацію, проліферацію, диференціацію і міграцію лімфоцитів в центральних і периферичних органах імунної системи. Автори показали, що в гострому періоді бронхіту збільшується рівень циркулюючого лімфоцитоза без асоціації аероцентричних хромосом до 22%, що свідчить про інтенсивність проліферації в периферичних лімфоїдних органах. Одночасно простежили зменшення в крові рівня високо диференційованих і активно мігруючих лімфоцитів.

Дослідження Сухарева А.Г. Беседіної та А.А. дозволили продемонструвати, що після перенесених ГРВІ у більшості люзбердей шкільного віку на протязі 3-х тижнів зберігаються зміни функціональних показників неспецифічної імунологічної реактивності. За даними функціональної активності лейкоцитів та коефіцієнта фагоцитозу автори виділили 3 типи реакцій:

1. Активізація, яка характеризується односпрямованими зрушеннями в бік підвищення показників.
2. Компенсація, при якій мають місце різноспрямовані зміни.
3. Пригнічення, яке проявляється пригніченням зазначених параметрів.

Важливо підкреслити, що у 60% обстежених виявлено пригнічення функціональної активності лейкоцитів, у 30% - нестійка компенсація, і лише у 10% - тип активації.

За період останніх років відмічене значне збільшення захворюваності на гострі хронічні захворювання органів дихання у дітей, особливо, збільшились випадки хронічних бронхітів. Різноманітність етіологічних факторів, що сприяють бронхосмазмовій патології (екзогенні, ендogenous та змішані) викликають, поширеність хронічних захворювань органів дихання серед

громадян різних вікових груп, особливо гостро виражена проблема торкається дитячої захворюваності. Класичних методів лікування на сьогодні є недостатньо для повного відновлення функціонального стану хворих на ХНЗЛ та профілактики ускладнень та рецидивів хвороби. Тому на перший план виходить питання фізичної реабілітації при бронхолегеневих патологіях.

Література:

1. Альбицкий В.Ю., Баранов А.А. Часто болеющие дети клинико-социальные аспекты. Пути оздоровления. Саратов, 2006.
2. Абрамович Д. Киево-Печерский патерик. Киев: Час, 2001. 279с.
3. Агаджанян Н.А. Физиология человека. Москва: Мед.книга, 2001. 526 с.
4. Агаджанян Н.А., Скальный А.В. Химические элементы в бреду обитания и экологический портрет человека. Москва: Изд-во КМК, 2001. 83с.

А.Г. Степанова,
здобувач вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія,
ерготерапія» Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО «Університет «Україна»

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ОРГАНІВ ДИХАННЯ У ДІТЕЙ

Лікувальні фактори, що застосовуються в реабілітації пульь монологічних хворих, включають насамперед медикаментозну терапію, фізіотерапевтичні методи лікування, засоби ЛФК, різні методики дихальної гімнастики, рефлексотерапію, мануальну терапію і масаж. Провідна роль в програмі відновного лікування відводиться засобам ЛФК, так як фізичні вправи допомагають розкрити потенційні функціональні резерви дихальної системи, впливати на механізм самогенезу і забезпечити максимально повне відновлення функції ,або її компенсацію , формуючи оптимальний стереотип дихання з подовженим видихом. Застосування засобів ЛФК вимагає певних знань анатомофункціональнтх особливостей дихальної системи, основних патофізіологічних синдромів порушення функції зовнішнього дихання (ФЗД), патогенезу та клініко фізіологічних особливостей різних нозологічних форм патології органів дихання.

Механізм дії засобів ЛФК при захворюваннях органів дихання. Оцінюючи механізм дії засобів ЛФК при захворюваннях легенів, насамперед слід враховувати основні патофізіологічні синдроми порушення функції дихання, що визначають сутність і специфічні клініко – фізіологічні особливості основних форм легеневої патології.

Порушення ФЗД при захворюваннях легенів обумовлені з основними причинами:

1. Порушення механіки дихання, пов'язаним з погіршенням еластичності легеневої тканини, зменшення рухливості грудної клітки, зниження тонуусу і розтяжності власних і допоміжних дихальних м'язів, зміною ритмічності фаз дихання;

2. Зниження дифузійної здатності легень, що призводить до порушення нормального газообміну між кров'ю і альвеолярним повітрям в результаті таких морфологічних змін, як потовщення альвеолярно-капілярних мембран, атрофічних і склеротичних процесів у бронхах і легені;

3. Порушенням бронхіальної прохідності, обумовленої бронхоспазмом, потовщенням стінок бронхів, підвищеною секрецією і механічною закупоркою бронхів при великій кількості в'язкого мокротиння, атрофією слизової оболонки і змикання дрібних бронхів, передчасним колапсом (спаданням) бронхіол.

4. Зміни анатоомо-фізіологічних властивостей тканин і органів грудної клітки в результаті захворювання (зниження еластичності легенів, тканин грудної клітки тощо) призводять до збільшення енергетичної вартості вентиляції. Значно зростає робота дихальних м'язів, спрямована на подолання еластичного і бронхіального опору. Зростання енергетичної вартості вентиляції та виснаження дихальної мускулатури становлять основу затрудненого дихання і відчуття нестачі повітря – комплексу відчуттів, який вкладають у поняття «задишка».

Завдання ФЛК в пульмонології – досягнення регресу зворотних і

стабілізації незворотної змін в легенях, формування компенсації і нормалізації функцій.

1. Загальнотонізуючий вплив: стимуляція обмінних процесів, підвищення нервово – психічного тону, відновлення і підвищення толерантності до фізичного навантаження, стимуляція імунних процесів.

2. Профілактичний вплив: поліпшення ФЗД, оволодіння методикою управління диханням, підвищення захисної функції дихальних шляхів, зменшення інтоксикації.

3. Патогенетичний (лікувальний) вплив: корекція «механіки» дихання, прискорення розсмоктування при запальних процесах, поліпшення бронхіальної прохідності, зняття або зменшення бронхоспазма, регуляція ФЗД і збільшення його резервів.

Реалізація завдань ФЛК: поряд із загальними протипоказаннями виділяють особисті – це дихальна недостатність третього ступеня; абсцес легені до прориву в бронх; загроза розвитку кровотечі і тромбоемболії; астматичний статус; повний ателектаз легенів; виражений запальний процес.

Засоби, форми, методи ЛФК при захворюваннях органів дихання. Для кожного пацієнта підбираються суворо індивідуально ті засоби, форми і методи ЛФК, які допоможуть досягненню лікувального ефекту. ЛФК призначають при відсутності протипоказань якомога раніше, тому що вона є не тільки методом патогенетичної терапії, а й засобом профілактики синдрому гіподинамії, що розвивається при дотриманні постільного режиму. Методику ЛГ при захворюваннях легенів диференціюють відповідно до патогенезу, клінічної картини, особливостями і характером перебігу захворювання, переважанням певних симптомів і синдромів захворювання, тяжкістю стану хворого.

У заняттях ЛФК при патології органів дихання застосовуються:

- загально тонізуючи вправи, які поліпшують функцію всіх органів і систем, активізують дихання (для стимуляції ФЗД використовуються вправи помірної і великої інтенсивності; вправи малої інтенсивності не роблять

тренувального ефекту на серцево-судинну і дихальну системи);

- спеціальні (дихальні) вправи, які зміцнюють дихальну мускулатуру, збільшують рухливість грудної клітки і діафрагми; сприяють розтягуванню плевральних спайок; зменшують застійні явища в респіраторній системі, полегшують виведення мокротиння, удосконалюють механізм дихання, координацію дихання і руху;

- різні методики дихальної гімнастики, спрямовані на корекцію переважаючого патологічного процесу;

- з метою розслаблення напружених м'язових груп можуть бути використанні аутогенні тренування, коливальні і махові рухи кінцівками, методика постізометричної релаксації м'язів, лікувальний масаж із застосуванням технік міофасціального релізу.

Профілактика захворювань органів дихання у дітей хоч і описана у великому об'ємі, але на жаль не так використовується на практиці в школах та дошкільних навчальних закладах, що спричиняє інколи епідемічні спалахи хвороб органів дихання у дітей.

Література:

1. Баранов А.А. Острые профилактика: респираторные заболевания у детей: лечение и научно – техническая программа, 2003.
2. Антипкін Ю.Г. Стан здоров'я дітей в умовах дії різних екологічних чинників. *Мистецтво лікування*. 2005. № 2. С. 16–21.
3. Гнатейко О.З., Лук'яненко Н.С. Екологічні аспекти патології людини, спричиненої впливом шкідливих факторів зовнішнього середовища. *Здоров'я ребенка*. 2007. №6(9). С. 82–87.
4. Гребешкова И. И. Ваш ребенок. Москва: Медицина, 2000.
5. Лотовська Т.В., Левчук А.Є. Роль мікро- та мікроелементів у реабілітації дітей раннього віку, які часто хворіють. *Здоров'я ребенка*. 2008. №6(15). С. 7–11.
6. Лук'янова О.М. Проблема здоров'я здорової дитини та наукові аспекти профілактики його порушень. *Мистецтво лікування*. 2005. № 2. С. 6–8.
7. Свиридов О.І. Анатомія людини: підручник. Київ: Вища школа, 2001. 399 с.

Д.С. Хаяров
здобувач вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОТВЕРДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПСИХОЛОГІЇ

Викладені результати теоретичного аналізу сучасних зарубіжних і вітчизняних наукових підходів та досліджень самоствердження особистості та професійного самоствердження. Обґрунтовано актуальність і важливість самоствердження в професійній діяльності.

***Ключові слова:** самоствердження, професійна діяльність, самовдосконалення, соціальний статус.*

Проблеми соціально-економічного розвитку України вимагають підтримання на належному рівні її зовнішньої та внутрішньої безпеки, високого рівня професіоналізму військовослужбовців Збройних сил України, особового складу Служби безпеки України та органів Міністерства внутрішніх справ України.

Формування професійної готовності особистості до виконання службових обов'язків на початковому етапі відбувається у спеціальних навчальних закладах: університетах, академіях, відповідно до визначених державою освітніх стандартів, освітньо-кваліфікаційних характеристик.

У зв'язку з цим дуже важливою є увага до проблеми особистісного зростання офіцерів з метою спрямування їх до здійснення адекватних самостійних виборів, прийняття рішень, досягнення позитивних успіхів та конструктивного професійного самоствердження з накресленням життєвих планів на кар'єрне зростання.

Проаналізувавши праці Ю. Гана, І. Беха, М. Цибри можна віднайти повне і глибоке висвітлення потреби людини в самостверженні. Дослідники в свої працях вказують на те, що людина, перебуваючи в ситуаціях, які динамічно змінюються, має побоювання втратити свій статус у суспільстві, понизити досягнутий рівень поваги й самоповаги, що протягом всього часу стимулює її

самостверджуватися, відстоювати себе в соціумі М. Цибра розглядає самоствердження як “персоніфіковану” потребу, яка в системі соціальних зв’язків забезпечує та підтримує активність особистості. А. Ю. Гана наголошує, що самоствердження являє собою потребу людини ствердити себе у світі, це прагнення до життєвого успіху, до утвердження гідності в самоцінності своєї особистості. І. Бех під самоствердженням розуміє престижну потребу, яка виражається в реалізації первісних потреб конкретної особистості, утвердження свого “Я” завдяки досягненню певного статусу в соціумі [1].

Н. Іщенко зазначає що самоствердження – це потреба особистості постійно турбуватися про зміцнення свого соціального статусу. Розглянувши роботи С. Братченка, І. Кона, М. Міронова, Е. Никітіна, Н. Харламенкова, ми отримали можливість ознайомитись з механізмами самоствердження, якими є: саморозкриття, самосприйняття, самовираження, саморегуляція, самопрогнозування. Аналіз поглядів (Р. Альберті, В. Маралів, Е. Нікітін, Н. Харламенкова, М. Емонс) на способи самоствердження дає можливість виокремити три основні підходи самоствердження: конструктивну (піднесення над своїм “Я”; позиція “бути краще себе вчорашнього”), домінування (піднесення над іншими “Я”; “бути кращим за всіх”) і стратегію самопригнічення (приниження свого “Я” або позиція “бути як всі”).

Для молодого офіцера, на початку кар’єри дуже важливо отримати позитивні оцінки його професійної діяльності. Так зокрема, Р. Сущенко [4], говорячи про мету самоствердження, зазначає що це свідомо об’єктивна оцінка сутнісних сил особистості, спрямована на отримання високої оцінки від себе та від інших людей.

Проблема самоствердження різними науковцями розглядалась на різних етапах життя. До прикладу Л. С. Виготський вказував на те, що підліток не розуміє сам себе. Він ще не став еством для себе, він знаходиться у стані становлення. Пізнання себе, формування на цій основі певного ставлення до себе, самоствердження, зміни в самооцінці – усе це та багато інших явищ зазнають суттєвих кількісних та якісних змін та узагальнені в одному понятті:

“самосвідомість”. Становлення самосвідомості в цей період визначає певне соціальне зростання, що пов’язано з визначенням нової “внутрішньої позиції”, в основі якої лежить прагнення бути відповідальним за себе, свої особистісні якості, свої погляди і здатність самостійно відстоювати власні переконання [2]. Новий етап в житті, такий як проходження служби вже в якості офіцера, а не учня, курсанта, чимось нагадує те прагнення підлітка бути відповідальним, приймати власні рішення, відстоювати власні переконання.

Варто також звернути увагу на позицію Н. Харламенкової. Молодому офіцеру необхідно усвідомлювати той факт, що він є важливим для виконання необхідних завдань, що від нього, зокрема, залежить безпека держави в цілому. В цьому контексті дослідниця зазначала, що самоствердження – це переконаність особистості в тому, що вона чогось варта і є цінною. Осмислення власної цінності свідчить про ідентичність реального “Я” людини. З точки зору вченої, “цінність Я” – це динамічний конструкт, зміст якого змінюється залежно від переоцінки з віком термінальних цінностей, унаслідок вирішення людиною вікових завдань та прийняття нею нових соціальних вимог [3].

Професія офіцера належить до екстремальної діяльності, вона пов’язана з ризиками для життя як самого офіцера так і його колег. Від прийнятого рішення, плану дій може залежати не тільки особисте життя, але і доля підлеглого персоналу, підрозділу, техніки, тощо. До прикладу в професійній діяльності є низка ситуацій яким характерні елементи несподіванки, раптовості та небезпеками, готовністю діяти негайно і в межах правового поля. Під час службової діяльності офіцерам доводиться діяти в умовах, які значно впливають на стан їхнього здоров’я, життя, рівень працездатності та якість виконання поставлених завдань.

Отже, сучасні теоретичні підходи до вивчення проблеми самоствердження особистості, масштаби дослідження в зарубіжній та українській психології в цілому позитивні, проте дослідження самоствердження такої категорії як офіцери, не носять системного характеру. Тому насамперед самоствердження визначається насамперед групою, до якої належить або

прагне належати особистість. Інша характеристика – це сфера самоствердження: кожна конкретна дія цієї категорії здійснюється в певній, специфічній галузі життєдіяльності особистості. Саме ці характеристики відображають спрямованість самоствердження особистості, тобто ті завдання, через реалізацію яких особистість має намір утвердити себе.

Література

1. Безкоровайна О.В. Самоствердження особистості: постановка проблеми у контексті освітніх виховних технологій. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2008. № 3. С. 42–48
2. Выготский Л.С. Педология подростка. *Проблема возраста: собрание сочинений в 6-ти томах*. Т. 4. Москва, 1984. 279 с.
3. Никитин Е.П., Харламенкова Н.Е. Феномен человеческого самоутверждения. Санкт-Петербург: Алетейя, 2000. 217 с.
4. Сущенко Р.В. Управлінська культура як складова професіоналізму майбутніх інженерів залізничного транспорту. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 35(88). С. 315–322.

М.В. Цой,

здобувач вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – доктор філософії в галузі
психології В.М.Мазур

АГРЕСІЯ ПІДЛІТКІВ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ПСИХОКОРЕКЦІЇ

Виокремлено чинники, що сприяють виникненню агресивних реакцій у підлітків. Доведено, що агресивність полягає в особистісному самозахисті та самоствердженні, програма психокорекції

Ключові слова: агресивна поведінка; агресія; підлітковий вік; афективні реакції; програма психокорекції.

Питання зростання рівня агресивності сучасного суспільства наразі набуло особливої гостроти. Культ успішності, постійний цейтнот, економічна та політична нестабільність у світі створюють умови постійного стресу для кожної особистості. У підлітковому середовищі проблематика агресивності відображає одну з гострих суспільних проблем: суттєве зростання соціальної

нестабільності на фоні посилення жорстокості, зростання злочинності та проявів соціально-культурної нетолерантності. Поєднання вікової специфіки особистісного розвитку та соціальної аморфності уявлень, норм та цінностей слугують каталізаторами агресивності як у поведінковому, так і в особистісному розрізі, роблячи тематику підліткової агресії доволі актуальною.

У визначенні шляхів корекції агресивної поведінки важлива роль належить виокремленню чинників, що сприяють виникненню агресивних реакцій у підлітків. Агресивній поведінці притаманні вікова та гендерна специфіка, певні динаміка й циклічність. Кожний окремий вияв агресивної реакції зумовлений складною взаємодією біологічних, фізіологічних, психологічних та соціальних детермінант.

У зародженні й формуванні готовності до агресії, а також у її реалізації вагомою є роль ситуативних факторів.

Головними чинниками, що сприяють виникненню агресивних реакцій у підлітків, є: характеристики спрямованості та самосвідомості особистості (низький рівень сформованості моральних уявлень, неадекватні самооцінка й рівень домагань), індивідуально-психологічні (емоційна нестабільність, високий рівень особистісної тривожності, низький рівень розвитку інтелекту, не сформованість навичок самоконтролю поведінки та функцій прогнозування її наслідків) і соціально-психологічні (статус підлітка в колективі однолітків, низький рівень соціальної адаптації, несприятливий емоційний мікроклімат у родині, характер і система виховання, вплив засобів масової інформації та комп'ютерних ігор тощо) передумови функціонування особистості, що можна об'єднати у відповідний симптомокомплекс особливостей підлітків, схильних до агресивних реакцій.

Аналіз внутрішнього, суб'єктивного змісту агресивної поведінки свідчить, що вона полягає в особистісному самозахисті й самоствердженні. Зв'язок агресивної поведінки із самозахистом зафіксований у філогенетично давньому механізмі афекту, що становить інтенсивний і відносно короткочасний емоційний сплеск. Виникнення афекту зазвичай свідчить про недостатню

здатність механізмів регуляції, що сформувалися в онтогенезі, вирішити певну ситуацію [1–3].

Про абсолютну досконалість механізмів регуляції поведінки представників дитячо-підліткового та юнацького віку не йдеться як із причин динамічного процесу дозрівання й розвитку психофізіологічних структур і формування особистості, так і їх недостатнього життєвого досвіду. Отже, підґрунтям захисно-поведінкових механізмів зазначеного вікового періоду, що поєднані терміном «загальні афективні реакції», слугує комплекс афективно заряджених переживань, які нерідко виявляються в агресивній поведінці [4]. Формування та розвиток агресії пов'язані в підлітків, найімовірніше, з відсутністю альтернативних способів організації конструктивної активності, спрямованої на реалізацію потреб розв'язання суперечностей і реагування на фрустрацію соціально прийнятним чином.

Виокремлення емоційності агресії неповнолітніх дає підстави розглядати як програму досліджень розроблення заходів, спрямованих на практичне забезпечення:

а) соціалізації природних емоційних переживань, що опосередковують вищі соціальні почуття, які є особливим рівнем ставлення людини до світу та оточення;

б) формування в підлітка вміння самостійно виявляти причинно-наслідкові зв'язки своїх афективних реакцій та сформованих емоційних ставлень;

в) вміння аналізувати закономірності власних взаємин і переживань;

г) здатність самостійно критично оцінювати свої дії та дії інших як із власних позицій, так і з позиції досить високих вимог етичних норм.

У процесі планування програми психологічної корекції агресії необхідно, передусім, ретельно дослідити, яку функцію вона виконує в кожній конкретній ситуації, які її пропорції серед інших проявів активності та динаміка її виникнення.

Тактику психотерапевтичних впливів необхідно будувати залежно від природи агресивної поведінки підлітка.

В одному разі слід ігнорувати агресивну тенденцію і не фіксувати на ній увагу; в другому – включити агресивну дію в контекст гри, надаючи їй нового, соціально прийняттого сенсу; в третьому – не прийняти агресію і встановити заборону на такі дії; в четвертому – активно впроваджуватися в ігрову ситуацію до розгортання агресивної дії, в основі якої страх і домагатися емоційно позитивного вирішення психодрами. Тому вважаємо за доцільне будувати психологічну корекційну роботу з нейтралізації різних форм агресивної поведінки з урахуванням особистісних особливостей підлітків.

Отже, психологічна допомога агресивним підліткам може набувати форми запропонованої системи психологічних форм і засобів психопрофілактики та психокорекції агресивності особистості в умовах активного соціально-психологічного навчання.

Література

1. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1972. 573 с.
2. Личко А.Е. Подростковая психиатрия. М.: Медицина, 1985. 416 с.
3. Ситковская О.Д. Судебно-психологическая экспертиза аффекта: метод. пособие. М., 1983. 70 с.
4. Гурьева В.А., Семке В.Я., Гиндикин В.Я. Психопатология подросткового возраста (теоретический, клинический и судебно-психиатрический аспекты. Томск:Изд-во Том. ун-та, 1994. 310 с.

В.Г. Чигринський,

Здобувач вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд. мед. наук, д-р іст. наук,
доцент В.С. Єрмілов

ОСНОВНІ АСПЕКТИ МЕДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ ПЕРЕЛОМАХ НИЖНІХ КІНЦІВОК

Медична реабілітація фізіотерапевтичними методами – життєво необхідний комплекс заходів, за допомогою якого відновлюється фізичний стан хворих із переломами нижніх кінцівок, і, як наслідок, якість їх життя. Висвітлюються основні аспекти реабілітаційної практики фізичного терапевта, ерготерапевта, інструктора з лікувальної фізкультури та доводиться важливість фізичної терапії при переломах нижніх кінцівок.

Ключові слова: перелом, нижні кінцівки, лікувальна фізкультура, медична

реабілітація.

Сучасність характеризується збільшенням кількості травм опорно-рухового апарату серед населення, зокрема вони займають третє місце в структурі загальної захворюваності та інвалідизації, а також друге місце серед причин тимчасової непрацездатності. Складні оперативні втручання внаслідок травми приводять до суттєвих ускладнень і наслідків. Насамперед – це контрактури, атрофія м'язів, зниження працездатності, порушення ресорної здатності стопи та стереотипу правильної ходи, плоскостопість, деформуючі артрози. Вони збільшують термін лікування, обмежують забезпечення побутових потреб, призводять до інвалідності і, як наслідок, суттєві матеріальні витрати на лікування таких порушень.

Переломи нижніх кінцівок являються найчисленнішими серед механічних пошкоджень кісток [1]. Зокрема, найпоширеніші види переломів:

1. За походженням – вроджені та набуті (травматичні та патологічні);
2. Залежно від виду пошкодження – відкриті та закриті;
3. За характером пошкодження кістки – повні та неповні;
4. Вогнепальні.

Медична реабілітація фізіотерапевтичними методами є одним із основних чинників, що спрямований на зменшення проявів наслідків травматичних уражень при ушкодженнях опорно-рухового апарату і підвищення якості лікування. Тому необхідність застосування засобів фізичної реабілітації після переломів кісток доведено теорією і практикою більшості науковців, які особливу увагу приділяють гімнастичним вправам і лікувальному масажу.

У хворих у ранньому післяопераційному періоді, який триває 3-7 днів, кінцівки кладуть на ортопедичні подушки, проводять активне дренивання рани протягом 24-48 годин. При значній крововтраті проводять розпочаті під час операції гемотрансфузії, профілактику інфекційних ускладнень. Через 3-4 дні при зменшенні больового синдрому рекомендують хворим здійснювати рухи пальцями стопи, в гомілково-стопному суглобі, при внутрішньосуглобовому

переломі – рухи в колінному суглобі, ізометричне напруження чотирьохголового та литкового м'язів [3].

У хворих з поєднанням однобічних діафізарних переломів стегнової та великогомілкової кісток і пошкодження внутрішніх органів або черепномозкової травмою під час операції одномоментного остеосинтезу виконують, при потребі, редресацію колінного суглобу. При сприятливому перебігу післяопераційного періоду з 3-5 дня проводять подальшу активізацію хворого, рекомендують активні рухи в суглобах оперованої кінцівки та особливу увагу звертають на рухи в колінному суглобі, піднімання випрямленої кінцівки з ліжка і опускання її на підлогу; через 2-3 тижні рекомендують функціональне навантаження на кінцівки.

Під час амбулаторного лікування хворі продовжують проходити лікувальну фізкультуру, ізометричне напруження м'язів, функціональне навантаження на кінцівки, поступово збільшуючи силу навантаження.

Лікувальна гімнастика – найбільше поширена форма використання фізичних вправ з метою лікування, реабілітації. Можливість за допомогою різноманітних вправ цілеспрямовано впливати на відновлення порушених органів та систем визначають роль цієї форми в системі ЛФК. Заняття (процедури) проводять індивідуально у важких хворих малогруповими (3-5 чоловік) і груповими (8-15 чоловік) методами [2].

Кожне заняття будується за певним планом і складається з трьох частин: підготовчої (вступної), основної та заключної. Вступна частина передбачає підготовку до виконання спеціальних вправ, поступово включає хворого в навантаження. Тривалість підготовчої частини займає 10-20% усього часу заняття.

У основній частині заняття вирішують завдання реабілітації та застосовують спеціальні вправи в чергуванні з загальнозміцнюючими. Тривалість основної частини заняття займає 60-80% усього часу [1].

Фізичне навантаження контролюють і регулюють, спостерігаючи за

реакціями організму. Простим і доступним є контроль пульсу. Графічне зображення зміни його частоти під час заняття називають кривою фізіологічного навантаження. Найбільший підйом пульсу і максимум навантаження звичайно досягаються в середині заняття – це одновершинна крива. При ряді захворювань необхідно після підвищеного навантаження застосувати зниження її, а потім знову наростання, у цих випадках крива може мати кілька вершин. Слід також проводити підрахунок пульсу через 3-5 хв після заняття.

Дуже важлива щільність занять, тобто час фактичного виконання вправ, що виражається у відсотках до загального часу заняття. У стаціонарних хворих щільність поступово зростає від 20-25 % до 50 %. При санаторно-курортному лікуванні на тренуючому режимі в групах загальної фізичної підготовки допустима щільність занять 80-90 %. Індивідуальні самостійні заняття доповнюють лікувальною гімнастикою, що проводиться інструктором і може здійснюватися в подальшому тільки самостійно з періодичним відвідуванням інструктора для отримання вказівок.

Отже, фізична терапія при переломах нижніх кінцівок є важливим аспектом реабілітаційної практики фізичного терапевта, ерготерапевта, інструктора з лікувальної фізкультури.

Література

1. Козлова Л.В., Козлов С.А., Селенко Л.А. Основи реабілітацій: для медколеджей. РнД.: Феникс, 2003. 475 с.
2. Левенець В.М., Риган М.М. Ушкодження сумково-зв'язкового апарату гомілково-ступневого суглоба у спортсменів (діагностика та лікування): метод. рек. для спортивних лікарів і тренерів / Державний НДІ фізичної культури і спорту. Київ: Науковий світ, 2003. 23 с.
3. Окамота Г. Основи фізичної реабілітації / перекл. з англ. Львів: Галицька видавнича спілка, 2002. 294 с.

О.В. Чорна,
здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.пед.наук, доцент Старєва А.М.

ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ДЕФІНІЦІЙ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Автор статті зробив спробу короткого аналізу ключових дефініцій проблематики дипломної роботи: інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне освітнє середовище.

Ключові слова: *інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне освітнє середовище.*

Важливе значення в теорії інклюзивної освіти займає наукове дослідження впливу середовища на розвиток дитини з особливими освітніми потребами. Адже кожен учасник інклюзії потребує створення умов для свого розвитку та освіти. З одного боку, здорові діти повинні навчитися приймати «особливих» однолітків, а з іншого – для дітей із обмеженими можливостями здоров'я мають бути створені спеціальні умови їх розвитку та освіти в інклюзивному середовищі. У контексті цього, особливої уваги потребує вивчення наукового кола дефініцій, пов'язаних із цим педагогічним явищем.

Для розгляду сутнісної характеристики інклюзивного освітнього середовища звернемось до аналізу понять «інклюзія» та «середовище».

«Інклюзія», у буквальному розумінні означає (англ. inclusion – включення, франц. inclusif – включаючий в себе, лат. include – заключаю, включаю) – процес реального включення всіх громадян, які мають труднощі у психофізичному розвитку, в активне суспільне життя [1].

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами (далі – ООП) в умовах загальноосвітнього закладу.

У нормативно-правових документах зазначено, що «інклюзивне освітнє середовище - сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного

навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей», а «інклюзивне навчання - система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [2].

Головне завдання інклюзивного середовища полягає у подоланні відхилень у розвитку учня з особливими освітніми потребами та профілактиці небажаних негативних тенденцій. Провідним принципом інклюзивного середовища є його готовність пристосовуватись до індивідуальних потреб різних категорій учнів за рахунок структурно-функціональної, змістовної, кадрової та технологічної модернізації освітньої системи закладу, здійснення індивідуального підходу, гуманних стосунків із кожною дитиною.

У психолого-педагогічній науці визначено основні компоненти інклюзивного середовища (безбар'єрне фізичне і психічне середовище, спеціальні умови навчання і виховання), а також критерії його успішного розвитку (збільшення в освітньому закладі не лише частки дітей з ООП, рівні можливості в отриманні педагогічної корекції і психологічної підтримки для всіх школярів, відкритість і доступність інклюзивного середовища як для дітей, так і для їх батьків), забезпечення професійного кадрового його супроводу.

Особливостями інклюзивного освітнього простору є доступність для всіх категорій дітей; варіативність (змістовна, часова, структурно-організаційна, методологічна); соціальна спрямованість навчально-виховного процесу; індивідуалізація навчання; толерантне ставлення до дітей з ООП в умовах інклюзивного закладу освіти.

Сучасними ученими (Є. Гончарова, Т. Зубарева, А. Колупасва, О. Кукушкіна, М. Малофєєв, О. Нікольська, М. Сварник, В. Синьова, Н. Софій, А. Шевцова, Н. Шматко) визначені основні ознаки інклюзивного середовища: 1) культивування системи ціннісного ставлення до навчання, виховання та особистісного розвитку дітей з ООП, наявність ресурсного забезпечення їх життєдіяльності, спрямовані на реалізацію їх індивідуальних здібностей;

2) визначення та реалізація філософії інклюзії, ролі освітнього закладу у галузі важливих функцій інклюзивної діяльності, загальних підходів та принципів життєдіяльності вихованців з обмеженими можливостями здоров'я щодо здійснення завдань інклюзивної освіти, а також оптимальної структури освітнього процесу; 3) задоволення освітніх потреб дітей з ООП та врахування інтересів їх здорових однолітків; 4) створення умов для організації безбар'єрного освітнього процесу з урахуванням особливих потреб осіб, які потребують корекції розвитку; 5) створення індивідуально-орієнтованих програм з урахуванням внесення змін щодо можливостей кожної дитини у засвоєнні загального рівня освіти; 6) колективне формування інклюзивного середовища (вихователі, психологи, асистенти вчителя, асистенти дитини, інструктори з ЛФК, медичний персонал тощо); 7) діяльність інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ), яка відіграє системно утворювальну роль щодо супроводу та побудови освітнього маршруту дитини із ООП, а також точне визначення комплексу абілітаційних впливів на неї.

Як свідчить практика, для успішного створення інклюзивного середовища необхідна низка базових компонентів, необхідних для повноцінного фізичного, психічного, естетичного та соціального розвитку дітей, а саме: 1) нормативно-правове, фінансове та програмно-методичне забезпечення освітнього процесу; 2) організаційні, кадрові та культурно-інформаційні ресурси навчально-виховного закладу, його науково-дослідницький і духовно-моральний потенціал; 3) моніторингово-консультативний і корекційно-розвивальний компоненти.

Отже, аналіз основних понять проблематики свідчить, що інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, інклюзивне освітнє середовище - це взаємопов'язані поняття, які базуються на принципах включення дітей з особливостями освітніми потребами в загальноосвітнє середовище, що забезпечує їм рівний доступ до якісної освіти.

Література:

1. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова; упоряд. В.М. Тімашова. Київ: «МП Леся», 2011. 528 с.

2. Закон України «Про освіту». База даних «Законодавство України» ВР України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 23.10.2020)

Н.А. Шеберла,
Здобувач вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – доцент кафедри Г.В. Власов

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Здійснено теоретичний аналіз розуміння змісту адаптації у різних підходах. Надані сутнісні характеристики сучасного розуміння феномена адаптації.

Ключові слова: адаптація, підходи до дослідження адаптації..

Сучасний рівень науки постійно змінюється, підвищується. Так, щороку з'являються нові дослідження, що зумовлено необхідністю постійного прогресу суспільства. Не залишилась осторонь й психологія, що доволі швидкими темпами розвивається. Психологія вирізняється тим, що фактично стосується всіх сфер людського буття. Її називають наукою XXI століття.

Серед питань, які досліджує психологія, на особливу увагу заслуговує проблема адаптації, суть якої полягає у визначенні успішності, надійності, стабільності людини у різних сферах її діяльності.

Вивченню адаптації присвячено незліченну кількість досліджень і теоретичного (Б. Г. Ананьєв, О. М. Леонт'єв, Г. О. Балл, Ж. Піаже, Г. Сельє, О. Ф. Лазурський, С. Л. Рубінштейн та ін.) й практичного спрямування (В.А. Енгельгард, М.Г. Кджанян, Б.Д. Паригін, Л.Г. Почебут, В.А. Чикер та ін.).

Крім того, є низка досліджень особливостей адаптації у діяльності в особливих умовах (Н.А. Агаєв, В.М. Невмержицький, І.В. Каськов, В.Д. Кислий, О.Р. Охременко), адаптації особистості після відбуття покарання у місцях позбавлення волі (Б.М. Телефанко, В.В. Проскура). Також питаннями адаптації працівників до умов професійної діяльності цікавились Ву Тхієу Занг, А.А. Согорін, В.В. Шкурко. У цих напрямках використовувалися різні

тлумачення поняття «адаптація».

Адаптація є однією з найважливіших наукових проблем. Це підтверджує те, що ще 1865 року вперше постало в науковому світі питання щодо адаптації. Так, тоді Г. Ауберт увів термін «адаптація», який розпочав використовуватися у літературі. Спочатку під адаптацією розуміли зміну чутливості аналізаторів під впливом пристосування органів чуттів до діючих подразників [6, с. 45]. Вказане свідчить про те, що до зародження наукової психології, питання про актуальність адаптації вивчали провідні фізіологи того часу. Й не дивно, що внаслідок майже 150-річної історії дослідження вказане питання набуло широкого й ґрунтовного вивчення.

Більшість дослідників адаптації погоджуються з тим, що адаптація – це доволі складний феномен. Так, адаптацію у широкому значенні трактують:

– як процес пристосування індивідуальних та особистісних якостей до життя та діяльності людини в умовах, що змінюються;

– як активну взаємодію особистості та середовища залежно від ступеня її активності;

– як перетворення середовища згідно з потребами, цінностями й ідеалами особистості, або як переваги залежності особистості від середовища;

– як зміни, що супроводжують на рівні психічної регуляції, становлення (та відновлення), збереження динамічної рівноваги у системі «суб'єкт праці – професійне середовище» [3; 4; 5].

За результатами теоретичного дослідження можна встановити такі підходи до вивчення адаптації:

Системний – порушив чимало питань, розв'язання яких неможливе з позицій елементацентризму, який призводить до спрощених трактувань. На основі низки досліджень і визначень вважається, що головна властивість біологічних саморегулюючих систем виявляється в їх здатності до гнучкої поведінки у середовищі. Концепція системності трудової діяльності людини розглядає процеси адаптації не лише на індивідуальному рівні, але й на вищих рівнях, включаючи антропобіоценоз, біосферу, ноосферу [2].

Діяльнісний підхід виражає діалектичну взаємодію адаптанта із середовищем адаптації, що виступає як причина появи адаптивної потреби. Тут адаптація розглядається як пристосування до змінних чинників зовнішнього середовища, рідше до себе, що пояснюється труднощами вивчення адаптації у внутріособистісному просторі людини [1].

Концептуальні засади означених підходів особливо застосовуються у дослідженні процесу адаптації людини до ризико небезпечних професій та розроблення на їх основі методів і прийомів оптимізації цього процесу.

З позиції філософії, соціології, політології, психології і педагогіки сутність адаптації не відсторонює біологічні і фізіологічні форми пристосування, а видозмінює і опосередковує їх від природного пристосування «індивід – природне середовище» до соціального пристосування «особистість – соціальне середовище». Зміни, які супроводжують процес адаптації, пронизують усі рівні організму від молекулярної до психологічної регуляції. Соціальні чинники впливають на поведінку людини через «внутрішні умови», тобто через індивідуальні особливості, які створюються за участю зовнішніх умов.

Тому у широкому розумінні процес адаптації прирівнюють до процесу соціалізації, розглядаючи його, зокрема, як:

- єдиний процес взаємодії особистості і суспільства;
- частину процесу соціалізації, що виникає на різних її етапах;
- один із основних соціально-психологічних механізмів соціалізації особистості.

Отже, здійснений теоретичний аналіз останніх досліджень й основних підходів до дослідження змісту, сутності адаптації дав змогу встановити, що:

1) сучасне розуміння сутності адаптації у науковій літературі можна викласти так: це процес бажаного або вимушеного входження до будь-якої сфери діяльності особистості, успішність якого залежить від ступеня узгодженості умов з можливостями організму та психіки людини;

2) змістовим наповненням адаптації є поетапне набуття узгодженості між

середовищем (біофізичним і суспільним) та особистістю із застосуванням взаємного певного впливу;

3) ефективність процесу адаптації значною мірою залежить від взаємозалежності та взаємодоповнюваності біофізіологічних особливостей адаптанта, екологічних обставин у країні, психічних властивостей працівника, його психічного стану, психологічних реакцій на стреси, особливостей професійної діяльності, кваліфікації та культури людини, технологічного, науково-інформаційного розвитку суспільства.

Література

1. Андреева Д.А. О понятии адаптации: исследование адаптации студентов к условиям учебы в вузе. *Человек и общество. Проблемы интеллектуального и культурного развития студенчества*. Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1973. Вып. 13. С. 62–69.
2. Бернштейн Н.А. Биомеханика и физиология движений: избр. психол. труды. М.: Академия пед. и социальн. наук, 1997. 608 с. (Психологи Отечества).
3. Лукашевич Н.П. Социология воспитания: краткий курс лекций. Киев: МАУП, 1996. 180 с.
4. Философские проблемы теории адаптации / под ред. Г.И. Царегородцева. М.: Мысль, 1975. 277 с.
5. Эшби У.Р. Конструкция мозга. Происхождение адаптивного поведения. М.: МГУ, 1962. 399 с.
6. Aubert H. *Physiologie der Netzhout*. Breslau, 1865. 113с.

С.В. Шиян,

здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.пед.наук, доцент А.М.Старєва

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Розглянуто структурно-компонентний склад креативності молодшого школяра: креативне мислення, креативна уява, креативна грамотність. У результаті аналізу основних педагогічних підходів виявлено напрями розвитку креативності учнів.

Ключові слова: *розвиток, креативність, креативна грамотність, креативне мислення, креативна уява.*

Розвиток креативності особистості є одним із пріоритетних напрямків

сучасної освіти. Із урахуванням підходу вчених (В.Клименко, І.Лернер, В. Сухомлинський, Н. Юхимчук та інші) визначено, що повноцінний розвиток креативності необхідно розпочинати з молодшого шкільного віку, оскільки саме цей віковий період є сенситивним для їхнього розвитку.

Готовність учнів до пошуку нового, невідомого, бажання діяти, висока адаптивність віднаходять підтвердження в технологіях: розвивального навчання (В. Давидов, Д. Ельконін, Л. Занков) творчої самореалізації особистості (І. Волков, Є. Ільїн), проєктної (Дж. Дьюї), інтерактивної (О. Пометун) тощо.

Розвиток креативності учнів відбувається на всіх етапах шкільного навчання. Розвитку креативності особистості у процесі навчання сприяють властиві молодшим школярам відкритість до всього нового, допитливість, емоційність, цілісність сприйняття, яскрава уява, образність мислення, активне ставлення до дійсності, що їх оточує. [2, с.20].

Концепція креативної освіти стала предметом дослідження багатьох учених (О. Антонова, С. Сисоєва, А. Сологуб, А. Хуторський, інших). Ефективному розвитку особистості сприяє навчальна діяльність (В. Богоявленська, В. Глухова, А. Петровський, К. Платонов, В. Рогозина, інших). Навчальні завдання як дидактичний засіб засвоєння знань та розвитку креативного мислення займають чільне місце в колі наукових інтересів Н. Бібік, М. Вашуленка, В. Давидова, О. Савченко, О. Умана. Сучасним педагогічним технологіям, що сприяють розвитку творчої особистості присвячено наукові праці О. Пометун, Г. Селевка, В. Чайки та ін.

Проблема розвитку креативності молодших школярів торкається величезного спектру питань, що пов'язані з феноменом розвитку особистості. Креативність молодшого школяра, за визначенням Т. Воробйової, – це загальна характеристика особистості учня, яка виявляється, передусім, у навчально-пізнавальній діяльності й зумовлює творчу спрямованість дитини, її здатність до самостійного вибору оптимального та оригінального шляху вирішення навчальних завдань, створення нових ідей, продуктів, новизна яких може бути

як об'єктивною, так і суб'єктивною [1, с. 6].

У структурі креативних здібностей учені виділяють такі компоненти: дивергентне мислення (Г. Альтшуллер, Дж. Гільфорд, В. Моляко, Г. Терехова); здатність генерувати велику кількість ідей (Н. Барішева, Дж. Гілфорд); творчу мотивацію (О. Матюшкін, Л. Пузеп); натхнення (В. Роменець); володіння прийомами творчості (Г. Терехова, С. Гін) тощо.

На думку вчених основними креативними здібностями учнів, які можуть бути розвинені в процесі навчання є креативний інтерес, креативне мислення, уява й інтуїція; енергопотенціал, психомоторика, мислення, уява та почуття [4, с.1]. Т. Воробйова визначає компонентний склад креативних здібностей дітей початкової школи: продуктивна уява, креативне мислення (поєднання елементів творчого й критичного мислення), інформаційна грамотність [1. с.4]. Креативна уява визначається, насамперед, володінням такими вміннями, як створювати нові образи; встановлювати нові зв'язки між об'єктами, явищами, поняттями.

Креативне мислення – це здатність до генерування нових і вдосконалення вже існуючих ідей, пошук альтернативних шляхів вирішення завдань. Креативна грамотність полягає у володінні базовими прийомами пошуку, аналізу, продуктивного опрацювання інформації, від якої залежить ефективність творчої діяльності. Е. Торранс першим помітив, що причиною гальмування креативної діяльності учнів є неправильна позиція вчителя. Він виробив вимоги щодо поведінки для вчителів, щоб вони могли допомогти дітям розвинути креативне мислення: відкритість запитань учнів. Учитель повинен слухати всі питання й адекватно реагувати на них; незвичайні ідеї, які виникають у ході заняття, вчитель повинен підтримати, не критикувати; давати дітям відчуття, що кожна ідея є важливою і цінною; час від часу не оцінювати, щоб не осуджувати роботу учнів, оскільки процес пошуку сприяє появі оригінальних ідей; оцінка ідеї повинна завжди бути обґрунтована [3, с.146].

Розвитку креативності сприяють різні форми організації навчально-пізнавальної діяльності: загальні (фронтальна, групова, парна, індивідуальна) та

конкретні (урок, екскурсія, самостійна робота, домашнє завдання).

Література

1. Воробйова Т.В. Формування креативних здібностей молодших школярів у процесі розв'язання навчальних завдань: автореф. канд. пед. наук: 13.00.09. Тернопіль, 2014. 19 с.
2. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. М., 1991; 2013. 20 с.
3. Дослідження проблем психології творчості / за ред. Я.А. Пономарьова. М.: Наука, 1983. 234 с.
4. Серета І.О. Розвиток творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку в процесі фізичного виховання: автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Тернопіль, 2011. 18 с.

В.К. Штока

здобувач вищої освіти спеціальності 061 «Спеціальна освіта»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.пед.наук Шевченко О.А.

ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ-ЛОГОПАТІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розкрито особливості застосування комп'ютерних технологій в корекційно-освітньому просторі початкової школи та впливу комп'ютерних технологій на всебічний розвиток дітей-логопатів молодшого шкільного віку.

Ключові слова: *комп'ютерні технології, корекційно-освітній простір, логопедична робота, діти-логопати, мовленнєві порушення, діти молодшого шкільного віку.*

Бурхливий розвиток програмно-технічних засобів створення, збереження й обробки інформації у світі дедалі швидше змінює орієнтації сучасного суспільства. Вхідження комп'ютерних технологій у різні сфери діяльності людини не оминула й галузь освіти. Необхідність застосування комп'ютерних технологій в освітньому процесі початкової школи регламентовано вітчизняною нормативно-правовою базою. Так, у «Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року» зазначено, що «пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних комп'ютерних технологій, що забезпечують удосконалення освітнього процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві» [3, с. 102].

Комп'ютерні технології є важливим інструментом поліпшення якості сучасної корекційної освіти, оскільки дозволяють необмежено розширити доступ до інформації. Освіта XXI століття спрямована на формування людини нового типу, готової жити в інформаційному суспільстві, розв'язувати нестандартні ситуації, реагувати на стрімкий технічний процес.

Застосування комп'ютерних технологій в корекційно-освітньому просторі початкової школи досліджуються вченими Б. Айзенберг, О. Качуровською, О. Кукушкіною, О. Легким, С. Мироною, І. Холковською, М. Шеремет, А. Юдилевич та ін., дидактичні та методичні аспекти розкрито в працях О. Вітюка, М. Жалдака, О. Жильцова, О. Кукушкіної, В. Кухаренка, Н. Морзе, Т. Олійник, Ю. Рамського, О. Співаковського та ін. Питання формування професійної компетентності вчителя-логопеда висвітлено в роботах І. Жадленко, М. Орешкіної, Ю. Пінчук, С. Шаховської, М. Шеремет та ін. Таким чином, аналіз літератури доводить думку про те, що комп'ютерні засоби представляють для фахівця не частину змісту корекційної освіти, а додатковий набір можливостей щодо корекції відхилень у розвитку дитини.

Мета дослідження – вивчення особливостей застосування комп'ютерних технологій в корекційно-освітньому просторі початкової школи та впливу комп'ютерних технологій на всебічний розвиток дітей-логопатів молодшого шкільного віку.

У даний час комп'ютерні технології стали активно використовуватися в освітньому процесі. Залежно від віку дитини та застосовуваних технологій комп'ютер може виступати в ролі опонента у грі, бути оповідачем, репетитором, екзаменатором. Існують рішення, спрямовані на розвиток різних психічних функцій, таких як зорове та слухове сприймання, увага, пам'ять, словесно-логічне мислення, що можна з успіхом застосовувати при навчанні дітей з різними порушеннями мовлення [1, с. 15].

Можна виділити два типи комп'ютерного навчання. Для першого характерна безпосередня взаємодія учнів із комп'ютером. Він визначає завдання, що надається педагогом. Для другого типу характерною є взаємодія з

комп'ютером не учня, а педагога. Комп'ютер допомагає педагогу керувати корекційно-освітнім процесом, наприклад, видає результати виконання тестових завдань (введення електронної «мовленнєвої карти»); такі дані можуть дозволити відстежувати динаміку мовленнєвого розвитку у дітей з мовленнєвим порушеннями [4, с. 99].

Тяжкі порушення мовлення обмежують пізнавальні можливості дітей, породжують емоційно-вольову незрілість, слабку регуляцію довільної діяльності, порушення окремих видів гнозису й праксису та виражену моторну незручність. У дітей цієї групи вкрай низька працездатність. Корекційна робота з такими дітьми звичайними методами і прийомами не завжди дає ефективні результати. Діти з тяжкими порушеннями мовлення потребують додаткової стимуляції. Тому, спеціальне середовище – одночасно забезпечує розвиток сенсорно-перцептивної сфери дітей стимулюючи їх мовленнєву активність [1, с. 16].

Спілкування дітей молодшого шкільного віку з комп'ютером починається з комп'ютерних ігор, які підбирають з урахуванням віку й навчальної та корекційної спрямованості. Однією з найважливіших функцій комп'ютерних ігор є навчальна. Комп'ютерні ігри складені так, що дитина може уявити собі не лише одиничне поняття або конкретну ситуацію, але й отримати узагальнене уявлення про всі схожі предмети чи ситуації. Таким чином у неї розвиваються такі важливі операції мислення, як узагальнення та класифікація [2, с. 26]. Розвиток мислення в цей період йде від наочно-дієвого до наочно-образного і потім до словесно-логічного. Словесно виражену думку, яка не має опори в наочних образах, дітям у цьому віці важко зрозуміти. Необхідно послідовно формувати різні аспекти пізнавального процесу, закріплювати навчальні вміння і навички. Розвиток наочно-образного мислення досягається завдяки широкому використанню в навчанні різних схем і моделей.

В умовах роботи з комп'ютером важливого значення набуває вміння планувати свої дії, передбачати їх результат. Значно ускладнюється процес діяльності: школярі починають усві! домлювати результати своїх дій, коли вони

натискають кнопки клавіатури, використовують мишу й одночасно спостерігають за зображеннями на екрані. Формується новий зв'язок між діями дитини і їх результатом. Заняття треба будувати так, щоб поступово переводити увагу дитини з результату виконаних дій на спосіб одержання цього результату, тобто від практичних дій до навчальних. Саме цей момент надає потужний вплив на загальний психічний розвиток дітей.

Психологами встановлено, що у разі використання комп'ютера у дітей: на 20% зростає обізнаність про навколишній світ; на 25% розширюється і поглиблюється усвідомлення закономірностей предметних галузей і міжпредметних зв'язків; на 15–20% покращуються результати виконання різного роду логічних операцій. Одночасно з цим комп'ютер допомагає формувати такі якості, як акуратність, точність, організованість [5, с. 21].

Заняття дітей-логопатів на комп'ютері мають велике значення не тільки для розвитку інтелекту, а й для розвитку їхньої моторики. У будь-яких іграх, від найпростіших до складних, дітям необхідно вчитися натискати пальцями на певні клавіші, що розвиває дрібну мускулатуру рук, моторику дітей.

Систематичне і цілеспрямоване впровадження в корекційно-освітній процес спеціальних комп'ютерних програм дозволяє розвивати фонематичні процеси, дрібну моторику, сприяє активізації в дітей пам'яті, мислення, концентрації уваги, розширює словниковий запас і кругозір дітей, збільшує мовленнєву активність, формує навички правильного мовлення. Комп'ютерні технології дозволяють вчителям-логопедам самостійно створювати й використовувати на заняттях мультимедійні презентації, ігрові вправи та завдання з урахуванням віку, індивідуальних особливостей та освітніх потреб кожної дитини. У використанні комп'ютерних технологій вчителем-логопедом можна виділити такі переваги, як інформаційна ємкість, компактність, доступність, наочність, емоційна привабливість, мобільність.

Висновок. Отже, використання комп'ютерних технологій у роботі вчителя-логопеда дає можливість активізувати динаміку розвитку навичок правильного мовлення в дітей та всього корекційно-освітнього процесу в

цілому, а також сприяє всебічному розвитку особистості дитини-логопата молодшого шкільного віку.

Література

1. Вихристюк М. Особливості використання комп'ютерних технологій у логопедичній роботі. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації*: матеріали VII Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (15 лютого 2018 року, м. Суми). Суми: ФОП Цьома С.П., 2017. С. 15-18.
2. Дробышев Ю.А., Ерлыченко С.Н. Возможности использования новых информационных технологий при обучении младших школьников решению логических задач. *Информационные технологии в образовании*. VIII Международная конференция-выставка: Сборник трудов участников конференции. М.: МИФИ, 1998. С. 26–27
3. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки». *Верховна Рада України*, 2007. № 12. С.102.
4. Ксензова Г.Ю. Інноваційні технології навчання і виховання школярів: навч. посібн. М.: Педагог. об-во России, 2005. 128 с.
5. Качуровська О.Б., Соколовська М.В. Дистанційна освіта як засіб формування інформаційної компетентності учителя-логопеда. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2013. Вип. 23. С. 98-101.
6. Репина З.А., Лизунова Л.Р. Компьютерные средства обучения: проблемы разработки и внедрения. *Вопросы гуманитарных наук*. 2004. № 5 (14). С. 283–285.

О.В. Шуклін,

здобувач вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.пед.наук, доцент А.М. Старєва

ПРОБЛЕМА ПСИХІЧНОГО ДИЗОНТОГЕНЕЗУ ПРИ РОЗЛАДАХ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

У тезах розглянута проблема психічного дизонтогенезу при розладі аутистичного спектру, приведені результати епідеміологічних досліджень, проаналізовані основні етапи досліджень і теорії етіології РАС.

Ключові слова: аутизм (РАС), психічний дизонтогенез, психосиндром, реабілітація, інклюзивне середовище, корекційно-розвиткова робота.

Дитячий аутизм або розлад аутистичного спектру (далі – РАС) вважається викривленням психічного розвитку, одним із варіантів психічного дизонтогенезу. Під психічним дизонтогенезом розуміється порушення розвитку

психіки в цілому або її окремих складових, порушення термінів і темпів розвитку окремих сфер психіки і їх компонентів у різні періоди онтогенезу, включаючи і постнатальний, коли морфологічні системи організму ще не досягли зрілості.

Проблема реабілітації, соціальної, психолого-педагогічної та освітньої допомоги дітям з РАС є однією з найбільш актуальних в нашій країні. Приріст захворюваності в Україні за останні 10 - 15 років збільшився втричі, зараз кількість осіб з РАС більше, ніж дітей з діабетом 1 типу, онкологічними захворюваннями і СНІДом. Така динаміка зростання розповсюдженості розладу викликана численними факторами, серед них розширення діагностичних критеріїв в міжнародних класифікаціях (МКХ-10, DSM-V), помилки в клінічній діагностиці, несвоєчасне звернення батьків за допомогою. Результати епідеміологічних досліджень, виконаних в Північній Америці, Азії та Європі, демонструють середню поширеність РАС близько 1%. Це дозволяє припустити, що поширеність РАС в Україні також становить близько 1% популяції [1, с. 8].

Проблема вивчення дизонтогенезу при РАС залишається відкритою. Метою вивчення етіологічних чинників є в першу чергу отримання даних для розробки ефективних моделей і програм корекційно-розвиткової допомоги, що будуть ґрунтуватися на науково визначених причинах дизонтогенезу та механізмах нейропсихічного та фізичного розвитку, актуалізація яких допоможе успішній реабілітації та соціалізації дітей з РАС.

Можна виділити чотири основні етапи становлення наукових знань про аутизм: донозологічний, доканнеровський, каннерівський, післяканнерівський (сучасний) періоди. Перший, донозологічний період (кін. XIX – поч. XX ст.) характеризується згадками про дітей, які мали дивну поведінку і прагнули до усамітнення. Вперше поняття «аутизм» використав в 1911 р. Е. Блейлер (E. Bleuler), описуючи його як центральний симптом важких порушень взаємодії з реальністю хворих на шизофренію. Другий, доканнеровський, період, відноситься до 20-40 рр. XX ст. Він відзначається формуванням поняття «дитячий аутизм». У 1938 р. Г. Аспергер у лекції з дитячої психології

використав термін «аутичні психопатії». Він досліджував один з розладів аутистичного спектра, згодом названий синдромом Аспергера, і дійшов висновку, що аутистична психопатія зумовлена спадковістю. Третій, каннерівський, період (1943-1970 рр.) пов'язаний виходом праць Л. Каннера. Описані розлади розвитку він позначив терміном «інфантильний аутизм». Л. Каннер охарактеризував аутизм, як особливий стан з порушеннями спілкування, мовлення й моторики, та описав провідні прояви клінічної картини раннього дитячого аутизму. В 1956 р. Л. Каннер скоротив кількість провідних симптомів, необхідних для діагностики, до відсутності афективного контакту і повторюваності ритуальної поведінки. В США та в країнах Західної Європи 1950-ті рр. послідовники психоаналізу вважали, що причини виникнення аутизму полягають у впливі оточення, провідну роль при цьому грає порушення емоційного контакту між батьками і дитиною. Вони оперували поняттями «мати – холодильник» або «холодні інтелектуальні батьки». Четвертий, післяканнерівський період (1980 – 1990 рр.), характеризується двома головними тенденціями: 1) розгляд усіх аутичних синдромів в межах синдрому й концепції Л. Каннера про ранній інфантильний аутизм і 2) виокремлення різних клінічних форм дитячого аутизму, об'єднаних положенням про аутизм як один із синдромів дитячої психопатології. [2, с. 12]. МКХ-11 (набуває чинності з 1.01.2022 р.) відносить аутизм до порушень нервово-психічного розвитку (Neurodevelopmental disorders) і позначає його як розлад спектру аутизму (Autism spectrum disorder), відмовляючись від таких нозологічних одиниць, як синдром Аспергера зокрема, та фокусуючись на наявності чи відсутності супутніх порушень інтелектуальної сфери і мовлення. В 2007-2013 рр. Г. Маркрам (H. Markram) запропонував «Теорію інтенсивного світу» - об'єднуючу гіпотезу аутизму, де нейрофізіологічною патологією є надмірна обробка і зберігання нейронної інформації в локальних контурах мозку, що призводить до гіперфункції найбільш уражених областей мозку. Передбачається, що таке гіперфункціонування в різних областях мозку викликає гіперчутливість, гіперувагу і гіперпам'ять, що може пояснити весь

спектр симптомів аутизму. В рамках теорії розробляються підходи спрямовані на зниження перевантаження, пом'якшення соціальних труднощів і одночасно розвиток посиленого навчання.

Питання створення ефективних механізмів інклюзивного середовища, методів корекційно-розвиткової роботи з дітьми з РАС, побудованих на розумінні природи РАС, залишається актуальним.

Література

1. Очерки детской психиатрии. Аутизм: Учебное пособие для специалистов в области охраны психического здоровья детей / Под ред. И.А. Марцинковского. Київ: НейроNEWS, 2014. 280 с.
2. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: Монографія. Київ: «Фенікс», 2010. 320 с.

Секція II

ЕКОНОМІКА, УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

М.О. Белозеров,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Л.В. Домбровська

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОВЕДЕННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Якість управління комерційною діяльністю стає одним з найважливіших факторів ефективного функціонування підприємств на ринку товарів і послуг. Особливого значення набуває при цьому необхідність удосконалення окремих елементів системи комерційної діяльності, що склалася. Підхід до комерційної діяльності підприємств дозволить вирішувати ринкові проблеми більш раціональним шляхом, своєчасно виявляти ринкові можливості та використовувати їх, планувати та організовувати.

Ключові слова: комерційна діяльність; торговельне підприємство; функції комерційної діяльності; ефекти комерційної діяльності

Комерційна діяльність торговельного підприємства пов'язана з повсякденним життям людини, задоволенням потреб її у товарах і послугах. Про успіх соціальних та економічних реформ свідчить рівень розвитку торгівлі, галузі. У торгівлі виявляються інтереси суспільства, кожної сім'ї чи конкретної людини. Ця галузь впливає на організацію побуту населення і на рівень зайнятості жінки у сім'ї, наявність позаробочого чи вільного часу, в кінцевому підсумку – на збереження здоров'я людей. Торгівля поєднує людей із процесом задоволення попиту, сприяє реальному розподілу матеріальних благ у суспільстві. Незадовільне функціонування торгових підприємств підриває принципи соціальної справедливості населення, порушуючи процес розподілу.

Основи комерційної діяльності торговельних підприємств можна об'єднати в основні напрямки проведення цього виду діяльності, функції, види

ефектів, принципи досягнення цілей, поставлених у комерційній діяльності порівняно із загальними принципами господарської діяльності інших видів підприємств (табл. 1 та 2).

Таблиця 1

Структурно-функціональні характеристики проведення комерційної діяльності підприємств торгівлі

Напрями проведення комерційної діяльності	Функції комерційної діяльності	Цілі комерційної діяльності	Принципи комерційної діяльності	Види ефектів комерційної діяльності
Закупівля матеріально-технічних ресурсів підприємствами і товарів оптово-посередницькими та іншими торговими підприємствами	Організація господарських і партнерських зв'язків із суб'єктами ринку	Встановлення господарських і партнерських зв'язків з суб'єктами ринку	Економічна свобода	Економічний – відображає різні вартісні показники, які характеризують проміжні і кінцеві результати діяльності комерційної фірми
Планування асортименту та збуту продукції на підприємствах	Вивчення й аналіз джерел закупівлі продукції	Вивчення і аналіз джерел закупівлі товарів	Конкуренто-спроможність	Соціальний – зводиться до скорочення тривалості робочого тижня, збільшення нових робочих місць, рівня зайнятості, економії витрат часу на здійснення торговельного обслуговування тощо
Організація збуту продукції підприємствами-виробниками	Розширення сфери цільових ринків (сегментів)	Розширення існуючих і перспективний розвиток цільових ринків товарів	Адаптованість	
Вибір найкращого партнера в комерційній діяльності	Здійснення купівлі-продажу з урахуванням потреби ринку і купівельної спроможності	Здійснення купівлі і продажу товарів з урахуванням ринкового середовища	Ризикованість	Локальний – конкретний результат торгово-господарської діяльності комерційної фірми
Організація оптового продажу товарів на внутрішньому і зовнішньому ринках та комерційне посередництво	Забезпечення зв'язку виробництва зі споживанням продукції, орієнтованих на купівельний попит щодо асортименту, обсягу і відновлення продукції	Узгодження зв'язку виробництва із споживанням товарів, орієнтованих на попит покупців	Ефективність	Народногосподарський – спільний ефект від діяльності у сферах обігу, виробництва і споживання або галузевий ефект, пов'язаний з позитивними наслідками діяльності суб'єктів комерційної діяльності
Роздрібна торгівля як форма комерційно-посередницької діяльності	Скорочення витрат обігу товарів	Скорочення витрат обігу товарів	Стратегічність	

Складено на основі джерел: [1; 3]

Особливості комерції та комерційної діяльності торговельних підприємств

Особливості комерційної діяльності	Загальні принципи господарської діяльності	Особливості комерції	Функції торгівлі	Обставини, що виникли у процесі змін, проведених у торгівлі та комерції
Гнучкість комерції, її спрямованість на врахування мінливих вимог ринку	Самостійність господарювання – винесення рішень про виробничу програму, вид діяльності, ціни, вибір ринків збуту і постачальників т. ін.	Прогнозування комерційними діями просування продукції до споживача, знижуючи витрати обігу й одержання прибутку від продажу	Комунікаційна	Економічні зміни, що відбуваються
Тісний зв'язок комерції з принципами маркетингу	Самофінансування	Діє принцип саморегулювання – визначальна роль диктується економічними і розпорядницькими методами	Компенсаційна	Особливості економічних і політичних криз
Вміння передбачати комерційні ризики	Економічна відповідальність	Самозабезпеченість – вибір способів, спрямованих на розвиток господарської діяльності конкретного ринку	Розподільча	Менталітет і купівельне поведіння населення
Висока відповідальність за виконання прийнятих зобов'язань щодо торговельних угод	Самоуправління – участь членів колективу в схваленні рішень щодо виробництва, науково-технічної та інвестиційної політики, участі в розподілі прибутку тощо	Практичні завдання визначаються комерційними справами, обміном, купівлею-продажем, веденням комерційних операцій щодо просування продукції по каналах реалізації	Стабілізаційна та інтеграційна	Ринкові перетворення треба проводити через взаємозв'язок з економічними процесами і ринковими принципами, що затвердилися у світовій практиці
Спрямованість на досягнення кінцевого результату – прибутку		Регуляторами комерції є ринкове середовище і кон'юнктура ринку	Прогнозування	Виділення базису, фундаменту комерційної діяльності

Складено на основі джерел: [1; 2]

У нових умовах господарювання комерційну діяльність розглядають як визначальну основу торгового підприємства. Одночасно підсилюється увага до функцій і структури управління комерційною діяльністю підприємства. Система управління має доволі динамічний характер, спрямований на адаптацію структури комерційної діяльності до особливостей і тенденцій розвитку ринку.

Умовою цілеспрямованості комерційної діяльності є стратегія. Сьогодні менеджери мають усвідомити, що важливим атрибутом успішної комерційної діяльності має стати розроблення стратегії розвитку підприємства на ринку в єдності та взаємодії складових, що забезпечують конкурентоспроможність продукції чи послуг фірми, її стабільне становище, можливості не лише функціонування (те, що відбувається у сучасній українській економіці), а й подальшого динамічного зростання. Стратегія розвитку залежить від чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, вимог ринку на поточний і перспективний періоди. Реалізація стратегічних цілей проводиться завдяки організаційно-економічному, технічному, фінансовому, інформаційно-аналітичному забезпеченню. Стратегія не залишається незмінною, вона піддається коректуванню, виходячи з мінливих кількісних та якісних показників зовнішнього і внутрішнього середовища, а також постійно виникаючих нових вимог ринку.

Література

1. Виноградська А.М. Комерційна діяльність торговельного підприємства. Київ: Вид-во КНТЕУ. 2005. 278 с.
2. Грищенко І.М. Комерційна діяльність у роздрібній торгівлі. *Актуальні проблеми економіки*: наук. екон. журнал. 2017. № 3(69). С. 103-109.
3. Тюха І.В. Ефективність комерційної діяльності підприємств харчової промисловості – суб'єктів ЗЕД. *Ефективна економіка*: зб. наук. праць. 2017. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

А.В. Білоусова,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і
оподаткування» Миколаївського міжрегіонального
інституту розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – старший викладач Пипкіна Л.С.

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Розглянуто особливості аудиту поточних зобов'язань підприємства, запропоновано шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: зобов'язання, аудит, перевірка, документи, висновок, реєстри бухгалтерського обліку.

У сучасних умовах господарювання та ведення аудиту за Міжнародними стандартами постійно виникають питання щодо достовірності облікової інформації. Завдання аудиту – оцінка інформації, наведеної в бухгалтерських документах і надання аудиторського висновку [5].

Правильна та точна оцінка поточних зобов'язань проводиться на основі опрацювання договорів і документів, у яких підтверджується її зміна. Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання» поточні зобов'язання на дату балансу оцінюються за вартістю погашення [4]. У цьому випадку аудитору потрібно повторити процедуру класифікації зобов'язань для визначення правильності бухгалтерської оцінки. Для забезпечення повноти перевірки науковець Орлов І.В. пропонує поточні зобов'язання перевіряти за допомогою таких процедур: визначити за статтями фінансової звітності межу суттєвості; установити, які саме суми відображені у фінансовій звітності, та розглянути первинні документи й договори, внаслідок яких вони виникли; за загальною кількістю прибуткових документів і сумою отриманих авансів сформувавши вибірку; методом запиту та підтвердження перевірити реальність існування контрагентів і суму залишку; визначити за допомогою повторного проведення процедур результат операцій та необхідність їх відображення у фінансовій звітності [3, с. 199].

Основними етапами проведення аудиту поточних зобов'язань є: підготовчий; планування аудиту; отримання аудиторських доказів; формування висновку аудитора.

Проведення аудиторської вибірки передбачає дослідження бухгалтерських записів шляхом відбору певної кількості необхідних даних, які дадуть змогу достовірно оцінити всю сукупність, яка не охоплена дослідженням.

Окрім аудиторської вибірки, аудитору потрібно підтвердити заборгованість перед контрагентами. У цьому випадку варто скористатися Міжнародним стандартом аудиту 505 «Зовнішні підтвердження», оскільки він регламентує порядок одержання аудиторських доказів від зовнішніх користувачів. Для отримання зовнішніх підтверджень аудитору потрібно надіслати запит до підприємства для підтвердження заборгованості [1].

Найбільш поширеними об'єктами зовнішніх підтверджень є рух на поточних рахунках, позики, надані позикодавцями, залишки на рахунках кредиторської заборгованості. На достовірність аудиторських доказів, отриманих із використанням зовнішніх підтверджень, впливають компетентність, незалежність, відповідальність, знання підтверджувальних питань та об'єктивність респондентів.

За допомогою комп'ютерного аудиту можна проводити одночасну перевірку даних бухгалтерського обліку, не заважаючи при цьому безпосередньому процесу бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання. Комп'ютерний аудит спрямований на паралельну обробку облікових даних з одночасним веденням інформації і бухгалтерськими даними (рис.1).

Рис. 1. Паралельна обробка облікових даних під час аудиту поточних зобов'язань

Враховуючи специфіку вітчизняного аудиту поточних зобов'язань в умовах комп'ютеризації, можна виокремити такі основні вимоги програмного забезпечення:

- гнучкість – здатність адаптуватися до конкретних умов господарювання підприємства окремої галузі (комп'ютерні аудиторські системи повинні мати, окрім загальних вимог і стандартів аудиту і обліку, інформацію щодо особливостей обліку конкретного суб'єкта господарювання);
- ергономічність – можливість комфортного ведення облікових даних, оперативного і доступного формування звітів;
- тісний зв'язок з бухгалтерськими програмами на рівні баз даних;
- простота і професійність програмного продукту.

Зокрема, науковець Овчарик Р.Ю. стверджує, що із застосуванням аудиторами спеціалізованих програмних продуктів ефективність аудиторських перевірок помітно зростає. Зважаючи на це, розширюється можливість проведення супутніх послуг аудиту, забезпечуючи підвищення якості обслуговування клієнтів [2].

Комп'ютерний аудит поточних зобов'язань забезпечує ефективність перевірок завдяки використанню сучасних методів аналізу, підвищує якість контролю, зменшує витрати часу аудитора на виконання аудиторських процедур та усуває недоліки внутрішнього контролю, виявлені під час перевірки. Комп'ютерний аудит дозволяє проводити оцінку достатньо великих масивів фінансових і оперативних даних у електронному вигляді спеціальними програмними засобами, що частково вирішує питання інформаційної безпеки, перевіряє алгоритм автоматизованих облікових систем господарюючих суб'єктів.

Література

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 р. URL: <https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151> (дата звернення 22.10.2020)
2. Овчарик Р.Ю. Аудит на базі комп'ютерних програм: продуктивність, рентабельність та тенденції розвитку. *Інтернаука: Міжн.наук.журн.* 2017. № 1 (1). С. 68-72.
3. Орлов І.В. Бухгалтерський облік і контроль зобов'язань суб'єктів господарювання: теорія і методологія: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 400 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р. № 20. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 14.10.2020).
5. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22 квітня 1993 р. № 3125-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12> (дата звернення 01.11.2020)

М.О. Богданов,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Досліджено інноваційний стратегічний набір на підприємствах малого бізнесу. Визначено зв'язок стратегічних змін та інноваційних стратегій підприємств малого бізнесу.

Ключові слова: малий бізнес, стратегії, стратегічне управління, стратегічні зміни, інноваційні стратегії.

Малий бізнес – це ініціативна економічна діяльність, здійснювана за

рахунок власних і позикових коштів, на свій ризик та власну відповідальність, що має на меті отримання прибутку та розвиток бізнесу.

Стратегічний менеджмент забезпечує постійний потенціал прибутковості й перетворення потенціалу в реальний прибуток [1].

Стратегічне управління - це стратегічні зміни на підприємстві малого бізнесу.

Стратегічні зміни – це зміни на підприємстві, які проводяться у процесі виконання стратегічних перетворень і включають встановлення пріоритетності серед адміністративних завдань, встановлення відповідності між обраною стратегією і внутрішньо-організаційними процесами, а також вибір і приведення у відповідність зі стратегією стилю лідерства [2].

До основних типів стратегічних змін відносяться такі:

1. Перебудова підприємства, яка передбачає фундаментальні зміни підприємства, що зачіпає його місію та організаційну культуру.

2. Радикальне перетворення підприємства, що проводиться на стадії виконання стратегії в тому випадку, якщо підприємство змінює галузь, але при цьому в ньому відбуваються радикальні зміни, викликані його злиттям з аналогічною організацією.

3. Помірне перетворення, яке здійснюється у випадку, коли підприємство виходить з новим продуктом на ринок і намагається отримати для нього покупця.

4. Звичайні зміни, які пов'язані з проведенням перетворень в маркетинговому середовищі з метою підтримки інтересу до продукту підприємства.

5. Незмінне функціонування підприємства, коли воно постійно реалізує одну і ту ж стратегію.

Мале підприємство активно застосовує стратегію інноваційного розвитку, що є її стрижньовою компетенцією та готова до змін, які можуть бути викликані розвитком ринку або зміною цільових орієнтирів підприємства.

Можна виділити наступні типи інноваційних стратегій для підприємства

малого бізнесу [3]: традиційну; імітаційну; наступальну (агресивну); оборонну (захисну); опортуністичну; залежну; змішану.

Традиційна стратегія передбачає підвищення якості існуючих продуктів на поточній технологічній базі, фактично означає відсутність будь-яких радикальних технологічних змін на підприємстві. Це не означає повну відмову від інновацій, на підприємстві можуть закріплюватися певні інноваційні форми на тривалий період життєвого циклу. Традиційна стратегія зазвичай обирається фірмами, які мають стійку позицію на ринку через унікальність продукту або відсутність конкуренції.

Імітаційна стратегія пов'язана із копіюванням технології виробництва продукції підприємств-новаторів, лідерів ринку.

Наступальна (агресивна) стратегія - бути лідером ринку за рахунок найвищого рівня інноваційного процесу та безпосереднього створення і впровадження нових продуктів, кваліфікованих кадрів, можливостей до розподілу ризику та інших конкурентних переваг.

Оборонна (захисна) стратегія спрямована на утримання конкурентних позицій підприємства на існуючих ринках. Її концепція полягає в тому, щоб не відставати від інших, проте не претендувати на домінування у галузі.

Опортуністична стратегія передбачає орієнтацію на продукт - лідер на ринку, що не потребує високих витрат на НДДКР.

Залежна стратегія передбачає залежність від політики інших підприємств, які займають позицію головних («материнських») підприємств в коопераційних технологічних зв'язках у галузі.

Змішана стратегія використовується підприємствами, які працюють у різних сферах бізнесу і на різних ринках. Для одного ринку обирається наступальна стратегія, для іншого - традиційна або захисна.

Таким чином, знання про типи інноваційних стратегій дозволять професійно підійти до вибору вірного довготривалого інноваційного напрямку та вирішити стратегічне питання: який тип інноваційної стратегії необхідний для підприємства з урахуванням внутрішнього та зовнішнього середовища.

Література

1. Ансофф И. Стратегический менеджмент: учебник. Санкт-Петербург: Питер, 2009. 344 с.
2. Комарова К.В. Стратегічне управління: опорний конспект лекцій для студентів ВНЗ. Дніпро, ДДФА, 2013. 146 с.
3. Горященко Ю.Г. Ринок інновацій в Україні та характеристика інноваційних стратегій. *Економічний Вісник Національного гірничого університету*. 2017. № 1(57). С. 132-139.

Д.О. Бондаренко,
здобувач вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент Л.В. Домбровська

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ЗАХОДИ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ

Приділена увага диференціації загроз фінансово-економічній безпеці, на які наражаються комерційні банки, виконуючи свої специфічні функції. Продемонстровано динаміку фактичних та характеристичних значень показників, які є основними індикаторами фінансово-економічної безпеки комерційних банків. Запропоновано на цій основі комплекс першочергових заходів, спрямованих на попередження і запобігання внутрішніх та зовнішніх загроз досліджуваній безпеці комерційних банків України.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека комерційного банку, внутрішні загрози, зовнішні загрози

Вивчення наукових напрацювань продемонструвало широке розмаїття трактування понять «економічна безпека» і «фінансова безпека». Очевидним є той факт, що між цими поняттями є певні відмінності. Та коли йдеться про безпеку комерційного банку, як складного за організаційною структурою господарюючого суб'єкта з огляду на сукупність виконуваних функцій, то слід притримуватися комплексного підходу, тобто зосереджувати увагу на дослідженні фінансово-економічної безпеки.

Виступаючи суб'єктом фінансових відносин та забезпечуючи умови для якомога якіснішого ведення господарської діяльності інших суб'єктів, банки наражаються на низку загроз їх безпеці, тобто стійкій динамічній рівновазі,

метою якої є збереження основних характеристик і параметрів, стабільності розвитку і функціонування.

Серед безлічі загроз безпеці комерційних банків доволі складно виокремити ті, які носять суто економічний характер та суто фінансовий характер. То ж справедливо буде об'єднати їх під загальною назвою «загрози фінансово-економічній безпеці», розподіливши їх на загрози зовнішнього та внутрішнього характеру (рис. 1).

Рисунок 1. Загрози фінансово-економічній безпеці комерційного банку
Складено за джерелами: [1, 2, 3, 4]

Надзвичайно важливим питанням, вирішення якого убезпечує комерційні банки від загроз їх фінансово-економічній безпеці, є питання систематичної оцінки її рівня. У своєму дослідженні з метою відображення реального стану фінансово-економічної безпеки сукупності комерційних банків України скористаємося розрахунком та характеристичною оцінкою показників,

внесених до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [5] (табл. 1).

Таблиця 1

Показники фінансово-економічної безпеки комерційних банків України за станом на 01 січня

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %			
фактичне значення	22,65	24,44	25,58
характеристичне значення	критичне	критичне	критичне
Співвідношення банківських кредитів та депозитів у іноземній валюті, %			
фактичне значення	109,36	117,04	80,38
характеристичне значення	оптимальне	оптимальне	незадовільне
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %			
фактичне значення	32,82	28,01	28,67
характеристичне значення	незадовільне	задовільне	задовільне
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів			
фактичне значення	3,28	3,76	3,67
характеристичне значення	критичне	критичне	критичне
Рентабельність активів, %			
фактичне значення	-1,93	1,69	4,35
характеристичне значення	критичне	оптимальне	оптимальне
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %			
фактичне значення	98,37	93,52	94,35
характеристичне значення	оптимальне	оптимальне	оптимальне
Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %			
фактичне значення	62,46	63,28	65,17
характеристичне значення	критичне	критичне	критичне

Отримані значення переважної частини показників та їх зміна упродовж аналізованого періоду переконливо доводять негативність наслідків як зовнішніх, так і внутрішніх загроз фінансово-економічній безпеці комерційних банків України, що вимагає розробки комплексу заходів запобігання означеним загрозам. Серед першочергових заходів запобігання внутрішнім загрозам фінансово-економічній безпеці комерційних банків України мають стати такі, що спрямовані на: 1) підвищення рівня інвестиційної місткості; 2) усунення суперечливості діяльності НБУ; 3) недопускання порушення банківського законодавства; 4) боротьбу з розкраданням коштів; 5) підвищення рівня платоспроможності банків; 6) контрольованість відсоткових ставок;

7) врегулювання рівня ліквідності; 8) зменшення кредиторської заборгованості; 9) мінімізацію рівня розголошення конфіденційної інформації; 10) удосконалення системи страхування депозитів; 11) підвищення якості капіталів банків.

Запобігання зовнішнім загрозам фінансово-економічній безпеці комерційних банків України має здійснюватися через комплекс заходів, спрямованих на: 1) стабілізацію розвитку фінансової системи країни; 2) мінімізацію впливу світових фінансових криз та негативного впливу учасників міжнародних фінансових систем; 3) упередження криміналізації банківського сектору та переходу до тіньової економіки; 4) посилення довіри до банківських установ; 5) послаблення загрози збільшення частки іноземного капіталу; 6) усунення недобросовісності конкуренції.

Вразливі до негативного впливу різних подій та явищ, що властиві як світовій, так і вітчизняній економіці, комерційні банки України потребують комплексного вирішення питання забезпечення від загроз їх безпеці в цілому та фінансово-економічній, зокрема. Запропонований комплекс означених заходів вимагає виваженого підходу до їх реалізації через чітко сформований механізм.

Література

1. Новікова Т.В., Ворон Д.В. Організація управління фінансово-економічною безпекою банку. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2016. № 12 (22). Т. 2. С. 111-114.
2. Сак Т. Фінансово-економічна безпека комерційних банків України. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 2. С. 66-71.
3. Щербатих Д.В., Шпильовий Б.В. Підходи та загрози до формування фінансово-економічної безпеки банківських установ. *Вісник Черкаського університету*. 2016. №1. С. 141-148.
4. Лісняк А.Є. Чинники фінансової безпеки банків. *Вісник університету банківської справи*. 2017. №3 (30). С. 77-82.
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277. База даних "Законодавство України" ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v127773113>

Є.В. Вдовиченко,
здобувач вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Л.В. Домбровська

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Банківські інвестиції є невід’ємною частиною української економіки і служать реальним джерелом коштів необхідних вітчизняним підприємствам для забезпечення стабільного розвитку і досягнення конкурентоздатності. Вони створюють умови для здійснення її структурної перебудови. На сучасному етапі розвитку банківської системи України простежується тенденція поступового зростання обсягів банківських реальних і фінансових інвестицій. Тому дослідження особливостей управління банківською інвестиційною діяльністю є достатньо важливою.

Ключові слова: *інвестиції, банківські інвестиції, інвестиційна діяльність, управління інвестиційною діяльністю; комерційний банк; функціональна достатність ресурсного потенціалу*

В економічній літературі термін «інвестиційна діяльність банку» часто трактується, як кошти вкладені в цінні папери на відносно тривалий термін. Саме це твердження є теоретичним відображенням реально існуючих економічних відносин, оскільки механізм інвестування в ринковій економіці безпосередньо пов’язаний з ринком цінних паперів.

Загалом, інвестиційна банківська діяльність може здійснюватись у різних формах, які відповідно до конкретних завдань класифікуються за різними ознаками. Однак, за змістом вони відрізняються: банківські інвестиційні послуги не збільшують банківських вимог і не передбачають формування нових резервів. Згідно з чинним законодавством України, інвестиційна діяльність банків охоплює (рис. 1).

Рисунок 1. Інвестиційна діяльність банків та її види

З урахуванням змісту банківського інвестування управління банківською інвестиційною діяльністю слід розглядати як процес забезпечення банківського інвестиційного бізнесу всіма необхідними ресурсами та організування технологічного циклу інвестування загалом, включаючи розробку нових і удосконалення наявних банківських технологій, продуктів і послуг, зокрема, забезпечення належного рівня якості обслуговування клієнтів, використання сучасних технічних засобів і методів зв'язку [1, 3].

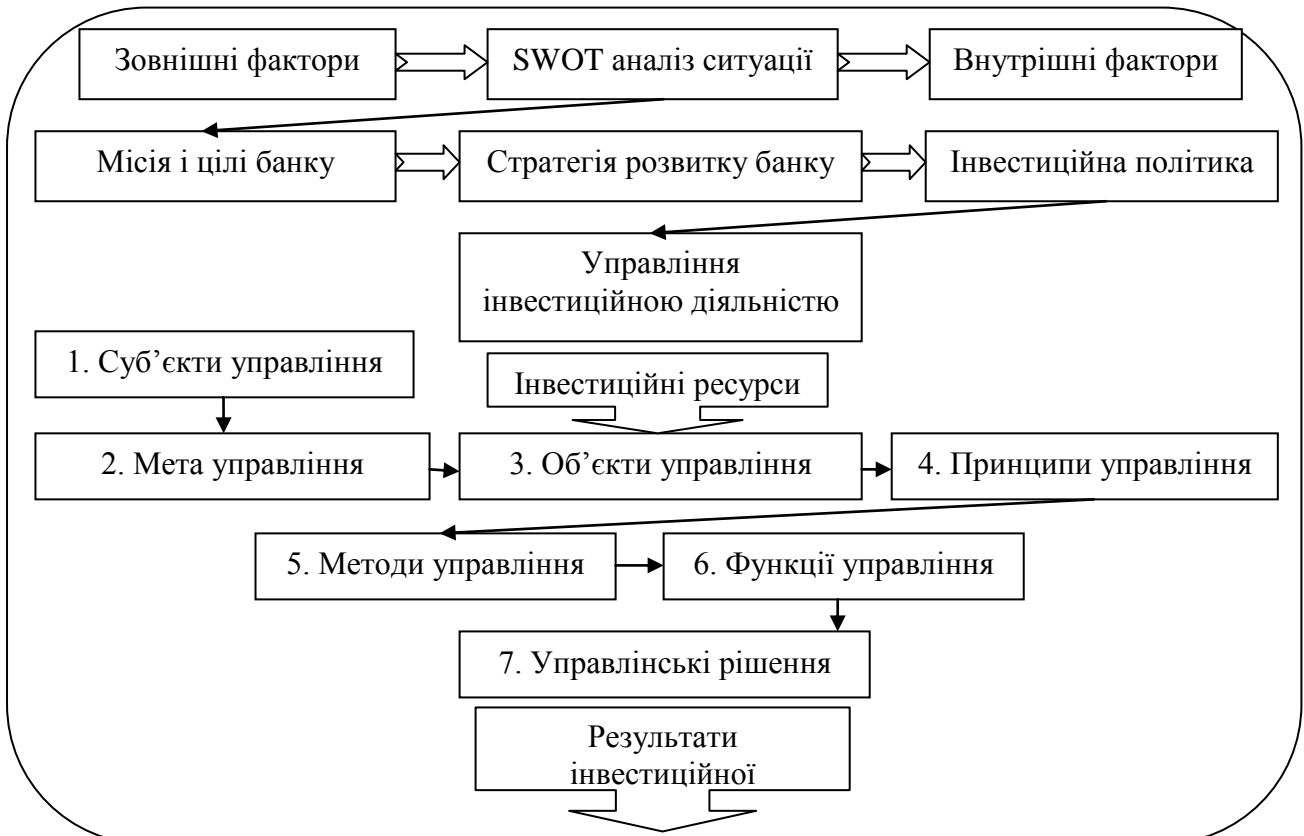

Рисунок 2. Система управління банківською інвестиційною діяльністю

Примітки: 1. Суб'єкти управління – особи, які реалізують управлінські відносини; 2. Мета управління – бажаний стан об'єкта в майбутньому; 3. Об'єкти управління – сукупність трудових, економічних та технічних ресурсів; 4. Принципи управління – основоположні засади, які притаманні всім компонентам системи управління в процесі їх функціонування; 5. Методи управління – конкретні способи досягнення мети; 6. Функції управління – самостійні, спеціалізовані види діяльності, які відокремлюються в процесі розподілу управлінської праці; 7. Управлінські рішення – форми впливу на об'єкт управління з метою вирішення завдання та досягнення цілей організації.

Сьогодні ефективність інвестиційної діяльності значною мірою залежить від впровадження сучасної ефективної системи управління. Один з варіантів системи управління банківською інвестиційною діяльністю, запропонованих А.М. Грищуком [2] (рис. 2).

Ухвалення рішень про інвестиції є найбільш складним і важливим завданням управління, через що виникає необхідність інтеграції діяльності всіх учасників процесу управління інвестиційною діяльністю банку, яку можливо реалізувати тільки через ефективну структуру управління банківською інвестиційною діяльністю в рамках сучасної організаційної структури управління.

Література

1. Барановський О.І. Сьогодення світового ринку банківських послуг. *Вісник Національного банку України*. 2016. № 4. С. 18-23.
2. Грищук А.М. Теоретичні основи інвестиційної діяльності банків. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Вип. 23.10. С. 190-195.
3. Кльоба Л.Г. Процесний підхід до управління банківською інвестиційною діяльністю. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №11. С. 19-23.

І.О. Верба,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»

Миколаївського міжрегіонального інституту

розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

МАЛОГО БІЗНЕСУ

Досліджено напрями стратегічного управління на підприємствах малого бізнесу. Визначено основні етапи стратегічного управління на підприємствах малого бізнесу.

Ключові слова: малий бізнес, стратегії, стратегічне управління, етапи

стратегічного управління.

Стабільний розвиток малого бізнесу здатний забезпечити підвищення економічної ефективності країни, сконцентрувати фінансові та виробничі ресурси населення, реалізувати потенціал держави та завершити структурні перетворення економіки. Це в свою чергу забезпечить умови для розвитку малого бізнесу при стратегічному управлінні змінами на підприємствах. Таким чином, досліджувана проблема є своєчасною та актуальною.

Багато проблемних питань щодо розвитку малого підприємництва висвітлені в працях таких вітчизняних учених, як: М. Туган-Барановський, З. Варналій, В. Ляшенко, Є. Слуцький, Т. Ковальчук, С. Реверчук, О. Титаренко, В. Черняк, В. Геєць, С. Мочерний, М. Пивоваров, В. Рибалкін, В. Савчук, М. Долішній, В. Степаненко та ін.

Стратегічне управління ґрунтується на вивченні змін у зовнішньому середовищі організації. Однак цей підхід не зводиться до сприйняття оточення як фактору, що обмежує процес організаційного планування, але припускає встановлення ясно визначених цілей та розробку шляхів їх досягнення на основі використання сильних сторін організації та сприятливих можливостей середовища, і так само компенсації слабких сторін і методів запобігання загроз [1].

Стратегічне управління малого підприємництва – це процес розробки місії, найважливіших цілей і потенціалу малого бізнесу та способів їх досягнення з метою забезпечення розвитку в нестабільному зовнішньому середовищі.

Стратегічне управління поділяється на три основні етапи: підготовчий, основний та заключний.

Підготовчий етап включає стратегічний аналіз і прогнозування зовнішнього і внутрішнього середовища, основний етап – передбачає здійснення стратегічного планування та відповідно заключний етап – стратегічну організацію та мотивацію, контроль і регулювання [2].

До основних етапів стратегічного управління малих підприємств,

відносяться:

1. Вивчення ринку (дослідження можливостей зростання ринку та змін у складі основних конкурентів на ринку для визначення структури комерційних ризиків підприємства).

2. Збір інформації (організація необхідної кількості каналів надходження інформації як із зовнішнього оточення, так і щодо внутрішньо-організаційних процесів та їх динаміки).

3. Проведення емпіричних досліджень (підтвердження досвідченими даними розроблених унікальних моделей, локальних моделей, локальних процесів управління організацією, а також моделей розробки «глобальних» стратегій).

4. Транснаціональний бізнес (орієнтування стратегічного управління на процеси глобалізації бізнесу).

5. Прийняття рішень (послідовність перманентного прийняття рішень, їх здійснення, контроль, корекція в процесі стратегічного управління; цей процес носить циклічний характер, причому, чим більш мінливе і невизначене середовище, тим коротша довжина циклу прийняття рішень).

6. Дух підприємництва (успіх стратегії визначається в якійсь мірі передбаченням, інтуїцією, почуттям надходити «правильно», тобто всім тим, що визначається як підприємницька ініціатива).

7. Формування бачення довгострокових перспектив (орієнтування на довгострокові перспективи, при цьому перспективи наступного року діяльності підприємства розглядаються як відправна точка стратегічного розвитку і змін).

8. Визначення стратегічних альтернатив (розробка та оцінка стратегічних варіантів перспективного розвитку та при необхідності коригування або заміна обраної альтернативи іншою, більш відповідною зміненим умовам).

9. Міждисциплінарний підхід (базування теорії стратегічного управління на комплексі поведінкових наук, а саме соціології, психології, політології, економіці, праві та ін. У ній широко застосовуються математичні, статистичні, системні, ймовірнісні методи дослідження).

10. Оптимізація використання ресурсів (дослідження можливостей

підприємства та вибір стратегії, що забезпечує ефективне використання ресурсів в довготривалій перспективі).

11. Здійснення стратегії та контроль.

Механізм стратегічного управління ефективністю включає аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів бізнесу, вибір основних факторів, розробку та реалізацію заходів щодо виконання цілей підприємства.

Таким чином, стратегічне управління малим бізнесом передбачає формування комплексу стратегій, що і є напрямом подальших наукових досліджень.

Література

1. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2000. 360 с.
2. Комарова К.В. Менеджмент: навч. посіб. Дніпро: ДДФА, 2005. 326 с.

С.Р. Гудков

здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – д-р екон.наук, професор кафедри Зубков Р.С.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Персонал є головною ланкою виробничого процесу на підприємстві. Якими б не були новітні технології, інноваційні ідеї, вони ніколи не будуть ефективними, приносити максимальну користь без високоефективної роботи, належної підготовки і кваліфікації людських ресурсів. Управління персоналом є достатньо складним процесом, адже люди наділені інтелектом, здатністю мислити. Вони постійно розвивають між собою взаємовідносини, які часто впливають на продуктивність праці, виробництво, внутрішній клімат підприємства.

Сьогодні основними проблемами, з якими стикаються при управлінні персоналом – це підбір, формування кадрів з сучасним економічним мисленням, забезпечення ефективності праці працівників, збереження сприятливого клімату у колективі та багато інших.

Слід зазначити, що управління людськими ресурсами має відповідати методам розвитку підприємства, захищати права і обов'язки працівників, забезпечувати дотримання правил при формуванні, стабілізації і використанні людських ресурсів. Першим кроком до досягнення поставлених цілей є підбір персоналу. Існує декілька підходів до підбору кадрів на підприємстві. Серед них найбільш розповсюдженими є самостійне наймання персоналу та звернення до агентств і служб зайнятості. Звичайно, кожна організація застосовує різні методи прийняття на роботу. Зокрема, анкетування, систему психологічних тестів, інтерв'ю.

Завдання керівника полягає в тому, щоб створити якомога сприятливіші відносини між підлеглим персоналом, знайти саме такі методи та підходи, які сприятимуть більш ефективній роботі. Персонал потрібно заохотити, створити такі умови, за яких у кожного працівника буде бажання працювати плідно і з натхненням. При цьому досить важливу роль відіграє працездатність працівників, їх кваліфікованість. Використання таких форм заохочень як безкоштовні обіди, надання медичних послуг, організація відпочинку за рахунок підприємства (путівки) дозволять підвищити мотивацію працівників.

Багато керівників, рухаючись на шляху до максимального отримання прибутку, вирішення матеріальних і фінансових проблем, оновлення технічної бази, забувають про благоустрій своїх підлеглих, створюючи їм неможливі для праці умови. Це є надто ризиковим, оскільки може призвести до втрат. Насамперед, це втрати дорогоцінних, висококваліфікованих працівників. Якщо керівник дійсно зацікавлений у тому, щоб зберегти даного працівника, він може прийняти рішення про підвищення його заробітної плати відповідно до рівня, на який він заслуговує. Можливими також є такі заходи як підвищення, привілеї.

Щоб запобігти таким небажаним втратам працівників, на підприємстві доцільно розробити заходи для одержання інформації щодо психологічного клімату в колективі, ступеня задоволеністю кожного співробітника роботою, умовами праці, відпочинку, задоволеністю рівнем зарплати. Для цього, на нашу

думку, найкраще підходять такі методи як опитування, анкетування, бесіди (групові та індивідуальні). Ці заходи особливо важливі для працівників технічного рівня .

Цінність таких заходів полягає в можливості виявлення співробітників з високим потенціалом, перспективами. Це є позитивним, оскільки сприяє кар'єрному росту, зацікавленості працюючих у підвищенні продуктивності праці. Застосування даних методів допомагає вирішити психологічні проблеми у колективі: не кожен може прямо виразити свою думку, а опосередковано це зробити легше. Отже, одним із факторів, що сприяє зменшенню проблем при управлінні персоналом є систематичний аналіз стану персоналу на підприємстві, його планів та проблем.

Провідний управлінський досвід свідчить про те, що стержнем, навколо якого формується колектив, є корпоративна культура. Вона допомагає дотримуватись встановлених правил і рахуватись з нормами трудової діяльності. Це сприяє формуванню «здорового» психологічного клімату у колективі. Злагода між працівниками дозволяє впроваджувати управлінські рішення швидше і легше.

Сучасна система управління персоналом повинна бути спрямована на підвищення конкурентоспроможності підприємства, його довгострокового розвитку, виходу на максимальний рівень прибутку. На даний час більшість фахівців вважає, що формулою успіху є людські ресурси, тому їх цінність невідмінно зростає з кожним днем. Тому і система управління персоналом постійно змінюється, витісняючи стереотипи. Зараз більшість організацій використовує такий підхід до управління персоналом, за яким капіталовкладення проходить безпосередньо у самих працівників, у їх формування і розвиток. Вкладення у людські ресурси стають дедалі вигіднішими і сприяють виживанню фірми на ринку. Тому керівники пояснюють витрати, пов'язані з персоналом, не як даремні, а як інвестиції у людський капітал – основне джерело прибутку.

Підводячи підсумки, можна сказати, що управління людськими ресурсами – це ціле направлена діяльність керівників, спеціалістів структурних підрозділів, менеджерів, яка включає в себе розробку принципів і теоретико-методологічних поглядів, моделей, стратегій управління. Планування, мотивація, розподіл і доцільне використання людських ресурсів є основою управління персоналом.

Література:

1. Парімал Чандра Бісвас. Управління персоналом на іноземних підприємства в Україні. *Маркетинг в Україні*. 2008. № 3. С.36-39
2. Лазаренко Л. Особливості сучасного управління людськими ресурсами. *Персонал*. 2009. № 1. С. 53-57
3. Ядворька О. Оцінка персоналу в системі ефективного управління. *Економіка та держава*. 2009. № 1. С.60-63.

С.В. Демус,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Л.В. Домбровська

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Узагальнено погляди науковців ключові аспекти функціонування підприємства, які має визначати збутова діяльність. Дана характеристика рівнів управління, за якими має здійснюватися процес реалізації стратегії збутової діяльності. Складено структурно-логічну схему механізму реалізації стратегії збутової діяльності підприємства.

Ключові слова: збутова діяльність; стратегія збутової діяльності; механізм реалізації

Стабілізація функціонування сучасного підприємства в значній мірі досягається за рахунок формування ефективної системи стратегій збутової діяльності. Як відомо з практики, стратегія збутової діяльності повинна визначати [2]:

- типи посередників і їх роль в ланцюжку збуту;
- рівень селективності збуту;
- можливості оптової та роздрібно торгівлі;

- потреби в обслуговуванні після продажу;
- оптимальну структуру методів і каналів збуту;
- структуру ціни для кінцевого покупця (споживача);
- напрям в області збутової комунікації.

Оптимальна стратегія збутової діяльності повинна базуватись на взаємодії маркетингу, логістики та фінансів, щоб мінімізувати конфлікти між даними підрозділами. Основними цілями у системі збуту продукції слід виділити такі [1]:

1) з точки зору фінансів – це підвищення прибутковості та рентабельності підприємства в цілому та окремих видів продукції на основі взаємовигідного обміну;

2) з точки зору маркетингу – це максимальне задоволення потреб споживачів на основі формування оптимального асортименту, встановлення цін та розробка ефективної комунікаційної політики;

3) з точки зору логістики – це обслуговування клієнтів на основі фізичного розподілу продукції в чітко визначений час і місце.

Безпосередньому досягненню бажаного результату недостатньо лише сформулювати стратегію збутової діяльності, але й успішно її реалізувати.

На нашу думку, процес реалізації стратегії збутової діяльності, необхідно виконувати за двома рівнями управління:

1) розробка загальної концепції збутової діяльності. На цьому рівні основними заходами реалізації стратегії збутової діяльності є:

- підсистема моніторингу: моніторинг реалізації стратегії, моніторинг впливу зовнішнього та внутрішнього середовища;

- підсистема узгодження стратегії збутової діяльності з іншими функціональними стратегіями підприємства, щоб мінімізувати конфлікти;

2) планування забезпечення реалізації збутової діяльності, що передбачає маркетингове, логістичне, фінансове та організаційне забезпечення.

Виявлена необхідність корегування структури каналів розподілу актуалізує потребу у розробленні ефективного механізму реалізації стратегії збутової діяльності, який повинен забезпечити її виконання та надання можливості

підприємству швидко реагувати на зовнішні та внутрішні негативні зміни. Таким чином, механізм реалізації стратегії представляє собою комплекс заходів маркетингового, логістичного, фінансового та організаційного характеру, що забезпечує взаємоузгодженість інтересів та координує дії усіх учасників реалізації стратегії. Окрім цього, в механізм реалізації стратегії збутової діяльності промислового підприємства пропонуємо включити підсистему мотивації персоналу та підсистему оцінки та нівелювання ризиків.

Механізм реалізації стратегії збутової діяльності зображено на рис. 1.

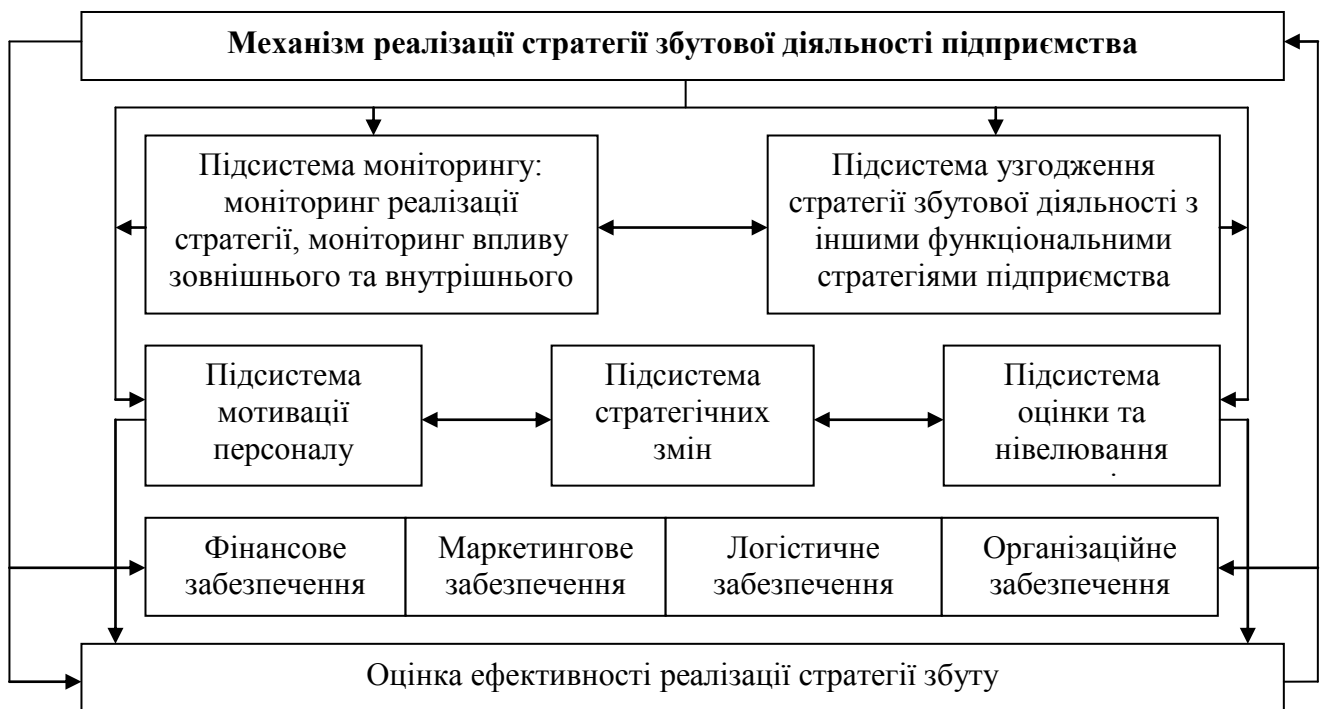

Рисунок 1. Механізм реалізації стратегії збутової діяльності підприємства

Під час реалізації стратегії збутової діяльності надзвичайної актуальності набуває постійний моніторинг основних показників діяльності підприємства. Під час проведення моніторингу в апарат управління постійно надходять дані завдяки яким можна своєчасно і у повному обсязі визначити значення відстежуваних показників, а також тенденції їх розвитку на подальшу перспективу з метою здійснення своєчасних управлінських коригуючих дій, спрямованих на досягнення поставлених стратегічних цілей, отримана інформація порівнюється з цільовими показниками, відповідно до яких можливі ситуації: реальний стан краще бажаного, реальний стан відповідає бажаному,

реальний стан гірший бажаного і реальний стан показників досяг свого критичного рівня.

Якщо розбіжностей не виявляється, то управлінські рішення приймаються в послідовності, передбачені стратегічним планом. Якщо виникають розбіжності між плановими і фактичними показниками діяльності підприємства, необхідно здійснити позапланові дії. Так зокрема, у випадку, коли реальний стан показників кращий бажаного, можна збільшити бажане значення параметра, але тільки за умови, що це не буде суперечити цілям підприємства. Якщо ж реальний стан параметра нижче його бажаного стану, необхідно виявити причину цього відхилення і, якщо потрібно, провести коригування у поведінці підприємства. Це коригування може стосуватися як засобів досягнення цілей, так і самих цілей.

Взаємодію різних видів забезпечення в структурі механізму реалізації стратегії збутової діяльності необхідно підпорядкувати певним принципам, а також визначити інструменти, за допомогою яких буде досягатись найкращий результат.

Література

1. Лорві І.Ф. Формування та реалізація стратегії збутової діяльності промислового підприємства. *Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Економічні науки. Серія: Економіка та менеджмент. 2014. Вип. 11. С. 167-179.*
2. Макаренко М.В. Підвищення конкурентоспроможності промислової продукції шляхом застосування ефективної маркетингової концепції збуту. *Актуальні проблеми економіки. 2018. №1/179. С. 26–34.*

В.Р. Добровольський,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Досліджено питання розвитку корпоративного управління в Україні. Визначено основні фактори розвитку корпоративного управління в країні.

Ключові слова: управління, корпоративне управління, моделі корпоративного

управління.

В умовах динамічної зміни середовища функціонування підприємств і постійного підвищення міжнародної конкуренції одним з головних факторів, що забезпечують успішну діяльність підприємства, є можливість доступу до інвестиційного капіталу. Водночас підприємство не може розраховувати на довіру інвесторів і фінансування ззовні, якщо воно не використовує засоби для забезпечення ефективного корпоративного управління.

Вивченням питань корпоративного управління займаються як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Серед них – Р. Брейлі, Ю. Брігхем, Ван Хорн, Р. Вестерфілд, Д. Стенлі, С. Майерс, С. Росс, В. Бочаров, А. Денисов, С. Жданов, А. Іванов, В. Леонт'єв та ін. Найбільше відображення та вирішення ці питання знайшли в працях вітчизняних учених О. Білокобилко, О. Білоруса, П. Беленького, Є. Бойка, С. Вовканича, В. Геєця, А. Гальчинського, В. Голікова, В. Гриньової, В. Гуменюка, С. Давимуки, М. Долішнього, В. Євтушевського, І. Жадана, С. Злупка, М. Козоріз, В. Корнеєва, В. Міщенко, О. Мендрула, О. Мозгового, С. Мочерного, С. Науменкової, О. Пасхавера, В. Пономаренка, А. Пушкаря, А. Сірка, А. Слепушкіної, Г. Скударя, А. Федоренка, М. Чечетова та ін.

Більшість економістів розглядає корпоративне управління в двох аспектах:

- у вузькому розумінні корпоративне управління – це система правил і стимулів, що спонукають керівників компанії діяти в інтересах акціонерів;
- у широкому тлумаченні корпоративне управління – це система організаційно-економічних, правових і управлінських відносин між суб'єктами економічних відносин, інтерес яких пов'язаний з діяльністю компанії.

Ефективність системи корпоративного управління визначається зовнішніми (діють у приватному секторі економіки та у сфері законодавства й ринкового регулювання) і внутрішніми (чинники підприємства) факторами, які

характеризують особливості функціонування корпорацій.

Усі вищезазначені чинники утворюють певну модель системи корпоративного управління, формування якої залежить, по-перше, від національних особливостей, що склалися, а по-друге, від внутрішньо корпоративної політики, обраної на мікрорівні.

У світовій практиці існують різні моделі корпоративного управління, а саме: англо-американська, німецька, японська, основні характеристики яких наступні:

1) Англо-американська:

- велика розпорошеність акціонерного капіталу;
- високий рівень саморегуляції;
- жорстке дотримання законодавчого регулювання діяльності компаній;
- жорсткі вимоги до розкриття інформації корпораціями;
- однорівнева наглядова рада.

2) Німецька:

- концентрація власності;
- законодавчий захист інтересів службовців, корпорацій, банків й акціонерів;
- прозорість;
- дворівнева система органів управління.

3) Японська:

- група взаємопов'язаних компаній;
- концентрація власності;
- тісний зв'язок з банківськими структурами, які в багатьох випадках є головними власниками акцій;
- управління базується на принципі соціальної єдності.

Найголовнішими факторами, що обумовлюють напрям розвитку корпоративного управління в Україні, є:

1. Основна проблема забезпечення ефективних механізмів перебудови економічної системи з адміністративної на ринкову. У перехідній моделі інвестори відіграють вирішальну роль у реструктуризації компаній, тому їм треба забезпечити ефективний і безпосередній контроль за вкладеними коштами. Найближчим часом не слід сподіватися на активне пожвавлення одного з найважливіших інструментів зовнішнього контролю – ринку цінних паперів, тому є необхідність пильного нагляду за керівництвом всередині корпорації.

2. Вітчизняна банківська система ще досить недосконала, і банки неспроможні виступати вагомими акціонерами й здійснювати активний контроль корпоративної діяльності за браком управлінського досвіду з питань управління корпоративною власністю, достатнього інвестиційного капіталу, досвіду оцінки кредитів і практики контролю за позичальниками.

3. Приватизаційні процеси в Україні проходять здебільшого повільно і стихійно, з порушенням прав власників. Після приватизації з'ясувалося, що невідповідність нових власників до управління процесами перебудови підприємств загальмувало розвиток нових акціонерних товариств. Як наслідок – неадекватне корпоративне управління й механізми контролю, втрата стимулів як для зовнішніх, так і для внутрішніх власників.

4. Недосконалість законодавчої бази України, і повільні темпи реформ значною мірою обумовлені відсутністю або недосконалістю законів та нормативних підзаконних актів стосовно управління акціонерними товариствами, функціонування фондового ринку, взаємодії і вирішення конфліктів між усіма зацікавленими сторонами в корпоративних відносинах.

5. У постсоціалістичних країнах, у тому числі й в Україні, існує недовіра до акціонерної форми власності і пов'язана з цим неможливість залучення коштів вітчизняних та іноземних інвесторів для розвитку фінансово-

господарської діяльності акціонерних товариств, що призводить до невдач у їх діяльності, конфлікту інтересів усіх учасників корпоративних відносин і погіршує економічну ситуацію в цілому.

6. Переважна більшість акціонерних товариств знаходиться у надзвичайно складному фінансово-економічному стані, оскільки приватизаційним процесам не передувала реструктуризація підприємства [1].

У всьому світі одним з найважливіших завдань ефективного корпоративного управління компанією є приплив інвестицій. Проблема здійснення інвестиційної діяльності стала однією з найважливіших у процесі реформування економіки України.

Пошук і мобілізація джерел інвестування, з одного боку, та реалізація програми інвестування, з другого, стали актуальними для більшості підприємств будь-якої галузі країни.

Сьогодні в Україні корпоративне управління розцінюється як складова частина ринкових реформ, умова збільшення обсягів інвестицій у вітчизняний бізнес, засіб підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках і поліпшення показників економічної діяльності як загалом, так і серед підприємств певних галузей.

Література

1. Небава М.І. Теорія корпоративного управління: вузлові питання: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2004. 295 с.

Д.Д. Домбровська,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.екон.наук, доцент Л.В. Домбровська

ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Узагальнено погляди науковців на класифікацію чинників конкурентоспроможності підприємства залежно від ознак їх розподілу. Приділена увага зовнішнім та внутрішнім чинникам, а також чинникам, які мають економічну природу.

Ключові слова: конкурентоспроможність; підприємство; чинники конкурентоспроможності

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин жодна організація не може обійтися без оцінки як свого конкурентного положення на ринку, так і конкурентоспроможності своєї продукції, товарів, робіт або послуг.

Конкуренція виступає як вища спонукальна сила, яка змушує підприємства підвищувати якість своєї продукції, товарів, робіт або послуг, знижувати витрати на виробництво, підвищувати продуктивність праці. Засобом конкуренції є товари та послуги, за допомогою яких конкуруючі фірми прагнуть завоювати визнання і отримати гроші від споживача. У найбільш повному сенсі конкурентоспроможність включає в себе три основні складові. Одна з них пов'язана з виробом як таким і значною мірою зводиться до якості, інша пов'язана як з економікою створення збуту та сервісу товару, так і з економічними можливостями й обмеженнями споживача. Нарешті, третя відбиває все те, що може бути приємно чи неприємно споживачу як покупцю, як людині, як члену тієї чи іншої соціальної групи тощо.

В економічній літературі існує різна класифікація чинників конкурентоспроможності, залежно від ознак їх розподілу. Так, за об'єктом дослідження виділяють чинники, які: залежать від технології; належать до сфери виробництва; стосуються реалізації продукції; входять до сфери маркетингу; належать до професійних навичок; пов'язані з організаційними можливостями.

За природою виникнення чинники поділяються на основні та розвинені; загальні та спеціалізовані; природні та штучно створені. Існує також класифікація за ознакою керованості: контрольовані й неконтрольовані; керовані та некеровані; за сферою дії – зовнішні та внутрішні; за рівнем спеціалізації – інтегральні та специфічні; за конкурентним рівнем – мікро-рівневі, мезорівневі, макрорівневі. Узагальнені чинники

конкурентоспроможності підприємств можна поділити на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні – це економічні чинники довкілля, які виявляються у сферах виробництва, обігу і споживання. Внутрішні – чинники самого підприємства, що впливають на ринок [2]. У середовищі функціонування підприємств доцільно виділяти не зовнішні і внутрішні чинники конкурентоспроможності, а ті, що створюються (керовані) і ті, що враховуються (некеровані) (рис. 1).

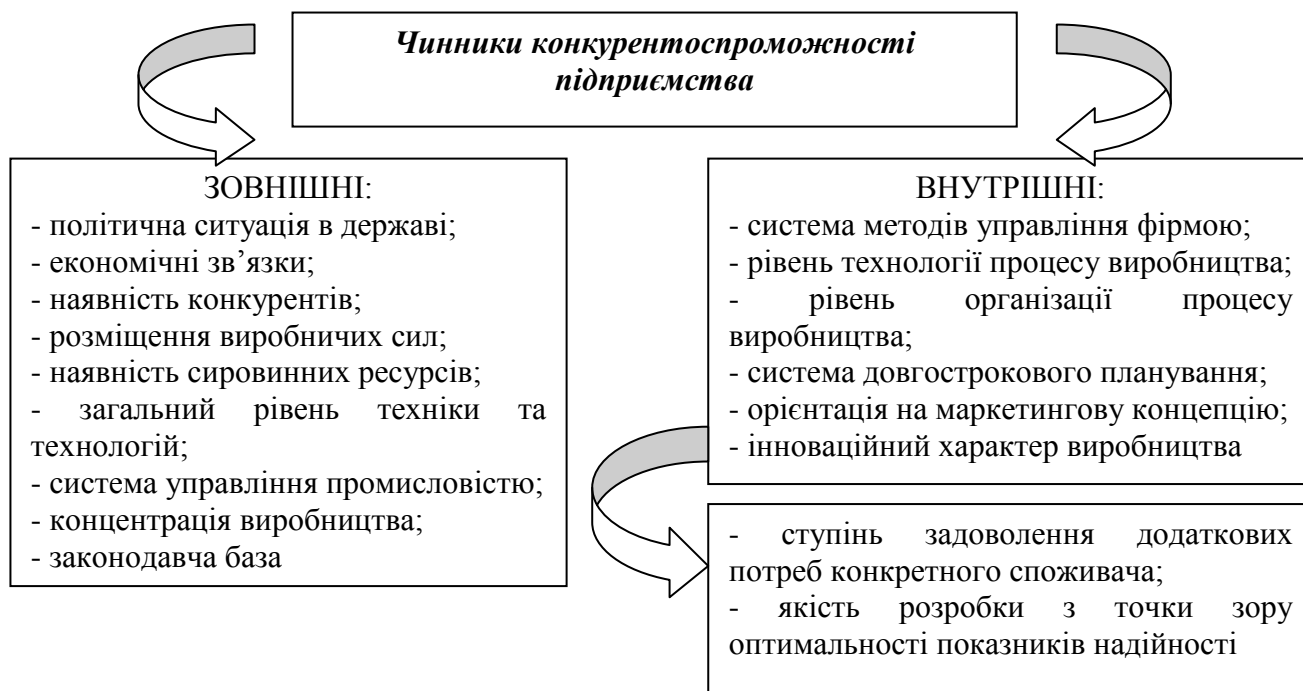

Рисунок 1. Основні чинники конкурентоспроможності підприємства [1]

Рисунок 2. Чинники конкурентоспроможності підприємства економічного характеру

Особливе значення мають економічні та фінансові чинники конкурентоспроможності підприємства. Їх наявність є передумовою для виникнення усіх інших внутрішніх елементів конкурентоспроможності

підприємства. Вони визначаються, з одного боку, нормами рентабельності і прибутковості продукції та інвестованого капіталу, а з іншого, – наявністю початкових і поточних інвестицій та фінансовою політикою підприємства.

Вивчення чинників конкурентоспроможності підприємства дозволив виявити, що за економічним характером їх можна поділити на чинники мікро- і макросередовища, серед яких було визначено саме ті, що є пріоритетними (рис. 2).

Конкурентоспроможність підприємства слід розглядати з урахуванням чинників конкурентоспроможності продукції, потенціалу підприємства, галузей, регіонів і країни в цілому. Оцінка стану використання взаємопов'язаних та взаємозалежних рівнів визначається, перш за все, здатністю конкретних виробників випускати конкурентоспроможну продукцію. Критерії, характеристики і чинники динаміки конкурентоспроможності для кожного її рівня мають власну специфіку. Залежно від комбінації чинників впливу, конкретне підприємство характеризується досягнутим рівнем та особливим характером формування конкурентоспроможності. До того ж, специфічна комбінація чинників є об'єктивною передумовою формування стійких конкурентних позицій підприємства на ринку.

Література

1. Авраменко Т.П. Вплив економічних чинників на конкурентоспроможність підприємства. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2017. Вип. 181(6). С. 45-53. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2017_181%286%29_8.
2. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. Київ: ЦНЛ, 2006. 384 с.

Я.Н. Дунія,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.екон.наук, доцент Л.В. Домбровська

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто класифікацію методик оцінювання економічної безпеки підприємства. Згруповано методики за такими підходами, як індикаторний, ресурсно-функціональний, програмно-цільовий, критеріальний та на основі теорії економічних ризиків. Дана коротка характеристика перелічених підходів.

Ключові слова: економічна безпека; оцінка економічної безпеки; методики оцінки; підходи до оцінки

Економічна безпека – багатопредметна та багатогранна категорія, її оцінювання вимагає ретельного дослідження та всебічного аналізу. Задля забезпечення економічної безпеки підприємства ключовим питанням є її оцінювання. Якість кількісного оцінювання економічної безпеки підприємства як підгрунтя ефективного управління залежить саме від методу її визначення.

Дослідження літературних джерел демонструє розмаїття методик оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, які можна класифікувати за такими ознаками: за підходами до оцінювання та за використанням експертних оцінок (рис. 1).

Методики оцінювання економічної безпеки підприємства можна згрупувати за такими підходами:

- індикаторний [1; 9], за яким оцінювання економічної безпеки підприємства здійснюється, спираючись на індикатори (порогові значення показників), порівнюючи з ними фактичні значення показників підприємства. Незважаючи на всі переваги даного підходу, якість оцінювання економічної безпеки підприємства є досить низькою через значний суб'єктивізм визначення індикаторів та їх порогових значень, які в динамічних умовах ринку постійно змінюються;

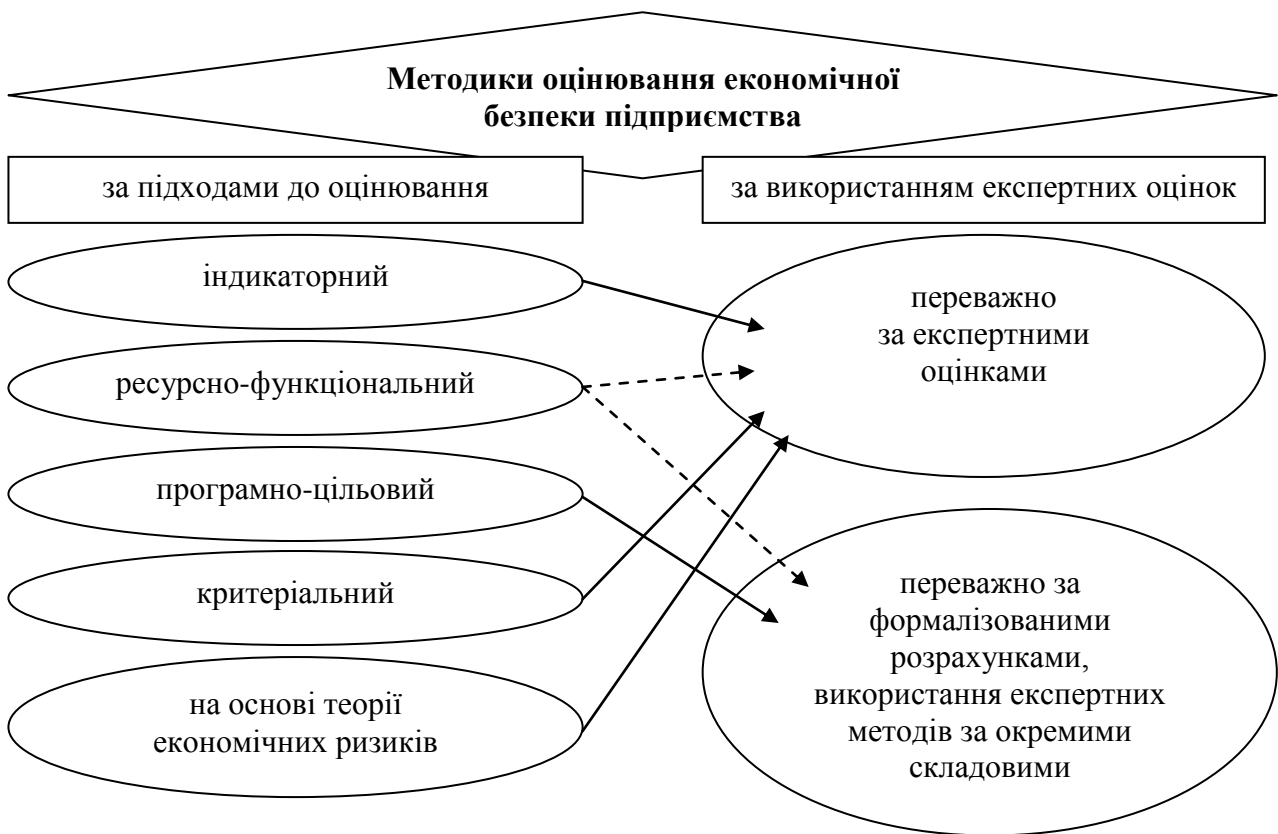

Рисунок 1. Класифікація методик оцінювання економічної безпеки підприємства

- ресурсно-функціональний [6; 8] – передбачає оцінювання економічної безпеки підприємства як за її складовими, так і для підприємства в цілому. Цей підхід є більш точним та глибшим ніж попередній, але він теж передбачає використання експертних методів при оцінюванні значимості та вагомості складових економічної безпеки підприємства, які не можуть бути уніфіковані для масового використання на підприємствах, та залежать від галузевої, організаційно-правової ознаки тощо. Також невирішеним питанням є формування набору складових економічної безпеки підприємства, що знижує об’єктивність її оцінки;

- програмно-цільовий [2; 3] – спирається на методи математичного аналізу та супроводжується складними математичними розрахунками. Характеризується цей підхід отриманням чітких та достовірних результатів на теоретичному рівні дослідження, але водночас важкістю їх інтерпретації в практичному використанні.

- критеріальний – використовуються критерії економічної безпеки: наявність та величина прибутку, фінансові показники [5], вартість підприємства, величина інвестицій [4]. За даного підходу втрачається комплексність оцінки економічної безпеки підприємства, що дозволяє зробити тільки обмежені висновки, на певну дату, без виділення перспектив діяльності;

- підхід на основі теорії економічних ризиків, підґрунтям якого є побудова механізму економічної безпеки підприємства на підставі моделювання можливих загроз та їх аналізу. Для різних загроз розраховується ризик, невизначеність або вірогідність [7]. Але в науковій літературі методики оцінки невизначеності як економічної категорії відсутні або представлені фрагментарно. Також за цим підходом увага приділяється опору загрозам, що звужує поняття економічної безпеки підприємства.

Кожен з наявних підходів базується на використанні відповідного інструментарію, має свої достоїнства і обмеження, але жоден з них не визнаний досконалішим порівняно з іншими. Внаслідок абсолютно різної інструментальної бази наявні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства не конкурують між собою, мають різний ступінь розробленості та поширення». Слід зазначити, що доволі проблемним аспектом вибору конкретного методичного підходу є наявність вихідної інформаційної бази, оскільки дані для обчислення більшості економічних і фінансових показників можна отримати з типової або спеціалізованої статистичної звітності, але залишається група показників, для обчислення яких потрібна додаткова інформація. У цьому зв'язку, з позиції ефективності практичного застосування, вважаємо, що найбільш оптимальним варіантом є використання методу, який синтезує одразу декілька підходів, що дозволить отримати максимально точні результати з мінімальними відхиленнями від реального стану щодо рівня економічної безпеки підприємства.

Отже, необхідною умовою є формування переліку вимог щодо вибору методичного підходу оцінки рівня економічної безпеки підприємств, до яких

варто віднести: галузеву приналежність підприємства; інформаційну доступність; репрезентативність; динамічність; інтегральну декомпозицію.

Література

1. Васильців Т.Г., Микитюк Р.М. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Вип. 22.18. С. 181-188
2. Довбня С.Б., Гічова Н.Ю. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства. *Фінанси України*. 2018. №4. С. 88-97.
3. Забродський В.А., Кизим М.О. Власність, економічна безпека і держава. *Економічна кібернетика*. 2015. №3-4. – С. 58-63.
4. Козаченко Г.В., Адаменко Т.М. Економічна безпека підприємства: аналіз наявних визначень. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і права*. 2018. №1(69), ч.1. С. 69-79.
5. Мініна Є.О. Критерії і показники економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. №29. С. 153-157.
6. Морущак С.М. Методика оцінки рівня економічної безпеки підприємства на основі теорії нечітких множин. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. №5, Т. 1. С. 16-21.
7. Пазєєва Г.М. Сутність і значення діагностики економічної безпеки в діяльності підприємства. *Вчені записки університету «КРОК»*. Серія: Економіка. 2015. Вип. 42. С. 119-129. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
8. Халина В.Ю. Методичний підхід щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства. *Економічна безпека і підприємництво*. 2014. №1. С. 173-181.
9. Шлемко В.Т., Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: Монографія. Київ: НІСД, 2007. 144 с.

О.М. Жук,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївського міжрегіонального інституту

розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – старший викладач Пипкіна Л.С.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Досліджено проблеми обліку операційних витрат для формування фінансових результатів, запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: елементи витрат, формування фінансових результатів, прибуток, облік.

Основними нормативними документами, які безпосередньо регулюють методику формування фінансових результатів, є: Національне Положення

(стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3], Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) [2], Директива ЄС «Про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній» [1].

Визнання витрат за національними стандартами загалом відповідає визнанню витрат за міжнародними стандартами. З економічного погляду витрати традиційно трактують як споживання ресурсів (товарно-матеріальних цінностей, основних засобів, грошових коштів) у процесі господарської діяльності підприємства, які охоплюють: собівартість реалізованої продукції, витрати на оплату праці, амортизаційні відрахування тощо. Окрім того, за МСБО до витрат належать збитки від інших операцій (продажу основних засобів) та подій (стихійного лиха), а також нереалізований збиток (наприклад, збиток від курсових різниць).

Витрати відображаються у Звіті про прибутки та збитки, коли є зменшення майбутніх економічних вигід, пов'язаних зі зменшенням активу або зі збільшенням зобов'язань, що може бути достовірно визначено. Тобто витрати визнають разом із виникненням зобов'язань (нарахування заробітної плати, комунальні платежі) або зі зменшенням активів (списання сировини і матеріалів, нарахування амортизації). Підприємства відносять витрати на той період, в якому вони були фактично понесені (отримані). За МСФЗ витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення між понесеними витратами і прибутками за конкретними статтями доходів, що припускає одночасне визнання прибутків та витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих самих операцій або інших подій.

Згідно з П(С)БО 16 «Витрати» витрати визнаються у звітності в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які приводять до зменшення власного капіталу підприємства, на основі систематичного та раціонального їх розподілу протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди.

Існують два способи класифікації витрат, а саме метод характеру витрат та метод функції витрат.

За першим методом витрати об'єднують у звіті про прибутки та збитки згідно з їх характером (наприклад, амортизація, придбання матеріалів, транспортні витрати, заробітна плата, витрати на рекламу) та не перерозподіляють згідно з їх різноманітними функціями на підприємстві. Цей метод простий у застосуванні. Його використовують невеликі підприємства.

Метод функції витрат, або «собівартості реалізованої продукції», передбачає класифікацію витрат відповідно до їх функцій, як частину собівартості реалізації, збуту або адміністративної діяльності. Таке подання часто дає детальнішу інформацію користувачам, ніж класифікація витрат відповідно до їх характеру, але розподіл витрат за функціями може бути довільним і вимагати виваженого судження.

Національні стандарти передбачають відображення витрат від операційної діяльності за методом характеру витрат. Відображення витрат за їх характером є обов'язковим згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», у розділі III форми 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», однак перелік економічних елементів є жорстко регламентованим і не дає можливості висвітлити галузеві особливості підприємства.

Фінансові результати відображають у Звіті про фінансові результати.

Четверта Директива ЄС встановлює два формати Звіту про прибутки та збитки:

1. За характером витрат;
2. За функцією витрат.

Підприємства мають право вибрати один із форматів і повинні дотримуватися його впродовж фінансового року. Змінювати формат звіту в межах року дозволяється тільки тоді, якщо це дасть змогу підприємству достовірніше й об'єктивніше відображати прибутки та збитки.

В Україні згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», побудова Звіту про фінансові результати також ґрунтується на класифікації витрат за функціями [3].

З огляду на те, що звітність, складена відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку України, враховує мінімальні вимоги до розкриття інформації у звітності, визначені Директивою 34/2013 ЄС, можна рекомендувати лише незначні коригування у вигляді додавання мінімальних приміток до річної фінансової звітності в межах імплементації вимог Директиви 34/2013 ЄС.

Метод розрахунку фінансового результату «за характером витрат» в українській практиці застосування не знайшов. Хоча у третьому розділі форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» відображають суми елементів операційних витрат, які стосуються всієї виготовленої, а не тільки реалізованої продукції. На нашу думку, в Україні є доцільним застосування одночасно двох форматів звіту про фінансові результати, як «на основі характеру витрат», так і «на основі функції витрат».

Підприємства, які складають фінансову звітність за МСФЗ, керуються під час формування фінансових результатів положеннями МСФЗ; решта підприємств повинні застосовувати національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, приведені у відповідність із Директивою ЄС № 2013/34/ЄС [1]. Зважаючи на євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні, доцільним є максимальне врахування вимог Директиви 2013/34/ЄС під час формування показника фінансового результату та побудови відповідної форми звітності. Запропоновані нами окремі доповнення щодо побудови Звіту про фінансові результати, які враховують характер витрат, розширюють аналітичні можливості звітної форми № 2, дають змогу показати елементи витрат, що стосуються реалізованої продукції, проаналізувати їх вплив на формування показника операційного прибутку (збитку), дають змогу наблизити методику розрахунку фінансового результату до вимог Євросоюзу.

Література

1. Директива 2013/34/ЄС Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу від 26 червня 2013 року «Про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній» / Європейський Союз. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_45877 (дата звернення 15.10.2020)
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності / International Accounting Standard Board (IASB). URL: https://vobu.ua/ukr/documents/accounting/item/mizhnarodni-standarti-bukhgalters-kogo-obliku-ta-finansovoji-zvitnosti?app_id=24 (дата звернення 21.10.2020)
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. Наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.help/law/73/> (дата звернення 12.10.2020).

Р.С.Зубков,
професор кафедри
підприємництва, управління та адміністрування
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

ЗБУТОВА ПОЛІТИКА ПОСЛУГ У ФІНАНСОВИХ УТАНОВАХ

В статті виділено основні канали збуту банківських послуг, розглянуто елементи процесу управління збутом, визначена суть та роль збутової діяльності підприємстві. А також досліджено та запропоновано напрямки, що сприятимуть підвищенню ефективності збуту банківських продуктів та послуг.

Ключові слова: збут, збутова політика, стратегія розвитку, банківська система, банківські послуги, стимулювання, маркетинг, реклама, конкурентоспроможність, інформаційні технології.

Збутова політика являє собою систему взаємозв'язаних елементів збутової діяльності, що спрямовані на задоволення бажань та потреб покупців.

Суть збутової діяльності полягає в отриманні і обробки замовлення, комплектації і підготовки продукції, просування її на ринок та організації товарного обміну з метою реалізації економічного інтересу виробника. Збутовий потенціал підприємства можна визначити сукупністю інформаційно-технологічних, маркетингових, управлінських та комунікативних можливостей збуту, що забезпечують готовність і здатність підприємства здійснити

просування товару на ринок та його реалізацію залежно від маркетингових факторів.

Політика збуту грає ключову роль в області стратегічного планування. Збутові служби мають визначити найкращий спосіб досягнення стратегічних цілей для кожного підрозділу компанії. Метою менеджерів зі збуту може бути як забезпечення росту продажів продукції, так і скорочення рекламних витрат, та витрат на просування продукції при існуючому обсягу продажу. Простіше кажучи, служба збуту має підтримувати попит на рівні, визначеному в стратегічному плані керівництва [2, с. 34].

Для забезпечення зовнішньоекономічної діяльності необхідно ефективне функціонування системи забезпечення управління збутовою політикою, яка охоплює такі підсистеми як:

- корпоративне управління;
- управління цільовим ринком;
- управління товарною політикою;
- управління ціновою політикою;
- управління збутовим потенціалом;
- управління збутовим персоналом;
- управління збутовими ризиками [1, с. 48];

До основних напрямків підвищення ефективності збуту банківських послуг можуть належати різні види стимулювання, які можна розділити на 3 види: стимулювання клієнтів; стимулювання посередників; стимулювання персоналу банку; Але найважливішим буде той вид, що є максимально наближеним до споживача [3, с. 143].

1. Стимулювання клієнтів. Для цього банки широко використовують такий інструмент як цінове стимулювання. Воно несе в собі зменшення ціни на послугу чи продукт на деякий період часу, або взагалі надається право безкоштовного користування. Перевагою цього стимулювання є формування у клієнта реальної цінності послуги та механізм її використання. Але недоліком цього виду є те, що він не створює постійної та надійної клієнтської

бази, а є, як і сама послуга, тимчасовим заходом, примушуючи покупців постійно вибирати між банками відповідно до запропонованих цін. Цей напрямок стимулювання є дуже зручним інструментом, який може бути застосовано без підготовки у таких випадках, коли треба негайно відповісти на дії конкурентного підприємства або збільшити обсяг збуту банківських продуктів чи послуг у даний проміжок часу. Також до цього методу стимулювання можна віднести пропонування дисконтних, клубних карток. Цей вид є самим ефективним, але й самим дорогим з усіх видів стимулювання.

2. Стимулювання посередників. Цей вид активно використовується, бо він є одним з недефективних та вигідних для банку. Він несе у собі надання спеціальних знижок та спільну рекламу з організацією посередника. Таким чином третя сторона частково або повністю компенсує витрати, пов'язані з рекламними заходами по стимулюванню збуту продуктів банку;

3. Стимулювання персоналу банку. Під цим видом стимулювання маються на увазі різноманітні премії та виплати, що заохочують діяльність кращих працівників, які досягнули високих показників у роботі, або надаються за конкретні дії, що позитивно впливають на інтереси та цілі банку. Подарунками можуть бути нагороджені співробітники банку, які надали цінні пропозиції щодо розвитку ефективності банківської системи або досягли високих якісних і кількісних показників своєї професійної діяльності. Також працівники можуть стимулюватися додатковими відпустками, стажуванням в межах країни і за кордоном, проведенням навчальних семінарів для ознайомлення з новими елементами банківської справи, тощо.

4. Моральні методи стимулювання. До них відносяться такі види як різноманітні рекламні акції, які спрямовані на термінове збільшення продажів, також мають на меті привабити нових клієнтів, вигідно представити нові послуги та нагадати про існуючі. Найчастіше банк проводить рекламні акції за такими продуктами як депозитні вклади, грошові переводы, платіжні та кредитні картки. Проводячи різноманітні лотереї, банк виводить нові послуги

та продукти за привабливими цінами та умовами, надає знижки на свої послуги та проводить розіграші призів та пропозицій.

За для привернення уваги до акцій можуть використовуватися різні види реклами. Частіше усього це телевізійна реклама чи реклама на радіо, реклама в пресі, зовнішня реклама (білборди) та листівки. Останнім часом все більшого значення набуває реклама в інтернеті, а саме веб-сторінки, відео-реклама, реклама у соціальних мережах, спам [3, с. 76].

За для більшого впливу реклами на споживача, рекламні плакати та афіші розміщують у відділеннях банку (у фойє, у залі обслуговування та на стінах, вікнах і дверях банку).

Виходячи з усього вищезазначеного, можна зробити висновок, що збутова політика банку у першу чергу спрямована на підвищення ефективності та економічного розвитку підприємства, тому що саме на цьому етапі відображаються зусилля маркетингового відділу, спрямовані на підвищення рівня прибутковості, та діяльності підприємства в цілому.

Література

1. Балабанова Л.В. Управління збутовою політикою підприємства. Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – 229 с.
2. Хрупович С.Є. Теоретичні підходи до організування процесу збуту на підприємстві. *Галицький економічний вісник*. 2014. 120 с.
3. Коваленко В. В. Ефективність банківської системи в умовах глобальної конкуренції. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. – 361 с.

Р.С. Зубков,
професор кафедри
підприємництва, управління та адміністрування
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У статті визначено необхідність оцінки інвестиційно – інноваційного розвитку регіонів України у сучасних умовах кризового розвитку держави. Детально досліджено термін «оцінка інвестиційно – інноваційного розвитку регіону» та його складові. Наведена класифікація методів оцінки інвестиційно – інноваційного розвитку регіону. Наведено перспективи подальших досліджень в рамках даної наукової проблематики.

Ключові слова: метод, оцінка, підхід, регіон, розвиток, інвестиції, інвестиційний розвиток, інвестиційно – інноваційний розвиток, інновації, інноваційний розвиток.

Надамо таке визначення з точки зору його складових елементів, а саме: оцінка, розвиток, регіон, інвестиції, інновації, інвестиційний розвиток, інноваційний розвиток, інвестиційний розвиток регіону, інноваційний розвиток регіону.

Можемо виділити 4 рівня формування поняття «оцінка інвестиційно – інноваційного розвитку регіону». На першому рівні формування поняття виокремлено три прості терміни: інвестиції, інновації, розвиток. На другому рівні формування поняття маємо два складних терміни (інвестиційний розвиток та інноваційний розвиток) та один простий термін (регіон). На третьому рівні формування поняття маємо два складні терміни (інвестиційний розвиток регіону та інноваційний розвиток регіону) та один простий термін (оцінка). На четвертому рівні формування поняття маємо один складний термін – оцінка інвестиційно – інноваційного розвитку регіону. Відобразимо складові поняття на рисунку 2.

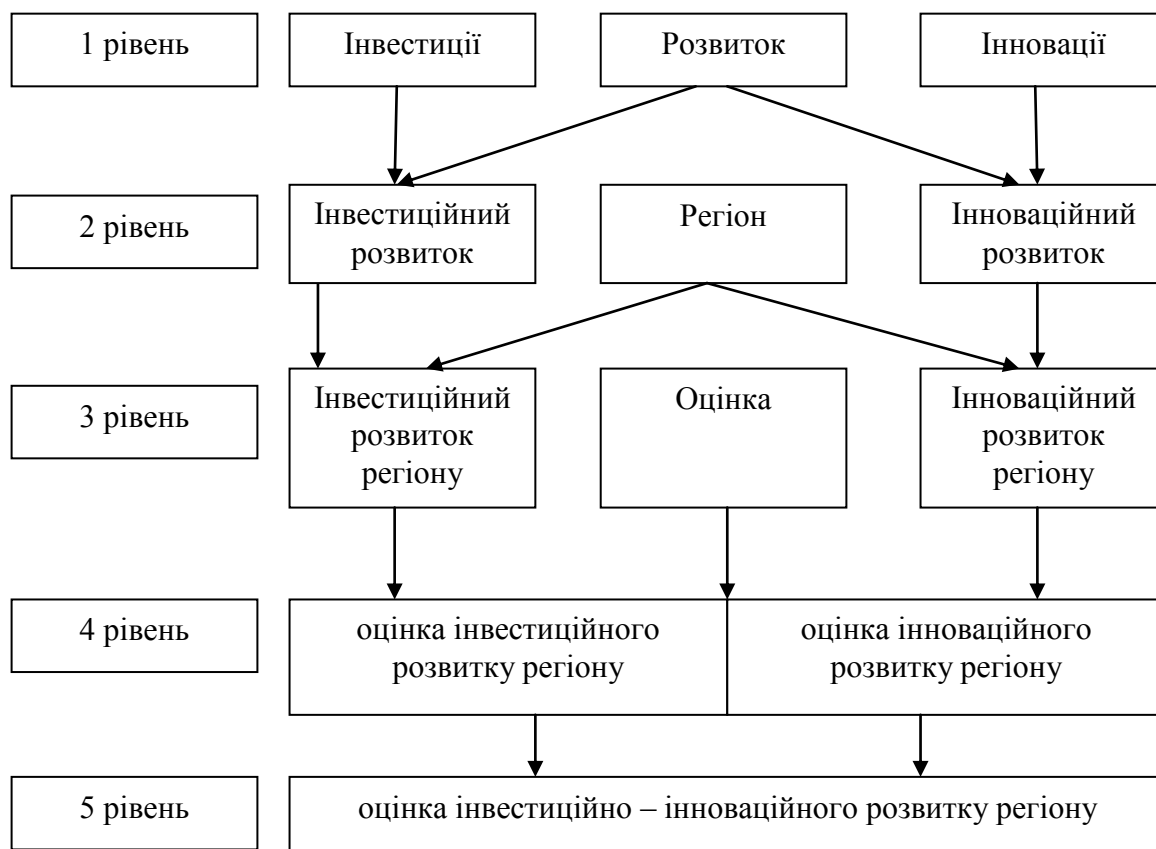

Рис. 2. Визначення поняття «оцінка інвестиційно – інноваційного розвитку регіону»

Дослідимо наведені на рисунку 2 рівні та терміни детальніше.

Розпочнемо з терміну «розвиток». Даний термін більше використовується у соціології та педагогіці, як термін що визначає стан людини або суспільних груп, чи суспільства взагалі. У такому контексті можемо відзначити праці А.І. Кузьмінського, В.Л. Омеляненко, М.Ф. Юрія та інших. Відмічаємо, що «розвиток» у наукових розробках вказує на появу чогось нового у об'єкта дослідження, зазвичай більш складного або вищого. З точки зору економіки можемо надати таке визначення: «Розвиток – це поступальний позитивний рух економічних суб'єктів від простого до складного, від нижчого до вищого який супроводжується змінами у деяких або всіх сферах його функціонування».

Надамо визначення терміну інвестиції з точки зору нашого дослідження. Інвестиції – це процес залучення та управління вкладеннями (гроші, майно, людські ресурси та ін.) з метою отримання позитивного зиску (прибуток, отримання не грошового зиску (час, люди, технології, інформація та ін.)).

Стосовно терміну «інновації», можемо відмітити його значну популярність серед вітчизняних та закордонних науковців. Виділяємо праці наступних вчених: Т. Давили, М. Дж Епштейна, Р. Шелтона, Д.О. Крикуненка, Ф. Бетса, Ю.І. Буковецької, Й. Шумпетера та інших.

Значна кількість наукових розробок у галузі інновацій призвела до наукової полеміки з приводу визначення терміну «інновація». Можемо виділити декілька груп визначень терміну:

- інновація розглядається як новий продукт (продукція, технологія, послуга, робота, процес та ін.);
- інновація розглядається як будь – що нове (продукт, елемент процесу управління, елемент інфраструктури та ін.);
- інновація розглядається як нова комбінація факторів у процесі фінансово – господарської діяльності домашніх господарств, підприємств, держави;

– інновація розглядається як сукупність різних видів діяльності у процесі розробки та реалізації чогось нового.

Підсумовуючи критичну оцінку різних визначень терміну «інновація» можемо відмітити наявність ряду особливостей, що притаманні йому:

- наявність новизни;
- направленість не тільки на розробку, але й на впровадження;
- зміни на краще після впровадження новинки;
- націленість на результат (прибуток, доходи та ін.).

Спираючись на проведене дослідження можемо надати визначення терміну в рамках наукової роботи, що проводиться. Інновація – це процес розробки та впровадження нововведень на основі нової комбінації різноманітних факторів з врахуванням результативності такого впровадження на будь – якому рівні функціонування економічних та суспільних систем.

Література

1. Просович О.П., Бондаренко Ю.Г., Прийма Л.Р. Стратегія інноваційно – інвестиційного розвитку регіону в умовах економічної кризи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління.* 2009. № 640. С. 183 – 188.
2. Щукін О.І., Целіна Н.О., Дерев'янка Я.М. Методичні підходи оцінки інвестиційного потенціалу регіону. *Економічний вісник Донбасу.* 2008. № 1. С. 79 - 90.

О.А. Іванова,
здобувач вищої освіти спеціальності 075 «Маркетинг»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Р.С. Зубков,
професор кафедри
підприємництва, управління та адміністрування
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті висвітлено деякі аспекти корпоративної культури як необхідного складового елемента ефективного управління організацією. Проведено узагальнення зарубіжного і вітчизняного досвіду використання організаційної культури в процесі ефективного управління підприємством. Доведено, що вмiле управління організаційною

культурою та використання її потенціалу робить можливими підвищення ефективності діяльності організації.

Ключові слова: *корпоративна культура, ефективність та конкурентоспроможність підприємства, персонал.*

Організаційна культура – це сформована впродовж всієї історії організації сукупність прийомів та правил адаптації організації до вимог зовнішнього середовища і формування внутрішніх відносин між групами працівників. Організаційна культура концентрує політику та ідеологію життєдіяльності організації, систему її пріоритетів, критерії мотивації та розподілу влади, характеристику соціальних цінностей та норм поведінки. Елементи корпоративної культури є орієнтиром в ухваленні керівництвом організації управлінських рішень, налагодженні контролю за поведінкою та взаєминами співробітників у процесі оцінювання виробничих, господарських та соціальних ситуацій [2]. У деяких дослідженнях організаційну культуру називають корпоративною культурою.

Вплив культури на ефективність організації визначається насамперед її відповідністю загальній стратегії організації. Виділяється чотири основних підходи до вирішення проблеми несумісності стратегії й культури в організації: перший – ігнорується культура, яка серйозно перешкоджає ефективному втіленню в життя обраної стратегії; другий – система управління підбудовується під існуючу в організації культуру; цей підхід будується на визнанні наявних бар'єрів, створюваних культурою для виконання бажаної стратегії, і виробленню альтернатив по «обходу» цих перешкод без внесення серйозних змін у саму стратегію; третій – робляться спроби змінити культуру таким чином, щоб вона підходила для обраної стратегії. Це найбільш складний підхід, що займає багато часу й вимагає значних ресурсів.

Однак бувають такі ситуації, коли він може бути головним для досягнення довгострокового успіху фірми; четвертий – змінюється стратегія з метою її підстроювання під існуючу культуру [2]. Вітчизняні дослідження в галузі менеджменту підтверджують важливий позитивний вплив організаційної

культури на ефективність. Зокрема, Гавкалова Н.Л. доводить, що «організаційна культура відіграє одну із провідних ролей у процесі забезпечення ефективності менеджменту персоналу на підприємстві».

Ефективна організаційна культура – це культура, що сприяє зростанню прибутку організації та конкурентоспроможності. Наявність ефективної корпоративної культури має велике значення для організації. По-перше, культура надає працівникам корпоративної ідентичності, визначає внутрішню групове уявлення про організацію, є важливим джерелом стабільності і наступності. Це створює у працівників почуття надійності організації і свого місця в ній, соціальної захищеності. По-друге, знання цінностей, норм і правил, які сформувалися в організації, допомагають новим працівникам правильно інтерпретувати події, що відбуваються в ній, і відповідно визначити свою поведінку. По-третє, культура більше, ніж щось інше, стимулює самосвідомість і високу відповідальність працівника, що виконує поставлені перед ним завдання. Механізми впливу корпоративної культури на діяльність організації полягають у тому, що працівники прогнозують розвиток ситуації, щодо якої, керуючись цінностями, оцінюють і вибудовують моделі своєї поведінки та спілкування [3].

Таким чином, запорукою ефективності підприємства є обґрунтована система мотивації персоналу, забезпечення оптимальної взаємодії індивіда і організації. Отже, вмiле управління організаційною культурою та використання її потенціалу робить можливими підвищення ефективності діяльності організації та позитивні економічні наслідки, такі як підвищення відданості працівників та розвиток співпраці, вища продуктивність праці, краще виконання своїх функцій і покращення процесу прийняття рішень.

Література

1. Бала О.І. Історія розвитку та формування терміну «корпоративна культура» *Маркетинг та логістика в системі менеджменту: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів : Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2006. С. 14-15.
2. Монастирський Г.Л. Теорія організації: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 288 с.

3. Грішнова О.А. Взаємозв'язок цінностей людини й цінностей організації в корпоративній системі. *Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. Спец. вип.: у 3 т. Соціально-трудова відносина: теорія і практика.* К. : КНЕУ, Т. 1, 2010 468 с.

І.Б. Ігнат'єва,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Р.С. Зубков,
професор кафедри
підприємництва, управління та адміністрування
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У даній роботі розглянуто елементи маркетингової стратегії, розглянуто ті фактори, завдяки яким фірма ефективно розподіляє ресурси для досягнення поставлених цілей.

Ключові слова: *бренд, брендинг, ребрендинг, глобалізація, фірмовий стиль, маркетинг, маркетингові стратегії, диференціація, позиціонування, рестайлінг.*

Ефективне функціонування підприємства залежить від можливостей пристосовуватись до новітніх тенденцій зовнішнього середовища. У насиченому конкурентами швидкозмінному ринку ефективно працює підприємство, яке швидше пристосовує свою ринкову стратегію й отримує конкурентні переваги. Набуття конкурентних переваг можливе при запровадженні маркетингових заходів, що охоплюють сферу планування діяльності, прийняття рішень щодо виробництва нових товарів, політику ціноутворення, формування стратегії підприємства, заходи щодо формування попиту та стимулювання збуту. Це може забезпечити підприємству стійку конкурентну позицію на ринку, можливості для розвитку діяльності в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Стратегія підприємства являє собою цілісний комплекс, і маркетингова частина в цьому складному комплексі активно взаємодіє з іншими напрямками, що дозволяє узгодити ресурсну базу, потенціал підприємства з умовами ринку і таким чином визначити власну конкурентоспроможність на окремому ринку.

Елементами маркетингової стратегії можна розглядати ті фактори, завдяки яким фірма ефективно розподіляє ресурси для досягнення поставлених цілей. Зокрема, елементами маркетингової стратегії за С. Гаркавенко є:

- сегментування ринку – виділення окремих груп споживачів;
- вибір цільових ринків – визначення цільових сегментів, на які фірма орієнтуватиме свою діяльність;
- позиціонування товару на ринку – визначення місця товару серед товарів конкурентів;
- визначення конкурентів–мішеней;
- визначення конкурентних переваг [28,с.37].

Однак, за цією класифікацією виділяються не складові стратегії, а лише окремі етапи її формулювання. Відповідно до підходу Г. Агеєвої і С. Ляшенко елементами маркетингової стратегії є:

- сфери стратегічних намірів фірми визначають різновиди бізнесу;
- маркетингові цілі;
- розміщення ресурсів охоплює рівень стратегічних господарських підрозділів товарно–ринкових сегментів фірми;
- конкурентна перевага;
- синергетичний ефект [2,с.116].

За своєю ієрархією маркетингова стратегія є складовою загального перспективного плану компанії поряд із фінансовою, виробничою, кадровою та іншими стратегіями. При цьому маркетингові стратегії можна деталізувати з точки зору комплексу маркетингу на товарні, комунікаційні, цінові та збутові стратегії. Усі вони мають узгоджуватися і виконуватися для досягнення єдиною мети. Мету маркетингової стратегії необхідно визначати через призму загальної

стратегії організації, а місце маркетингової стратегії в підприємстві можна зобразити схематично, що відображено на рис.1.1. [68,с.160].

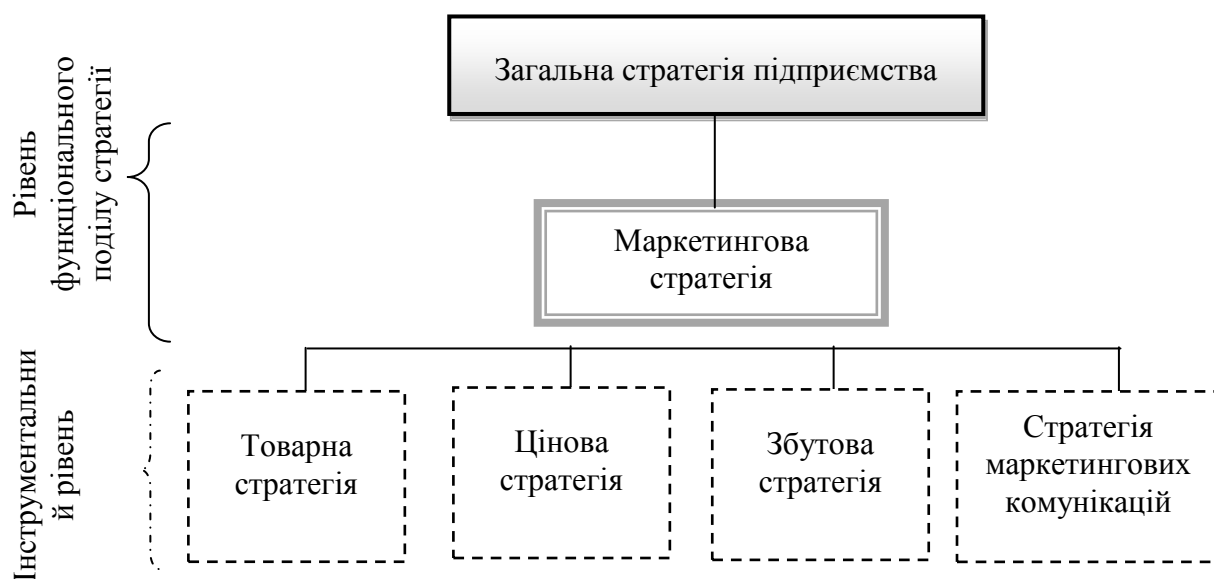

Рис.1.2. Місце маркетингової стратегії у стратегічній діяльності підприємства

Як видно з рис.1.1., маркетингова стратегія чітко взаємозв'язана і взаємозалежна з іншими функціональними стратегіями підприємства. Товарна стратегія буде складовою як маркетингової, так і виробничої. З точки зору маркетингу товарна стратегія визначає асортимент продукції, споживчі характеристики товару, особливості товару у реальному виконанні та його підкріплення, визначає, на який сегмент ринку буде орієнтована та чи інша продукція підприємства та який імідж вона буде мати, а також розробляється стратегія торгової марки. Товарна стратегія як виробнича складова визначає технічні особливості товару, його інноваційність, собівартість тощо. У межах товарної стратегії відбувається постійне удосконалення товару, керування його життєвим циклом. Наприклад, виробники продуктів харчування, окрім вдосконалення рецептури, розробляють нові смакові добавки для диференціації своєї продукції від конкурентів. Цінова стратегія – це довго- і середньострокові рішення щодо встановлення і зміни цін; це вибір фірмою можливої динаміки зміни базової ціни товару у ринкових умовах.

Література

1. Агеева Г.О. Роль матричних маркетингових стратегій у процесі стратегічного планування виробництва фірми: класифікація та аналіз *Економічний вісник Донбасу*. 2006. № 4. С. 115–123.
2. Войтович С.Я. Сутність і зміст поняття «маркетингова стратегія». *Економіка і регіон*. 2013. № 4. С. 77-81.
3. Кривешко О.В. Місце маркетингових стратегій підприємства у формуванні конкурентних переваг. *Бізнес Інформ*. 2014. №1. С. 159–162.

І.Б. Ігнат'єва,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Р.С. Зубков,

професор кафедри
підприємництва, управління та адміністрування

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розглянуто сутність, види та завдання ребрендингу. Досліджені прийоми, заходи щодо його проведення та інструменти застосування ребрендингу на підприємстві. Визначені характеристики необхідності проведення ребрендингу компанії у сучасних умовах розвитку ринку, та запропоновано підхід оцінки ефекту ребрендингу і факторів його проведення, з метою поліпшення діяльності компанії.

Ключові слова: бренд, брендинг, ребрендинг, глобалізація, фірмовий стиль, маркетинг, маркетингові стратегії, диференціація, позиціонування, рестайлінг.

Бренд є унікальним та привабливим образом торгівельної марки. І якщо говорити про ребрендинг, то ми кажемо про зміну образу, наявного в свідомості споживача, який має понести за собою зміну фінансових показників діяльності компанії в кращу сторону.

«Ми визначаємо бренд як торгову марку, яка в очах споживача вбирає в себе чіткий і значущий набір цінностей і атрибутів. Продукти зроблені на фабриці. Але продукт стає брендом лише в тому випадку, коли він набуває безліч відчутних, невідчутних і психологічних факторів. Головне, про що

потрібно пам'ятати, — бренди не створюються виробником. Вони існують тільки у свідомості споживача.» Charles Brymer, генеральний менеджер Interbrand Schecter [2, с. 12].

Ребрендинг - це комплекс заходів, націлених на зміну складових бренду (назва, логотип, фірмовий стиль та ін.), або повне оновлення бренду.

Він застосовується при наступних об'єктивних характеристиках: ослаблення ринкових позицій бренду; оновлення чи зміна маркетингових стратегій або цільової аудиторії бренду; бренд не відповідає зміненним умовам ринку; від самого початку стратегія і цінності бренду були розроблені невірні.

На основі досліджень, було виявлено, що частіше усього з необхідністю впровадження системи ребрендингу зустрічаються великі та середні компанії. Як показує статистика, у таких підприємствах до ребрендингу звертаються в середньому кожні 4-5 років [3, с. 45].

Ребрендингові заходи переслідують мету поліпшити становище бренду компанії та основних його продуктів. Завдання ребрендингу є достатньо зрозумілими:

1. Посилення позицій бренду на ринку товарів та послуг (зріст лояльності та прихильності споживачів);
2. Диференціація бренду (заходи націлені на підвищення унікальності товару та послуг);
3. Залучення нових клієнтів (формування клієнтської бази з метою підвищення обсягів продажу чи надання послуг);
4. Знищення старих стереотипів діяльності.

Сутність ребрендингу розкривається у тому, що бренд, який від самого початку несе в собі певні цілі, переконання і цінності, після змін починає спиратися на інші якості, тим самим втрачаючи частину аудиторії, яка перестає знаходити потрібні для неї параметри. Але тим самим, бренд стає цікавим для іншої ринкової аудиторії і клієнтів, які раніше не були зацікавлені даним брендом, увагу яких і малі на меті привернути цими змінами.

У науковому докладі Н. В. Івашової питанню сутності ребрендингу приділено значну увагу та виділено класифікацію ребрендингу та елементи змінення комунікаційних систем підприємства з метою підвищення ефективності його роботи [1, с. 20].

Зміна цінностей бренду є досить ризикованим кроком, тому що зміна цільової аудиторії, вихід на інші сегменти ринку з невідомим рівнем конкурентної боротьби, не може бути в повній мірі досліджено та прогнозовано. Крім того, як вже сказано, нові цінності бренду можуть прийтись до душі далеко не всій аудиторії споживачів, та існує ймовірність, що це призведе до ще більш стрімкого зменшення обсягу продажу.

Таким чином, на фінальному етапі роботи перед маркетологами постає найважливіше завдання, на яке і були спрямовані усі процеси роботи з ребрендингу.

Це відповідь на питання щодо вимірювання впливу результатів проведеної роботи на підвищення та підсилення ефективності бренду, збуту товарів та послуг, позиціонування та конкурентоспроможності компанії на ринку, і успіху компанії в цілому. Способи вимірювання ефекту ребрендингу можна представити такими категоріями :

1. Оцінка споживача. Цей спосіб несе в собі вимірювання ефективності ребрендингової роботи з точки зору споживача. Для визначення цієї оцінки мають бути досліджені такі заходи як рівень обізнаності та ставлення покупця до зміни цінностей компаній, прихильність до нових векторів, пропонованих оновленим брендом та ін.;

2. Товарно-грошова оцінка. Цим способом визначається зміна цінової політики від впроваджених змін. Наприклад відмірювання надбавки методами сумарної доданої вартості;

3. Фінансово-ринкова оцінка. Це мабуть найбільш коректний спосіб вимірювання та показник успішності інвестування компанії у брендинг та ребрендинг, бо саме він чітко показує результати між проведенням

ребрендингової операції та прибутковістю компанії, збільшенням її акцій, тощо.

Взагалі, ефективність проведеної роботи з ребрендингу треба оцінювати з годом, по мірі досягнення компанією її стратегічних цілей, зміни росту прибутковості, та іншими фінансовим та маркетинговим показникам [6, с. 91].

Проведений аналіз довів, що у деяких ситуаціях впровадження ребрендингу є необхідним, але мало дослідженим етапом у системі маркетингу вітчизняних підприємств. Проводячи ребрендинг компанії важливо враховати, що це не є ліквідацією бренду, адже ребрендинг – це інструмент його еволюції.

Література

1. Івашова Н. В. Формування бренд-орієнтованої системи управління комунікаціями промислового підприємства підприємств. *Економіка та управління підприємствами*. Суми, 2012. - 321 с.
2. Телетов О. С. Брендінг та ребрендинг в умовах сучасних промислових виробництв. *Зб. тез доповідей VIII-ї міжнародної науково-практичної конференції "Маркетинг та логістика в системі ме-неджменту"*. Львів: Вид. Львівської політехніки, 2011. - 35 с.
3. Приходченко Я.В. Бренд-менеджмент торговельних підприємств в умовах маркетингової орієнтації. *Торгівля і ринок України: темат. зб. наук. пр.* Донецьк: ДонДУЕТ, 2012 103 с.

А.Г. Кашнікович,

здобувач вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – канд. пед. наук, професор В.В. Мельніченко

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ КОНФЛІКТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розкрито поняття «конфлікт»; досліджено причини їх виникнення, позитивні та негативні наслідки конфліктів на діяльність підприємства.

Ключові слова: *конфлікт, управління конфліктами, ефективне управління, підприємство.*

Сьогодні кожен керівник підприємства стикається з протиріччями або конфліктами у процесі управління підприємством. Цілком справедливо визначити, що конфлікти в організації чинять двояку дію на неї: конфлікт може

як зруйнувати організацію, так і згуртувати її. Отже, сучасному керівникові треба уміти контролювати конфлікти і управляти ними. Наявність актуальної, ефективної і об'єктивної системи управління процесами конфліктів дозволить не лише уникнути їх негативного впливу, але і направити їх на благо організації.

Вплив конфліктів на організаційну результативність є очевидним, і правильне управління конфліктами буде сприяти як мінімум сповільненню або призупиненню темпів зниження результативності, а як максимум – її зростання [2, с. 44]. Враховуючи очевидний взаємозв'язок між рівнем конфлікту і рівнем результативності, через показники результативності можна говорити про конкурентні переваги підприємства, а також те, що управління конфліктами є складовою частиною управління підприємством у цілому, що, в свою чергу, є внутрішнім чинником конкурентоспроможності, можемо прийти до висновку: ефективне управління конфліктами може сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Сучасна наука розглядає конфлікт не тільки в негативному, але й у позитивному ключі: як спосіб розвитку організації, групи й окремої особистості, виділяючи в суперечливості конфліктних ситуацій позитивні моменти, пов'язані з розвитком і суб'єктивним осмисленням життєвих ситуацій.

Конфлікт – це протиріччя, яке людина сприймає як значущу життєву проблему, яка потребує свого вирішення і викликає активність по його подоланню. конфлікт від латиського *conflictus* – зіткнення – зіткнення різноспрямованих цілей, інтернів, позицій, думок чи поглядів суб'єктів взаємодії, що фіксуються ними в жорсткій формі. В основі будь-якого конфлікту лежить ситуація, що включає або суперечливі позиції сторін з якогось приводу, або протилежні цілі чи засоби їх досягнення в даних обставинах, або не збіг інтересів, бажань, потягів опонентів. Конфліктуюча ситуація, таким чином, містить суб'єкт можливого конфлікту і його об'єкт [4, с. 39]

Конфлікт – це відсутність згоди між двома або більшою кількістю сторін, які можуть бути конкретними особами або групами. Кожна сторона робить усе можливе, щоб була прийнята саме її точка зору або ціль, і заважає іншій здійснювати аналогічні кроки. Конфлікт може бути дисфункціональним і приводити до зниження особистого задоволення, групового співробітництва та ефективності підприємницької структури, діяльності організації у цілому [6].

Конфлікти виникають з різних причин. Перший – це конфлікт цілей, коли сторони конфлікту по-різному бачать бажаний стан об'єкта у майбутньому. Другий – це конфлікт пізнання, коли в конфлікуючих сторін розходяться погляди, ідеї і думки по розв'язуваній проблемі. І, нарешті, третій – це емоційний конфлікт, який з'являється, коли в учасників в основі міжособистісних відносин лежать різні почуття та емоції [1, с. 42].

На сьогодні, сучасний підхід до конфлікту ґрунтується на тому, що постійна й повна гармонія, відсутність нових ідей, які вимагають ламання старих приймань і методів роботи, неминуче приводять до застою, гальмують розвиток інновацій і поступальний рух усієї організації. Саме тому менеджери повинні постійно підтримувати конфлікт на рівні, необхідному для здійснення творчої інноваційної діяльності в організації, і вміло управляти конфліктом для досягнення цілей організації.

До позитивних наслідків конфлікту можна віднести активізацію інноваційних процесів, підвищення якості прийнятих розв'язків, рівня їх обґрунтованості, поліпшення кількісних і якісних показників роботи. При цьому нерідко поліпшуються соціально-психологічний клімат у колективі й взаємовідношення його членів [5].

До негативних наслідків конфлікту відносять зниження рівня згуртованості членів групи, проблеми спілкування, агресивність або, навпаки, відсутність інтересу до досягнення високих результатів роботи. До того ж конфлікти можуть супроводжуватися додатковими втратами робочого часу, порушеннями дисципліни, погіршенням стану здоров'я працівників, їх доглядом з підприємства [5].

Існують різні підходи до вирішення конфлікту [3]:

1. Суперництво (конкуренція, вирішення конфлікту силою) полягає в нав'язуванні іншій стороні кращого для себе рішення. Цей стиль вирішення конфліктів, сублімований до примусу, типовий для взаємовідносин типу «начальник-підлеглий».

2. Співпраця (проблемно-дозвільний стиль), навпаки, дозволяє здійснити пошук такого рішення, яке задовольняло б обидві сторони. Прихильники цього стилю розглядають конфлікт як нормальне явище, що допомагає знаходженню більш творчого вирішення проблем, виникають. Ухилення – учасник знаходиться в ситуації конфлікту, але не бере активну участі у його вирішенні.

3. Компроміс передбачає взаємні поступки в чомусь важливому й принципіальному для кожної зі сторін, при цьому відсутня як взаємна задоволеність, так і невдоволеність. У теорії організацій наголошується, що суперництво – стиль, що найбільш часто застосовується; опоненти намагаються реалізувати даний спосіб досягнення мети більш ніж у 90 % конфліктів.

4. Тактика вирішення проблеми – найбільш ефективний стиль при вирішенні проблем організації. Для того щоб прийти до співпраці як до способу вирішення конфліктів, організація застосовує цей стиль вирішення конфлікту. Це визнання відмінності в думках і готовність ознайомитися з іншими точками зору, щоб зрозуміти причини конфлікту і знайти спосіб дій, прийнятний для обох сторін. Для нього характерно:

- визначення проблеми в категоріях цілей, а не рішень;
- знаходження рішень, прийнятних для обох сторін;
- зосередження уваги на проблемах протиположного акцентуванню особистих якостей іншої сторони;
- створення атмосфери довіри, посилюване взаємним впливом і обміном інформацією;
- прояв симпатії під час вислуховування думок протилежної сторони.

Отже, конфлікт називають функціональним, якщо він веде до зростання ефективності організації, і дисфункціональним (руйнівним), якщо він знижує

ефективність. Ефективне управління – це переведення усіх конфліктів у функціональне русло. Тому управління конфліктом необхідно розглядати як переведення конфлікту у раціональне русло діяльності людей, осмислений вплив на конфліктну поведінку соціальних суб'єктів конфлікту з метою досягнення бажаних результатів; обмеження протиборства рамками конструктивного впливу.

Література:

1. Антонечко І. Психологія міжособистісних взаємин. *Психолог*. 2005. № 28. С. 42–47.
2. Анцупов А.Я., Шепилов А.И. Конфликтология: учебн. для вузов. Москва: ЮНИТИ, 1999. 551с.
3. Башук Т. О., Хижняк М. О. Управління різними типами конфліктів у креативному колективі. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 3. С. 111–119. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2012_3_111_119.pdf (дата звернення: 11.11.2020).
4. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика. Київ: МАУП, 2007. 435 с.
5. Подопригора М.Г. Организационное поведение. Таганрог: ТТИ ЮФУ, 2008. 261 с.
6. Тирпак І.В., Тирпак В.І., Жуков С.А. Основи економіки та організації підприємництва. Київ: Кондор, 2011. 284 с.

О.М. Ковальов,

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.екон.наук, доцент Л.В. Домбровська

ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Обґрунтовано необхідність побудови системи управління якістю банківських послуг. Схематично представлено елементи та етапи побудови означеної системи. Виділено та систематизовано критерії якості банківського обслуговування з позицій зацікавлених сторін.

***Ключові слова:** банківська послуга, якість банківської послуги, управління якістю, система управління, критерії якості.*

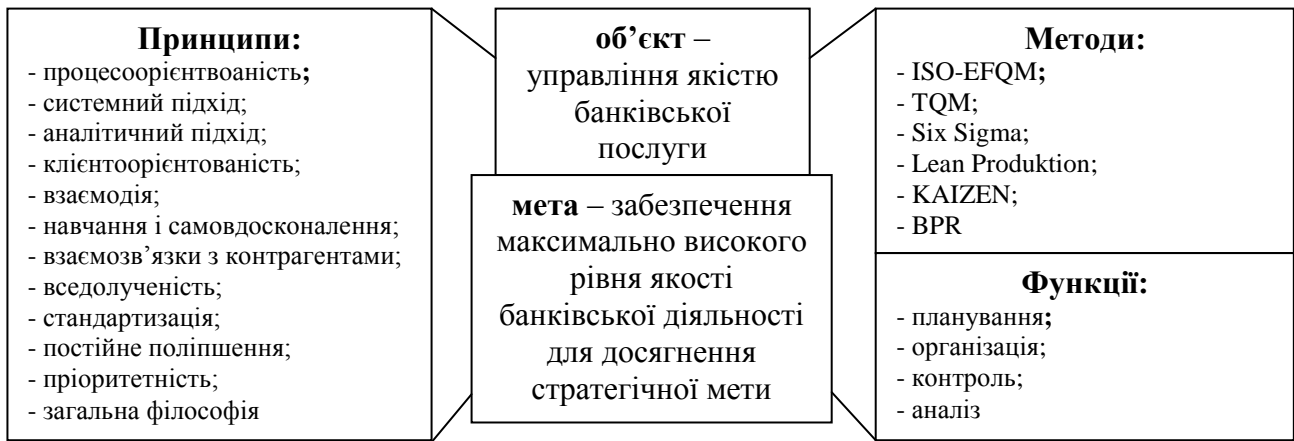
Досить важливим для банку є процес контролю та управління якістю банківських послуг. Даний процес дозволяє банку пристосовуватись до

зовнішніх змін на ринку банківських послуг, до бажання клієнтів, до позицій конкурентних установ і т.п. Спостерігаючи за сучасними тенденціями, що склалися у банківській сфері (згортання діяльності банків щодо надання кредитів на авто та житло, пониження відсоткових ставок за депозитами, втрата системними банками частки ринку через надання неякісних послуг [1]), можна сказати, що питання управління якістю банківських послуг є доволі актуальним.

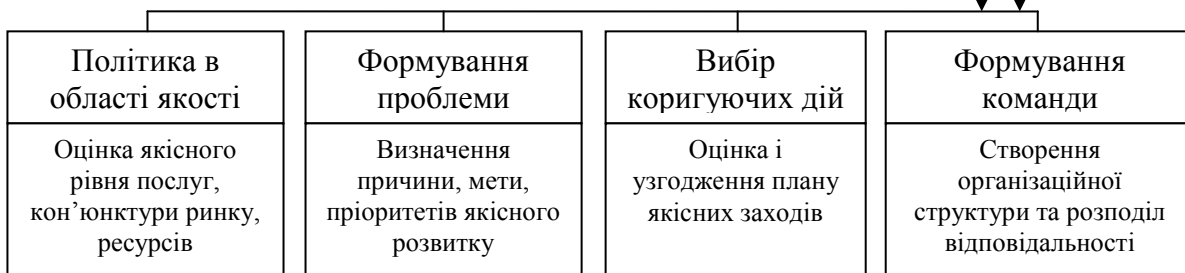
Враховуючи специфіку банківської діяльності, обов'язковими елементами системи управління якістю банківських послуг будуть наступні (рис. 1 – див. нище):

- 1) політика в області якості; 2) система планування якості;
- 3) процесна модель організації; 4) система контролю якості: внутрішній (апробація продукції, процесів тощо); зовнішній (стандартизація та сертифікація якості) [3];
- 5) система моніторингу задоволеності споживачів (методи збору та аналізу інформації) [2];
- 6) система аналізу якості з боку керівництва
- 7) система безперервних поліпшень якості.

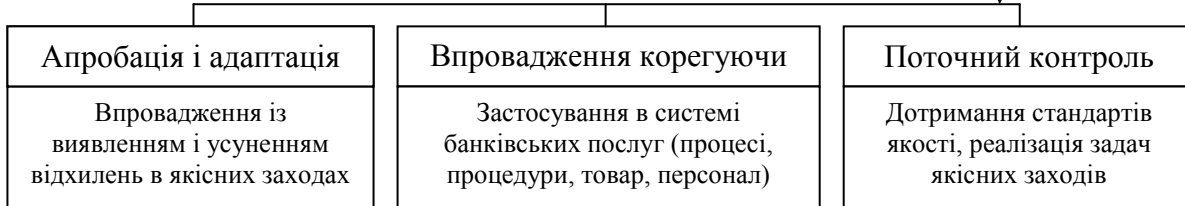
Розглядаючи якість банківського обслуговування, варто виділити всіх зацікавлених сторін, які тим чи іншим чином пов'язані з оцінкою надання банківських послуг, та виділити критерії якості банківського обслуговування з позицій цих суб'єктів (табл. 1 – див. нище).

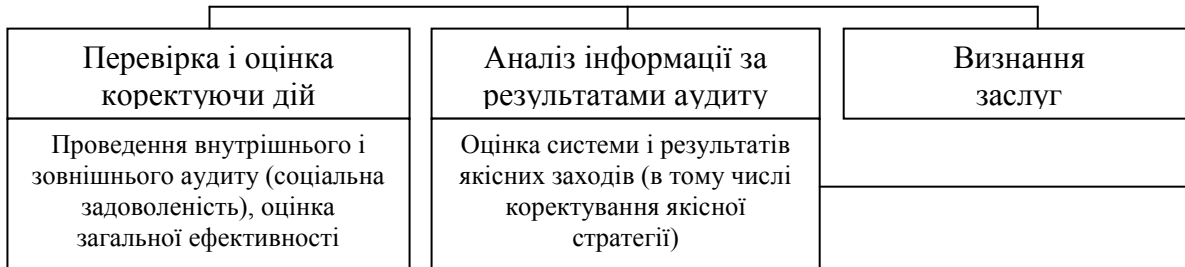
Прогнозування і планування заходів з управління якістю банківських послуг (I етап)

Виконання заходів з управління якістю банківських послуг (II етап)

Перевірка і аналіз заходів (III етап)

Супроводження і оптимізація управління якістю банківських послуг (IV етап)

Рисунок 1. Система управління якістю банківських послуг

**Критерії визначення якості банківського обслуговування з позиції
зацікавлених сторін**

Зацікавлена сторона	Потреби та очікування (сподівання)	Критерії визначення якості банківського обслуговування (якісні та кількісні)
Споживач (клієнт банку)	Отримання банківських послуг із бажаними характеристиками, високим рівнем обслуговування, доступною ціною та прийнятним рівнем ризику	Доступність (економічність, ціна послуги) Функціональність (асортимент банківських послуг) Зручність (місце розташування банку, графік роботи банку, швидкість обслуговування) Зрозумілість (зрозумілі процедури оформлення документації) Безпека (фізична та інформаційна безпека збереження матеріальних цінностей та особистих даних клієнтів; фінансова безпека) Якість обслуговування клієнтів (компетентність, кваліфікація, ввічливість та бажання персоналу допомогти клієнту, гнучкість та оперативність обслуговування)
Власники банку (акціонери)	Стійкість банку, зростання ринкової вартості банку та покращення репутації	Прозорість діяльності (врахування потреб усіх зацікавлених сторін) Досягнення стійкого розвитку та зростання капіталізації банку Наявність стратегії корпоративного управління банком
Керівник банку (органи управління банком)	Підвищення рентабельності банку та стабільна діяльність банку	Стійка рентабельність банку Здійснення ефективного ризик-менеджменту Підвищення надійності банку за рахунок стабільної діяльності (досягнення позитивної динаміки показників діяльності банку) Зміцнення позицій банку щодо конкурентів (зростання позиції в різних рейтингах) Дієвість та ефективність маркетингової політики банку
Працівники банку	Гарантія зайнятості, задовільні умови праці, можливість кар'єрного зростання	Прозорі цільові показники діяльності банку, які зрозумілі працівникам Ефективна система мотивації персоналу та справедлива оплата праці (грошові винагороди, нематеріальні заохочення) Відповідність умов праці встановленим стандартам
Партнери банку	Розширення кола надійних партнерів	Взаємна вигода (налагоджена система відносин, що формує позитивну вигоду в матеріальному (зростання прибутку) та нематеріальному (покращення репутації, додаткове сервісне обслуговування клієнтів) вираженні)
Суспільство	Підвищення рівня надійності банків, відповідність діяльності банківських установ етичним та моральним нормам поведінки у суспільстві	Надійність банків (банки повинні виправдовувати довіру суспільства щодо виконання своїх зобов'язань) Прозорість та публічність діяльності банківської установи (фінансова звітність та основні показники діяльності повинні бути доступними та зрозумілими для користувачів інформації) Сприяння захисту навколишнього середовища Етичність та моральність (поведінка власників, керівників та працівників банку повинна відповідати всім нормам суспільного життя)
Держава	Стабільна діяльність банківського сектору економіки	Виконання нормативних та законодавчих вимог банківської діяльності Зростання ефективності та прозорості діяльності системоутворюючої галузі економіки Своєчасність та повнота сплати податків банками Ефективне супроводження державних програм, які реалізуються разом з банками Зниження витрат на утримання банків з державною власністю

Є такі критерії якості банківського обслуговування, які складно віднести тільки до однієї групи зацікавлених сторін. Наприклад, матеріально-технічна забезпеченість банку. Цей критерій важливий як для клієнтів банку, так і для власників, керівників та працівників банку.

Таким чином, правильне формування та збалансоване управління якістю банківського обслуговування дозволить банківським установам комплексно виявляти та нейтралізувати чинники, що негативно впливають на рівень якості.

Література

1. Базадзе К.М. Якість послуг і банківського обслуговування в системі управління конкурентоспроможністю банків. Бізнес Інформ. 2018. №5. С. 318-324.
2. Синявська О.О. Модель управління якістю банківських послуг. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. Випуск 11. Частина 3. С. 162-165.
3. Сухов М.І. Підвищення якості банківської діяльності: резерви вдосконалення стандартів регулювання. Гроші і кредит. 2017. №2. С. 3-7.

С.І. Корень,

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Л.В. Домбровська

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА ТА СИСТЕМА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЇЇ ДИНАМІКУ І ЯКІСТЬ

Розкрито сутність поняття «дебіторська заборгованість підприємства». Узагальнено причини виникнення дебіторської заборгованості а також дана всебічна характеристика факторів, які чинять вплив на її динаміку та якість.

Ключові слова: *дебіторська заборгованість, фактори впливу, фактори макросередовища, фактори мікросередовища*

Поняття «дебіторська заборгованість» досить часто зустрічається в економічній літературі, проте значних змін у трактуванні поняття протягом тривалого часу не відбулося. З економічної точки зору дебіторська заборгованість – частина оборотного капіталу підприємства, компанії; сума, яку заборгували підприємству, організації, компанії інші юридичні особи і

компанії, а також громадяни, що є їх боржниками за поставку товарів, виконання робіт, надання послуг тощо [3].

До основних причин виникнення дебіторської заборгованості на підприємстві можна віднести: 1) невідповідність обсягу грошової маси, що знаходиться в обігу, вартісному обсягу продукції, що випускається, надаваних послуг і платежів у бюджетній сфері; 2) низьку платіжну дисципліну покупців і загальний економічний стан галузей, до яких вони відносяться; 3) брак коштів у клієнта або зниження рівня його платоспроможності; 4) порушення розрахунково-платіжної дисципліни контрагентами; 5) зниження інвестиційних накопичень та інших залишків грошових коштів у підприємства; 6) значне випередження процентних банківських ставок у порівнянні з темпами інфляції (у кілька разів) і практична недоступність отримання кредитів, особливо довгострокових, для більшості підприємств; 7) відволікання платіжних засобів для закупівлі валюти і подальше знецінювання гривні; 8) нерозвиненість практики факторингу; 9) недосконала політика стягнення дебіторської заборгованості; 10) недосконалість якості аналізу дебіторської заборгованості і послідовності у використанні його результатів.

Розвиток боргових відносин між підприємствами обумовлює необхідність мати ефективні інструменти управління та контролю за її рівнем і структурою. В свою чергу ефективність інструментів управління дебіторською заборгованістю залежить від врахування основних факторів, що впливають на її динаміку та структурні зміни.

Всю сукупність і різноманітність факторів прийнято поділяти на дві кореневі групи: внутрішні та зовнішні. Внутрішніми є фактори, джерелом яких безпосередньо виступає підприємство, а отже, всі ці фактори регульовані останнім. Зовнішні – фактори, транслятором яких є зовнішнє (по відношенню до підприємства) середовище. Деякі дослідники, вважають, зовнішні фактори слід поділити ще на дві групи: макросередовища та близького оточення підприємства (умовно назвемо факторами мікросередовища) [1, 2].

Фактори макросередовища: економічні (макроекономічні) та організаційно-правові. Організаційні та правові фактори об'єднані в одну групу. По-перше, нормативно-правові та організаційні фактори дуже тісно взаємопов'язані та взаємообумовлені; по-друге, ця сукупність факторів майже не піддається кількісному вираженню. Організаційно-правові фактори є передумовами породження та прояву макроекономічних факторів, перевага останніх у ракурсі практичного застосування полягає в можливості їх кількісного опису. З огляду на методологічну складність кількісного вимірювання організаційно-правових факторів, можливо ігнорувати їх ієрархічну первісність і при побудові факторної моделі вважати факторами першого порядку саме макроекономічні.

Основними вагомими економічними факторами мікросередовища є: платоспроможність покупця; платіжна дисципліна покупця; використання негрошових способів погашення дебіторської заборгованості з боку контрагента; впливовість та економічна вагомість контрагента на ринку.

Розглянемо основні внутрішні фактори. Як і попередні, їх слід поділити на дві групи: економічні та організаційні. Основні внутрішні економічні фактори: загальний фінансовий стан підприємства; економічна та фінансова стратегія підприємства; структура дебіторської заборгованості, кількість дебіторів; можливості використання негрошових способів ліквідації дебіторської заборгованості.

Рисунок 1. Система факторів впливу на динаміку та якість дебіторської заборгованості підприємства

Основні внутрішні організаційні фактори: організаційна структура підприємства; якість організації бухгалтерського та управлінського обліку; кваліфікованість та старанність співробітників. Систему вищезазначених факторів відображено на рис. 1.

Таким чином, у системі факторів впливу на динаміку та якість дебіторської заборгованості підприємства провідну роль відіграють економічні фактори, вплив яких можливо оцінити кількісно. Можна запропонувати математичний опис взаємодії вищезазначених груп факторів у вигляді дворівневої моделі. Перший рівень описує взаємозв'язок показника стану боргових відносин між підприємствами України (частка простроченої дебіторської заборгованості в загальному обсязі дебіторської заборгованості між підприємствами України) і факторів макросередовища, що його обумовлюють. Другий рівень описує взаємозв'язок якості дебіторської заборгованості окремого підприємства і

факторів мікросередовища та стану боргових відносин між підприємствами України.

Література:

1. Ахновська І.О., Губська Н.В. Удосконалення алгоритму визначення імовірності банкрутства підприємства. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2017. № 1. С. 57–62.
2. Белозерцев В.С., Гуня В.О. Розробка механізму управління дебіторською заборгованістю підприємства: концептуальний підхід. Економіст. 2017. № 3. С. 57–60.
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.

В.О. Кулакевич,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – д-р екон. наук, доцент І.С. Крамаренко

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕДУМОВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ

Здійснено оцінку соціально-економічних передумов забезпечення ефективності менеджменту персоналу.

Ключові слова: підприємства, мотивація, стимулювання, управління персоналом, ринок праці.

Ринковий процес в Україні передбачає зміну економічної структури підприємств, що пов'язано із створенням у сфері трудової діяльності принципово нової системи мотивації праці. У процесі праці людиною створюються матеріальні блага, які задовольняють суспільні та особисті потреби. Ставлення людини до праці, її поведінка у виробничому процесі завжди певним чином мотивована. Мотивація є вагомим важелем процесу розвитку та функціонування підприємства, який визначає ступінь позитивності результатів і показників організації.

Мотивація й стимулювання є вирішальним фактором в управлінні персоналом. Всесвітньо визнані авторитети в галузі менеджменту підкреслюють, що «... на першому місці стоять люди; якщо немає відповідного персоналу, то й інші фактори виробництва мало що допоможуть у досягненні

поставленої цілі» (Т. Пітере, Р. Уотермен). «Коли у нас вже є штат, сформований із підготовлених, розумних і енергійних людей, як наступний крок потрібно стимулювати їх творчі здібності» (А. Моріта) [1, с. 104].

В нинішніх умовах функціонування підприємств однією із гострих проблем, які потребують негайного вирішення, є питання формування та розвитку кадрового потенціалу.

За даними Державної служби статистики України, спостерігаємо зменшення економічно активного населення країни. Так, у 2010 році економічно активне населення у віці 15-70 років становило 20 894,1 тис. осіб, працездатного віку – 19 164,0 тис. осіб, а в 2018 році дані показники становили 17 939,5 тис. осіб та 17 296,2 тис. осіб відповідно. Зменшення даних показників необхідно пов'язати із загальним зменшенням чисельності населення України, відтак за період дослідження воно скоротилося на 3809,7 тис. осіб [2].

Позитивним є зменшення безробітного населення, як у віці 15-70 років, так і працездатного віку. У 2018 році безробітне населення становило 1578,6 тис. осіб, що менше за 2010 рік на 135,3 тис. осіб, працездатного віку 1577,6 тис. осіб, що менше на 134,9 тис. осіб відповідно. Однак у структурі до економічно активного населення відповідної вікової групи безробітне населення (за методологією МОП) коливається в межах 8,2-8,8% у віці 15-70 років та 8,9-9,1% працездатного віку за період дослідження. Серед економічно неактивних громадян кожен другий був пенсіонером, кожен п'ятий – учнем або студентом, стільки ж виконували домашні обов'язки та перебували на утриманні. Серед загальної кількості економічно неактивних громадян понад 60% – це жінки. Дві третини економічно неактивних громадян мешкають в містах. Також, позитивним моментом є те, що рівень безробіття населення в цілому по Україні є набагато нижчим, ніж відповідний показник по країнах Євросоюзу (10,8%).

У структурі зайнятого населення 84,2% складають наймані працівники, 14,6 % – самозайняті особи, 0,9 % – роботодавці, решта – безкоштовно працюючі члени сім'ї. Серед зайнятого населення 21,6% (або 3541,3 тис. осіб)

були зайняті у неформальному секторі економіки. Серед видів економічної діяльності найбільш поширеною неформальна зайнятість була у сільському, лісовому та рибному господарствах (42,7%), у оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів (19,5%), а також у будівництві (15,3%).

Неформально зайняте населення за статтю, місцем проживання та статусом зайнятості у 2018 році розподіляється наступним чином: жінки – 18,6%, чоловіки – 24,5%; міське поселення – 14,2%, сільська місцевість – 38,2%; за наймам – 12,2%, не за наймом – 71,9%.

Збільшення рівня зайнятості населення спостерігається в більшості регіонах країни, окрім Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької та Чернігівської областей. Найвищий рівень економічної активності був у Дніпропетровській, Миколаївській, Харківській, Луганській областях та м. Києві.

Середня заробітна плата працівників, нарахована за одну оплачену годину, становила, наприклад, в 2017 році 47,04 грн., що на 13,02 грн. більше (38,3%) порівняно з 2016 роком. Найвищий рівень оплати мали працівники віком 25-44 років, найнижчий – працівники віком до 25 років та віком 60 років і старше [2]. Така низька заробітна плата для молоді пояснюється браком кваліфікації та практики на початку професійної кар'єри. Що стосується працівників-пенсіонерів – така тенденція вказує на зосередження їх зайнятості на низькооплачуваних роботах. Такий рівень заробітної плати для працівника – це головний мотиваційний чинник, який стимулює його підвищувати кваліфікацію і розвивати творчий потенціал.

За видами економічної діяльності найбільше зайняте населення у 2018 р. спостерігаємо: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (22,3%); сільське, лісове та рибне господарство (18,0%); промисловість (14,8%); освіта (8,7%) [2].

Необхідно зазначити, що головним показником соціальної напруги зайнятого населення є заборгованість із виплат заробітної плати. Аналізуючи її динаміку, констатуємо, що на початок 2017 заборгованість з виплат заробітної

плати досягла позначки 2016 року і склала 2581,7 млн. грн., що на 128,8% більше, ніж на 1.01.2016 р. В цілому, починаючи з 2014 р. спостерігається негативна тенденція збільшення заборгованостей населенню. Слід також акцентувати увагу, що кількість працівників, переведених з економічних причин на неповний робочий день (тиждень) у 2016 році скоротилася на 277,9 тис осіб та становила 5,9% середньооблікової кількості штатних працівників (464,2 тис. осіб) [2]. При цьому, серед працівників, переведених з економічних причин на неповний робочий день (тиждень), кожен шостий – працівник підприємств промисловості.

Ринок праці є важливою сферою економічного та соціально-політичного життя населення, який при ефективній роботі забезпечує не тільки збільшення суспільного продукту, але й задоволення матеріальних потреб і добробуту суспільства. Саме результативно функціонуючий ринок праці підтримує відповідний рівень зайнятості та сприяє розвитку професійного людського капіталу.

Отже, проведений аналіз факторів економічного та соціального середовища, дозволяє акцентувати увагу на таких позитивних змінах на ринку праці [2]: призупинення обсягів масових звільнень; поступове збільшення рівня оплати праці; зростання зайнятості у галузях пов'язаних напрямом переробки та експорту сільськогосподарської продукції; збільшення обсягів зайнятих у будівництві і проектах з відновленням інфраструктури; поступове відновлення кількості зайнятих у промисловості.

Але попри сприятливих тенденцій розвитку ринку праці, невирішеними залишаються наступні проблеми: посилення дисбалансу в професійно-кваліфікаційному розрізі внаслідок низької швидкості реагування ринку освітніх послуг на динамічні зміни ринку праці; значна плінність кадрів у пріоритетних видах економічної діяльності, а також відтік населення з сільської місцевості через низький рівень заробітної плати; міграція за кордон висококваліфікованих кадрів, особливо серед молоді, у зв'язку зі значно нижчим рівнем оплати праці в Україні, у порівнянні з іншими країнами;

скорочення персоналу, що відбувається без одночасної організації зайнятості вивільнених працівників, через модернізацію технологічних процесів.

Отже, вирішення поставлених проблем дозволить у подальшому сприятливо розвиватися ринку праці в Україні.

Література:

1. Данилевич Н. Шляхи вдосконалення системи мотивування в процесі управління персоналом підприємства. *Науковий журнал «Психологічні виміри культури, економіки, управління»*. 2018. № 11. С. 102–118. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/42254/2/2018v11_Danilevich_N-Shliakhy_vdoskonalennia_102-118.pdf (дата звернення 04.11.2020).

2. Офіційний веб сайт Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 04.11.2020).

В.М. Лисиганич,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – старший викладач Пипкіна Л.С.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ЗВІТНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто актуальні питання методики та організації аудиту звітності малих підприємств. Доведено, що аудит фінансової звітності є ключовим аспектом аудиторської перевірки.

Ключові слова: аудит, фінансова звітність, малі підприємства, критерії, висновок.

Згідно з Міжнародним стандартом аудиту 200 «Мета та загальні принципи аудиторської перевірки фінансових звітів», мета аудиту фінансових звітів суб'єкта господарювання полягає у наданні аудиторіві можливості висловити думку про те, чи складені фінансові звіти в усіх суттєвих аспектах відповідно до застосованої концептуальної основи фінансової звітності [2, с. 387]. Тобто, метою є незалежна експертиза для встановлення реальності та достовірності фінансової звітності малого підприємства, своєчасності та точності її показників.

Для підтвердження виконання малим підприємством усіх умов підготовки фінансової звітності, аудитор повинен розробити алгоритм своїх дій за наступними напрямками:

1. Виявити фінансово-господарські операції та події, що мали місце протягом звітного періоду, згрупувати їх за змістом.

2. Визначити коло рахунків бухгалтерського обліку, на яких відображені операції та події, сальдо цих рахунків у фінансовій звітності на кінець звітного періоду.

3. Вивчити обсяг і зміст інформації, що подається до розкриття.

З метою виконання намічених дій доцільно розукрупнювати інформацію фінансової звітності таким чином, щоб аудиторські докази логічно і повно відображали всі процедури аудиту. Послідовність розукрупнення показників фінансової звітності представляється в такий спосіб:

– по-перше, вивчення процедур підготовки фінансової звітності в зворотному порядку;

– по-друге, виділення зі звітності важливих сегментів і формування цілей аудиту в рамках кожного сегмента;

– по-третє, статті розподіляються на рахунках бухгалтерського обліку, що впливають на формування значень відповідних статей;

– по-четверте, проводиться групування рахунків за господарськими операціями, які слугують підставою для запису на рахунках.

На базі узагальнення результатів тестування сальдо і оборотів відповідних рахунків бухгалтерського обліку та господарських операцій визначається відповідність кожної статті встановленим критеріям [3].

Основним тестованим елементом є господарська операція. Така послідовність досягнення мети аудиту – основа організації процесу аудиторської перевірки малого підприємства. Склад і зміст фінансової звітності підпорядковані завданню комплексного задоволення інформаційних потреб її користувачів, і кожен елемент звітності виконує функції надання інформації в певному розрізі. Тому при формуванні думки про достовірність звітності

важливо не тільки отримати уявлення про правильність складання її форм, а й наскільки зміст кожного елемента представленої підприємством звітності відповідає встановленому інформаційному завданню (табл. 1)

Таблиця 1

Елементи фінансової звітності та інформаційне завдання

Елементи фінансової звітності	Інформаційне завдання
Бухгалтерський баланс	Достовірне відображення майнового та фінансового положення підприємства на звітну дату
Звіт про фінансові результати	Характеристика фінансових результатів діяльності підприємства за звітний і попередній періоди
Пояснення до бухгалтерського балансу і звіту про фінансові результати	Додаткова інформація, що не розкрита в бухгалтерському балансі і в звіті про фінансові результати, але необхідна користувачам для реальної оцінки майнового і фінансового становища підприємства
Аудиторський висновок	Підтвердження достовірності фінансової звітності підприємства

Усі частини фінансової звітності – це єдине ціле, достовірність яких, згідно зі звітними документами, повинна бути підтверджена у взаємозв'язку і несуперечності всіх показників, що містяться у формах фінансової звітності.

Підвищення ролі аудиту в розвитку бухгалтерського обліку та звітності вимагає посилення його дієвості. У зв'язку з цим необхідно виділити основні передумови забезпечення дієвості аудиту фінансової звітності:

- якісні стандарти аудиторської діяльності відповідають міжнародним стандартам аудиту (МСА);

- чіткі правила незалежності аудиторських організацій та аудиторів;

Передумови підготовки фінансової звітності, відповідно до Міжнародного стандарту аудиту 500 «Аудиторські докази», повинні прийматися за умови охоплення всіх аспектів, а саме:

- Виникнення – відображені в обліку господарські операції і події фактично мали місце і відносяться до діяльності підприємства.

– Повнота – усі господарські операції та події, які повинні бути відображені в обліку, були відображені.

– Точність – суми та інші дані, які стосуються відображених в обліку господарських операцій і подій, були відображені належним чином.

– Віднесення до відповідного періоду – господарські операції та події були відображені у відповідному обліковому періоді.

– Класифікація – господарські операції та події були відображені на відповідних рахунках бухгалтерського обліку.

– Існування – відображені в обліку активи, зобов'язання і капітал фактично існують.

– Права і обов'язки – підтвердження приналежності активів і зобов'язань суб'єктові на певну дату.

– Оцінка і розподіл – активи, зобов'язання і капітал, включені у фінансову звітність у відповідних сумах, і будь-які підсумовуючі оцінки та коригування з розподілу вартості відображені правильно [1].

Кількість аудиторських доказів устанавлюється згідно з передумовами підготовки фінансової звітності. Принципи підготовки складання фінансової звітності за національними стандартами не суперечать міжнародним і включають ті ж елементи, а саме: активи, зобов'язання, капітал, доходи і витрати, що відображають реальні господарські процеси. Угрупування їх відповідним чином дасть змогу правильно виконати розукрупнення звітності, визначити основні напрями планованої перевірки і перелік аудиторських процедур, необхідну кількість доказів по кожному перевіряючому факту господарської діяльності.

Література

1. Міжнародний стандарт аудиту 500 «Аудиторські докази». URL: <http://base.garant.ru/71538718> (дата звернення 06.11.2020)
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг / О.Л. Ольховікова [та ін.]; пер. з англ. Київ, 2010. 846 с.
3. Кодекс етики професійних бухгалтерів-2009 / За ред. С.Я. Зубілевич; пер. з англ. Київ: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2010. 124 с.

Н.А. Несірова,
здобувач вищої освіти спеціальність 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.екон.наук, доцент Л.В. Домбровська

СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГНУЧКОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Розкрито сутність стратегії інвестиційної діяльності комерційного банку. Висвітлено вимоги до змісту інвестиційної стратегії. Деталізовано принципи, на яких засновано формування і функціонування інвестиційної стратегії. Запропоновано стратегію забезпечення фінансової гнучкості прийняття рішень в банківській інвестиційній діяльності.

Ключові слова: *комерційний банк; інвестиційна діяльність; інвестиційна стратегія*

Стратегія інвестиційної діяльності банку являє собою цілісний взаємопов'язаний структурований комплекс послідовних дій (виважених управлінських рішень) в умовах ресурсних обмежень, який спрямований на формування довгострокової ефективної інвестиційної діяльності банку, зміцнення конкурентної позиції банку на інвестиційному ринку з урахуванням зміни його кон'юнктури.

Як правило, у вітчизняних банках інвестиційна стратегія представлена в Інвестиційній декларації банку, тобто нормативному документі, відбиваючим стратегічні плани на 3-5 р. Інвестиційна стратегія, насамперед, повинна: включати в себе заходи як короткострокового, так і довгострокового характеру; вирішувати гострі проблеми, що існують в комерційному банку, в частині інвестиційної діяльності банку; мати ясно сформульовану мету (наприклад, вирішення проблеми ліквідності, зниження рівня ризику, підвищення рівня прибутковості); бути комплексною, враховувати всі сфери діяльності, всі зовнішні і внутрішні чинники діяльності; адекватно реагувати на існуючі проблеми та ідентифікувати причини кризового стану.

Виходячи з цього, на наш погляд, банку при підготовці Інвестиційної декларації слід враховувати існуючі інституційні, ринкові та адміністративні обмеження гнучкості прийняття рішень. Такий облік означає їх кількісну оцінку і розробку інструментів їх подолання. Тому стратегія подолання обмежень являє собою сукупність заходів, спрямованих на розвиток інвестиційної діяльності банків в довгостроковій перспективі на основі управління гнучкістю прийняття рішень. Реалізація інвестиційної стратегії відбувається відповідно до трьох видами обмежень гнучкості прийняття рішень в інвестиційній діяльності банків. Таким чином, подолання кожного з таких обмежень буде означати перехід банку на якісно новий рівень інвестиційної діяльності, що дозволяє використовувати нові інструменти і методи ведення бізнесу, залучення інвесторів і при цьому забезпечувати безперервність і стабільність роботи банку в даній сфері (рисунок 1).

Формування і функціонування інвестиційної стратегії засноване на наступних принципах:

1) принцип інтегрованості означає, що інвестиційна стратегія банку повинна органічно інтегруватися в загальну систему управління банком, виступаючи однією з основних і функціональних підсистем, яка забезпечує реалізацію як стратегічних, так і тактичних завдань;

2) принцип системності припускає, що при розробці інвестиційної стратегії банк розглядається як певна система, повністю відкрита для активної взаємодії із зовнішнім інвестиційним середовищем. Відкритість банку як соціально-економічної системи та його здатність до самоорганізації дозволяють забезпечувати якісно новий рівень формування його інвестиційної стратегії;

3) принцип комплексності передбачає те, що процес стратегічного управління інвестиційною діяльністю банку являє собою складний організаційно-управлінський комплекс;

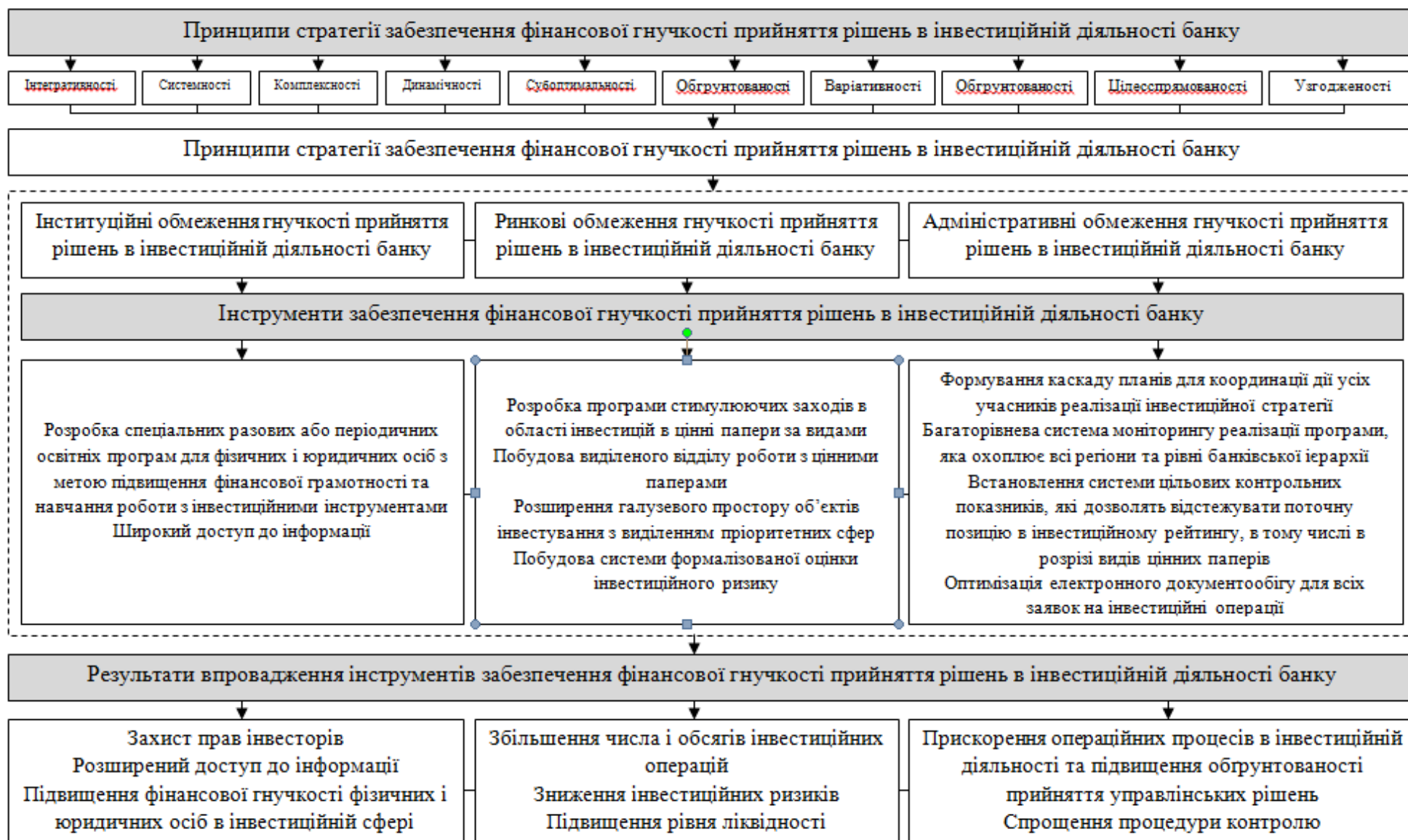

Рисунок 1. Стратегія забезпечення фінансової гнучкості прийняття рішень в банківській інвестиційній діяльності

4) принцип динамічності передбачає своєчасну і відділу банку на заміну параметрів інвестиційної діяльності у зовнішній і внутрішньому середовищі банку;

5) принцип субоптимальності припускає, що витрати на планування (бюджетування) стратегічного управління інвестиційної діяльності банку повинні раціонально співвідноситися з отриманими результатами;

6) принцип обґрунтованості передбачає врахування всіх лімітів фінансових ресурсах банку, на основі раціональних норм і нормативів, на використанні прогресивних методів їх розробки;

7) принцип варіативності увазі розробку менеджерами інвестиційного відділу окремих управлінських рішень в сфері формування інвестиційних ресурсів банку відповідно до коригуванням залежно від системи критеріїв впливу на інвестиційну стратегію;

8) принцип цільової спрямованості спрямований на формування та реалізацію стратегії здійснення ефективної інвестиційної діяльності банку, орієнтоване на існуюче фінансово-економічний стан, на соціально-економічні завдання і потреби інвестиційного ринку в певний період часу;

9) принцип адаптації враховує певний резерв на впровадження стратегічного управління інвестиційної діяльності банку в загальну систему менеджменту банку.

Відповідно до запропонованих принципів інвестиційна стратегія забезпечення фінансової гнучкості прийняття рішень повинна бути узгоджена зі стратегічними цілями і напрямками стратегічної діяльності банку, так як будучи частиною загальної стратегії розвитку банку, інвестиційна стратегія носить стосовно неї підрядний характер.

А.А. Орманжи,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ

Представлено напрями стратегічного планування сталого розвитку промислового регіону. Запропоновано систему дій які можуть бути впроваджені у механізмі стратегій сталого розвитку.

Ключові слова: *регіон, регіональний розвиток, стратегії, сталий розвиток.*

Забезпечення сталого регіонального розвитку в сучасних умовах функціонування економіки України вимагає реалізації стратегії соціально-економічних перетворень, спрямованих на зміну соціальних й економічних пріоритетів розвитку та механізмів їх реалізації. Реалізація стратегій розвитку має допомогти перетворити економіку України на більш модерну, базовану на інноваціях та активності підприємців, що ґрунтується на оптимальному розміщенні економічних суб'єктів та ощадливому використанні природних ресурсів [1, с. 238].

Стратегія розвитку регіону являє собою узагальнену модель дій, необхідних для досягнення поставлених цілей управління на основі вибраних критеріїв та ефективного розподілу ресурсів, вона забезпечує якісне визначення напрямів розвитку території у довгостроковій перспективі та спрямована на зміцнення позицій регіону.

Розроблення стратегії його розвитку передбачає визначення мети, цілей, пріоритетних напрямів, інноваційних пріоритетів та завдань щодо їх реалізації у сферах діяльності, а також комплексу відповідних заходів, дій та рішень для досягнення мети розвитку регіону. У сучасних кризових умовах наявність стратегії забезпечує такі можливості: орієнтація розвитку регіону на розв'язання ключових проблем, у т.ч. збереження підприємницького потенціалу регіону, що, безумовно, зменшить гостроту соціальних питань, підвищення керованості соціально-економічних процесів та швидкість реакції на зміни, нові

можливості, загрозливі тенденції; оцінювання альтернативних варіантів використання інвестиційних ресурсів; стабілізація внутрішнього середовища, протидія виникненню негативних тенденцій; концентрація управлінського потенціалу на вирішенні ключових цілей розвитку. До стратегічних напрямів державного регулювання відносять [2, с. 24]:

- 1) Збільшення обсягу інвестицій в основні сфери економіки регіонів, що визначають стратегічні пріоритети їхнього розвитку.
- 2) Підтримку малого та середнього підприємництва.
- 3) Сприяння створенню та впровадженню інновацій.
- 4) Розвиток туризму та рекреації.
- 5) Розвиток виробничої та соціальної інфраструктури.
- 6) Поліпшення якості освіти.
- 7) Збільшення наукового потенціалу, активізація зовнішніх контактів навчальних закладів і дослідних установ.
- 8) Створення механізму запобігання зростанню безробіття, запровадженню механізму легалізації зайнятості.
- 9) Реформування системи місцевого самоврядування.
- 10) Запровадження програмно-цільового методу формування і виконання місцевих бюджетів.

Можливість переходу промислових регіонів до сталого розвитку вимагає розв'язання таких актуальних проблем:

1. Перебудова структури економіки: структурне перетворення на основі використання відносних конкурентних переваг економіки регіону (формування «точок зростання»), створення внутрішньо-регіональних циклів виробництва товарів і надання послуг із найвищим рівнем відносних та конкурентних переваг для внутрішнього регіонального споживання і міжрегіонального обміну на умовах відтворення; розвиток та становлення нових організаційно-правових форм господарювання у процесі формування ринкових відносин у регіоні; роздержавлення та приватизація на умовах раціонального використання власності, задоволення інтересів суспільства та мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище; розвиток ринкової інфраструктури; технологічне

оновлення виробництва.

2. Соціалізація економіки регіону: створення рівних соціальних і економічних можливостей для всіх громадян; досягнення раціональної структури зайнятості; створення справедливої системи соціального захисту населення; розвиток соціальної інфраструктури.

3. Забезпечення раціонального природокористування та екологічної безпеки як результату трансформаційних перетворень: збереження (відновлення) структури природно-ресурсного потенціалу регіону; ведення господарства в регіоні з урахуванням екологічної ємності території та збереження екологічного балансу.

Таким чином, стратегічною метою розвитку промислових регіонів визначено поліпшення якості життя населення, підвищення рівня добробуту та екологічної безпеки на основі раціонального використання природно-ресурсного та людського потенціалу території.

Література

1. Ільченко В.М. Стратегії економічного розвитку та комплексні програми України на період до 2020 року. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.: у 2-х ч. Ч. 1. Дніпро: УМСФ, 2016. С. 237-242.

2. Жихор О.Б., Кузьминчук Н.В. Модель державного регулювання розвитку регіону: стратегічні, тактичні та операційні напрями. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2013. № 1. С. 21-25.

О.М. Праслова,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – старший викладач Пипкіна Л.С.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Розглянуто проблемні питання проведення аудиту кредиторської заборгованості, надано пропозиції щодо його удосконалення.

Ключові слова: *аудит, кредиторська заборгованість, розрахунки, докази, шляхи удосконалення*

Під час здійснення господарських операцій підприємства вступають з іншими господарюючими суб'єктами в певні економічні взаємовідносини, наслідком яких є виникнення кредиторської заборгованості. Кредиторська заборгованість є одним із джерел формування засобів для підприємств і тому виступає складовою частиною господарських операцій економічних суб'єктів, з точки зору їх фінансової стабільності.

Метою аудиту кредиторської заборгованості, як і інших статей балансу, є отримання достатніх доказів впевненості підтвердження зобов'язань перед підприємством, достовірності відображення та розкриття інформації відповідно до діючих принципів та тверджень, подання фінансової звітності і здатності підприємства ефективно використовувати кредитну політику для збереження подальшої безперервної діяльності підприємства.

Згідно з Міжнародними стандартами аудиту, для того, щоб підтвердити достовірність будь-якої статті балансу, в тому числі і кредиторської заборгованості, необхідно зібрати достатні аудиторські докази для підтвердження тверджень у фінансових звітах. Ці твердження такі: існування; права і обов'язки; наявність; повнота; оцінка вартості; подання і розкриття інформації.

Для підтвердження достовірності відображення у звітності інформації про зобов'язання проводиться незалежна аудиторська перевірка.

Проведення аудиторської перевірки в Україні регламентується Законом України «Про аудиторську діяльність» [3] та Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості й супутніх послуг (далі – Міжнародні стандарти аудиту (МСА) [1], які підготовлені Міжнародною федерацією бухгалтерів.

Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг формують загальний підхід до проведення аудиту, масштаб перевірки, види звітів аудитора, питання методології й основні принципи, яких мають дотримуватись аудиторів.

Завдання аудиту – оцінка інформації, наведеної в бухгалтерських документах, і надання аудиторського висновку.

Аудит кредиторської заборгованості - один із напрямів аудиторської перевірки, який направлений на оцінку системи бухгалтерського обліку та виявлення зловживань і помилок. Спеціального стандарту, яким би регламентувався аудит поточної кредиторської заборгованості, немає, однак існують Міжнародні стандарти аудиту (МСА), які регламентують окремі етапи аудиторської перевірки.

Для характеристики досліджуваних об'єктів аудиту застосовують МСА 530 «Аудиторська вибірка та інші процедури вибіркової перевірки», МСА 505 «Зовнішні підтвердження» та МСА 230 «Документація» [1].

Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання», поточні зобов'язання на дату балансу оцінюються за вартістю погашення [3]. У цьому випадку аудитору потрібно повторити процедуру класифікації зобов'язань для визначення правильності бухгалтерської оцінки.

Для забезпечення повноти перевірки поточні зобов'язання пропонується перевіряти за допомогою таких процедур:

- визначити за статтями фінансової звітності межу суттєвості;
- установити, які саме суми відображені у фінансовій звітності, та розглянути первинні документи й договори, внаслідок яких вони виникли;
- за загальною кількістю прибуткових документів і сумою отриманих авансів сформувавши вибірку;
- методом запиту та підтвердження перевірити реальність існування контрагентів і суму залишку;
- визначити за допомогою повторного проведення процедур результат операцій та необхідність їх відображення у фінансовій звітності.

Основними етапами проведення аудиту поточних зобов'язань є такі, як підготовчий, планування аудиту, отримання аудиторських доказів і формування висновку аудитора.

На підготовчому етапі аудиторської перевірки кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги обумовлюються умови щодо дослідження об'єкта аудиту та укладання договору. У договорі зазначають усі суттєві питання стосовано аудиторської перевірки.

На етапі планування складають загальний план аудиту кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Він складається з таких розділів: планування й перегляд; тестування системи внутрішнього контролю; розрахунки з постачальниками та підрядниками; розрахунки з постачальниками, договори з якими укладено на один рік; розрахунки з постачальниками, які мали одиничний характер; заборгованість із терміном погашення до одного року; заборгованість, термін погашення якої минув; короткострокові векселі видані; видані й погашені векселі; видані, але не погашені векселі; аудиторські процедури; підготовка аудиторського висновку (звіту); передача результатів аудиторської перевірки.

Для проведення аудиторської перевірки кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги аудитор після загального плану аудиторської перевірки потрібно скласти програму аудиту із зазначенням методів і прийомів, які будуть використовуватися для одержання аудиторських доказів.

Найважливішим об'єктом аудиторської перевірки кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги є розрахунки з постачальниками та підрядниками. Дослідження наукових праць з аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками дає змогу стверджувати, що багато науковців наводять завдання й послідовність аудиторської перевірки розрахунків із постачальниками та підрядниками, узагальнюючи їх разом з іншими поточними зобов'язання в одному понятті «кредиторська заборгованість», що негативно позначається на можливості застосування поданих ними рекомендацій. Також свої особливості має аудиторська перевірка розрахунків із постачальниками, яка проводиться у складі аудиту фінансової звітності.

Метою аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками науковець Н.М. Проскуріна визначає перевірку наявності та правильності оформлення первинних документів, що є підставою для записів із кредиторської заборгованості; оцінку синтетичного й аналітичного обліку, правильність використання рахунків Плану рахунків; перевірку правильності розрахунків із кредиторської заборгованості (оплата коштами, вексями). До об'єктів аудиту кредиторської заборгованості науковець відносить елементи облікової політики, операції з обліку, записи в первинних документах, обліку й звітності [4, с. 370].

Відповідно до Міжнародного стандарту аудиту 500 «Аудиторські докази» аудиторські докази, отримані в письмовій формі, які створені третіми особами, вважаються одними з найбільш надійних, проте процедура перевірки залишків на рахунках кредиторської заборгованості – найбільш складний і тривалий процес.

На етапі отримання аудиторських доказів опрацьовуються джерела інформації щодо об'єкта аудиту, проводяться аудиторські процедури, оформляються робочі документи аудитора.

Оскільки виникнення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги характеризується великою кількістю зовнішніх контрагентів, то для аудиторської перевірки доцільно застосувати МСА 530 «Аудиторська вибірка та інші процедури вибіркової перевірки», та 505 «Зовнішні підтвердження» [1].

Проведення аудиторської вибірки передбачає дослідження бухгалтерських записів шляхом відбору певної кількості необхідних даних, які дадуть змогу достовірно оцінити всю сукупність, яка не охоплена дослідженням.

Пропонуємо наступні етапи виконання вибіркової перевірки щодо кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги:

- відбір статей для тестування задля одержання аудиторських доказів;
- організація вибірки;
- визначення обсягу вибірки;

- відбір елементів вибірки;
- здійснення аудиторської процедури;
- аналіз результатів вибірки, характеру й причин будь-яких виявлених похибок та їх впливу на аудиторську перевірку;
- оцінка результатів вибірки.

Окрім аудиторської вибірки, аудитору потрібно підтвердити заборгованість перед контрагентами. У цьому випадку варто скористатися МСА 505 «Зовнішні підтвердження», оскільки він регламентує порядок одержання аудиторських доказів від зовнішніх користувачів. Для отримання зовнішніх підтверджень аудитору потрібно надіслати запит до підприємства для підтвердження заборгованості.

Найбільш поширеними об'єктами зовнішніх підтверджень є рух на поточних рахунках, позики, надані позикодавцями, залишки на рахунках кредиторської заборгованості. На достовірність аудиторських доказів, отриманих із використанням зовнішніх підтверджень, впливають компетентність, незалежність, відповідальність, знання підтверджувальних питань й об'єктивність респондентів.

Провівши аудиторські процедури для одержання аудиторських доказів аудитор складає висновок щодо наявності кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, належно оформлених первинних документів, достовірності відображення на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності, а також, за необхідності, – про розкриття інформації в примітках до фінансової звітності.

Запропоновані етапи виконання вибіркової перевірки щодо кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, з врахуванням вимог Міжнародних стандартів аудиту, дадуть змогу оперативно та своєчасно отримувати інформацію, проводити перевірку, виявляти можливі порушення.

Література

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг URL: www.apu.com.ua/files/temp/Ukr-block_T1_2010.pdf (дата звернення 01.11.2020)

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 20.10.2020).

3. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.1993 № 3125-XII URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12> (дата звернення 01.11.2020)

4. Проскуріна Н. М. Процедурне забезпечення аудиту. Теорія та практика: монографія. Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. Київ: ДП «Інформ. аналіт. агентство», 2011. 739 с.

О.С. Сімахін,

здобувач вищої освіти спеціальності 075 «Маркетинг»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Р.С. Зубков,

професор кафедри
підприємництва, управління та адміністрування
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто вплив глобалізації на маркетингову діяльність підприємства. Визначено, що глобалізація світової економіки здійснила значний вплив на маркетинг підприємств, які для успішного функціонування повинні зважати не лише на внутрішньодержавні фактори, а й спиратися на зовнішній ринок із врахуванням інтересів споживачів-закордонних держав і збільшенням конкуренції серед закордонних конкурентів.

Ключові слова: глобалізація, зовнішнє середовище, організація, маркетингова діяльність, підприємство.

В умовах глобалізації поняття конкуренції стосується практично кожного підприємства. Підприємство може у зв'язку з цим запроваджувати різні стратегії, які дадуть йому змогу досягти максимального зниження рівня витрат, зростання продуктивності наявних виробничих засобів або також підвищення рівня якості обслуговування клієнта. Отримання заощаджень витрат вимагає однак застосування нового підходу, пов'язаного з організацією виробництва і управлінням діяльністю підприємства. Здатність підприємства до обслуговування клієнта на рівні, який перевищує його очікування, є істотним елементом конкурентної переваги на глобальному ринку.

Перш ніж прийняти рішення про вихід на міжнародний ринок, підприємство має оцінити можливі ризики, а саме: невірне розуміння уподобань закордонних споживачів і, як наслідок, пропозиція неконкурентоспроможної продукції; інша культура ведення бізнесу; недостатня кількість управлінських кадрів, що мають досвід міжнародної діяльності; можливість зміни владою іноземної держави торгового законодавства, девальвації валюти. Для реалізації поставленої мети прийняття управлінського рішення міжнародного маркетингу у функціонуванні зовнішньоекономічної діяльності підприємств необхідно провести маркетингове планування та визначити стратегії міжнародного маркетингу зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Зокрема, стратегію максимізації прибутку, цінову маркетингову стратегію, стратегію збільшення обсягів реалізації послуг, підвищення конкурентоспроможності та якості задоволення споживачів, а також стратегію вдосконалення керування персоналом та визначено місце маркетингових заходів у системі підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств на міжнародному ринку [2, с. 18].

При глобальній економіці маркетинг, як правило, вимагає використання нетрадиційних форм і методів управління, гнучкого і творчого застосування різноманітних підходів до просування товарів на глобальному ринку. На цьому етапі розвитку глобалізації у світовій економіці поєднання глобального маркетингу та міжнародного менеджменту стає складовою глобальних фірм. Тут охоплюються всі сфери діяльності корпорації, вона більше не орієнтується на країну походження, а прагне задовольнити потреби, притаманні у всьому світі. Глобалізація стосується насамперед концепції товару і не обов'язково вимагає змін інших інструментів маркетингу, таких як комунікація, ціна і збут, вони здебільшого зберігають індивідуальну адаптацію до місцевих умов [5,с.187].

Зміни в середовищі можуть бути ендогенного (внутрішнього) або екзогенного (зовнішнього) походження. Глобалізаційні процеси формують зміни екзогенного характеру, вони приходять з-поза меж національної

економіки. Після їх входження або імплементації в національне середовище вони стають фактом економічного життя. На основі добровільної та стійкої співпраці цілого ряду суб'єктів господарювання виникає структуризація ринків, на яких транзакції плануються й управляються на ґрунті злагоджених у процесі взаємодії правил обміну. Це забезпечує його учасникам зниження ризиків невизначеності операцій, скорочення транзакційних витрат, економію на масштабах виробництва, але водночас вимагає певних зусиль щодо створення, підтримки та розвитку мережі взаємодії, збільшуючи значущість координації діяльності самостійних партнерів. Маркетинг заповнює сферу взаємодії, стає фактично концепцією управління розвитком мережі (network marketing) і концепцією партнерських взаємин (relationship marketing), що виникають між окремими суб'єктами ринку в процесі виробництва та споживання товарів і послуг. Маркетинг тепер не тільки виконує роль інтегратора різних видів діяльності всередині компанії, а й погоджує діяльність різних спеціалізованих фірм [1, с.45].

Необхідно зазначити, що просування маркетингової діяльності у віртуальний простір Інтернету є загальносвітовою тенденцією, яка чітко простежується і в Україні. Збір інформації за вказаними напрямками здійснюється шляхом проведення кабінетних та польових маркетингових досліджень. Вторинна інформація в мережі Інтернет міститься на сайтах відповідних торгових компаній, рекламі та інших інформаційних джерелах. Первинна інформація збирається безпосередньо в момент та в місці її виникнення, чітко відповідає поставленим цілям та сприяє вирішенню існуючих проблем. За технологією проведення усі методи збору первинної інформації поділяються на традиційні та сучасні [5,с.89]

Таким чином, глобалізація світової економіки здійснила значний й вплив на маркетинг підприємств, які для успішного функціонування повинні зважати не лише на внутрішньодержавні фактори, а й спиратися на зовнішній ринок із врахуванням інтересів споживачів-закордонних держав і збільшенням конкуренції серед закордонних конкурентів.

Література

1. Єранкін О. Формування нової парадигми маркетингу в умовах глобалізації. *Маркетинг в Україні*. 2008. № 4. С. 43-50.
2. Ілляшенко С. М. Сучасні тенденції застосування інтернет-технологій у маркетингу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 4(2). С. 64-74.
3. Петруня В. Ризики маркетингової діяльності: вплив глобалізації *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. №1. С. 114-122.6
4. Чубко Т. П. Глобалізація: поняття, вплив на сучасні державу і право *Форум права*. 2010. № 1. С. 396-405.
5. Чухрай Н. І. Маркетинг у глобалізації світової економіки. *Вісник Національного університету Львівська політехніка*. 2007. № 580: Логістика. С. 184–190.

А.К. Холодецька,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Р.С. Зубков,

професор кафедри
підприємництва, управління та адміністрування
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

В роботі визначена необхідність дослідження маркетингового середовища підприємства, яке має безпосередній вплив на нього та на яке може впливати сама фірма. Визначено, що для досягнення стратегічних цілей доцільно здійснювати сегментацію ринку з метою виявлення цільових груп споживачів товарів та послуг із направленням найбільших ресурсів на роботу із ними на основі наукових методів дослідження.

Ключові слова: сегментація ринку, маркетингове середовище, сегмент, стратегічне планування, маркетинг, методи.

Маркетингове середовище – це центрована система взаємозв'язаних і взаємодіючих чинників і процесів, які роблять прямий або непрямий вплив на здатність підприємства підтримувати і розвивати взаємини з цільовими ринками. «Маркетингове середовище» – це комплекс взаємопов'язаних чинників, суб'єктів і сил, які впливають з одного боку, один на другого, а з іншого, безпосередньо на підприємство та ефективність його функціонування на обраному ринку, маркетингову діяльність. Маркетингове середовище

постійно змінюється: ринкові можливості й загрози виникають, змінюються й зникають, тому для підприємства є дуже важливим, вчасно розпізнавши ринкові можливості й загрози, розвивати можливості та знешкоджувати загрози. Маркетингове середовище формують макросередовище і мікросередовище. Маркетингове мікросередовище – частина середовища, в якому фірма безпосередньо функціонує в процесі маркетингової діяльності. До складових мікросередовища належать: безпосередньо підприємство, постачальники, маркетингові посередники, споживачі, конкуренти, громадськість. Маркетингове макросередовище – це ті фактори, якими фірма не може безпосередньо керувати, але які впливають на її маркетингову діяльність. До маркетингового макросередовища належать: економічне середовище, демографія, політичне середовище, НТП, культура, природне середовище [1, с.167].

Маркетингові посередники – це ті фірми й організації, які беруть участь у тому чи іншому етапі процесу маркетингу підприємства (маркетингові дослідження, збут, просування тощо). До них належать: торгові посередники – сприяють доведенню товару до кінцевого споживача; маркетингові фірми – здійснюють маркетингові дослідження на замовлення фірми; рекламні агентства – виступають суб'єктами маркетингових комунікацій фірми. Роль постачальників як фактора маркетингового мікросередовища визначається тим, що матеріально-технічні ресурси та комплектуючі вироби є вхідними елементами процесу виробництва товарів [1,с.167].

У внутрішньому маркетингу сегментом є група споживачів (осіб, фірм). У міжнародному – цю групу споживачів може утворювати певна кількість країн. Саме тому в міжнародній маркетинговій діяльності прийнято виділяти макрота мікросегменти. Під макросегментами світового ринку розуміють певні сукупності країн з однаковими характеристиками, виокремлені відповідно до критеріїв сегментації. Мікросегментами в міжнародному маркетингу вважаються групи споживачів на цільовому зарубіжному ринку, які

демонструють різну споживчу поведінку (вимоги, мотиви, переваги тощо) відносно товарів (послуг) фірми [4,с.34].

Світова сегментація полягає у визначенні груп потенційних покупців товарів, що однаково реагують на маркетингову діяльність фірм, у рамках світового ринку або будь-якої її частини. У результаті сегментування фірма здійснює вибір зовнішніх ринків і їх частин, на яких стає можливим ефективна реалізація пріоритетних напрямків діяльності підприємств. Визначення цільових ринків і пріоритетних напрямків діяльності через сегментування має провідне значення для всієї міжнародної діяльності фірм, оскільки з нього починається, розвивається і закінчується зовнішньоекономічна діяльність.

До бар'єрів входу на певний ринок належать такі: економія на масштабах виробництва, яка забезпечує конкурентам центрального ринку переваги у витратах на виробництво, правовий захист, який забезпечують патенти, імідж товарних марок, який створює прихильність споживачів, необхідні капіталовкладення, доступ до збутових мереж, ефект досвіду, який мають уже діючі на ринку фірми та який може бути досить вагомим, особливо у сферах з високим відсотком ручної праці [1,с.168].

Існують певні базові методи сегментації, основним із яких є кластерний аналіз споживачів (таксономія). Кластери споживачів створюються за рахунок об'єднання в групу тих, яким властиві схожі характеристики; при цьому в якості міри схожості часто використовується зважена сума квадрату розходжень між відповідями споживачів на питання. В якості результату кластеризації можуть бути ієрархічні дерева або об'єднання споживачів в групи. Окрім класичного кластерного аналізу, існує метод сегментації на основі так званої «продуктової сегментації» або сегментації ринку по параметрам продукції. Сегментація по продукту, основою якої є вивчення довгострокових тенденцій на ринку, набуває особливого значення в силу необхідності одержання правильних результатів аналізу ринку і достовірної оцінки його ємності [2,с.19].

Американські дослідники Дж. Еванс і Б. Берман розглядають шість послідовних етапів сегментації: визначення характеристик і вимог споживачів до типу товарів і послуг підприємства; аналіз відмінностей і загальних рис споживачів; розробка профілів груп споживачів; вибір споживчого сегмента або сегментів; позиціонування, створення відповідного маркетингового плану. Сегментація ринку в загальному вигляді має проводитись підприємством шляхом послідовної реалізації шести етапів [4,с.36].

Метод побудови функціональних карт – функціональна карта реалізує стратегію сегментації, яка передбачає визначення ринкових позицій конкретного товару і визначення його можливих споживачів. В більшості випадків функціональна карта відображає які товари і з якими характеристиками будуть користуватись найбільшим попитом серед споживачів [3,с.95].

Таким чином, для успішного функціонування підприємства в умовах зростаючої конкуренції важливо здійснювати дослідження маркетингового середовища, яке має безпосередній вплив на нього та на яке може впливати сама фірма. Для досягнення стратегічних цілей доцільно здійснювати сегментацію ринку з метою виявлення цільових груп споживачів товарів та послуг із направленням найбільших ресурсів на роботу із ними на основі наукових методів дослідження.

Література:

1. Бондаренко В.М. Сутність, структура та дослідження маркетингового середовища діяльності підприємств АПК. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2011. Том. 3. С. 166–172.
2. Гаврилко Т.О. Міжнародний маркетинг: *Електронний конспект лекцій*. Київ: НАУ, 2007. 80 с.
3. Дунська А., Мельничук В. Особливості вибору цільового сегменту на ринку інноваційних товарів. *Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених*. 2009. Вип. 3. С. 93–95.
4. Туницький Н. Критерії сегментації вітчизняного споживчого ринку елітних меблів. *ВІСНИК КНТЕУ*. 2010. №1. С. 33-43.

В.О. Черкашин,
здобувач вищої освіти спеціальності 075 «Маркетинг»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

МАРКЕТИНГОВЕ ПЛАНУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ

Досліджено напрями маркетингового планування сталого розвитку промислового регіону на основі проведення SWOT-аналізу.

Ключові слова: *регіональний розвиток, сталий розвиток, маркетингове планування.*

Зміна підходів до регіонального розвитку, що відбулася в Європі та зачепила зараз Україну, спрямована на посилення ролі регіонів, органів публічної влади в регіонах під час власного стратегічного планування та власного розвитку. Цілям збалансованого регіонального розвитку найбільше відповідають програми регіонального соціально-економічного та екологічного розвитку, відомі як програми сталого розвитку. Такі програми розраховані на середній термін і передбачають поетапну реалізацію цілей переходу на засади сталого розвитку. Програми розвитку є надійним заходом посилення управління соціально-економічними процесами в регіонах України. Регіональні програми формуються і реалізуються на рівні областей, районів, міст і витікають із загальнодержавних та територіальних інтересів. Регіональні програми відрізняються невеликими порівняно з державними програмами обсягами робіт і ресурсними затратами, мають цільову спрямованість, точну адресу, конкретне обмеження часових інтервалів та координуються із загальнодержавною концепцією регіонального розвитку та регіональної політики України.

Перехід до сталого регіонального розвитку з поступовою принциповою зміною механізмів економічного зростання має стати результатом дієвості економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності регіональної економіки. Дія конкурентних механізмів і реакція територіального

господарства на них у вигляді забезпечення конкурентоспроможності регіонального виробництва сприятимуть створенню якісно нових регіональних економік, які розвиватимуться на засадах інноваційно орієнтованого сталого розвитку [1].

Концепція сталого розвитку промислових регіонів має базуватися на принципах, що забезпечують успішність переходу до політики самостійного розвитку. Розроблення стратегії розвитку повинно здійснюватися на основі маркетингового планування, на основі діагнозу стартових умов регіонального розвитку шляхом аналізу сильних та слабких сторін (SWOT-аналіз) промислових регіонів. Базою для проведення SWOT-аналізу є дані всебічного аналізу та оцінки фактичного стану розвитку регіону, а саме: оцінка природно-ресурсного потенціалу, особливості соціально-економічного розвитку, демографічної ситуації в регіоні та аналіз рівня життя населення, екологічна ситуація на території промислових районів тощо. На основі проведеного SWOT-аналізу визначаються найважливіші соціально-економічні та екологічні проблеми, здійснюється вибір стратегічних напрямів розвитку регіону.

Щодо «стратегічного бачення майбутнього» промислових регіонів, то SWOT-аналіз дає змогу охарактеризувати конкурентні переваги та обмеження перспективного розвитку таких регіонів. Проведений аналіз та оцінка фактичного стану розвитку регіонів дають змогу охарактеризувати сильні й слабкі сторони у найбільш важливих сферах їхньої життєдіяльності. Під час аналізу сильних та слабких сторін функціонування регіону визначаються можливі точки зростання на основі наявних чи можливих потенційних конкурентних переваг регіону. При цьому виявляється частка власних можливостей у досягненні поставлених цілей та визначається величина допомоги, яка буде необхідна ззовні для їх реалізації (у тому числі й державної підтримки).

На основі проведеного SWOT-аналізу та відповідно до стратегічної мети визначаються найважливіші соціально-економічні та екологічні проблеми,

здійснюється вибір стратегічних напрямів розвитку регіону. Основними пріоритетами щодо розв'язання проблеми економічного зростання та соціального прогресу регіонів з урахуванням їхнього природно-ресурсного потенціалу, місця та ролі в економіці регіону, наявних та очікуваних загроз, визначено:

- підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва (передусім тваринництва);
- розвиток харчової та переробної галузей агропромислового комплексу;
- організацію високотехнологічних виробництв із підвищеними вимогами до чистоти довкілля;
- упровадження регіональної політики підтримки розвитку малого бізнесу.

Збалансований розвиток цих галузей дасть змогу суттєво підвищити рівень зайнятості населення та забезпечити зменшення на навколишнє природне середовище. Розвиток інших галузей економіки має підпорядковуватися визначеній меті і відповідати критеріям екологічної безпеки. При цьому основою екологічної політики має бути забезпечення оптимального співвідношення між економічним розвитком, здоров'ям населення та станом навколишнього середовища, обов'язкове врахування екологічного чинника в регіональних та місцевих планах дій.

Таким чином, проведений SWOT-аналіз стає базою для формування стратегій сталого розвитку регіону.

Література

1. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: http://sd4ua.org/wp-content/uploads/2016/11/Strategy_Sustainable_Development_UA.pdf (дата звернення: 27.11.2020).

Л.Л. Ясинецька,
здобувач вищох освіти спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.екон.наук, доцент Л.В. Домбровська

ПІДХОДИ ДО МЕТОДОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтовано роль інформаційно-аналітичного забезпечення в управлінні фінансовою діяльністю підприємства. Складено схему обробки облікової інформації про фінансові ресурси і потоки в системі управління фінансовою діяльністю підприємства.

Ключові слова: *фінансова діяльність, управління фінансовою діяльністю, інформація, інформаційно-аналітичне забезпечення*

Основна роль управління фінансовою діяльністю полягає в тому, щоб правильно інтерпретувати виражені мовою бухгалтерського обліку дані про ресурси та пріоритети компанії, тобто бути своєрідним експертом-перекладачем [2]. У цьому принципова його відмінність від облікової системи, інформаційна компетентність якої зводиться до підготовки та надання інформації про підсумки фінансово-господарської діяльності, не виробляючи при цьому прогнозів збільшення економічної вигоди.

Проте, некоректно визначати управління фінансовою діяльністю ідеальною системою інформаційно-аналітичного забезпечення, оскільки його професійна компетентність зводиться до аналізу та прогнозування на підставі релевантних даних, які згенерувати самостійно не здатний. Тим самим виявляється його певна залежність від системи обліку, що цілком логічно пояснюється природою інформаційних процесів, техніко-технологічних процесів та методології.

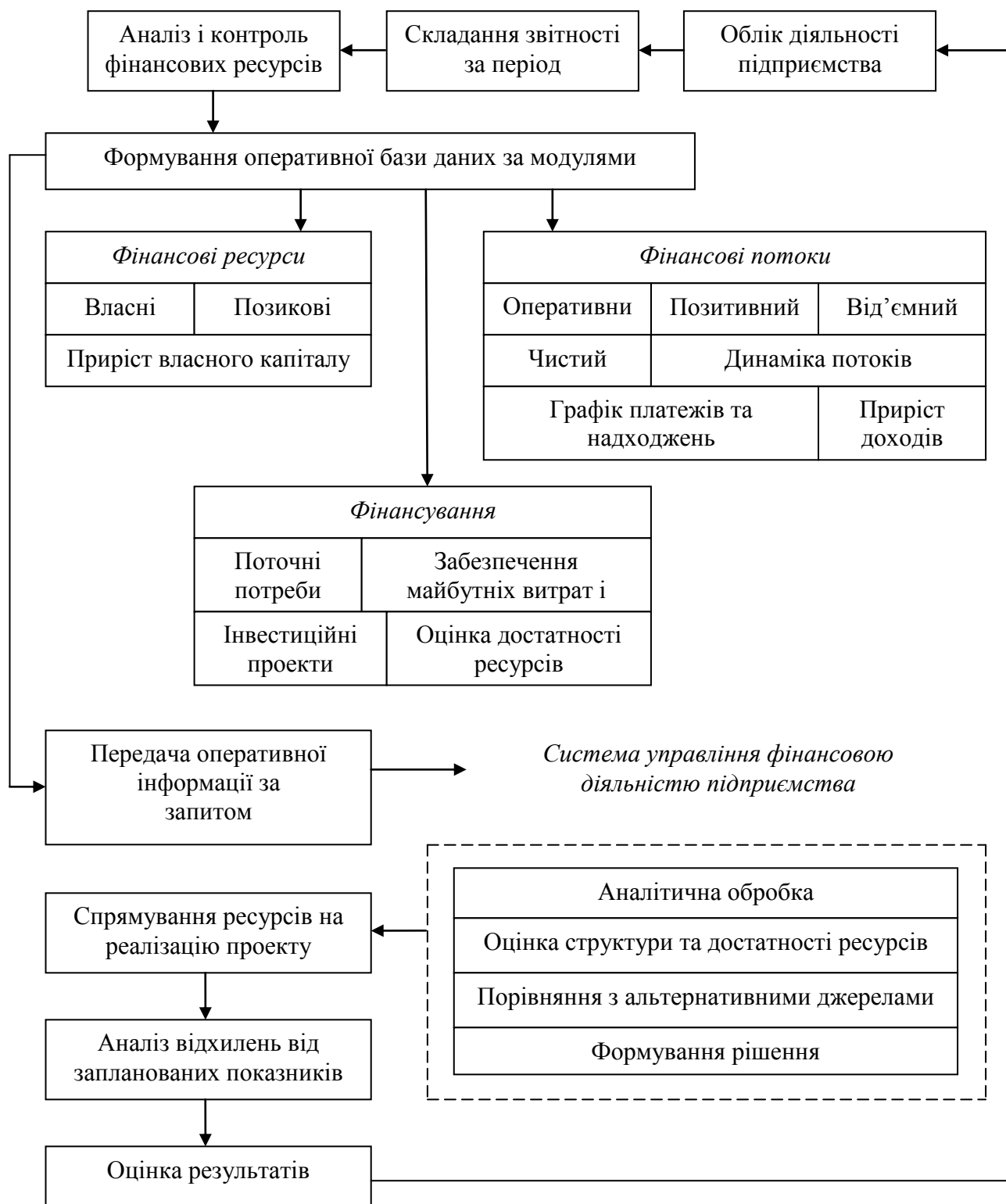

Рисунок 1. Схема обробки облікової інформації про фінансові ресурси і потоки в системі управління фінансовою діяльністю підприємства

На підставі сучасних методів оцінки ефективності управління, система управління фінансовою діяльністю може розробити політику подальшого розвитку підприємства, оцінити недоліки і переваги спрямування фінансових

потоків, структурувати капітал і виявити резерви для оптимізації фінансових ресурсів, необхідних для реалізації поставленого завдання.

Для цього система менеджменту повинна бути максимально забезпечена інформацією, яка формується на базі облікових звітних даних, підготовлених за результатами роботи підприємства за звітний період (рис. 1).

Базою управління фінансовою діяльністю підприємства є структурована інформація, що відображає реальний фінансово-економічний стан господарюючого суб'єкта, яка дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства, зробити висновок про спроможність бізнес-процесів і визначити перспективність розвитку підприємства, враховуючи можливий негативний вплив ризиків і подій невизначеності.

Аналіз результатів фінансово-господарської діяльності підприємства являє собою єдину інтегровану систему аналітичного інструментарію спостереження та подання інформації за встановленим переліком критеріїв на основі єдиних методологічних та інформаційно-технологічних принципів. Предметом дослідження виступають результати господарських процесів, методом дослідження є спостереження і вимір причинно-наслідкових зв'язків між статистичними показниками, а також розрахунок кількісних характеристик і виявлення якісних аспектів процесів фінансово-господарського розвитку. Мета і завдання аналізу результатів фінансово-господарської діяльності підприємств складаються в узагальненні, систематизації та оцінці сучасного стану і використання фінансових ресурсів, визначенні тенденцій розвитку на майбутнє з урахуванням зміни факторів внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування підприємств в ринковому просторі.

Цикл обробки інформації в рамках процесу фінансово-управлінського аналізу характеризується послідовністю дій (етапів) зі збору, угрупованню, обробці, аналізу і передачі інформації про результати фінансово-господарської діяльності підприємства [1].

Основними етапами процесу аналізу результатів фінансово-господарської діяльності підприємства є: визначення об'єкта управління та індикаторів, які

його характеризують; формулювання цілей і завдань управління; відбір і формування нормативно-планових, облікових та інших джерел даних про фінансово-ресурсному потенціалі підприємства за певний період; формування основних груп індикаторів та перевірка їх на відповідність наявних джерел даних; оптимізація переліку досліджуваних показників-індикаторів фінансово-ресурсного потенціалу та результатів функціонування підприємства; розрахунок значень індикаторів за вказані інтервали і дослідження їх динаміки; оцінка сучасного стану та ефективності використання фінансово-ресурсного потенціалу та результатів функціонування підприємства в поточному періоді на основі обчислених параметрів (показників-індикаторів); багатовимірний аналіз і інтегральна оцінка фінансово-господарської діяльності підприємства; прогнозування результатів фінансово-господарської діяльності підприємства; візуалізація та інтерпретація отриманих результатів аналізу; підготовка узагальнюючих висновків і рекомендацій щодо підвищення ефективності господарювання у відповідності зі стратегією розвитку підприємства.

Якість проведеної оцінки у фінансово-управлінському аналізі залежить від правильно підібраних аналітичних інструментів відповідно до об'єкту. Такими інструментами виступатимуть його методи та прийоми. Для досягнення поставлених завдань фінансово-управлінського аналізу у процесі трансформаційних змін, слід поєднувати різні методи одночасно.

Література

1. Бігдан І.А., Кащена Н.Б. Аналітичне забезпечення менеджменту фінансово-господарської діяльності підприємства. *Часопис економічних реформ*. 2017. №3(19). С. 35-38.
2. Бочуля Т.В. Концептуальні підходи до методології інформаційно-аналітичного забезпечення фінансового менеджменту. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2017. Вип. 1(1). С. 91-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2017_1%281%29

Секція III

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ

Г.В. Айвазові,

здобувач вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна»

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Розглянуто проблему розвитку особистості дошкільника під впливом засобів масової інформації та характер їх впливу на особистість дитини дошкільного віку.

Ключові слова: вплив ЗМІ, особистість, розвиток особистості; дошкільник.

Інформаційна епоха диктує свої закони і висуває свої вимоги. ЗМІ супроводжують життя не тільки дорослих, а й дітей. Телевізор, комп'ютер, відео давно і міцно ввійшли у життя дитини, починаючи з перших років їх існування. У багатьох сім'ях, як тільки дитина навчиться сидіти, її саджають перед екраном, що заміняє живе спілкування з близькими, бабусині казки, мамині колискові, татові потішки. Сидіння перед екраном цілком усіх улаштовує, а особливо батьків: малюк не плаче, нічого не просить, не бешкетує, безпечно поводить себе і в той же час отримує враження дізнається щось нове.

Збільшується вплив медіа засобів на розвиток особистості дітей, загострюється соціальна потреба суспільства у вихованні психологічно здорового, творчо розвиненого, добре адаптованого до складних умов життя нового покоління.

Дошкільний період – це вік, коли відбуваються значні прогресивні зміни у розвитку особистості дитини. Спосіб життя, зміст і форми спілкування дошкільника з іншими людьми, підвищені можливості фізичного і психічного розвитку дитини породжують виникнення в неї нових потреб, інтересів, а отже, і нових спонукань до дедалі більш різноманітних видів діяльності. В такий

період активного розвитку психічних процесів та властивостей особистості дитина стає дуже чутливою до зовнішніх факторів оточуючого середовища.

Телебачення сьогодні продовжує посідати вагоме місце в житті сучасної сім'ї. Часто дошкільники постають в якості не лише активних, а й пасивних споживачів різноманітної телепродукції, яка здатна здійснювати неоднозначний вплив на їх розвиток. Так, з одного боку, телебачення – це джерело шкідливої, часто необ'єктивної інформації, наслідки впливу якої неможливо передбачити. З іншого боку, телебачення здатне позитивно впливати на розвиток особистості дитини, актуалізуючи її пізнавальні можливості, збагачуючи емоційну сферу тощо. Зважаючи на актуальність проблеми, а також високу зацікавленість в її вивченні вважаємо за потрібне дослідити вплив ЗМІ на розвиток особистості дошкільника.

Сучасний стан вивчення проблеми становлення особистості дошкільника та впливу засобів масової інформації на цей процес досліджуються у працях І.Д. Бега, Г.П. Васяновича, Н.П. Волкової, О.А. Козлюк, О.Л. Кулагіної, О.О. Невмержицької та ін.; вплив ЗМІ на прояв емоцій дитини розглядається А.П. Гриценко, О.В. Клименко, О.Л. Кулагіною, О.В. Петрунью, М.О. Романовим, М.В. Семенюк, В.Г. Скотним, Л.Г. Черною та ін.

Дошкільний вік – один з найбільш важливих періодів онтогенезу. На думку багатьох психологів, саме в цьому віці формується особистість дитини (З. Фрейд, А. Адлер та ін.). Особливість означеного періоду виявляється також і в тому, що всі психічні процеси та властивості у дітей є дуже рухливими і пластичними. Дошкільнятам притаманний також порівняно низький рівень свідомості та самосвідомості (особливо це стосується дітей молодшого дошкільного віку). Поступово у них розвиваються елементарні рефлексивні здібності, які дають дітям можливість більш об'єктивно аналізувати власну поведінку та давати оцінку собі та оточуючим [1].

Психічний розвиток дітей – це складний процес, в якому неможливо виокремити автономні, незалежні один від одного параметри. Тому потрібно вивчати всі сторони психіки дітей, зіставляючи отримані дані так, щоб можна

було мати цілісне уявлення про дитину не як про представника певного вікового періоду, а як про конкретну дитину з притаманними лише їй індивідуальними особливостями.

Безперечно, розвиток потенційних можливостей дошкільників переважно залежить від того, які умови для цього створять батьки у сім'ї та педагоги в дошкільному навчальному закладі.

Ураховуючи вищесказане, вважаємо, що дослідження впливу ЗМІ як одного із важливих чинників впливу на розвиток особистості саме дошкільника є одним із значущих завдань сучасної психологічної науки.

Тривалий час науковці ведуть дискусії щодо визначення особливостей взаємин дитини із засобами масової інформації та характер їхнього впливу на особистість дошкільника. Існують такі теорії: - теорія суспільно-культурного розвитку (Л. С. Виготський); - теорія суспільного наочіння; - теорія стимуляції (Л. С. Зазнобіна; - теорія користі та задоволення (Е. Катц, Дж. Бламлер) [2].

ЗМІ впливає на такі особистісні якості дітей, як: комунікативні якості, самооцінку, тривожність, агресивність, імпульсивність, збудливість та позитивне ставлення до себе, а також вивело нас на ряд проблем, які потребують вирішення.

Отже, по-перше, телебачення є досить комфортним способом привернути увагу дітей на досить тривалий час, причому часто батьки не розуміють всієї небезпеки, яку телебачення може спричинити для їхніх дітей. по-друге, батьки нерідко контролюють дітей авторитарними способами, які не містять в собі необхідного ефекту і діти не усвідомлюють, чому саме їм забороняється дивитись телевізор.

Література

1. Корнеева Т. В. Психическое здоровье дошкольника и телевидение. *Ребенок в детском саду*. 2007. № 2. С. 84-88.
2. Плотникова О. К. Вплив телебачення на формування особистості дитини дошкільного віку. *Імідж сучасного педагога : науково-практичний освітньо-популярний журнал*. 2010. № 6/7. С. 53-55.

А.І. Боднар,
здобувач вищої освіти спеціальність 123 «Комп'ютерна інженерія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд. фіз.-мат. наук, д-р екон. наук,
доцент А.В. Завгородній

АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ МЕТОДІВ СТВОРЕННЯ WEB-САЙТІВ

Досліджено способи створення сайтів: ручний, за допомогою системи керування контентом, SaaS-платформ. Наведено переваги та недоліки кожного із способів створення сайтів.

***Ключові слова:** веб-технологія, проект «Всесвітня Павутина», веб-сторінка, програмне забезпечення, мови веб-програмування.*

У 1989 році Тім Бернерс-Лі створив проект «Всесвітня Павутина» (англ. World Wide Web). «Всесвітня Павутина» спочатку була задумана для працівників CERN, як альтернатива сховищу даних, щоб полегшити пошук інформації та систематизувати її [3].

Перший у світі сайт з'явився 6 серпня 1991 року. З цього часу почався стрімкий розвиток веб-технологій і майже через 20 років Тім Бернес-Лі сказав: «Я стільки часу витратив, щоб дати людям можливість викладати в мережу абсолютно будь-яку інформацію, але я й уявити собі не міг, що люди захочуть викласти туди буквально все» [2].

Розглянемо методи створення веб-сайтів.

1. Ручний метод створення веб-сайтів реалізується за допомогою HTML, CSS та одної або декількох мов веб-програмування.

HTML (англ. HyperText Markup Language – мова розмітки гіпертекстових документів) – стандартна мова розмітки веб-сторінок в Інтернеті. Документ HTML оброблюється та відтворюється на екрані у звичному для людини вигляді [2].

CSS (англ. Cascading Style Sheets – каскадна таблиця стилів) – спеціальна мова, що використовується для опису сторінок, написаних мовами розмітки

даних. Найчастіше CSS використовують для візуальної презентації сторінок, написаних HTML [4].

Мова розмітки гіпертекстових документів разом із каскадними таблицями стилів та вбудованими скриптами являються трьома основними технологіями побудови веб-сторінок. Цей метод дозволяє створити сайт, який буде повністю відповідати вимогам замовника, але водночас являється дуже складним, бо вимагає гарних знань в області веб-програмування та дизайну сайтів.

2. *Системи керування контентом.* CMS (англ. Content Management System – система керування контентом) – програмне забезпечення для організації веб-сайтів чи інших інформаційних ресурсів в Інтернеті чи окремих комп'ютерних мережах [1].

Усі CMS мають певну кількість шаблонів. Шаблони – це заготовлені сторінки вже з певним дизайном і користувачеві залишається тільки наповнити сайт. CMS більш зосереджені на контенті сайту, а не на його дизайні, тому що дизайн в таких системах змінюється рідко, а ось контент додається майже щодня. Тому щоб створити свій власний сайт, користувачеві не обов'язково знати HTML чи якусь мову веб-програмування.

Зараз існує дуже велика кількість доступних CMS. Вони можуть бути, як безкоштовними так, і платними. Платні CMS мають технічну підтримку виробника, постійні оновлення та більш високий рівень безпеки. CMS поділяються ще на два типи: системи з відкритим кодом або з закритим кодом. Системи з відкритим кодом більш уразливі до атак, сайт простіше зламати [7].

Найбільшу популярність мають такі CMS: Drupal, Joomla, MODX, UMI.CMS, WordPress, NetCat, HostCMS, CS-Cart, AMIRO.CMS, NespiCMS.

Розглянемо переваги CMS: при створенні сайту за допомогою CMS використовуються готові модулі, які забезпечують надійну роботу і крім того заощаджує ваш час та гроші; багато розробників, які працюють з CMS. Вони часто ведуть блоги де описують найпопулярніші проблеми та шляхи вирішення; низька вартість володіння. Кожен місяць ви повинні платити за хостінг від 5\$ до 15\$. Недоліки CMS: потрібна комплексне налаштування та встановлення

сайту для цього потрібен експерт, що зробити це правильно; висока початкова вартість так як потрібно багато затрат на встановлення сайту.

3. *SaaS-платформи*. Програма як послуга (англ. Software as a service, SaaS) – модель поширення програм споживачам, при якій постачальник розробляє веб-програму, розміщує її й управляє нею (самостійно або через третіх осіб) з метою використання її замовниками через Інтернет. Замовники платять не за володіння програмами як такими, а за їх використання.

Провайдери SaaS-платформи обслуговують єдине програмне ядро, яким користуються всі клієнти і це надає їм можливість витратити меншу кількість ресурсів, ніж це могло б бути, якби вони окремо управляли окремими копіями для різних замовників. Це і допомагає знизити вартість послуг.

До переваг для замовників слід віднести: доступ до програмного забезпечення здійснюється через браузер, тобто це означає, що немає необхідності встановлювати програмне забезпечення на комп'ютер користувача; зрозумілий інтерфейс; сайт підтримується на різних платформах; швидке впровадження; малі витрати.

Також слід виділити й переваги для розробників: швидке та просте впровадження; замовники не можуть відмовитись від послуг розробника і надалі використовувати програмне забезпечення; відсутність неліцензійного програмного забезпечення [5 ,6 ,7].

Недолік SaaS-платформ у тому, що на ній не можна реалізувати повноцінний функціонал, який забажає клієнт є обмеження. SaaS-платформи – це чудове рішення для малого та середнього бізнесу, для тих хто хоче подивитись як піде їх бізнес.

Відомі конструктори сайтів на базі SaaS-систем: uKit, Wix, Sellbe, uCoz, InSales, Nethouse, Jimdo, uWeb, Weebly, UMI, Prom.ua, LPGenerator, WebsiteX5, Skynell.

Отже, розглянувши способи створення сайтів, дослідження їх переваги та недоліки, дає змогу зробити висновок, що за допомогою ручного методу можна створювати унікальні сайти, які матимуть весь функціонал, який потрібен

клієнту та власний дизайн, але основним недоліком є ціна розробки власного сайту з нуля буде коштувати дорожче і час на розробку набагато більший, ніж створення сайту за допомогою CMS або SaaS. Саме тому, SaaS-платформи є самим найекономнішим варіантом з усіх розглянутих. Адже на розробку сайту на платформі знадобиться набагато менше часу, ніж розробка ручним способом або CMS.

Література:

1. Горнаков С.Г. Осваиваем популярные системы управления сайтом. Москва: ДМК Пресс, 2009. 336 с.
2. Лоусон Б., Шарп Р. Изучаем HTML 5. Библиотека специалиста. Санкт-Петербург: Питер, 2011. 235 с.
3. Методи розробки сайтів. URL: <http://webstudio2u.net/ua/webdesign/354-site-develop-methods.html> (дата звернення: 15.11.2020).
4. Шмитт К. CSS. Рецепты программирования. URL: <http://static.ozone.ru/multimedia/book-file/1005871779.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).
5. SaaS модель. URL: <https://www.kasper.by/blog/model-saas/> (дата звернення: 15.11.2020).
6. SaaS преимущества и недостатки. URL: <http://www.activecloud.ru/ru/tech/hosting-faq/Chto-takoe-saas/> (дата звернення: 15.11.2020).
7. SaaS. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/SaaS>. (дата звернення: 15.11.2020).

Н.О. Булла,

здобувач вищої освіти спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд. фіз.-мат. наук, д-р екон. наук,
доцент А.В. Завгородній

ЛОГІЧНІ ПЕТЛІ КОМУТАЦІЇ У МЕРЕЖАХ ETHERNET.

ПРОТОКОЛ STP

Анотація. Здійснено огляд логічні петлі комутації у мережах Ethernet. Обґрунтовано використання протоколів STP.

Ключові слова: комп'ютерні мережі, протокол STP, систематизація баз даних, логічна петля комутації.

Абсолютна більшість сучасних організацій використовують велику кількість комп'ютерів. Такі компанії можуть мати ЕОМ для кожного працівника окремо для розробки продуктів, брошур, так само як і застосовувати

робочі станції для систематизації баз даних, ведення бухгалтерії тощо. В сучасних реаліях для всіх машин необхідно забезпечити надійний та швидкісний зв'язок для обміну інформацією. Масштабованість дозволила будувати мережі різних розмірів, від маленького офісу до континенту. Малі і великі компанії та організації однаково залежать від обігу інформації незалежно від її типу. Якщо б відмовили ключові вузли одного з кращих банків світу то він би став банкрутом за лічені хвилини. Це поставило непросту задачу перед інженерами та розробниками програмного забезпечення – досягти максимальної надійності системи при використанні найменшої кількості обробляючої потужності. З ростом популярності комп'ютерних мереж та збільшенням інформації яка передається через них, стандарти та погляди на забезпечення безвідмовної роботи постійно змінюються та потребують покращень.

При використанні додаткових з'єднань між комутаторами або маршрутизаторами та без додаткових обмежень, мережа може зіткнутися з випадком коли пакети даних без єдиної логічної структури починають передаватися всіма комутаторами одночасно та в безкінечній кількості, оскільки службові пакети не мають часу життя (TTL). Логічний приклад утворення класичної петлі комутації зображено на рис. 1. [2].

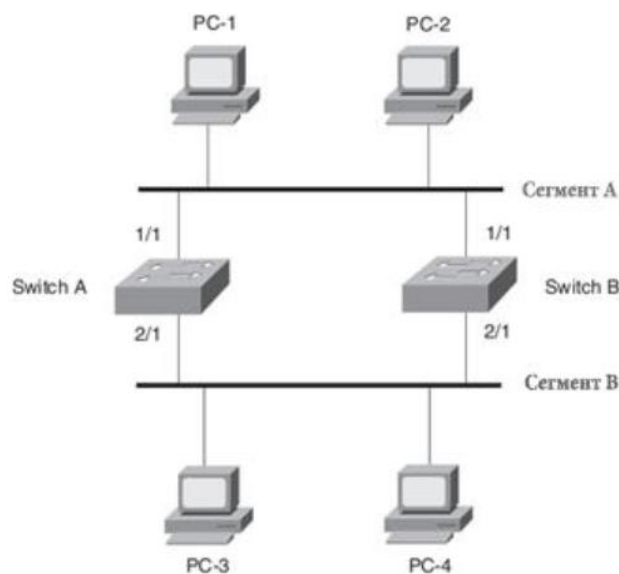

Рис. 1. Приклад сегменту мережі з виникненням логічних петель

Для виникнення петлі у такому сегменті, достатньо відправки одного пакету з хоста 1 до хоста 2. Це приводить до логічного конфлікту, коли обидва мереживі пристрої не знають про існування іншого і реагують на розсилання пакетів у всьому сегменті. Такий самий принцип утворення петель через використання ширококомовної передачі даних хостами чи комутаторами. Такий вид петель називається ширококомовним штормом, а пакет який запустив весь процес – чорнобильським.

Логічні петлі дуже небезпечні тим, що створюють серйозні перенавантаження комутаторів. Чим більш масштабованою є мережа, тим більш небезпечним є шторм, якщо не було дотримано рекомендацій щодо сегментування. Така ситуація може перенавантажити та вивести з ладу весь сегмент мережі, що може привести до критичних відмов всієї мережі.

Єдиною можливістю уникнення створення циркуляції фреймів в сегменті мережі є логічне вимкнення одного з каналів передачі даних, які зв'язують мереживі пристрої. Таку функцію реалізує протокол STP [1].

Протокол зв'язуючого дерева (STP) – це мережевий протокол, який був розроблений для вирішення логічних петель при надлишковому резервуванні вузлів в Ethernet-мережах, детально описаний в стандарті IEEE 802.1D. Завдання протоколу полягає у забезпеченні надлишкового резервування на фізичному рівні та блокування на логічному, створюючи таким чином запасні з'єднання які знаходяться в режимі очікування виходу з ладу головного каналу зв'язку.

Принцип його роботи полягає у розсиланні BDPDU (Bridge Protocol Data Unit) пакетів, які пристрої використовують для обміну інформацією між собою про вибір кореневого (root) комутатора. Такий пристрій отримує найменший ідентифікатор моста (bridge id). Комутатор такого типу може бути лише один і він використовується протоколом як центральний, всі інші мереживі пристрої в сегменті повинні прораховувати оптимальний шлях до кореневого порту (root port). Після аналізу та прорахування найкоротшого шляху фреймів, утворений міст стає призначеним (designated bridge). Після визначення кореневого

До недоліків протоколу можна віднести довге навчання обладнання при зміні конфігурації, де зведення нового маршруту може займати до хвилини часу, що у деяких випадках є неприпустимим. Важливим недоліком є також неможливість взаємодії протоколу та логічних каналів, таких як VLAN, що значно ускладнює реалізацію протоколу у сучасних мережах з активним використанням цієї технології [3].

Створення такого протоколу дозволило використовувати метод надлишкової агрегації у комп'ютерних системах різних масштабів та орієнтацій. Його ідейним наступником став протокол RSTP, який бореться з багатьма недоліками STP, розширює функціонал сімейства протоколів для роботи з сучасними мережами.

Література:

1. Буров Є. В. Комп'ютерні мережі: підручник. Львів, 2010. 262 с.
2. Микитишин А. Г., Митник М. М., Стухляк П. Д., Пасічник В. В. Комп'ютерні мережі: навч. посіб. Львів, 2013. 373 с.
3. Day J. Patterns in Network Architecture: A Return to Fundamentals. 2007. 429 p.

М.М. Зербул,

здобувач вищої освіти спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія»

Миколаївського міжрегіонального інституту

розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – канд. фіз.-мат. наук, д-р екон. наук,

доцент А.В. Завгородній

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ СИСТЕМ МОНІТОРИНГУ ЛОКАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Досліджено програми для моніторингу локальної мережі, які є актуальними у 2020 році.

***Ключові слова:** комп'ютерні мережі, глобальні мережі, протокол, графічний інтерфейс, веб-інтерфейс.*

Бурхливий розвиток комп'ютерних мереж забезпечив можливість створення складних обчислювальних систем обробки даних різного призначення, орієнтованих на роботу в мережі Internet. Користувачі використовують глобальні мережі в повсякденній роботі, об'єднуючи віддалені

офіси та використовуючи хмарні сховища. Необмежений і безконтрольний доступ співробітників організації в глобальну мережу є небезпечним для корпоративної мережі, тому виникає необхідність стежити, який співробітник скільки трафіку використовує. Аналіз трафіку дозволяє визначити тип інформації і проконтролювати її співробітникам внутрішньої безпеки організації.

Розглянемо сучасні програми для моніторингу локальної мережі, які є актуальними у 2020 році.

Застосунок Observium, робота якого заснована на використанні протоколу SNMP, дозволяє не тільки дослідити стан мережі будь-якого масштабу в режимі реального часу, а й аналізувати рівень її продуктивності [7]. Це рішення інтегрується з обладнанням від Cisco, Windows, Linux, HP, Juniper, Dell, FreeBSD, Brocade, Netscaler, NetApp і інших вендорів.

Завдяки ідеально відпрацьованому графічному інтерфейсу, ці програми надає системним адміністраторам масу варіантів для налаштувань – починаючи від діапазонів для автовизначення і закінчуючи даними протоколу SNMP, необхідними для збору інформації про мережу. Також вони отримують доступ до даних про технічні характеристики всього обладнання, яке зараз підключено до мережі. Всі звіти, які формуються за допомогою аналізу журналу подій, Observium може представляти у вигляді діаграм і графіків, наочно демонструючи «слабкі» сторони мережі. Є можливість використовувати як демоверсію (яка має недостатній набір можливостей), так і платну ліцензію, річна вартість використання якої становить 200 фунтів стерлінгів.

Програма Nagios – це просунуте рішення для моніторингу, керування, яке засновано на веб-інтерфейсі. Він складний в освоєнні, проте, завдяки інтернет-співдружності і добре відпрацьованій документації, може бути освоєний за кілька тижнів [2].

За допомогою Nagios системні адміністратори отримують можливість віддалено регулювати обсяг навантаження обладнання користувача або комутатори, маршрутизатори, сервери, стежити за ступенем завантаженості

резервів пам'яті в базах даних, стежити за фізичними показниками частин мережевого обладнання (наприклад, температурою материнської плати , згоряння якої є однією з найбільш частих поломок в даній сфері) та ін. Що стосується виявлення мережевих аномалій, Nagios автоматично відправляє тривожні повідомлення на попередньо встановлений адміністратором адресу, будь то адреса електронної пошти або номер телефону мобільного оператора. Має 60-ти денну доступну безкоштовну демоверсію.

Програмний компонент PRTG Network Monitor сумісний з пристроями на базі ОС Windows, призначений для моніторингу мереж. Він не безкоштовний (безкоштовним є лише пробний 30-ти денний період), використовується також для виявленні мережевих атак. Серед мережевих сервісів PRTG: інспекція пакетів, аналіз і збереження статистичних даних в БД, перегляд карти мережі в режимі реального часу, збір технічних параметрів про пристрої, підключених до мережі, а також аналіз рівня навантаження на мережеве обладнання [4].

Програма Kismet – це корисний open-source застосунок для системних адміністраторів, яке дозволяє всебічно аналізувати мережевий трафік, виявляти в ньому аномалії, запобігати збоїв і може бути використано з системами на базі NIX / Windows / Cygwin / macOS. Kismet нерідко використовується саме для аналізу бездротових локальних мереж на основі стандарту 802.11 b (в тому числі, навіть мереж з прихованим SSID). З його допомогою можна знайти точки доступу, що некоректно сконфігуровані і навіть нелегально працюють (які зловмисники використовують для перехоплення трафіку) та інші приховані пристрої, які можуть бути потенційно «шкідливі» для мережі. Для цих цілей в застосунку дуже добре опрацьована можливість виявлення різних типів мережевих атак – як на рівні мережі, так і на рівні каналів зв'язку. Як тільки одна або кілька атак будуть виявлені, системний адміністратор отримає тривожний сигнал і зможе вжити заходів щодо усунення загрози [1].

Програма Wireshark – безкоштовний open-source аналізатор трафіку, що надає своїм користувачам просунутий функціонал і визнаний зразковим рішенням в області мережевої діагностики. Він ідеально інтегрується з

системами на базі NIX / Windows / macOS. Замість не дуже добре зрозумілих для новачків веб-інтерфейсів і CLI, в яких потрібно вводити запити спеціальною програмною мовою, дане рішення використовує GUI. Розгорнувши і налаштувавши його одного разу на своєму сервері, можна отримати централізований елемент для моніторингу за найдрібнішими змінами в роботі мережі і мережевих протоколах. Таким чином, є можливість на ранніх етапах виявляти і ідентифікувати проблеми, що виникають в мережі [5].

Програма NeDi – це повністю безкоштовне ПЗ, яке сканує мережу по MAC-адресам (також серед допустимих критеріїв пошуку є IP-адреси і DNS) і складає з них власну БД. Для роботи цей програмний продукт використовує веб-інтерфейс. Таким чином, можна в режимі он-лайн спостерігати за всіма фізичними пристроями і їх розташування в рамках локальної мережі. Деякі професіонали задіють NeDi для пошуку пристроїв, які використовуються нелегально (наприклад, вкрадені). Для підключення до комутаторів або маршрутизаторів ці програми використовують протоколи CDP / LLDP. Це дуже корисне, хоча і непросте в освоєнні рішення [3].

Система моніторингу Zabbix – це універсальне рішення для мережевого моніторингу з відкритим вихідним кодом, яке може бути налаштоване під окремі мережеві моделі. В основному, воно призначене для систем, які володіють багатосерверною архітектурою (зокрема, Zabbix інтегрується з серверами Linux / FreeBSD / Windows). Цей застосунок дозволяє одночасно управляти сотнями мережевих вузлів, що робить його вкрай ефективним інструментом в організації роботи сисадмінів, які працюють на великомасштабних підприємствах. Для розгортання Zabbix в своїй локальній мережі потрібно або запуснути програмних агентів (демонів), або використовувати SNMP-протокол (або інший протокол для захищеного віддаленого доступу); а для управління доведеться освоїти веб-інтерфейс на PHP. Крім того, це ПЗ надає повноцінний набір інструментів для відстеження стану апаратної частини мережі. Потребує базові знання мов Perl або Python (або будь-яких інших мов, які можна спільно використовувати з Zabbix) [6].

Наведений вище аналіз показує, що більшість програм, які сьогодні пропонуються, є платними. Мають складний інтерфейс і високий поріг входу, адже вимагає від мережевих адміністраторів спеціального навчання для того, щоб почати з ним працювати. Крім того, деяким безкоштовним програмам властиві недоліки open-source рішень, такі як відсутність оновлень і погана сумісність (як з ОС, так і з ТХ пристроїв).

Література:

1. Kismet. Офіційний сайт. URL: <https://www.kismetwireless.net/> (дата звернення: 15.11.2020).
2. Nagios. Офіційний сайт. URL: <https://www.nagios.org/> (дата звернення: 15.11.2020).
3. Nedi. Офіційний сайт. URL: <https://www.nedi.ch/> (дата звернення: 15.11.2020).
4. PRTG Network Monitor. Офіційний сайт. URL: <https://www.ru.paessler.com/> (дата звернення: 15.11.2020).
5. Wireshark. Офіційний сайт. URL: <https://www.wireshark.org/> (дата звернення: 15.11.2020).
6. Zabbix. Офіційний сайт. URL: <https://www.zabbix.com/> (дата звернення: 15.11.2020).
7. Observium. Офіційний сайт. URL: <http://www.observium.org/> (дата звернення: 15.11.2020).

О.С. Зінченко,

здобувач вищої освіти спеціальності 061 «Журналістика»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»;
Науковий керівник – старший викладач Кандюк-Лебідь С.В.

ІГРОВИЙ ФОРМАТ У МАТЕРІАЛАХ ІНТЕРНЕТ-ЖУРНАЛІСТИКИ

У роботі автор спробував представити і обґрунтувати ігрову парадигму екранної журналістики, що використовується в інформаційному полі України, зробив спробу описати і класифікувати ігрові формати нових медіа.

Ключові слова: журналістика, телемовлення, ігровий формат, жанр, телевізійна програма, медійна комунікація, мультимедійна журналістика, телемарафон, телеміст, телешоу, коуб, пазл-новини, пазл-ворожіння, квест

У ХХІ столітті функція засобів масової комунікації набула нового змістового наповнення з огляду на техніко-технологічні удосконалення передачі соціальної інформації, які внесли свої зміни у репродукування (відображення дійсності) і продукування (творення дійсності). Ігровий формат сучасних медіа комунікацій – це можливість трансформувати текст відповідно

до власного задуму (коли читачеві дозволено дописувати текст або його окремі сюжетні лінії) або визначати вектор руху за текстом відповідно до запропонованих варіантів.

Одним із варіантів екранних комунікацій з рухомим зображенням, крім кіно і ТБ, є Інтернет. Екран комп'ютера (з усіма його різновидами), будучи електронним побратимом телеекрану, пропонує принципово інший тип медіареальності. Її складовими виступають усі носії інформаційних повідомлень, які відображають будь-які види тексту – від слова (написаного, чи того, що звучить) до зображення (фото, анімація, інфографіка, кіно, слайд-шоу тощо).

Сьогодні Інтернет виступає в ролі ведучої медійної платформи (другий за значимістю є мобільна платформа смартфонів) для поширення журналістської інформації.

Різницею Інтернету від традиційного ефірного телебачення – є реальна інтерактивність: об'єкт впливу перетворюється на суб'єкт комунікацій у силу технологічних особливостей роботи з текстом в просторі Інтернету. В інтернет-комунікаціях інформаційна природа телемовлення неминуче трансформується в комунікативну, односпрямованість – в мережу.

У разі телемовлення феномен гри може, переважно, виступати як варіант трансльованого повідомлення-тексту (для спостерігачів-глядачів) і тільки зрідка (в силу технічних обмежень) як організуючий комунікацію принцип взаємодії (наприклад, телемости з прямими включеннями глядачів). Причому в другому випадку природа трансляції такого роду медіа (сенса якого в оптимізації кінцевого продукту і створення жорстко орієнтованої в часі сітки (програми) мовлення) неминуче формує у журналістів і випускових редакторів установку на передбачуваність і керованість (технологічність) процесу прямого ефіру. Маса глядачів у момент онлайн-мовлення лише спостерігає за організованою грою-комунікацією, оскільки не може сама безпосередньо вийти в ефір.

У сучасній мультимедійній інтернет-журналістиці автор тексту і читач (глядач, слухач) комунікують в алгоритмі мережевої моделі, що змінила управлінську: було «один до багатьох» – стало «багато до багатьох» [2]. Екранний простір, який виникає навколо журналістського матеріалу, зрівнює всіх мешканців Рунета, і це накладає певні зобов'язання на професійних комунікаторів-модераторів цього простору і авторів первинного тексту.

Журналіст повинен враховувати, що інтернет-аудиторія буде активно грати з його текстом: коментувати, цитувати, копіювати, скорочувати, перетворювати в інфографіку, пародіювати, дописувати і навіть екранізувати та озвучувати. Таким чином, вихідний інтернет-текст самим фактом своєї появи запускає процес власної трансформації-ігри, який здійснюється методом краудсорсингу (аудиторія сама для себе створює оновлений інформаційний продукт).

Можна по-різному ставитися до такого виду мережевого творчості, яке зараховують до ігрових комунікацій, але факт залишається фактом: з розвитком інтерактивних технологій перш пасивна ЗМІ-аудиторія бореться з такими формами публічної реальності, які строго регламентують соціальні ролі учасників.

Дослідниця Волкова І.І. виділяє такі формати ігрових комунікацій [1]:

- коуб (сoub) – дозволяє виділити будь-який кульмінаційний момент, який може послужити мотивом до перегляду ролика цілком (з короткими текстовими коментарями або без них);

- *пазл-новини* - величезний обсяг різноманітної інформації, що надходить до Інтернету. Мета: показати безглуздість тотального інформування;

- *пазл-ворожіння* – якщо здається, що сенсу у відповіді немає, треба спробувати розгадати натяк, який захований в тексті;

- *тест* (тестування) – може виконувати різні функції: інформує, розважає, формує громадську думку, просвіщає, виховує. У журналістських тестах смислове навантаження несуть і питання, і розгорнуті варіанти

відповідей, які зазвичай мають актуальне, соціальне значення. Плюс ілюстрації і гіперпосилання дають додаткові відомості з первинних джерел;

- *квест* – гра, де герой слідує за запланованим маршрутом, виконуючи завдання, але при цьому сюжет, з волі героя, може відхилитися від основної лінії і доповнюватися новими випробуваннями;

- *квест-фото* – ігрова форма, що допомагає уникнути оцінок і редакційного аналізу; читач сам робить висновки. Мета публікації: продемонструвати, наскільки неймовірні і в той же час можливі події, які потрапляють в поле зору ЗМІ;

- *інфографіка* (статичні або динамічні інформаційні графічні об'єкти) – спосіб подачі інформації, що дозволяє структурувати і представляти великі її обсяги, наочно показувати співвідношення предметів і фактів у часі і просторі;

- *квест-гра* або *лонгрід* (англ. long read – довге читання), якщо сказати простіше, на мові практики – це інтерактивна стаття: великий текстовий матеріал, розміщений у Мережі. Пізніше лонгріди отримали всі доступні в Інтернеті засоби нетекстової мультимедійної передачі інформації: в журналістський матеріал стали включати відео, фото, інфографіку, слайд-шоу, анімацію, звук.

Подача журналістського матеріалу в ігрових форматах допомагає:

- по-перше, привернути увагу до теми;

- по-друге, утримати увагу (спокуса перейти від нудьги на інший ресурс в Інтернеті особливо великий) і перенаправити на самостійні пошуки додаткової інформації;

- по-третє, спровокувати читача на свої особисті певні висновки, які в підсумку відображають певною мірою позицію автора (а може і не відображають);

- по-четверте, ігрові формати сприяють формуванню особливого дискусійного простору.

У даному випадку журналіста можна порівняти з майстром гри, який організовує спільну активність в альтернативної реальності і встановлює свої

правила. Питання лише в тому, наскільки чесний і громадянськи заможний журналіст, і як він розуміє своє професійне призначення.

Ігрові формати як засіб передачі інформації надають журналістам нові можливості, дають сучасний, затребуваний аудиторією інструмент розвитку мультимедійних засобів масових комунікацій. Навряд чи в медіа відразу станеться масове тиражування ігрових форм комунікації, проте в мережевих виданнях все частіше і частіше створюються затребувані аудиторією ігрові матеріали, зроблені за комунікативною моделлю. А це прояв загальної тенденції до гейміфікація, характерною для епохи постмодерну.

Література

1. Дорош М. Ігри в які грають журналісти. *Mediasapiens*. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/igri_v_yaki_grayut_zhurnalisti/
2. Тонкіх І.Ю. Інтернет-журналістика. Жанри в інтернеті: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНТУ, 2017. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2669/1/Tonkikh_Internet-Journalism.pdf

В.С. Калугер,
здобувач вищої освіти спеціальності 061 «Журналістика»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»;
Науковий керівник – старший викладач Кандюк-Лебідь С.В.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ВИПУСКИ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ НОВИН

У статті досліджено вплив соціальних мереж на змістове наповнення телевізійних новин.

Ключові слова: соціальна мережа, журналістика соціальних мереж, лайк, журналістика думки.

В Україні соціальні мережі почали активно використовувати в останні десятиріччя. Вони стали не лише засобом спілкування між колегами, родичами чи друзями, а й джерелом інформації для сучасних журналістів. Проте українські журналісти часто використовують інформацію з соціальних мереж неправильно, таким чином поширюючи неперевірену інформацію.

Коли ми чуємо словосполучення «журналістика соціальних мереж», у певної частини аудиторії виникає підозра, що йдеться про щось з аматорського

рівня, щось таке, яке не може претендувати на серйозність трактувань та довіру. Проте нині подібні сумніви виникають лише в частини аудиторії.

Якщо колись до Інтернету як до джерела інформації ставилися з упередженням, вважаючи, що йому не вдасться з часом захопити велику частину ринку, на якому панує преса, телебачення та радіо – під «патронатом» інформаційних агенцій, то нині всесвітня павутина подекуди веде вперед.

Однак у 2019 р. уперше соціальні мережі як джерело новин за популярністю обійшли телебачення. Про це свідчать результати опитування компанією InMind на замовлення міжнародної неприбуткової організації Internews, що відбулося впродовж червня-липня 2019 року. Опитування проводила міжнародна організація Internews за підтримки проекту USAID "У-Медіа" у червні-липні 2019 року на всій території України, за винятком тимчасово непідконтрольних українському урядові території Донецької та Луганської областей, а також анексованої АР Крим. Було опитано 4056 респондентів віком від 18 до 65 років методом особистого інтерв'ю [3].

Сьогодні тривають нескінченні інформаційні війни. Інтернет – насамперед джерело інформації. Соціальні мережі як частина Інтернету – теж. Величезна кількість людей користується різноманітними соціальними мережами. Інформація – найбільша цінність у наш час, а легко доступна інформація якраз розміщена в соціальних мережах. Саме в них люди, не замислюючись, спілкуються, заповнюють свої профілі, діляться фотографіями, особистим відео й добровільно дають багато іншої інформації про себе. Соціальні мережі активно використовуються для здобування дуже різної інформації. Вони давно перетворились у могутній засіб маркетингу та інформаційної війни. Виникнення соціальних сервісів та соціальних мереж пов'язане із задоволенням потреби користувачів мережі Інтернет у безпосередньому спілкуванні та співпраці. Вивчення доступних джерел, що стосуються функціонування соціальних сервісів та соціальних мереж свідчить про те, що навколо змісту цих понять точиться дискусія. Найзагальнішим визначенням поняття «соціальна мережа» є таке: «Соціальна мережа – це

віртуальний майданчик, що забезпечує своїми засобами спілкування, підтримку, створення, розбудову, відображення та організацію соціальних контактів, зокрема і обмін даними між користувачами, який передбачає попереднє створення облікового запису» [1].

Однією з найпомітніших трансформацій на сьогодні для телебачення не лише України, а й усього світу є поява в новинних програмах інформації із соціальних мереж. Вплив інтернет-ресурсів на контент інформаційних випусків є явищем актуальним і потребує ретельного вивчення, оскільки інтернетизація телевізійних новин є вже не стільки перевагою, скільки вимогою і «must have» (обов'язковою для впровадження) задля втримання компанії на глобальному медіаринку.

Джерелами фактів для досліджень є сюжети, що містять коментарі, дані, зображення або відео із соціальних мереж і власне сторінки (так звані «акаунти») людей, які своїми повідомленнями створюють інформаційні приводи або деталізують уже готові журналістські матеріали.

Відповідно до даних регулярного дослідження ринку телекомунікаційних послуг, яке здійснює GfK Ukraine, вже половина українців користуються інтернетом; дві третини з них мають власні сторінки в соціальних мережах. Тобто понад 11 мільйонів українців користуються соціальними мережами [2].

Отже, якщо ретельно ставитися до добору повідомлень із соціальних мереж і перевіряти їх на об'єктивність і правдивість, можна збагатити інформаційний випуск новин цікавими темами та деталями до них. Водночас потрібно бути дуже уважним і критично аналізувати інформаційний потік, адже функція контролю за якістю інформації на сторінках соціальних мереж повністю лягає на її споживачів. Утім цілком ігнорувати СІЖ телевізійні журналісти не можуть, адже це може призвести до втрати аудиторії. Такими є виклики сьогодення, адже нові медіа – це новини в реальному часі, з миттєвою доставкою, у будь-яких форматах. Роль професійної журналістики стає дедалі розмитішою, виникає журналістика коментарів та швидкості.

Література:

1. Кіца М. Роль соціальних мереж у сучасній журналістиці. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Журналістські науки». 2018. Випуск 896, Номер 2. С: 107-114. URL: <https://doi.org/10.23939/sjs2018.01.107>*
2. Мордюк А. О. Вплив соціальних мереж на контент телевізійних випусків новин. *Наукові записки Інституту журналістики. 2014. Т. 57. С. 152-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2014_57_31*
3. Савицький О. Соцмережі як джерело новин уперше обійшли ТБ в Україні – опитування. URL: <https://www.dw.com/uk/%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D1%96-%D1%8F%D0%BA-%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D0%BE-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD-%D1%83%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%88%D0%B5-%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B9%D1%88%D0%BB%D0%B8-%D1%82%D0%B1-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/a-50937524>

В.О. Малахов,

здобувач вищої освіти спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія»

Миколаївського міжрегіонального інституту

розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – канд. фіз.-мат. наук, д-р екон. наук,

доцент А.В. Завгородній

ЕТАЛОННА МОДЕЛЬ OSI

Досліджено структуру еталонної моделі OSI та її взаємодії з відкритими системами.

Ключові слова: комп'ютерна мережа, програмні засоби, архітектура, канали зв'язку, інтерфейси, гіпертекст, веб-сторінка.

В даний час існують різні способи зв'язку окремих комп'ютерів у мережу. Діапазон апаратних і програмних засобів, для управління ними, великий. Іноді це призводить до деякого утруднення при виборі типу мережі та її програмного забезпечення. Неправильний вибір може в подальшому призвести до неможливості функціонування програм у разі збільшення кількості комп'ютерів у мережі або зростання вимог до швидкості і обсягів інформації, що передається.

Еталонна модель OSI показана на рис. 1. Ця модель заснована на розробці Міжнародної організації із стандартизації і є першим кроком до міжнародної

стандартизації протоколів, що використовуються на різних рівнях. Називається ця структура еталонною моделлю взаємодії відкритих систем, оскільки вона пов'язує відкриті системи, тобто системи, відкриті для зв'язку з іншими системами.

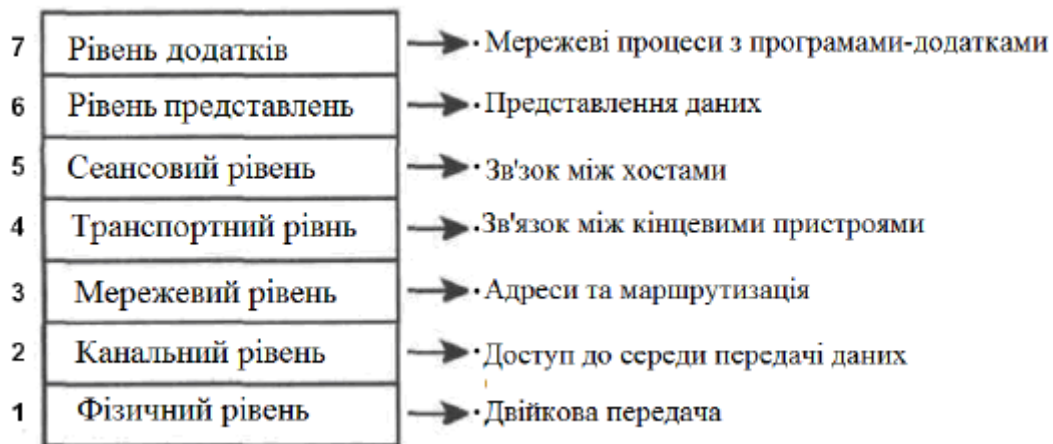

Рис. 1. Еталонна модель OSI

Модель OSI має сім рівнів. Поява саме такої структури було обумовлено наступними міркуваннями [1]:

- 1) Рівень повинен створюватися в міру необхідності окремого рівня абстракції.
- 2) Кожен рівень повинен виконувати строго певну функцію.
- 3) Вибір функцій для кожного рівня повинен здійснюватися з урахуванням створення стандартизованих міжнародних протоколів.
- 4) Межі між рівнями повинні вибиратися так, щоб потік даних між інтерфейсами був мінімальним.
- 5) Кількість рівнів має бути достатньо великим, щоб різні функції не об'єднувалися в одному рівні без необхідності, але не надто високим, щоб архітектура не ставала громіздкою.

Модель OSI не є мережевою архітектурою, оскільки вона не описує служби та протоколи, що використовуються на кожному рівні. Вона просто визначає, що повинен робити кожен рівень. Нижче розглянемо кожен рівень моделі, починаючи з самого нижнього.

Фізичний рівень займається реальною передачею необроблених бітів по каналу зв'язку. При розробці мережі необхідно переконатися, що коли одна сторона передає одиницю, то приймаюча сторона отримує також одиницю, а не нуль. Принциповими питаннями тут є наступні: яка напруга має використовуватися для відображення одиниці, а яка для нуля; скільки мікросекунд триває біт; чи може передача проводитися одночасно в двох напрямках; як встановлюється початковий зв'язок і як він припиняється, коли обидві сторони закінчили свої завдання; з якої кількості проводів повинен складатися кабель і яка функція кожного проводу. Питання розробки в основному пов'язані з механічними, електричними і процедурними інтерфейсами, а також з фізичним носієм, що лежить нижче фізичного рівня.

Основне завдання *канального рівня* – бути здатним передавати «сирі» дані фізичного рівня по надійній лінії зв'язку, вільній від невиявлених помилок, і маскувати реальні помилки, так щоб мережевий рівень їх не бачив. Це завдання виконується за допомогою розбиття вхідних даних на кадри, звичайний розмір яких коливається від кількох сотень до кількох тисяч байт. Кадри даних передаються послідовно з обробкою кадрів підтвердження, які відсилаються назад одержувачем.

У ширококомовних мережах існує ще одна проблема канального рівня: як керувати доступом до каналу, що спільно використовується. Ця проблема вирішується введенням спеціального додаткового підрівня канального рівня – підрівня доступу до носія [2].

Мережевий рівень займається керуванням операціями під мережі. Найважливішим моментом тут є визначення маршрутів пересилки пакетів від джерела до пункту призначення. Маршрути можуть бути жорстко задані у вигляді таблиць і рідко змінюватися або, що буває частіше, автоматично змінюватися, щоб уникати компонентів, які відмовили. Крім того, вони можуть задаватися на початку кожного з'єднання, наприклад, термінальної сесії, такого як підключення до віддаленої машини. Нарешті, вони можуть бути у високому

ступені динамічними, тобто обчислюваними заново для кожного пакета з урахуванням поточної завантаженості мережі.

Основна функція *транспортного рівня* – прийняти дані від сеансового рівня, розбити їх при необхідності на невеликі частини, передати їх мережному рівню і гарантувати, що ці частини в правильному вигляді прибудуть за призначенням. Крім того, все це повинно бути зроблено ефективно і таким чином, щоб ізолювати більш високі рівні від будь-яких змін в апаратній технології з плином часу.

Транспортний рівень є справжнім наскрізним рівнем, тобто доставляє повідомлення від джерела адресату. Іншими словами, програма на машині джерелі підтримує зв'язок з подібною програмою на іншій машині за допомогою заголовків повідомлень і керуючих повідомлень. На більш низьких рівнях для підтримки цього з'єднання встановлюються з'єднання між усіма сусідніми машинами, через які проходить маршрут повідомлень.

Сеансовий рівень дозволяє користувачам різних комп'ютерів встановлювати сеанси зв'язку один з одним. При цьому надаються різні типи сервісів, серед яких управління діалогом, управління маркерами і синхронізація.

На відміну від більш низьких рівнів, завдання яких – достовірна передача бітів і байтів, *рівень представлення* займається здебільшого синтаксисом і семантикою переданої інформації. Щоб було можливе спілкування комп'ютерів з різними внутрішніми поданням даних, необхідно перетворювати формати даних один до одного, передаючи їх по мережі в деякому стандартизованому вигляді. Рівень представлення займається цими перетвореннями, надаючи можливість визначення та зміни структур даних більш високого рівня.

Прикладний рівень містить набір популярних протоколів, необхідних користувачам. Одним з найбільш поширених є протокол передачі гіпертексту HTTP, який складає основу технології Всесвітньої павутини. Коли браузер запитує веб-сторінку, він передає її ім'я і розраховує на те, що сервер, на якому розташована сторінка, буде використовувати HTTP. Сервер у відповідь

відсилає сторінку. Інші прикладні протоколи використовуються для передачі файлів, електронної пошти, мережевих розсилок.

Оскільки нижні рівні (Протокол визначення з 1 по 3) моделі OSI управляють фізичною доставкою та спілкуванням по мережі, їх часто називають рівнями середовища передачі даних (Протокол визначення media layers). Верхні рівні (Протокол визначення з 4 по 7) моделі OSI забезпечують точну доставку даних між комп'ютерами в мережі, тому їх часто називають рівнями хост-машини (Протокол визначення host layers). У більшості мережевих пристроїв реалізовані всі сім рівнів. Однак для прискорення виконання операцій в деяких мережах сама мережа реалізує функції відразу декількох рівнів [1, 3].

Література:

1. Олифер В.Г., Олифер Н.А. Компьютерные сети. Принципы, технологии, протоколы: учебник для вузов. Санкт-Петербург: Питер, 2016. 992 с.
2. Коломеец Г.П. Организация компьютерных сетей: учебное пособие. Запорожье: КПУ, 2012. 156 с.
3. Таненбаум Э., Уэзеролл Д. Компьютерные сети. Санкт-Петербург: Питер, 2012. 960 с.

Є.О. Мануленко,

здобувач вищої освіти спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія»

Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»

Науковий керівник – канд. фіз.-мат. наук, д-р екон. наук,
доцент А.В. Завгородній

ТЕОРІЯ РОЗПІЗНАВАННЯ ОБ'ЄКТУ

Досліджено теорію розпізнання об'єктів. Наведено характеристики програм розпізнавання об'єктів.

Ключові слова: автоматизація, об'єкт, комунікація, інтелектуальні системи, штучні нейронні мережі.

З кожним роком зростає зацікавленість вирішення більш складних задач розпізнавання об'єктів, що обумовлена автоматизацією, необхідністю образних процесів комунікації в інтелектуальних системах. Тому удосконалення

реалізації розпізнавання комп'ютерними системами образів є актуальною. Один з перспективних напрямків вирішення даної проблеми ґрунтується на застосуванні штучних нейронних мереж і нейрокомп'ютерів, як найбільш прогресивних по відношенню проблем класифікації задач розпізнавання образів.

Теорія розпізнавання образів існує як розділ інформатики та суміжних дисциплін, що розвиває методи класифікації та ідентифікації об'єктів різної природи: сигналів, ситуацій, предметів, що характеризуються вичерпною кількістю деяких ознак [1]. Проблема розпізнавання об'єктів також виділена в розділ міждисциплінарних досліджень – в тому числі включаючи роботу зі створення штучного інтелекту, а також часто використовується при вирішенні практичних завдань у галузі комп'ютерного зору.

При постановці класичної задачі розпізнавання об'єктів заведено застосовувати математичну мову, ґрунтуючись на логічних міркуваннях і математичних принципах. В протилежність до цього підходу, існують методи розпізнавання об'єктів з використанням машинного навчання і штучних нейронних мереж, сформовані не настільки формалізованих підходах до розпізнавання, і демонструють не гірший, а в деяких випадках і значно кращий результат.

Часто можна зустріти хибне зіставлення термінів «розпізнавання» та «класифікація» де вони розглядаються як синоніми, але не є повністю взаємозамінюваними. Кожен з цих двох термінів може мати свої сфери застосування, в залежності від поставленої задачі. Розглянемо загальні елементи моделі класифікації.

Клас – множина об'єктів, що мають спільні властивості. Для об'єктів одного класу передбачається наявність «схожості». Для задачі розпізнавання може бути визначено довільну кількість класів, більше одного. Кількість класів позначається числом S . Кожен клас має свою ідентифікуючу мітку класу [1].

Класифікація – процес призначення міток класу об'єктам, відповідно до певного опису властивостей цих об'єктів. Класифікатор – це інструмент для

присвоєння міток класам, який в якості вхідних даних отримує перелік ознак об'єкта. До одного з найпоширеніших способів класифікації можна віднести спосіб, що базується на описі об'єктів з використанням ознак, де кожен об'єкт характеризується набором числових або нечислових ознак [1].

Проте існують типи даних для яких відкриті ознаки не дають високої точності класифікації, наприклад, колір точок зображень або цифровий звуковий сигнал. Загальна класифікація зображень собак і автомобілів є дуже простою для людини і водночас складною для машини. Причиною цього є можливість людини сприймати «приховані ознаки» недоступні для машини, такі як морда собаки або колеса автомобіля.

Верифікація – процес зіставлення досліджуваного об'єкта із однією моделлю об'єкта або описом класу. Під образом будемо розуміти найменування області в просторі ознак, в якій відображається безліч об'єктів або явищ матеріального світу [1].

Ознакою можна назвати опис тієї чи іншої властивості, що має пряме відношення до предмета або явища. Іншими словами, розпізнавання образів можна визначити, як віднесення вихідних даних до певного класу за допомогою виділення істотних ознак або властивостей, які характеризують ці дані, із загальної маси несуттєвих деталей.

Програми розпізнавання об'єктів:

1. CuneiForm – інструмент оптичного розпізнавання символів, розроблений російською компанією Cognitive Technologies. Програма перетворює файли зображень, отримані зі сканера або іншим шляхом на текст. Після декількох років без розвитку, 12 грудня 2007 року анонсовано відкриття джерельних текстів програми, яке відбулося 2 квітня 2008 року [2].

2. FineReader – програма для оптичного розпізнавання символів, розроблена російською компанією АBBYY. У травні 2017 року програма була включена до списку заборонених продуктів російських компаній [3].

3. LabVIEW (Laboratory Virtual Instrumentation Engineering Workbench) – платформа та середовище розробки для візуальної мови програмування

компанії National Instruments (США). Метою даної мови є автоматизація використання обчислювального та вимірювального лабораторного обладнання [4].

Загальні ознаки, що властиві усім класам, не несуть корисної інформації, тому для задачі розпізнавання об'єктів не розглядаються як характерні. Вибрати правильні ознаки – одна із важливих задач побудови систем розпізнавання.

Література:

1. Заяць В. М., Камінський Р. М. Методи розпізнавання образів : навч. посіб. для студ. Львів: Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2004. 173 с.
2. CuneiForm. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/CuneiForm#cite_note-ocr-3 (дата звернення: 13.11.2020).
3. FineReader. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ABBYY_FineReader (дата звернення: 13.11.2020).
4. LabVIEW. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/LabVIEW> (дата звернення: 13.11.2020).

А.О. Панков,

здобувач вищої освіти спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд. фіз.-мат. наук, д-р екон. наук,
доцент А.В. Завгородній

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІДМІННОСТІ WEB-ДОДАТКУ ВІД WEB-САЙТУ

Досліджено поняття «Web-додаток» і «Web-сайт». Проведено аналіз основних відмінностей web-додатку від web-сайту.

Ключові слова: web-додаток від web-сайт, спам, програмування, стартап.

Web-додаток – це будь-яка комп'ютерна програма, яка виконує певну функцію, використовуючи web-браузер у якості свого клієнта, в незалежності від пристрою та платформи, на яких відкрито браузер. Додаток може бути таким же простим, як дошка оголошень або контактна форма на web-сайті, або настільки ж складний, як текстовий процесор або багатокористувацький мобільний ігровий додаток, який ви завантажуйте на свій телефон [1].

Web-сайт – це група глобально доступних взаємопов'язаних web-сторінок, які мають єдине доменне ім'я. Він може бути розроблений і підтримуватися особою, бізнесом або організацією. Web-сайт має на меті служити різноманітним цілям. Основні функції web-сайту: ефективний спосіб демонструвати свої продукти та послуги; розробка сайту допоможе створити соціальний доказ; допомагає у брендингу бізнесу та досягненні ділових цілей [2].

Проведемо аналіз основних відмінності web-додатку від web-сайту.

1. Інтерактивність – це різні степені взаємодії із сторінкою. У той час, як web-сайт містить тексти та візуальний контент, з яким користувач не може взаємодіяти, web-додатки надають користувачеві можливість не лише читати, а й змінювати, додавати інформацію на сторінках.

Інтернет-магазин, який дозволяє користувачам купувати товари, шукати їх у каталозі, можна назвати web-додатком. Ще один цікавий приклад – це соціальні мережі. Вони включають у себе функції блогу, чати, контент на вибір користувача та можливість ділитися цим контентом.

Сьогодні велика кількість web-сайтів мають інтерактивність. Тому що користувачеві це подобається. Для цього власники web-сайтів додають на свої web-сайти невеликі web-програми.

На сайті деяких ресторанів є доступ до Google Maps, який допомагає користувачеві знайти дорогу до ресторану. У той ж час, більшість сайтів більш інформативні ніж інтерактивні. Таким чином відвідувачі сайтів більш захоплені переглядом, читанням або прослухуванням інформації. А відвідувачі web-додатку направлені на взаємодію з користувачами.

2. Інтеграція – це процес, що містить об'єднання простих компонентів у одному складному. Розробники можуть інтегрувати web-додатки та сайти з програмами, включаючи ERP, CRM. Однак у більшості випадків інтеграція відбувається саме з web-додатками, тому що їх складним функціям дуже часто потрібна інформація з інших систем. Найпопулярніший вид інтеграції в електронній комерції – це інтеграція web-додатків із системою управління взаємодією з клієнтами (CRM). Завдяки інтеграції, інформація про

користувачів, автоматично збирається та зберігається в CRM системі. Така інтеграція може дозволити команді відділу продажів дізнатися більше про поведінку клієнтів і ефективніше працювати з негативними відгуками. Доступна можливість взаємодії з інформацією про клієнта може принести збільшення в продажі та вдосконалити процес роботи в Інтернет-магазині.

У деяких випадках власники web-сайтів використовують інтеграцію з CRM для того, щоб представити відвідувачам більше персоналізованого контенту. Але, на відміну від web-додатків, подібна інтеграція з web-сайтами – це скоріше опціональна функція, а не частина основного функціоналу [2].

3. *Авторизація* – цей процес включає в себе введення користувальницьких даних для отримання доступу до web-сайтів або систем. Ця функція важлива для систем, які вимагають особисту інформацію про клієнтів. На цьому етапі важливо приділити особливу увагу безпеці.

На відміну від сайтів, web-додатки частіше вимагають авторизації, тому що вони пропонують користувачам більше можливостей, ніж web-сайти. Наприклад, при використанні соціальних мереж, системи попереджують вас про слабкість пароля. Ігнорування подібних повідомлень може привести до того, що хакери можуть отримати доступ до вашого аккаунту.

Більшість інформаційних сайтів використовують авторизацію. У деяких випадках авторизація використовується для того, щоб дати більше можливостей, які недоступні неавторизованим користувачем. Якщо незареєстровані користувачі можуть лише переглядати статті, зареєстровані користувачі можуть залишити коментарі, ділитися статтями у соціальних мережах та ін. Це також відмінне рішення для блокування спаму. Таким чином, авторизація необхідна як для web-сайтів, так і для web-додатків [1]. Але в цей ж час авторизація потрібна web-додаткам в цілях безпеки інформації. Можна сказати що всі Web-додатки є Web-сайтами, та не всі Web-сайти є Web-додатками. Те що робить їх такими унікальними, так це той факт, що неможливо розробити Web-додаток з чистого листа самостійно. У будь-якому разі доведеться використовувати не тільки звичні мови розмітки та

програмування, як HTML, CSS та JavaScript, але й цілі бібліотеки технологій від сторонніх розробників. Є велика кількість компаній, які сконцентровані на створенні подібних технологій для стартапів і малого бізнесу.

Можна зробити висновки щодо особливостей розробки web-додатку. Саме завдяки подібним проектам можна легко позбавитись будь-яких проблем, пов'язаних із представленням інформації сучасному користувачу. Розробка Web-додатку займає не так багато часу і ресурсів, щоб віддавати перевагу звичайним сайтам. Така розробка може бути відкрита на будь-якому пристрої, тому база потенційних користувачів автоматично збільшується. Можна забути про проблеми з оновленням програмного забезпечення, релізом нових версій сервісу. Тому що web-додаток можна легко покращувати, не докладаючи до цього багато зусиль.

Література:

1. Веб-додаток і його характеристики. URL: <https://www.centum-d.com/uk/veb-dodatok-yogo-harakteristiki> (дата звернення: 16.11.2020).
2. Веб-сайт: визначення й застосування. URL: <http://www.webtec.com.ua/uk/articles/index/view/2011-05-05/web-site> (дата звернення: 16.11.2020).

В.В. Пурха,

здобувач вищої освіти спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗНУ Університету «Україна»
Науковий керівник – канд.техн.наук, доцент В.А.Мельник

ПРОЕКТ КОМП'ЮТЕРНОЇ МЕРЕЖІ МИКОЛАЇВСЬКОГО ТЕХНІКУМУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Робота присвячена розробці проекту комп'ютерної мережі навчального закладу. В результаті виконання роботи розроблено проект мережі, обрано мережне устаткування і з'ясовані норми організації робочого простору.

Ключові слова: *комп'ютерні мережі, розподілені мережі, проект, мережне устаткування, мережні протоколи, середовище передачі інформації.*

Всесвітня тенденція об'єднання комп'ютерів у мережі обумовлена рядом важливих причин, таких як прискорення передачі інформаційних повідомлень, можливість швидкого обміну інформацією між користувачами, одержання і

передача повідомлень (факсів, е – mail листів і іншого) не відходячи від робочого місця, а також можливість обміну інформацією між комп'ютерами різних фірм виробників працюючих під різним програмним забезпеченням. З іншого боку, широка палітра апаратних засобів і програмного забезпечення призводить до виникнення різних проблем при виборі оптимального рішення принципів організації мережі: топології, методів передачі даних, апаратних засобів і т.д.[1].

Метою роботи є застосування загальних принципів побудови мереж для аналізу і модернізації мережі технікуму залізничного транспорту і створення проекту нової мережі, яка забезпечує найбільш ефективний для даного випадку доступ до робочих станцій і передавального середовища. При цьому видаються рекомендації по топології мережі, середовищу передачі інформації, мережному устаткуванню і організації робочого простору.

Миколаївський технікум залізничному транспорту є одним з провідних державних навчальних закладів Миколаївської області першого рівня акредитації, який займається висококваліфікованою підготовкою фахівців на денній та заочній формі навчання за 6 напрямками підготовки.

Забезпечення технікуму внутрішньою мережею є необхідністю яка вирішить багато проблем: навчання з використанням програм які вимагають з'єднання декількох комп'ютерів для тестування випускників, поліпшення умов роботи бухгалтерії та відділень технікуму.

Внутрішня комп'ютерна мережа дозволяє окремим користувачам легко і швидко взаємодіяти один з одним. Користувачі одержують можливість спільної роботи з документами, можуть переглядати, корегувати документи, не залишаючи свого робочого місця, навіть якщо дані файли знаходяться не на їхньому комп'ютері. Ще однією перевагою комп'ютерної мережі є полегшення спільного використання дорогих ресурсів, таких як принтери, сканери, факси [2].

Дана розробка підрозділяється на ряд підзадач:

– дослідження інформаційних потоків;

- вибір топології мережі;
- побудова електричної мережі для забезпечення електроживленням мережного устаткування;
- розробка проекту комп'ютерної мережі організації по стандарті Fast Ethernet 100Base-TX;
- вибір активного мережного устаткування.

В даному проекті представлено комп'ютерну мережу, розроблену згідно стандарту Fast Ethernet 100 Base-TX для 2-х корпусів. До мережі підключені 55 машини, з них 1 сервер. В проекті також реалізовано електричну мережу бухгалтерії для забезпечення електроживленням активного мережного устаткування, приведені схеми розташування робочих місць і комп'ютерного устаткування, реальні ціни на нього, кошторис по електричній і комп'ютерній мережі з розрахунком можливих утрат чи поломки.

Аналіз розробленого проекту мережі показує, що не була порушена специфікація проектування мережі згідно стандарту Fast Ethernet 100 Base-TX, що обмежує максимальну довжину сегмента мережі до 100 м. Стандарт ефективний по співвідношенню ціна-якість, а обране устаткування забезпечує підтримку передачі даних 100Mbps/Full Duplex.

Для з'єднання комп'ютерного устаткування використовується кабель (неекранована вита пари) PCNet Level 5E (10/100/1000Mbit), 4 пари. Принципи побудови мережі і розташування робочих місць відповідають усім стандартам і вимогам до комп'ютерних і електричних мереж, а також індивідуальним вимогам замовника [3].

В результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що розроблений проект відповідає всім нормативним вимогам, має високу продуктивність, працездатний і може бути впроваджений на практиці.

Література

1. Столлингс В. Современные компьютерные сети. СПб.: Питер, 2008-782 с.
2. Новиков Ю.В. «Локальні мережі: архітектура, алгоритми, проектування» / под. ред. Кондратенко С.В. М.: Видавництво ЭКОМ, 2018
3. Олифер В.Г., «Компьютерные сети. Принципы, технологии, протоколы, 2-е изд. СПб.: Питер-пресс, 2019.

М.В. Чорненко,
здобувач вищої освіти спеціальність 123 «Комп'ютерна інженерія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»
Науковий керівник – канд. фіз.-мат. наук, д-р екон. наук,
доцент А.В. Завгородній

МЕРЕЖЕВА АРХІТЕКТУРА НА ОСНОВІ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ МЕРЕЖЕВИХ ФУНКЦІЙ

Досліджено архітектуру на основі віртуалізації мережевих функцій.

Ключові слова: технологія SDN, технологія віртуалізації, управління мережею, архітектура, телекомунікаційні послуги.

У переході до програмного управління мережами окрім технології SDN ключову роль грає технологія віртуалізації мережевих функцій NFV. Ці технології доповнюють один одного в тому, що вони звертаються до різних елементів забезпечення програмно-керованого рішення. SDN збільшує гнучкість мережі за допомогою цілісного управління мережею, дозволяє швидко впроваджувати інновації і знижує експлуатаційні витрати. NFV розробляється для того, щоб оператори могли зменшити експлуатаційні витрати Capital Expenditure (CAPEX) і Operational Expenditure (OPEX) за рахунок зниження витрат на устаткування і зниження енергоспоживання [2].

Окрім цього, NFV також зменшує складність і робить управління мережею і розгортання нових можливостей більш легким і швидшим. Віртуалізація мережевих функцій – це концепція мережевої архітектури, що пропонує використовувати технології віртуалізації для віртуалізації цілих класів функцій мережевих вузлів у вигляді складових елементів, які можуть бути з'єднані разом або пов'язані в ланцюжок для створення телекомунікаційних послуг (сервісів). NFV відрізняється від традиційних способів віртуалізації, що використовуються в інформаційних технологіях рівня підприємства. Функція мережі, що віртуалізується (virtualized network function, VNF) може включати одну або кілька віртуальних машин, що використовують різноманітне програмне забезпечення та процеси, на верхівці галузевих стандартів сервери, комутатори і сховища великого обсягу, або навіть інфраструктури хмарних обчислень, замість окремих

апаратних рішень для кожної конкретної мережевої функції. Суть ідеї віртуалізація мережевих функцій в новому підході до побудови мережевої архітектури, при якому на уніфікованому фізичному середовищі працюють програмні додатки, що реалізують різні мережеві функції. Відповідно до цієї ідеї, NFV дозволяє операторам розгортати мережні рішення (Deep Packet Inspection (DPI), Network Address Translation (NAT), Firewall і т.д.) як програмні додатки, а не як окремі мережеві пристрої. Робота програм NFV і сама реалізація віртуальних функцій можлива на високопродуктивних мережевих платформах і серверах, розташованих у центрах обробки даних, мережевих вузлах і обладнанні клієнтів. Важливим позитивним чинником розвитку NFV є зниження залежності оператора від вузькоспеціалізованих мережевих пристроїв на користь програмних інструментів, що в кінцевому рахунку радикально знижує операційні витрати на підтримку всього життєвого циклу мережевих послуг.

Взаємозв'язок з концепцією SDN полягає у тому, що загальним трендом обох технологій у галузі телекомунікацій є напрямок на віртуалізацію мережі і використання нових концепцій, в суті яких лежить програмне керування. Найважливішою відмінністю NFV від SDN є кінцева мета концепції. Якщо в NFV планується взяти конкретні мережеві функції і реалізувати їх програмно, а потім керувати ними як програмними об'єктами, то SDN – це ідеологія роботи всієї мережі, де все управління і відповідальність за прийняття рішень (маршрутизація, комутація і т.д.) винесені на окремий централізований рівень. Тобто, NFV – це конкретні програмні компоненти, що реалізують конкретні мережеві функції, а SDN – ідеологія роботи всієї мережі і взаємодії її функціональних рівнів [1].

Основні архітектурні складові реалізації NFV (Architectural Framework) це:

1. *Інфраструктура віртуалізації мережевих функцій* (NFVI, Network Functions Virtualisation Infrastructure), яка забезпечує віртуальні ресурси, необхідні для підтримки виконання віртуалізованих мережевих функцій (VNF). Вона включає в себе апаратне забезпечення COTS (Commercial-OffThe-Shelf), компоненти прискорення в разі необхідності, і програмний шар, який віртуалізує базове устаткування.

2. *Віртуалізована мережева функція (VNF, Virtualised Network Function)* – це програмна реалізація мережної функції, яка здатна працювати на NFVI. Вона може супроводжуватися системою управління елементами (Element Management System, EMS), до тих пір, поки застосовується щодо конкретної функція, яка реалізує і виконує управління індивідуальною VNF і своїми особливостями. VNF – це об'єкт, який відповідає мережевим вузлам традиційної архітектури, які планується реалізувати безпосередньо в програмному забезпеченні вільному від апаратної залежності.

3. *NFV M&O (Management and Orchestration, Керування та оркестрація)* охоплює адміністрування та управління життєвим циклом фізичних та/або програмних засобів, що підтримують інфраструктуру віртуалізації і управління життєвим циклом функцій VNF. NFV M&O фокусується на конкретних завданнях управління віртуалізації необхідних в рамках реалізації NFV. NFV M&O також взаємодіє із зовнішнім по відношенню до NFV зоною OSS/BSS, що дозволяє інтегрувати NFV у вже існуючі зони управління в масштабах цілої мережі.

Проект ETSI (European Telecommunications Standards Institute) пропонує конкретне бачення концепцій адміністрування NFV. Це проект зі створення архітектури управління віртуалізованою мережевою інфраструктурою, яка дозволяє “побачити” функціональні можливості NFV з експлуатаційних позицій оператора «хмарних» послуг. Метою запропонованої архітектури MANO (Management and Orchestration) є забезпечення можливості для оператора, що працює з хмарним ЦОД, об'єднувати і керувати всіма ресурсами (обчислювальними, мережевими, сховищами даних і віртуальними машинами). Даний проект вже встиг охопити питання вимог, архітектур і сценаріїв використання NFV.

Отже з аналізу впровадження та обслуговування нових сервісів та функцій суттєво спрощується при використанні та впровадженні технології NFV.

Література:

1. Орлов Є. В., Похабова І. Е. Упровадження адаптивного управління програмно-конфігурованою мережею (SDN). *Зв'язок*. 2014. №2(108). С. 11–16.
2. Nadeau T., Gray K. SDN: Software Defined Networks. *O'Reilly*. 2013. №3. Р. 70–95.

Секція IV.

ПРАВО ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУСПІЛЬСТВА

Т.В. Буженко,
здобувач вищої освіти спеціальності 081 «Право»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО Університету «Україна»;
Науковий керівник – канд.юр.наук Половченя А.Б.

СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ

Незважаючи на процеси інтеграції і глобалізації в усіх сферах сучасного життя, процеси уніфікації норм міжнародного цивільного процесу відбуваються повільно. Окремі спроби прискорити цей процес, зокрема, створити спільний кодекс міжнародного цивільного процесу ні до чого не призвело. В цьому контексті цілком виправданим підходом до нормативного регулювання згаданих відносин є укладання двосторонніх міжнародних договорів. З іншого боку, вказана тенденція значно ускладнює правозастосовну діяльність судів. У науці цивільного процесу останнім часом відзначається значне підвищення інтересу до міжнародно-правових питань цивільного процесу [1, с. 829].

Необхідність чіткого визначення даного феномену виникла на тлі тенденції до зростання ролі міжнародних угод з питань цивільного процесу. Інтеграція зумовила інтенсивну уніфікацію права, насамперед матеріального, але не завжди процесуального. Закономірність полягає в тому, що інтеграція економіки вимагає загального правового простору, в тому числі однакового застосування норм міжнародного права, ефективного механізму розгляду і вирішення транснаціональних спорів, виконання судових рішень. На даному етапі спостерігається тенденція до уніфікації норм, спрямованих на

регулювання процесуальних відносин, що виникають у зв'язку з міжнародним цивільним (господарським) оборотом

Характеризуючи систему міжнародного цивільного права, можна сказати, що основними елементами міжнародного цивільного процесу, з позиції національного законодавства та міжнародних договорів як багатостороннього, так і двостороннього характеру, виступають:

- судова юрисдикція по міжнародним комерційним спорам;
- застосування забезпечувальних заходів у цивільних або комерційних справах, ускладненим іноземним елементом;
- надання міжнародної правової допомоги, включаючи визнання і приведення у виконання іноземних судових рішень.

Міжнародний цивільний процес не може зводитися до процесуальних форм однієї держави:

- рішення щодо визначення цивільних прав, прийняте на основі національного права судом однієї держави, буде визнаватися іноземним судом, які реалізують іншу юрисдикцію;
- рішення, винесене міжнародним судом на основі міжнародно-правових норм, спричинить прийняття, зміну або скасування рішення національного суду і т. д.[2,с .65]

Отже, система міжнародного цивільного процесу повинна будуватися на принципах, які тісно взаємопов'язаний між собою і утворюють логіко-правову систему. Порушення одного принципу, призводить, як правило, до порушення іншого принципу або всьому ланцюгу принципів. Правові норми, що регулюють міжнародний цивільний процес і будучи об'єктивувати і вираженими зовні, містяться в різних джерелах права, як національно-правових, так і міжнародних, тобто носять двоїстих характер. Це пояснюється тим, що міжнародний цивільний процес, являє собою спеціальний комплекс міжнародних і внутрішньодержавних норм, що регулюють такі питання:

- процесуального становища іноземних громадян, організацій, а також іноземних держав і міждержавних організацій в цивільному і арбітражному судочинстві;

- міжнародної підсудності у цивільних або комерційних справах;

- виконанні іноземних судових доручень та судових рішень, застосування і встановлення змісту іноземного права та інші питання, що регулюють процесуальні правовідносини за участю іноземного елемента

Серед спеціальних принципів міжнародного цивільного процесуального права виділяють такі:

- принцип рівності судових процесів держав, принцип контрольованої множинності процесів (*lis alibi pendens*),

- принцип ефективності засобів правового захисту, принцип міжнародного судового співробітництва та принцип визнання іноземних судових рішень;

- принцип пріоритету міжнародних договорів України перед національним законодавством;

- принцип надання іноземним особам у цивільному судочинстві національного режиму;

- принцип судового імунітету іноземних держав;

- принцип дотримання юрисдикції судів та інших правозастосовних органів іноземних держав;

- принцип правової визначеності;

- принцип належної компетенції суду щодо сторін;

- правило про належне повідомлення відповідача і його право надати свої пояснення;

- принцип пропорційності і терміновості при застосуванні забезпечувальних заходів;

- принцип стадійності судового розгляду; принцип добросовісності виконання обов'язків сторонами та їх представниками;

- принцип доцільності об'єднання вимог і вступу в процес третіх осіб;

- принцип доступності процесуальної інформації та доказів;
- принцип поєднання письмових та усних пояснень;
- принцип обов'язку суду визначити норми права і фактичні обставини справи;
- принцип мотивованості судового рішення;
- принцип сприяння примиренню сторін (медіативного урегулювання спору);
- принцип виконуваності судового рішення;
- принцип міжнародного юрисдикційного співробітництва

Підсумовуючи викладене необхідно зазначити, що норми міжнародного цивільного процесу закріплюють загальні стандарти національного цивільного процесу, дотримуватися яких держава зобов'язалася, ставши учасником відповідних міжнародних угод. [3,с .62]

Література:

1. Саенко А.В. Принципы международного гражданского процесса : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Саенко Анна Владимировна. М., 2013. 27 с. С. 13–14.
2. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. 2-е вид., допов. К.: Юрінком Інтер, 2000. 416 с.
3. Шак Х. Международное гражданское процессуальное право: Учебник / Пер. с нем.: М.: БЕК, 2001. 560 с.

В.В. Воробйов

здобувач вищої освіти спеціальності 081 «Право»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО «Університет «Україна»
Науковий керівник – канд.юр.наук Половченя А.Б.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Основним прагненням України від перших років незалежності здійснюється шляхом побудови правової держави та створення якісно нового суспільства, в якому мають забезпечуватися пріоритети загальнолюдських цінностей. Ключовими кроками на цьому шляху, які, безумовно, сприяли її

визнанню іншими державами світу, стали прийняття Конституції України, вступ України до Ради Європи, проведення адміністративної реформи та підготовка до проведення адміністративно-територіальної реформи. При цьому держава та її інституції й далі наполегливо шукають свій шлях забезпечення неухильного дотримання прав людини і верховенства права [1].

Сучасний етап проведення в Україні правової реформи визначив необхідність переосмислення ролі та місця нотаріату у правовій системі України як ефективного засобу досудового захисту прав людини та місця в ній інституту приватної нотаріальної діяльності, яка ґрунтується на принципах латинського (вільного) нотаріату. За майже 25 років свого існування в Україні приватний нотаріат довів свою доцільність та ефективність захисту прав людини, однак остаточного його запровадження досі не відбулося, ключові вимоги Конституції України досі не враховані у Законі України «Про нотаріат», не вирішено широке коло теоретичних і практичних проблем організації і функціонування нотаріату в Україні на основі здобутків міжнародного досвіду і з урахуванням змін національного законодавства, створення правових, організаційних умов для вступу України до Міжнародного Союзу Нотаріату тощо [1].

Об'єктом правового регулювання є поведінка людей та їх об'єднань у суспільстві, яка через свою соціальну значущість регулюється нормами права (юридично значуща поведінка). Предметом правового регулювання є такі суспільні відносини, упорядкування яких можливе і водночас доречне саме за допомогою юридичних засобів [2, с. 134-136].

Тобто правове регулювання суспільних відносин – це спрямована владна дія конкретних суб'єктів на врегулювання поведінки суб'єктів суспільних відносин через норми права та юридичні засоби.

Державне регулювання нотаріальної діяльності полягає у встановленні умов допуску громадян до здійснення нотаріальної діяльності, порядку зупинення і припинення приватної нотаріальної діяльності, анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю; здійсненні контролю

за організацією нотаріату, проведенням перевірок організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства; визначенні органів та осіб, які вчиняють нотаріальні дії, здійснюють контроль за організацією нотаріату, проводять перевірки організації нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства; визначенні ставок державного мита, яке справляється державними нотаріусами; встановленні переліку додаткових послуг правового і технічного характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, та встановленні розмірів плати за їх надання державними нотаріусами; встановленні правил професійної етики нотаріусів [3].

Дослідження адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності у вітчизняній правовій науці відбувалося у межах досліджень проблем державного управління та проблем забезпечення й охорони прав і свобод громадян. Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності є специфічним різновидом правового регулювання спрямованим на втілення організаційно-правових засобів забезпечення вчинення нотаріусами нотаріальних дій. На сучасному етапі адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності забезпечено системою норм, яка за предметною і цільовою ознаками поєднує різномірний правовий матеріал, пов'язаний із здійсненням органами виконавчої влади та місцевого самоврядування публічно-владних повноважень у сфері нотаріальної діяльності, застосуванням конкретних форм і методів адміністративної діяльності, здійсненням органами державної влади та місцевого самоврядування організаційних повноважень щодо окремих нотаріусів, окремих об'єктів приватної та комунальної форм власності тощо [1].

Вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, які працюють в державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах (державні нотаріуси) або займаються приватною нотаріальною діяльністю (приватні нотаріуси). На нотаріусів, які працюють у державних

нотаріальних конторах або займаються приватною нотаріальною діяльністю, законом може бути покладено вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, з метою надання їм юридичної вірогідності [3].

Документи, оформлені державними і приватними нотаріусами, мають однакову юридичну силу. У населених пунктах, де немає нотаріусів, нотаріальні дії, вчиняються уповноваженими на це посадовими особами органів місцевого самоврядування. Вчинення нотаріальних дій за кордоном покладається на консульські установи України, а у випадках, передбачених чинним законодавством, - на дипломатичні представництва України [3].

Нотаріусом може бути громадянин України, який має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи у сфері права не менш як шість років, з них помічником нотаріуса або консультантом державної нотаріальної контори - не менш як три роки, склав кваліфікаційний іспит і отримав свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю. Не може бути нотаріусом особа, яка має судимість, обмежена у дієздатності або визнана недієздатною за рішенням суду. Нотаріусу забороняється використовувати свої повноваження з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки чи пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб. Нотаріус не може займатися підприємницькою, адвокатською діяльністю, бути засновником адвокатських об'єднань, перебувати на державній службі або службі в органах місцевого самоврядування, у штаті інших юридичних осіб, а також виконувати іншу оплачувану роботу, крім викладацької, наукової і творчої діяльності. Реєстраційна справа приватного нотаріуса зберігається і ведеться відповідно Головним управлінням юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головними управліннями юстиції в областях, містах Києві та Севастополі [3].

Отже, адміністративно-правове регулювання організації нотаріальної діяльності – це провідні засади, положення та норми, що формують основи організації та забезпечення вчинення нотаріальних дій через певні організаційно-правові засоби, які визначаються чинним законодавством

України та за допомогою яких здійснюються нотаріальні дії, проводиться взаємодія нотаріусів з іншими суб'єктами права та реалізується державна політика у сфері нотаріату.

Література.

1. Нотаріальна діяльність в Україні. Referat-ok: інформаційний веб-портал. 2016. URL: <http://referat-ok.com.ua/pravo/notarialna-diyalnist-v-ukrajini>
2. Петришин О.А., Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін. Теорія держави і права. підручник. Харків: Право. 2015. 368 с.
3. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 383.

І.С. Глущенко,
здобувач вищої освіти спеціальності 081 «Право»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО «Університет «Україна»
Науковий керівник – канд.юр.наук, Олійник О.О.

СУПЕРЕЧНОСТІ В ПРАВАХ ЛЮДИНИ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З МАСМЕДІА

Проста людина, знаходячись в середовищі трьох складових сучасного суспільства таких, як медіа, держава та бізнес, постійно з'ясовують питання чи є шанс для прав людини у подібному конгломераті. З цієї мети проаналізувавши співпрацю «трьох китів» буде простіше встановити захист прав людини з цими соціальними інститутами та вплив людини на діяльність медіа, державу та бізнес.

Ключові слова: *медіа, ЗМІ, консенсус, конвенція, свобода висловлення, захисту репутації, право, загальна декларація прав людини.*

Свобода висловлення поглядів може зайти в суперечність з іншими правами людини. Одна група таких прав людини – це право на приватне життя, яке включає свободу від втручання в приватне життя, сім'ю, будинок і кореспонденцію, а також право на захист від посягань на честь або репутацію. Наприклад, ЗМІ часто звинувачують у тому, що вони порушують особисте життя знаменитостей, публікуючи їхні фотографії та інформацію про їхнє приватне життя без їхнього дозволу.

Крім того, існує ризик конфлікту між свободою висловлення думки та заборонаю дискримінації в тих випадках, коли здійснення цієї свободи використовують для збудження ненависті та коли використовують мову

ненависті. Таке збудження ненависті може мати більш масштабний і більш серйозний вплив, коли це поширюється через медіа. Існує міжнародний консенсус щодо того, що мова ненависті повинна бути юридично заборонена і що така заборона має стояти вище, аніж гарантії свободи вираження думки.

Свобода висловлення поглядів не є абсолютним правом. Згідно зі статтею 29 Загальної декларації прав людини, здійснення прав і свобод може бути обмежено, якщо це відповідає вимогам належного визнання і дотримання прав і свобод інших осіб.

У статті 10 Європейської конвенції з прав людини йдеться, що здійснення права на свободу висловлення поглядів «може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням або злочинів, для охорони здоров'я або моралі, для захисту репутації або прав інших осіб, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя».

В останні роки велику увагу було привернуто до питань обмеження свободи висловлення поглядів на підставі поваги до віри і релігії, що впливає з права людини на свободу думки, совісті і релігії. Все це привернуло пильну увагу до важливості керівних принципів, ефективної практики та етики в роботі журналістів.

Багато організацій, зокрема міжурядових (Рада Європи, ЮНЕСКО), розробили етичні принципи і професійні рекомендації про підготовку репортажів, для того щоб ця діяльність відповідала нормам у сфері прав людини або закликала учасників дотримуватися таких стандартів. До всього існує й інший бік питання – необхідно забезпечувати, щоб уряди не зловживали антиекстремістським законодавством для обмеження законного висловлення думки.

В останні роки ситуація з правами людини та їх захистом стала докорінно змінюватися. Українці з активною життєвою позицією змушують державу, бізнес і медіа уважно ставитися до проблем людини, до проявів дискримінації, висвітлення теми інвалідності, ромської тематики, гендерних упереджень, гендерно-обумовленого насильства, рівних прав і можливостей чоловіків і жінок, висвітлення проблематики ЛГБТІ-спільноти, мігрантів, біженців і шукачів притулку, внутрішньо переміщених осіб, людей, які живуть з ВІЛ/СНІД, секс-працівників та ув'язнених, дитячої тематики тощо.

Одним з прикладів того, як одна людина може змінити державну політику, змінити сприйняття державою та бізнесом проблем людини, є Д. Шерембей, голова координаційної ради Всеукраїнської мережі людей, які живуть з ВІЛ.

Організація об'єднує майже 90 пацієнтських організацій України. Дмитро з колегами змогли змінити політику Міністерства охорони здоров'я України. «Один простий приклад: ціна на один і той самий препарат для дітей від одного й того ж дистриб'ютора у 2018 році на 70% нижче, ніж у 2015... Одна закупівля терапії проти ВІЛ через міжнародні організації врятувала 5 тисяч людей за один рік. Це всього лише по одному препарату. На 55% препаратів куплено більше», – каже Дмитро Шерембей.

2019 року, у Всесвітній день боротьби з ВІЛ/СНІД, Шерембей з колегами представили мобільний додаток «HIV Test» для виявлення вірогідності наявності у людини цієї хвороби. Додаток дає змогу будь-кому, лежачи на дивані вдома, протестувати себе на вірогідність захворювання. У разі загрози людина на умовах анонімності отримає перелік адрес станцій, де можна пройти тестування.

Завдяки діяльності Всеукраїнської мережі людей, які живуть з ВІЛ, їх боротьбі з Міністерства охорони здоров'я хворі на гепатит С українці отримали можливість вилікуватися. Так, з 1 січня 2019 року ліки від гепатиту С в аптеках України коштують не більше 120 дол. США (у країнах Європи чи США вони коштують у десятки разів більше).

Усе це назване та неназване досягла одна людина спільно з однодумцями. А таких, як Дмитро Шерембей, у нашій країні багато: волонтерські ради у Міністерстві оборони, громадські слухання щодо проектів Міністерства освіти та науки, громадські ради при телеканалах і багато інших прикладів.

Громадянське суспільство в Україні дедалі міцніше стає на ноги, і тому медіа, держава та бізнес щораз уважніше придивляються та прислухаються до громадян.

Література

1. Лісневська А. Інфотейнмент та гра як складові технології створення телевізійних новин. Синопис: текст, контекст, медіа. 2018. № 3. URL: <http://synopsis.kubg.edu.ua/index.php/synopsis/article/view/100>
2. Макущенко М. О. Основні принципи формату інфотейнмент в ефірі українських телеканалів. *Діалог: медіа-студії*. 2017. Вип.15.
3. Мордюк А. «Інфотейнментизація» українських новин (на прикладі інформаційного мовлення телеканалу «Новий канал»). *Теле- та радіожурналістика*. 2018. Вип. 14.
4. Симоніна Н. Новітні жанри української тележурналістики: розвиток інфотейнменту. Київ, 2019. URL: http://journ.univ.kiev.ua/trk/publikacii/symonina_publ

Є.М. Горохов,
здобувач вищої освіти спеціальності 081 «Право»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО «Університет «Україна»
Науковий керівник – канд.юр.наук Олійник О.О.

ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЛЯ

Факти жорстокого поводження з дітьми і їх експлуатації відомі давно, довгий час ніхто не займався пошуком підтверджень наслідків цих явищ, згубних для фізичного і психічного здоров'я дитини. З цієї мети необхідно з'ясувати юридичну та сучасну суспільну думку щодо юридичних норм захисту дітей від насилля.

Ключові слова: права дитини, Генеральна Асамблея ООН, Загальна декларація прав людини, суїцид, тілесні ушкодження, побої та мордування, катування.

Першим міжнародним документом, в якому ставилася проблема прав дитини була Женевська декларація 1923 р., спрямована на створення умов, що забезпечують нормальний фізичний і психічний розвиток дитини, право дитини на допомогу, належне виховання, захист.

Важливим документом щодо захисту дітей стала прийнята 10 грудня 1948 року Генеральною Асамблеєю ООН Загальна декларація прав людини. У ній вперше зафіксовані основи захисту прав дітей. Свій розвиток Декларація отримала в пактах прав людини, що гарантували рівні права всім дітям і забезпечення їх основних соціальних потреб.

Головним документом сучасності, який регулює законодавство щодо насильства над дітьми на міжнародному рівні є Конвенція ООН про права дитини, що була прийнята у 1989 році і ратифікована більше 175 країнами світу. У Конвенції були сформульовані наступні міжнародні норми з питань насильства над дітьми та відсутності турботи про дітей:

Стаття 12 містить вимогу про те, щоб діти мали можливість висловлювати свою точку зору в ході судового або адміністративного злочинства.

Стаття 19 містить вимогу про те, щоб були вжиті законодавчі та адміністративні заходи для захисту дітей від всіх форм насильства та сексуальної експлуатації.

Стаття 20 містить вимогу про те, щоб забезпечувався спеціальний захист та допомога всім дітям, котрі полишили свої внаслідок насильства.

Стаття 34 містить вимогу про те, щоб були вжиті заходи для захисту дітей від сексуальної експлуатації.

Стаття 39 містить вимогу про те, щоб офіційні особи направляли дітей-жертв насильства на реабілітацію.

Конвенція ООН про права дитини зобов'язує держави, які ратифікували цей документ вживати всіх необхідних законодавчих, адміністративних, соціальних і просвітніх заходів щодо захисту дитини від усіх форм фізичного, психічного насильства, образи чи зловживання, відсутності піклування чи недбалого і брутального поводження та експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, з боку батьків, законних опікунів чи будь-якої іншої особи, яка піклується про дитину.

Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини у 1991 році та внесла відповідні зміни до національного законодавства згідно з тими міжнародними стандартами, які зазначені у цьому документі.

Право дітей в Україні на захист від усіх форм насильства гарантується статтями 28, 52 Конституції України, відповідно до яких ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Значним кроком України уперед, який визначив проблему забезпечення прав дітей, відповідних умов та механізмів для їхнього гармонійного розвитку загальнонаціональним пріоритетом, став Закон України "Про охорону дитинства", який узаконив засади державної політики у сфері дитинства.

Статтю 10 Закону України "Про охорону дитинства" встановлено, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканість та захист гідності.

Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом. Зокрема покарання за злочини проти дітей передбачено Кримінальним кодексом України:

- умисне вбивство дітей – статті 115, 116, санкції яких встановлюють обмеження або позбавлення волі на строк до п'яти років і позбавлення волі на строк від семи до п'ятнадцяти років, відповідно;

- доведення дітей до суїциду – стаття 120, встановлює покарання у виді обмеження або позбавлення волі на строк до трьох п'яти років;

- нанесення тілесних ушкоджень – статті 121-125, санкції яких встановлюють штрафні санкції, виправні або громадські роботи або обмеження або позбавлення волі на різні строки;

- побої та мордування – стаття 126 встановлює покарання у виді штрафів, громадських або виправних робіт на строк до одного року;

- катування – згідно статті 127 КК, карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років;

- залишення у небезпеці – стаття 135 встановлює покарання – обмеження або позбавлення волі на строк до двох років;

- насильницьке донорство – санкція статті 144, встановлює позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, з штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян чи без такого;

- викрадення дитини – карається обмеженням або позбавленням волі на строк до трьох років, відповідно до статті 146 ККУ;

- захоплення дітей в заручники – згідно статті 147 карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років;

- торгівля дітьми та незаконне переміщення за кордон – стаття 149 встановлює покарання щодо позбавлення волі на строк від трьох до восьми років;

- експлуатація дітей – стаття 150 встановлює покарання у виді арешту на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років;

- статеві злочини проти дітей – статті 155, 156, санкційні частини яких встановлюють покарання – позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років і обмеження або позбавлення волі на строк до п'яти років, відповідно;

- зловживання опікунськими правами – стаття 167 карає порушників штрафами або обмеженням або позбавленням волі на строк до трьох років.

Обов'язок повідомляти органи опіки і піклування про випадки зловживання батьківськими правами, покладено на всі установи і всіх громадян, яким стане відомо про такі випадки (ст. 134 Кодексу про шлюб та сім'ю України).

Правові й організаційні основи попередження насильства в сім'ї, органи та установи, на які покладається здійснення заходів з попередження такого

явища, визначає Закон України "Про попередження насильства в сім'ї", прийнятий у 2001 році.

Таким чином держава законодавче забезпечує захист дітей від:

- усіх форм фізичного і психічного насильства, образи, недбалого і жорстокого поводження з нею, експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють;
- втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин;
- залучення до екстремістських релігійних психокультових угруповань та течій, використання її для створення та розповсюдження порнографічних матеріалів, примушування до проституції, жебрацтва, бродяжництва, втягнення до азартних ігор тощо.

Але відсутність чітких підзаконних актів щодо забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства призводить до того, що в Україні жорстоке поводження з дітьми існує.

Література

1. Закон України «Про охорону дитинства» // ВВР України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
2. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» : від 15.11.2001 р., № 2789–III.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або його реальну загрозу» : від 26.04.2003 р., № 616.
4. Закон України Загальнодержавна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про право дитини» на період до 2016 року» : від 05.03.2009 р., № 1065–VI.
5. Рекомендації «Забезпечення функціонування системи захисту дітей від жорстокого поводження, попередження насильства в сім'ї» : від 01.02.2013 р.
6. План заходів з проведення Національної компанії «Стоп насильству» / затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України : від 01.12.2010 р., № 2154.

В.О. Іспір,
здобувач вищої освіти спеціальності 081 «Право»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО «Університет «Україна»
Науковий керівник – канд.юр.наук Половченя А.Б.

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Форми, методи та процедури адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо забезпечення судової влади є інструментами забезпечення суддів і судів усім необхідним для здійснення правосуддя та належного функціонування судової системи, а також надання якісних адміністративних послуг.

В інструментальній теорії адміністративного права та практиці діяльності публічної адміністрації адміністративні процедури займають важливе місце, адже вони є кінцевою ланкою, якою безпосередньо користуються різноманітні суб'єкти публічної адміністрації [1, с. 109].

Адміністративні процедури адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо забезпечення судової влади слід відмежовувати від адміністративного провадження чи процесу, оскільки вони є суміжними та деякою мірою переплітаються, однак не тотожні.

Адміністративні процедури будь-якої діяльності публічної адміністрації, зокрема й щодо забезпечення судової влади, є частиною загального юридичного процесу здійснення такої діяльності, виконуючи при цьому тіньову активність, що виявляється в детальному регламентуванні здійснення кожної дії окремо на кожному етапі.

Кожна адміністративна процедура складається, по-перше, з нормативно-правового акта, який безпосередньо встановлює порядок їх здійснення та коло уповноважених суб'єктів із їх компетенцією, по-друге – етапи та процедурні аспекти її реалізації.

Незалежність суддів є основною передумовою функціонування самостійної та авторитетної судової влади, здатної забезпечити об'єктивне й

безстороннє правосуддя, ефективно захистити права і свободи людини й громадянина. Принцип незалежності суддів означає незалежну процесуальну діяльність при здійсненні правосуддя, тобто в ході розгляду й вирішення спорів про право на основі матеріального й процесуального, керуючись професійною правосвідомістю суддів, і в умовах, що виключають сторонній вплив на них. Незалежність судді забезпечується заборонаю втручання у здійснення правосуддя [2, с. 9].

Адміністративними процедурами, що спрямовані на реалізацію заборони втручання в здійснення правосуддя, визначається правові процедури реалізації повноважень судів та інших суб'єктів правовідносин у сфері організації правосуддя, що передбачені законом у разі такого втручання. Коло таких процедур є достатньо широким, до нього слід віднести не тільки процедури, що ініціюються суддею, але й ті, ініціатором яких є органи суддівського самоврядування. Такі процедури можуть мати переважно заявницький характер, окрім процедури притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 185-3 КУпАП [3, с. 25].

Адміністративні процедури, що спрямовані на реалізацію заборони втручання у здійснення правосуддя, регламентовані Конституцією України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 №1402-VIII, Постановою Пленуму ВСУ від 13.06.2007 №8 «Про незалежність судової влади» та ін., а також функціональними актами органів суддівського самоврядування. Процедурним аспектом їх реалізації є своєчасне реагування на ймовірні випадки виникнення загрози порушення принципу незалежності суддів і вчасне вжиття заходів щодо їх нейтралізації.

Для безпосередньої реалізації своїх повноважень ДСА України проводить публічні закупівлі. А відтак існує адміністративна процедура її здійснення. Саме тендерний комітет відповідає за організацію процедур закупівель на всіх етапах їх проведення.

Процедура публічних закупівель ДСА здійснюється відповідно до Порядку розміщення інформації про публічні закупівлі 25 березня 2016 р.

№ 447/28577 та відповідно до вимог Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII [4; 96].

Розміщення інформації в електронній системі закупівель здійснюється замовником/учасником/органом оскарження шляхом її внесення та заповнення в електронному вигляді через автоматизоване робоче місце замовника/учасника/органу оскарження. Оприлюднення інформації на веб-порталі здійснюється електронною системою закупівель [4; 5].

Замовник/учасник/орган оскарження для отримання доступу до автоматизованого робочого місця безоплатно проходить реєстрацію на авторизованому електронному майданчику або веб-порталі шляхом здійснення одного із способів ідентифікації/авторизації відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України [4; 5].

Інформація для замовника/органу оскарження розміщується/оприлюднюється безоплатно. Розмір плати учасника за подання інформації та документів для участі у процедурах закупівлі визначається відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України [4; 5].

Таким чином, процедуру публічних закупівель яку застосовує ДСА України, можна визначити як виникнення договірних відносин стосовно постачання товарів, виконання робіт або надання послуг ДСА України з природним монополістом у певній сфері, або з суб'єктом, що здатний надати термінові послуги та забезпечити судову гілку влади невідкладними засобами функціонування, або ж з особою, яка залишилась на конкурентному середовищі сама після відміни двох процедур закупівлі через відсутність достатньої кількості учасників з метою сприяння ефективному здійсненню правосуддя.

Отже, адміністративну діяльність ДСА щодо забезпечення судової влади можна визначити як послідовність здійснення індивідуальних, конкретних управлінських, організаційних і технічних адміністративних дій суб'єктами публічного адміністрування у сфері забезпечення судової влади всіма необхідними ресурсами для її належного функціонування, які регламентовані

адміністративними нормами, що визначають порядок їх здійснення з метою врегулювання суспільних зв'язків у цій сфері.

Література

1. Боровков Р. О. Адміністративно-правове регулювання мобільного зв'язку в Україні. дис.. на здобуття наук. ступеня канд.. юрид. наук, спец. 12.00.07; Київ, 2016. 161 с.
2. Фондова лекція з навчальної дисципліни "Судова влада в Україні. Офіційний сайт Національної академії внутрішніх справ. 2017. URL: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source>
3. Скрипник О. Г. Адміністративні процедури, спрямовані на реалізацію заборони втручання у здійснення правосуддя. Митна справа. 2015. № 4(2). С. 123-128.
4. Про затвердження Порядку розміщення інформації про публічні закупівлі : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 18.03.2016 № 477. ВРУ: офіційний веб-портал. 2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0447-16#n17>
5. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. Відомості Верховної Ради. 2016. № 9. Ст. 89.

В.О. Іспір,

здобувач вищої освіти спеціальності 081 «Право»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО «Університет «Україна»
Науковий керівник – канд.юр.наук Половченя А.Б.

ПРЕДМЕТ МІЖНАРОДНОГО ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Існує декілька підходів до змістовного наповнення поняття "міжнародний цивільний процес". В переважній більшості випадків його розглядають як інститут цивільного процесу вельми пов'язаний із правом колізійним, міжнародним приватним.

На думку М.М. Богуславського і В.П. Звекова, норми МЦП спрямовані на регулювання [1, с.273; 2]: процесуального становища іноземних громадян і іноземних організацій (юридичних осіб); порядку встановлення змісту іноземного права; порядку виконання доручень іноземних судів і інших установ; процесуального положення іноземної держави і її дипломатичних і консульських представників; міжнародної підсудності за цивільними справами; визнання і примусового виконання іноземних судових рішень за цивільними; справами.

Поряд із виконанням іноземних судових доручень, на думку М.М. Богуславського, МЦП визначає порядок звернення до іноземних судів з дорученнями про вручення доказів і виконання окремих процесуальних дій, здійснення нотаріальних дій; міжнародного комерційного арбітражу; визнання і примусового виконання іноземних арбітражних рішень.

М.Й. Штефан у якості інститутів МЦП називає [3, с.556]: цивільно-процесуальне становище міжнародних організацій; правове регулювання цивільного судочинства за участю іноземного елемента; правове становище іноземців, іноземних держав, їх дипломатичних представників і консульських установ у цивільному процесі; підсудність справ з іноземним елементом (міжнародна підсудність, юрисдикція, компетенції судів); докази і доказування в справах з іноземним елементом; виконання доручень іноземних судів; питання про застосування іноземного права; визнання і виконання рішень іноземних судів.

Дослідження відносин, які історично включають до сфери МЦП, не втратили своєї актуальності, проте наукові дискусії про співвідношення предмету останнього і предмету міжнародного приватного права (МПрП) зараз не проводяться.

Якщо торкнутися предмету МЦП детальніше, ми зможемо відмітити наступні позиції науковців. Н.И. Маришева і Л.А. Лунц свого часу відзначали, що норми МЦП належать саме до процесуального права але, в силу тісного зв'язку з МПрП, вивчаються наукою МПрП [4, с.767]. М.М. Богуславський вважає, що питання міжнародного цивільного процесу нерозривно пов'язані з регулюванням відносин, що виступають предметом МПрП [1, с.352].

Чітку позицію в цьому питанні займає М.Й. Штефан, його точка зору протилежна тезі М.М. Богуславського. М.И. Штефан вказує, що при включенні міжнародного цивільного процесу до складу МПрП на тій підставі, що такі процесуальні відносини мають тісний зв'язок з регулюванням міжнародних приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом, порушується наукова основа поділу галузей права за їх предметом і методом правового

регулювання. Він впевнений, що МЦП є складеним і невід'ємним структурним елементом цивільного процесуального права України. В.В. Комаров також вказує на неприпустимість змішанн МПрП і міжнародного цивільного процесу. Обґрунтовуючи свою позицію, він зауважує, що колізійні норми в МПрП і в сфері МЦП мають різний характер.

Основна ж теза В.В. Комарова така: неприпустимо змішувати МПрП і МЦП, оскільки в такий спосіб ми змішуємо форму і зміст [5, с.455]. І ц теза відповідає позиції М.Й. Штефана Крім того, В.В. Комаров загострює увагу на тому, що МПрП поєднує матеріально-правові норми, а міжнародний цивільний процес - процесуальні. Це підтверджують й інші автори. [2, с.431]. Норми іноземного права не діють в сфері МЦП України, якщо такі випадки прямо не встановлені законодавством чи міжнародними угодами України. Звідси можна зробити висновок, що колізійна проблема у МЦП не виникає, або вона має іший характер, ніж у МПрП. Виходячи з аналізу наведених точок зору ми схиляємос до позиції розрізненн міжнародного цивільного процесу і міжнародного приватного права Підставами дл цього є особливий предмет і метод цивільного процесу, відмінний від предмета і методу галузі МПрП.

Думаємо, що, незважаючи на наявність у правовому відношенні будь-якого виду іноземного елемента, процесуальні норми необхідно відносити до цивільного процесуального права України, а норми колізійні до галузі міжнародного приватного права Об'єднує МЦП і МПрП, крім іноземного елемента, застосуванн колізійних ігоишілів при визначенні міжнародної підсудності, порядку визнанн та виконанн судових доручень, та ін. Колізійні норми, що регулюють порядок визначенн права, же повинно застосовуватис до відносин міжнародного цивільного процесу, мають ту ж структуру, що і колізійні приписи галузі міжнародного приватного права. Грунтуючись на вище зазначеній позиції про те, що так званий міжнародний цивільний процес ми відносимо до галузі цивільного процесуального права України, ми займаємо особливу позицію в питанні співвідношенн законодавчих розпоряджень МЦП і МПрП. Використанн колізійного методу дійсно є загальним для міжнародного

приватного права і міжнародного цивільного процесу. Відносини міжнародного цивільного процесу і міжнародні приватноправові відносини виникають у процесі взаємодії правових систем різних держав і вживанні в найменуваннях "міжнародне приватне право" і "міжнародний цивільний процес" терміна "міжнародний" вказує на певні особливості природи правовідносин цих галузей права. Але навряд чи є підстави говорити через це про тотожність вказаних галузей, термін "міжнародний" вживається у відомому умовному значенні. Розглядати МПрП і МЦП як єдине, або як частину і щось неприпустимо, оскільки в цьому випадку ігнорується наукова основа виділення галузей права за предметом їх правового регулювання. Повертаючись до питання про формальне закріплення норм зазначених галузей права, необхідно відзначити, що колізійні норми МПрП і МЦП ідентичні.

Припускаємо, що колізійні норми, спрямовані на вибір права щодо регулювання відносин міжнародного цивільного процесу, насправді варто відносити до галузі МПрП. Їх поєднує загальний метод - колізійний, і предмет - розмежування компетенції правопорядків. Їх загальне завдання - визначити право, яке належить застосовувати.

Під міжнародним цивільним процесом розуміємо сукупність норм процесуального права, що відносяться до вирішення справ, ускладнених наявністю іноземного елемента.

Узагальнюючи сучасне ставлення науковців до МЦП, ми вказуємо на те, що його, як правовий інститут, відносять до національного цивільного процесу. Хоча не можна заперечувати того факту, що наявність іноземного елемента створює низку специфічних понять та, загалом, особливий інститут в рамках процесу. І якщо методом і предметом він нерозривно пов'язаний з останнім, то, з прагматичної точки зору, норми МЦП закріплюються разом із тими колізійними принципами, які діють для визначення права при розгляді цивільних справ. Такий порядок притаманний законодавству багатьох іноземних країн.

Література

1. Богуславский М.М. Международное частное право: Учебник. М.: Юристъ, 1999. 408 с.

2. Звеков В.П. Международное частное право: Курс лекций. М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА-М, 1999. 686 с.
3. Штефан М.И. Цивільний процес: Підручник. Київ: Ін Юре, 1997. 608 с.
4. Лунц Л.А. Курс международного частного права: В 3-х т. М.: Спарк, 2002. 1007 с.
5. Комаров В.В., Тертишников В.І., Пушкар Є.Г. та ін. Цивільне процесуальне право України: Підручник /За ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 1999. 592 с.
6. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 р., № 2709-іУ. *Урядовий кур'єр*. 31.09.2005. № 163.

М.О. Ляшук,
здобувач вищої освіти спеціальності 081 «Право»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ЗВО «Університет «Україна»
Науковий керівник – канд.юр.наук Олійник О.О.

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В теорії адміністративного права до широкого розуміння механізму адміністративно-правового регулювання вчені відносять: норми права, юридичні факти, правовідносини, тлумачення норм права, реалізацію норм права, законність як принцип права; правову культуру і правосвідомість, правомірну та протиправну поведінку, форми юридичної відповідальності. Хотілося б зазначити, що у даному підрозділі дисертаційного дослідження наша увага буде зосереджена на принципах адміністративно-правового регулювання судової експертизи.

Ключові слова: *правове регулювання, експертна діяльність, принципи права, адміністративно-правове регулювання, верховенство права, спеціальні принципи.*

Україна належить до Романо-Германської правової сім'ї, де принципам приділяється важлива увага, без них важко собі уявити будь-який вид діяльності, тим більше експертної діяльності.

На сьогоднішній день доречно зазначити, що принципово важливим є визнання людини соціальною цінністю: адже це означає, що людина є цінністю не тільки сама для себе, а й для всього суспільства, для соціуму. Причому оскільки ця цінність – найвища, то жодне інше явище, аніж людина, не може, так би мовити, перевершити її цінність. Усі інші соціальні цінності мають бути підпорядковані, субординовані цінності людини [1, с. 19]. А із цієї слушної думки слід уже формулюються і принципи права, і принципи

адміністративного права, і принципи адміністративно-правового регулювання експертної діяльності.

Поділ принципів права здійснюється на такі подвійні види, вони поділяються на дві великі групи принципи чинного права та інші правові принципи. Такий поділ хоча і відображає реальний стан речей, проте його практичне значення навряд чи є суттєвим. Якщо стояти на позиції пріоритетності принципів положень права щодо інших його норм, то, очевидно, що незалежно від того, знайшов чи не знайшов принцип права своє безпосереднє закріплення у тексті нормативно-правового акта, він повинен безумовно враховуватися і впливати на правове регулювання відповідних відносин. Незалежно від форми вираження у праві (тобто, пряме безпосереднє текстуальне закріплення у одній нормі права чи «розчиненість» у низці норм права) правові принципи в силу такого правового закріплення стають вираженням державної волі, набувають характеру загальнообов'язкових вимог, дотримання яких забезпечується державою. Правові принципи існують незалежно від того, отримали вони нормативне закріплення чи ні. Сформовані часом і традиціями в рамках конкретних правових систем, вони безвідносно до форми їх закріплення не тільки регулюють поведінку суб'єктів права, а й упорядковують нормативний матеріал конкретних галузей права. В своїх творах О. Наден акцентує увагу, що ведучи мову про принципи права, маємо на увазі ті, що прямо безпосередньо текстуально закріплені в окремих правових нормах, так і ті, які «розчинені» у їх змісті [4, с. 36].

В словнику іншомовних слів принцип визначається двома способами: 1) первоначало; те що лежить в основі певної теорії науки 2) внутрішнє переконання людини; основне правило поведінки [2, с. 547].

Стосовно значення принципів правового регулювання експертної діяльності досить доречно зауважити, що вони є фундаментом правового механізму, виступають активним центром у формуванні та розвитку ефективної системи суспільних відносин, яка складається в цій сфері.

Принципи правового регулювання експертної діяльності в концентрованому і зібраному вигляді виражають об'єктивну основу, яку необхідно утвердити в сучасній сфері судово-експертної діяльності, забезпечити діяльність всіх органів публічної адміністрації, визначати їх спрямованість і необхідність діяти, а також виокремити найсуттєвіші риси, які сприятимуть пошуку оптимальних шляхів в цьому спектрі суспільних відносин.

Принципи правового регулювання експертної діяльності доцільно класифікувати на загальні та спеціальні. Загальні принципи, ті які є єдиними для усіх правових відносин, спеціальні – притаманні лише для викликів адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності.

До загальних принципів адміністративного права зокрема, і для сфери судово-експертної діяльності теорія адміністративного права відносить: принцип верховенства права, принцип законності, принцип зв'язаності публічної адміністрації законом і підконтрольності суду, принцип гласності, принцип відповідальності, принцип самостійності.

Згідно з статтею 3 Закону України «Про судову експертизу» судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження [5, с. 8; 6, с. 46].

Саме ці принципи, які визначив законодавець, на наш погляд і будуть спеціальними щодо адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності, але вони дуже тісно співвідносяться з загальними. Загальні принципи є підґрунтям на якому розвиваються спеціальні принципи. Слід окреслити, що через призму поставлених в підрозділі дисертаційної роботи завдань всі окреслені вище принципи потребують ґрунтового розгляду.

Отже, виходячи з зазначених позицій, а також враховуючи окреслений вище нормативний та науковий матеріал аналізованої нами сфери, слід зазначити, що загальними принципами адміністративного права, які застосовуються в сфері правового регулювання експертної діяльності є: принцип верховенства права, законність, принцип зв'язаності публічної адміністрації законом і підконтрольності суду, принцип гласності, принцип

відповідальності, принцип самостійності; відповідно спеціальними принципами будуть також законність, незалежність, об'єктивність та повнота дослідження.

Література

1. Конституція України. Науково-практичний коментар. 2-ге вид., перероблене і доповнене / Барабаш Ю.Г., Грошевий Ю.М., Ківалов С.В., Тацій В.Я. та ін.; голова редколегії В.Я. Тацій. Харків: Право, 2012. 1128 с.

2. Словник іншомовних слів / Р.В. Чаговець, Г.В. Самсонов, А.М. Шлепаков, В.Ф. Пересипкін та ін.; гол. ред. член-кореспондент АН УРСР О.С. Мельничук. Київ: Київська книжкова фабрика, 1975. 775 с.

3. Основы государства и права Украины в вопросах и ответах : учебное пособие / А.С. Васильев, Л.М. Зилковская, В.В. Иванов и др.; руководитель авторського колектива А.С. Васильев. Харьков: ООО «Одиссей», 2014. 416 с.

4. Наден О. Загальні принципи кримінально-правового регулювання. *Право України*. 2016. № 7. С. 35-42.

5. Експертизи у судовій практиці: науково-практичний посібник для суддів, прокурорів, слідчих, адвокатів / За заг. редакцією В.Г. Гончаренка. Київ: Юрінком Інтер – 2017. 387 с.

6. Судово-експертна діяльність. Довідник для суддів / Засць А.П., Горбунова Л.М., Пушенко О.Г., Головченко Л.М. Київ: Видавничий дім «Ін Юре», 2013. 908 с.

7. Прохоров-Лукін Г. Про деякі актуальні питання судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність*. 2016. № 6. С. 16 - 27.

Наукові досягнення молодих – шлях до професії:
Тези міжвузівської науково-практичної конференції 6 грудня 2020 р.
/ За заг. ред. А.М. Старєвої. Миколаїв: ММІРЛ ЗВО Університету «Україна»,
2020. 268 с.

Відповідальні за випуск: О.А. Шевченко, С.В. Кандюк-Лебідь

Україна, 54003, м. Миколаїв, вул.2-га Військова, 22
т. 711652, 710915, 572155 E – mail: mmirl.edu.ua@ukr.net